MIHAIL SADOVEANU

CUTEZĂTORII

FRAȚII JDERI

EDITURA TINERETULUI

Copiilor mei : Victor, Diana și Adrian

MIHAIL SADOVEANU

FRAȚII JDERI

ROMAN ISTORIC

Ediția a VI-a

Vol. I

EDITURA
TINERETULUI

UCENICIA
LUI IONUȚ

1935

CAPITOLUL I

DESPRE HRAMUL SFINTEI MĂNĂSTIRI NEAMȚU, LA ANUL DE LA HRISTOS 1469 ȘI DESPRE O ISTORISIRE A LUI NECHIFOR CĂLIMAN, STAROSTELE VÎNĂTORILOR DOMNEȘTI

De Sfînta Înălțare, hram al ctitoriei Neamțu, se strînsese în preajma zidurilor și în ogrăzile călugărilor mare număr de norod. Unii veniseră s-asculte slujba, alții ca să ieie binecuvîntare ori naforă, alții pentru scrisori de friguri, alții cu femei lunatice, ca să le supuie sub patrafir la ieromonahi cu darul cetitului. Mai ales prea sfințitul Iosif, starețul, era vestit întru această bună tămăduire, nu numai în Moldova, ci și-n Țara Leșască și cea Rusească. Toți cei sosiți știau de asemeni că se vor îndestula cu mîncare și vin, faima de primire de oaspeți a mănăstirii fiind întru totul neștirbită. Osîrdia boierilor și mila voievozilor înzestraseră îndestulător acest sfînt lăcaș; din turmele de la munte, din podgoriile de la dealuri, din cîmpiile arate de la apa Prutului, cu mila lui Dumnezeu, era de unde sătura și mai mari mulțimi decît cele strînse acolo, în acea luminată zi de mai a anului 1469.

În livezile mănăstirii mai erau încă meri înfloriți: soarele îi pătrundea de o aburire trandafirie. Slujba dintăi se mîntuise la biserica cea mare din cetățuie, cînd toaca bătu din nou în turnul de la poartă, după care clopotul cel bătrîn începu a suna rar, numai într-o dungă.

Grămezile de oameni prinseră a se mișca neliniștite. Se întrebau întăi din ochi, apoi dînd glas. O parte umplură medeanul de dinaintea intrării, în jurul fîntînii și a foișorului unde se slujea, iarna, sfințirea apelor. Prea puțini, și numai dintre cîrmuitorii mănăstirii și ai ținutului, cunoscuseră din vreme vestea care se vădea acum. Cîțiva slujitori aflaseră știrea cu două zile mai nainte și o ținuseră tăinuită de poporul care se îmbulzea la hram. Cu două

zile în urmă, marți, sosiseră doi călărași de la Suceava cu carte pentru vlădica Iosif. Unul poposise la mănăstire ; al doilea trecuse mai departe spre Cetate, spre Vînători și spre herghelia domnească de la Timiș la apa Moldovei, unde era rînduit de multă vreme, în slujba de comis, bătrînul Manole Păr-Negru, prietin de demult al răposatului Bogdan-Voievod, părintele măriei sale Ștefan-Vodă.

Cartea pe care o cetise cu destulă greutate prea sfințitul Iosif, punînd între dînsa și ochii sfinției sale o făclie de ceară, cuprindea vestea de sosire a măriei sale Ștefan-Vodă la hramul sfintei mănăstiri Neamțu. Acum vestea asta o aflau și noroadele. Pe cînd dădea sunet greu și prelung, din cînd în cînd, chimvalul cel mare, monahii își purtau ici-colo rantiile mohorîte și-și aplecau bărbile spre urechile oamenilor. Ca și cum s-ar fi aprins pulbere de pușcă, murmurul trecu dintr-o latură în alta, apoi se revărsă în ogrăzi. Muierile, care niciodată n-au destulă minte, prinseră a se tîngui cu mînile la tîmple și a-și căuta pruncii.

Dacă bate clopotul și vine măria sa, cine știe ce are să se întîmple ! Au să se iște puhoaie, are să reverse apa Moldovei, are să pornească iar vreun război ! A rămas acasă, în sat, mîța închisă în chiler ; găinile umblă slobode și n-are cine le da de mîncare. Cuminte și bine ar fi să înhame gospodarii caii și pe loc să pornească fiecare la locul său ; dar mai întăi trebuie să se știe de ce-i vorba și numaidecît fiecare dintre cei care nu l-au văzut trebuie să vadă pe măria sa. Cu toate că numai un om viteaz poate cuteza să ridice ochii spre măria sa, iar cei nevrednici cată să-și plece pletele în țărînă, muierile tot or îndrăzni să fure cu coada ochiului, doar l-or zări. Să fie oare cumplit la vedere precum se spune ? Are anume paloș cu care ceartă pe unii boieri, scurtîndu-i, după cîte se povestesc ? Dacă și riga ungurilor, măria sa Matiaș-Crai, a dat înapoi de la Baia, cînd s-a arătat asupră-i, călare pe cal alb, măria sa Ștefan-Vodă — ce poate face un creștin de rînd ? Acel crai a și căzut la pat din acel cutremur, zăcînd trei luni. I s-au și risipit oștile, a prăpădit pușlile cele mari. A ieșit la toți craii spaimă despre acest Ștefan-Vodă, cum că a bătut și cetatea Hotinului și a Chiliei ; și este o poveste cum că părintele său Bogdan-Vodă l-a blagoslovit în taină la o biserică din muntele Atonului, ca să se ridice în zilele lui

cu puteri mari de oşti şi să bată război cu spurcaţii ismailiteni.

Aşa că miţa şi găinile or mai răbda, pînă ce ochii oamenilor de la hram s-or învrednici să vadă pe măria sa şi pînă ce urechile s-or îndestula de toate veştile pe care le aduc curtenii şi ostaşii. Afară de asta, este praznic. Cum să porneşti la drum pe inima goală ? Cine scorneşte asemenea zvonuri de primejdie şi de ce să plece lumea aşa fără de nici un temei, înainte de a vedea ce e de văzut, de a auzi ce e de auzit şi de a ospăta ceea ce s-a pregătit la cuhniile sfîntului lăcaş ? Numai nişte bărbaţi bezmetici cum sînt moldovenii pot face asemenea socoteli. Dacă n-ar fi muierile, cu rînduială şi cumineţenie, ce s-ar face ţara ? Nepotrivit şi prostesc lucru, să fugă noroadele de la vederea Domnului lor. Dimpotrivă, bine este a-i ieşi întru întîmpinare.

Femeile, deci, cu mare aprindere, pofteau să afle pe unde are să vie alaiul domnesc.

Despre asta nu ştie nimeni.

Nu se afla slujitor ori monah care să dea ştire anume pe unde şi cum are să fie alaiul lui Vodă.

Atunci de ce-s buni slujitorii şi monahii, dacă nu cunosc batîr atîta lucru ? Slujitorii să caute în catastifuri şi monahii să cetească în cărţile lor şi să spuie.

Degeaba, slujitorii au catastifuri mai puţin bune şi monahii cărţi mai puţin iscusite decît în vremea veche !

S-aude chiar că măria sa nici nu mai vine. Sună clopotul în zadar, ca să stîrnească omenirea ; iar măria sa are alte treburi.

Aşa-i în ziua de azi lumea. Boierii se învrednicesc să vadă pe măria sa în fiecare zi ; pe cînd sărmanii nu-l pot vedea niciodată. Minunat ar fi să nu mai fie în ţara asta boieri, şi să fie praznice pe la mănăstiri măcar în fiecare zi cîte unul. Şi batîr o dată pe an, la un asemenea praznic, să se arate măria sa, cu toată pohfala !

Se vorbeşte prin sate despre măria sa că-i om nu prea mare de stat, însă groaznic cînd îşi încruntă sprînceana. Iar cînd vine la o sfîntă mănăstire, n-are de ce se uita groaznic. Cînd vine la o sfîntă mănăstire (dacă vine într-adevăr şi nu scornesc aceşti monahi vorbe deşarte) ; cînd vine la o sfîntă mănăstire, măria sa trebuie să se uite bla-

jin în jurul său. Vede ici un prunc ; vede ici o fată ; vede dincolo o nevastă. Al cui e pruncul acesta ? A cui e nevasta asta ?

Ca un stăpîn al ţării ce se află, măria sa trebuie să cunoască al cui e pruncul şi a cui e nevasta. Îndată vin boieri lîngă măria sa şi-i spun la ureche. Astfel măria sa vede şi cunoaşte unele şi altele ; mai ales că măria sa, fiind văduv de atîţia ani, de cînd a murit Doamna sa Evdochia, trebuie să-şi desfăteze ochii şi să se mai îmblînzească din străşnicia în care se ţine.

Să zicem că măria sa nu se uită la dreapta şi la stînga şi, cufundat fiind în gînduri, nu-şi vede decît socotelile lui domneşti. Atunci sînt ostaşi şi curteni care se uită la lume.

Bune sînt hramurile cînd pe lîngă praznice au şi asemenea alaiuri.

Miercuri la amiază, s-a văzut intrînd în mănăstire, călăre pe un harmasaraş pag, un fecioraş de boier. Abia îi înfiera mustaţa. Purta contăş de postav albastru de Flandra, ciubote de marochin roş şi jungher la cingătoare. Avea cuşma plecată pe o sprînceană şi zîmbea primăverii. Venea dinspre Cetate.

S-a aflat că acel fecioraş ar fi mezinul lui Manole Păr-Negru de la Timiş. L-a trimes comisul întru întîmpinarea Domniei.

Deci măria sa vine negreşit.

Cine spunea că nu vine ?

De altminteri, dac-ar fi să nu vie, n-ar bate clopotul într-una, de-ţi bubuie în ureche.

S-a aflat de la cuvioşii monahi că acel fecioraş are numele Ionuţ, dar e mai cunoscut după poreclă. Comisului celui bătrîn Manole Păr-Negru îi zice lumea şi Jder. Deci băiatului îi spune Jder cel mititel. Muierile au băgat îndată de samă că-i stîngaci, şi au scos din asta semne şi vestiri pentru treburile lui de dragoste. Îl arată şi chipul să fie un pui vrednic de părintele său, care l-a făcut aşa de tîrziu. L-a făcut nu se ştie cînd şi cum, nu în casa lui ci, după feleşagul cucului, în cuib străin. După ce s-a ridicat la vîrsta asta, l-a adus între ceilalţi feciori ai lui legiuiţi. Jder bătrînul zice că-i un fin din Ţara-de-jos, dar jupîneasa Ilisafta Jderoaia ştie adevărul şi zîmbeşte numai

dintr-o latură a gurii. Altfel, Jderul cel mititel, plăcînd tuturora, îi place și ei.

Jder cel mititel a venit la fratele lui mai mare cu numele Nicodim, monah în sfînta mănăstire Neamțu. Părintele Nicodim, bădița lui, i-a dat mîna să i-o sărute, l-a îmbrățișat cu dragoste, știindu-l și el cine este, și acum ies amîndoi la adunarea soborului mănăstirii.

Deci alaiul măriei sale nu va să întîrzie prea mult.

În adunarea de lîngă fîntînă, unde era norodul mai des, s-a ridicat cît era de nalt moș Nechifor Căliman, starostele vînătorilor de sub Cetate, și a întrebat alene dacă vrea să cunoască cineva, dintre toți cei de față, pentru care pricină vine măria sa Ștefan-Vodă la sfînta mănăstire Neamțu.

Oamenii s-au bulucit așa de tare în jurul lui, încît abia își puteau trage sufletul. Nechifor Căliman, starostele, era cunoscut om al lui Vodă. Fusese cunoscut slujitor și al răposatului Bogdan-Vodă. Era un moșneag uscat și dîrz, cu mădularele răsucite din frînghii și noduri. Avea semn domnesc la căciulă și în mîna dreaptă toiag cu toporîște. Cînd grăia, își cîrnea oarecum nasul și ochii într-o parte. Obrazu-i spînatic, păscut ca de gîște, era încrețit și boțit cruciș și curmeziș. Avea ani peste șaptezeci, cu toate acestea părul îi era încă negru. Numai sprînceana stîngă îi era cărunțită. Acolo avusese, într-o întîmplare veche, lovitură de fier.

— Dacă voiți domniile voastre să cunoașteți de ce vine Vodă la hramul sfintei mănăstiri Neamțu, atuncea întoarceți urechile către mine și ascultați ce vă spun eu, grăi moș Căliman. Ptiu, drace ! Dacă nu doriți să aflați, nu vă spun.

— Spune, cinstite staroste, îl îndemnară numaidecît gospodarii. Dacă nu spui, ni se bolnăvesc nevestele.

— Ei, atunci să vă spun, oameni buni. Dar trebuie să încep mai de departe.

— Începe de departe, cinstite staroste, numai nu ne lăsa în asemenea arșiță și neștiință.

— Atunci, lume dragă, ascultă. Se chiamă că măria sa Ștefan-Vodă vine la această sfîntă mănăstire Neamțu, în ziua hramului Înălțării, ca să găsească pe Nechifor Căliman. Ptiu, drace !

Gospodarii începură a rîde gros. Femeile începură a rîde subțire.

— Ptiu, drace ! urmă starostele, cîrnind spre stînga nasul și uitîndu-se urît. Să știți voi cu toții că măria sa mi-a poruncit soroc de judecată aici, ca să-mi scoată dreptățile mele împotriva celor care m-au prigonit. Am mai avut și alte înfățișări la scaunul măriei sale, la Suceava. Iar acuma măria sa mi-a trimes poruncă să mă aflu aici, în ziua Înălțării. Se chiamă că noi doi, eu și măria sa, avem o prietinie veche, de la o nuntă care a fost acu șaisprezece ani într-un sat, Reuseni. Ați auzit domniile voastre de acel sat ?

— Am auzit.

— Ptiu, drace ! Bine c-ați auzit. Era atunci în domnie Bogdan-Vodă și l-a fost poftit pe măria sa la o nuntă un boier al său cu numele Agapie Ciornohut. Acel Agapie Ciornohut își însura feciorul și poftea să aibă nun pe măria sa Bogdan-Vodă. Deci în cîșlegile de toamnă, după culesul viilor, s-a dus la acea nuntă măria sa. Iar eu, fiind tot staroste al vînătorilor domnești, am încărcat pe samarele cailor opt căprioare și am pus păstrăv din Ozana în douăzeci și șapte de hîrzoburi și am silit, cu doi oameni ai mei, s-ajung fără de nici o întîrziere la locul poruncit. Cînd am trecut Siretul, m-am întîlnit cu oșteni străini și m-am mirat. M-au întrebat unde mă duc ; le-am spus numaidecît ; mi-au luat vînatul și peștele și m-au pus la popreală. M-am supus ca cel mai umilit dintre oameni. Mă gîndesc : oare după ce umblă acești oșteni leși, cărora le place vînat domnesc ? Se duc tot în drumul meu. Și la ce va fi cugetînd așa de mult și de ce va fi grăind așa de încet cu alții acel cneaz subțiratic, cu obraz de ceară și bărbuță rară ? Am știut mai pe urmă că acela-i Petru Aron-Vodă. Îndată ce m-au lăsat singur și m-au lepădat dincolo de apa Siretului, într-un sat, cu străjer lîngă mine, m-am întins la pămînt ca să mor și am cerut numaidecît popă, ca să-mi cetească moliftele. Cum a pășit slujitorul într-o latură, ca să cheme pe popă, eu m-am desfăcut de la pămînt și m-am ridicat în sus, m-am suit pe calul străjerului și m-am dus cu mare grabă unde era treaba mea. Am tăiat de-a dreptul prin pădure. Cînd am ajuns la un pisc, de unde se vede

satul, am găsit coconi tineri, iar între acei coconi tineri am aflat rîzînd fără de grijă pe acest Ştefan-Vodă pe care-l aşteptăm acum, să-mi facă mie dreptăţile. Măria sa Ştefan nu cunoştea nimic ; venea cu soţii săi la nuntă. I-am spus repede ce aflasem şi l-am poftit să se teamă şi să se grăbească. Măria sa nu s-a temut, dar de grăbit s-a grăbit. Ptiu, drace ! Cînd ajungem către sat, dăm de slujitori ai Domniei, fugăriţi de podgheaz. «L-au prins pe măria sa Bogdan-Vodă ! strigau. L-au supus în juvăţ şi l-au tăiat cu paloşul. Acuma caută şi pe Ştefan-Vodă !» Într-adevăr, s-auzea mare zvoană în sat prin întunecimea serii. Veneau către noi călăreţi cu făchii. Văd pe coconul domnesc că-şi scutură de pe el dulama şi zvîrle în tină gugiumanul de sobol ; apucă sabia şi-şi îndeamnă soţii. Ptiu, drace ! Asta nu-i treabă bună, măria ta. Se chiamă că Ciornohut l-a vîndut pe măria sa Bogdan-Vodă celui cu bărbuţă şi cu obraz de ceară. Şi dacă l-a vîndut pe măria sa Bogdan-Vodă, te duci şi măria ta la juvăţ şi la sabie. Aşa că mai bine s-apuc calul de frîu, să-l întorc după al meu în loc, să ne năpustim în pădure, să duc pe coconul stăpînului meu unde nu-i primejdie, aşteptînd să se facă pe urmă voia lui Dumnezeu. Aşa fac, oameni buni, precum spun : şi acel cocon mărunt la stat se zbate şi crîşcă ; însă eu nu-l lăs ; iar el mă păleşte cu straja sabiei în cap ; eu închid ochii şi-l strîng mai tare lîngă mine ; el mă bate peste frunte şi la tîmpla stîngă, de m-a sîngerat şi mi-a rămas pînă acuma acest semn care se vede în sprînceană ; atuncea am văzut că ciolanul bătrîn înfruntă mai bine nacazul. Aşa că m-am dus cu măria sa în pribegie şi nu m-am întors decît atunci cînd a venit ceasul şi Dumnezeu l-a adus în scaunul părintelui său. Atuncea m-am dus şi eu la locul meu şi m-am aşezat staroste. Am găsit feciorii în bună stare şi m-am bucurat ; mi-am găsit nevasta mai grasă şi m-am bucurat iarăşi ; mi-am găsit ocina părintească luată de alţii şi m-am bucurat mai puţin ; nevasta zice : asta-i voia lui Dumnezeu. În schimb am găsit spor un prunc străin. — Acesta-i tot de la Dumnezeu ? întreb eu. — Tot de la Dumnezeu, răspunde muierea. De-atuncea mă judec pentru ocină. Măria sa Ştefan-Vodă mi-a pus sorocul cel din urmă astăzi. Ptiu, drace !

O nevastă de la Dăvideni, mai trupeşă şi cu gura mai îndrăzneaţă, puse fără întîrziere o întrebare bătrînului Căliman :

— Mă rog dumitale, staroste, milostiveşte-te de ne spune ce-ai făcut cînd ai aflat la casa dumitale asemenea lipsă şi asemenea spor ?

Nechifor Căliman cîrni către ea nasul şi ochii şi o văzu împungînd cu cotul în tovarăşul ei de alături.

— Femeie, grăi el închizînd o pleoapă şi strîngîndu-şi obrazul şi gura în aceeaşi parte ; după cît te arată înfăţişarea, ţii rateş la un drum mare.

— Aşa este, se sumuţă nevasta.

— Şi omul cel de-alături e cumătrul dumnitale ?

— Îhî.

— Iar soţul dumnitale a rămas să păzească rateşul ?

— Adevărat este.

— Ptiu, drace ! Am să-ţi răspund cu bunăvoie la ce mă întrebi, numai nu înţeleg de ce se veselesc aşa aceşti cinstiţi gospodari şi aceste cinstite gospodine. Acuma, dacă v-aţi liniştit, vă spun. Precum băgaţi de samă, a stat şi clopotul. Mult nu mai este şi are să se vestească sosirea măriei sale ; atuncea au să se ostenească toţi clopotarii la toate clopotele şi aici, şi la Sfîntu-Ion, şi la Vovidenie, ca s-audă sfinţii din cerul dintăi şi să deie veste mai sus : Iaca, se duce măria sa Ştefan-Vodă la Neamţu, ş-acolo întăi şi întăi are să tindă dreapta sa cu buzduganul pentru o pricină veche de doisprezece ani a lui Nechifor Căliman. Aşa că eu, oameni buni, cînd am văzut că ocina mea s-a înjumătăţit şi mai ales că via de la Băiceni mi-a luat-o Ciopei pîrcalab, n-am mai stat mult la casa mea din Vînători. Ptiu, drace ! n-am mai stat decît un an, am încălicat şi m-am întors la măria sa la Suceava. Trecuse săptămîna luminată. M-am înfăţişat de Duminica Tomei. Cetatea, cu oşteni, pe zid. Nu intră cine poftеşte ; la poartă nu-i vraişte ca înainte vreme. Îmi pune straja sulița în piept. — Nu-i voie ! — Cum nu-i voie ? eu sînt Nechifor Căliman, prietinul măriei sale. — Trage-te înapoi doi paşi, porunceşte straja, şi aşteaptă !

M-am întristat eu atunci şi m-am gîndit : Ptiu, drace ! Şi prietiniile sînt schimbătoare, ca şi domniile Moldovei. Avea dreptate înalt prea sfinţitul Teoctist, cînd a ieşit la

Direptate să pomăzuiască pe Vodă Ștefan. Ofta și se tînguia că în țara asta umblă domniile cu anii și chiar cu lunile. Și de-atîta ce unge domni, unii după alții, a făcut scurtă la mîna dreaptă. Iată a uns și pe feciorul lui Bogdan-Vodă de sfintele Paști. Oare cui vine rîndul la Crăciun ?

Alei, saracă țară ! Dac-a umbla și acest Ștefan-Vodă cu nunțile, au să-l prindă și pe el. Însă eu îl știu înțelept și cumpănit. Văd că și-a pus strajă tare ; nu nunteşte, ci își tocmește oastea. Dar dacă cumva căta-va în coarne boierilor celor mari, cum au făcut toți feciorii lui Alexandru-Vodă Bătrînul ? În țara asta a Moldovei poruncesc boierii cei mari și Vodă-i trecător, de aceea ofta prea sfințitul Teoctist.

Văd că sosesc boieri călări, cu slujitori. Straja apleacă sulița. Începe să fie rînduială, zic eu în sinea mea și mă bucur. Atuncea tot am nădejde de dreptate.

Cum stăm, sună trîmbițile. Boierii se dau în laturi. Măria sa iese calare, cu oșteni după el. Ne închinăm cu toții. Apoi eu mă pun în genunchi și-mi plec fruntea.

Vodă s-a oprit. Îi aud glasul și-mi tresare inima.

— Ridică ochii, staroste Căliman, îmi poruncește măria sa. Înțeleg că ai venit la mila Domnului tău pentru o durere pe care o ai. De astăzi înainte am să-ți dau semn, ca să ai intrare slobodă la Cetatea domniei mele. Vorbește.

— Luminate Doamne, grăiesc eu cu îndrăzneală, jaloba mea poate va găsi cîndva ascultare la sfatul domnesc, unde Vodă și cu boierii săi pun țara la cale. Dar eu mai întăi și mai întăi am venit să mă jăluiesc unui prietin al meu mai tînăr decît mine.

— Pas în Cetate și-l așteaptă acolo ! a poruncit măria sa.

Am văzut în jurul lui Vodă panțiri cu coif și cu platoșă. Cînd am intrat între ziduri, am cunoscut iarăși oșteni buni, cu strașnică rînduială.

Prietinul nostru se poartă bine, zic eu în sinea mea.

Vin aprozi și mă poftesc într-o chilie.

— Avem poruncă de la măria sa să te ospătăm, mă lămurește unul din ei. Ai s-aștepți dumneata aici, staroste Căliman, pînă la vremea amiezii, căci măria sa are treabă

în tîrg la Suceava cu neguțătorii lioveni. Le face rînduiala vămilor. După ce isprăvește cu neguțătorii lioveni, intră iar în Cetate și primește soli și cărți de la Varșava. Măria sa Vodă Ștefan a poruncit boierilor leși să-i sloboadă în mînă pe Vodă Petru Aron, ucigașul părintelui măriei sale.

— A poruncit măria sa asta ? mă mir eu.

— A poruncit măria sa asta.

Ptiu, drace ! mă bucur eu în sinea mea. Prietinul nostru Ștefan-Vodă lucrează pentru hodina brațului prea sfințitului Teoctist.

N-am așteptat mai mult decît a fost hotărît măria sa. La amiază au sunat iar trîmbițile. Au scînteiat din coifuri și platoșe panțirii. S-a făcut tăcere, încît m-a cuprins o sfială. Au zuruit în gang numai pintenii măriei sale. I-am auzit glasul. Domniile voastre nu-l cunoașteți acel glas. Eu îl auzisem mult în pribegie. Măria sa are glas blînd ; dar vă sfătuiesc să nu vă încredeți în acea blîndeță.

— Să-mi aduceți pe starostele Nechifor Căliman, a poruncit măria sa.

M-am înfățișat. El s-a uitat lung la mine și a zîmbit. Eram singuri.

— Spune, uncheșule, a poruncit măria sa.

I-am spus. Măria sa a ascultat și m-a bătut pe umăr.

— Staroste Căliman, a grăit măria sa, te poftesc să-mi dai răgaz pînă ce voi isprăvi războiul meu. După aceea, a venit la rînd judecata pricinii tale.

Eu am tăcut, mirîndu-mă. În țară-i pace, judecățile pot începe.

— Războiul meu, staroste Căliman, a grăit iar Vodă zîmbind către mine și privindu-mă aprig, să știi că îl am cu această țară fără rînduială. În țara asta a Moldovei, staroste Căliman, umblă neorînduielile ca vînturile. Am găsit în țara asta, staroste Căliman, și mulți stăpîni. Nu trebuie să fie decît unul. Așa că eu bat război cu acei stăpîni care ți-au răpit ocina ta. În țara asta trebuie să fie rînduială în toate tîrgurile și satele și liniște pe toate căile neguțătorilor. Deci îngăduie-mi să bat acest război, staroste Căliman.

— Îngădui, măria ta.

— Mulțămesc, staroste Căliman. Iar pînă atunci, binevoiește a primi o moară pe Pîrăul Alb și două pogoane fo-

losință din via domnească de la Cotnari, iar din Branișteа domnească de pe Ozana, pămînt cît îți lipsește.

Așa că, după acest cuvînt, am așteptat. M-am dus acasă ș-am stat. Iar măria sa a bătut acel război. Atuncea a început să se judece și pricina mea. A mai trecut o vreme și a fost război la Hotin. După ce a luat măria sa cetatea Hotinului din mîna leșilor, a mai fost o înfățișare, la scaunul Sucevei. După aceea a fost război la Chilia. După ce a luat măria sa cetatea Chiliei, a fost alt soroc de judecată. A mai trecut vreme și a bătut măria sa război cu Craiul unguresc. După ce l-a detunat măria sa, precum se știe, pe Craiul unguresc, iarăși a fost înfățișare. Pe urmă s-a mai întîmplat și repezușul de anul trecut în Secuime, cînd a prins măria sa pe Petru Aron-Vodă și l-a judecat, după legea talionului, pentru fapta de la Reuseni. Deci vine izbăvire și pentru jaloba mea ; am să-l rămîn pe dumnealui Ciopei pîrcalab. Are să se mai plece un nas dintre cele semețe.

— Dar cu sporul cum rămîne, cinstite staroste ? întrebă neînduplecată crîșmărița, împungînd iarăși cu cotul pe cumătrul ei.

— Ptiu, drace ! Care spor, cumătră ?

— Cu sporul carele ți-a venit de la Dumnezeu. Ai găsit acasă un prunc într-adaos.

— Așa este. Am găsit un prunc care nu era al meu. Pe domniile voastre, cei care zîmbiți numai într-un dinte, tare vă rog să vă plecați la pomenirea răposatei mele soții Varvara. Ținînd în brațe acel prunc și făcîndu-mi-l dar, dumneaei mi-a spus așa : «Soțul meu, iată acest prunc de pripas, pe care mi l-a adus o cuvioasă monahie. E un prunc din Țara-de-Jos, a zis monahia, tocmai de la apa Nistrului ; și sora mea, mama lui, a murit de puțină vreme. Înainte de moarte mi-a spus cu cine a avut ea acel copil din flori. Cînd va fi copilul mare și s-a putea, a adăogit ea, du-l părintelui său, să-l cunoască și să-l iubească, după dragostea pe care a avut-o pentru mama lui.» Cînd a venit, oameni buni, vremea, am făcut așa. Am dat tatălui său pruncul. L-ați văzut mai nainte, îmbrăcat cu contăș albastru. Se ducea la soborul stăreției, cu fratele său părintele Nicodim.

Ptiu, drace !

După acest cuvînt al starostelui Căliman, văzduhul primăverii s-a umplut deodată de freamătul clopotelor. Mulțimea s-a mișcat ca valurile. Se auzeau chemări și îndemnuri : urmă apoi o izbucnire de chiote. De pe zidurile mănăstirii, oameni de rînd și monahi făceau semne. Clopotarii de asemenea năboiseră la una din firidele turnului, scoțînd către valea Nemțișorului un strugure de capete. În ogrăzile chiliilor, cărăușii se suiseră pe draghinile căruțelor lungindu-și gîturile într-aceeași parte, spre poienile de dincolo de valea Nemțișorului. Printre copaci rari, printre molizi, pe sub cireși singuratici înfloriți, se arătaseră oșteni călări cu straie colorate. Se mișcau prin puzderia de soare, micșorați de depărtare.

Deci Domnia venea dinspre Rîșca. Învolburîndu-se, norodul se urni spre hudiți, ca să iasă la Nemțișor, întru întîmpinarea alaiului. Atunci se iviră din laturea mănăstirii răzăși călări, cu căpitan domnesc, poprind năvala mulțimii. Un crainic își ridică în suliță cușma, poftind să deie vestire.

Mișcarea conteni. Crainicul se sui cu repeziciune deasupra șelei, stînd în picioare pe cal și slobozi porunca :

— Măria sa poftește să-l așteptați aici : să-i țineți calea deschisă, ca să poată intra la sfînta icoană făcătoare de minuni.

Ca să fie mai bine urmat asemenea îndemn, răzășii lăsară să cadă sulițile între urechile cailor. Călărețiі din poienile de sus coborîră cu grăbire. Curînd lefegii nemți cu căpitanii lor străpunseră hudițile. Alții ocoliră cetățuia mănăstirii, luînd drumul cel mare spre cetate. Alții pe muntele dimpotrivă, suind la Pocrov.

După rînduiala domnească, căpitanii apucau țiitorile, ca să fie cheile acelui loc de popas în mîna străjilor măriei sale.

A trecut vremea nunților boierești, unde se prind domnii cu arcanul, gîndea el în sine, lund aminte la toate, cinstitul staroste Căliman.

Căpitanul al treilea, cu aprod cu prapur, intră cu două sute de panțiri pe hudiță ; mișcînd domol caii, oștenii măriei sale își lărgiră loc în medean. Atunci soborul ieși pe poarta cetățuii, avînd pe prea sfințitul vlădică Iosif în frunte, în odăjdii. La dreapta și la stînga prea sfinției

sale, păşea cîte un ierodiacon cu făclie. Al treilea diacon purta sfînta Evanghelie legată în argint, umblînd înaintea vlădicăi. După soborul cuvioşilor monahi, urmau boieri ai ţinutului şi slujitori domneşti.

Clopotele porniră cu mai mare zvon cînd, în aceleaşi poieni, cu molizi şi cireşi, înfloriţi, se arătă alaiul cel mare. Cei de pe ziduri şi din turn cunoscură, în acea depărtare, numai calul alb al măriei sale şi numai fulgerarea gugiumanului său împodobit cu pietre de olmaz.

CAPITOLUL II

AICI SE ARATĂ UN VOIEVOD MARE ŞI UN JDER MITITEL

Cuviosul ieromonah Nicodim, fost în lumea profană fecior al comisului Manole Păr-Negru de la Timiş, era o fiinţă care-şi căuta înţelepciunea întru mîhnire şi cărţile sfinte. Voia să uite, deşi nu putea, că lumea-i spusese cîndva «al doilea Jder». Avea şi el într-adevăr pe obraz, sub coada pleoapei stîngi, acel semn oval, cît ai pune degetul cel mare, împodobit cu păr de coloarea jivinei a cărei poreclă o purta comisul şi, după el, toţi feciorii doamnei sale în număr de cinci.

Întăi fuseseră patru feciori, dar, de vreo şapte ani, se adăogise şi al cincilea. La început, cînd sosise la Timiş, între comisul Manole şi starostele Nichifor Căliman, acel băieţandru subţiratic, străin şi orfan, nimeni nu bănuia că el ar fi fiind mezinul celor patru. Numai după trei ani, jupîneasa Ilisafta comisoaia, care era ageră muiere, începu a se uita cu mare luare-aminte la acel fecioraş şăgalnic, pînă ce descoperi că, în coada ochiului lui stîng, îi naşte pata de Jder. Întăi a fost o întunecare a pieliţii, după aceea s-a zămislit perişor în semnul ştiut domniei sale, întocmai ca la feciorii săi, cît ai pune degetul cel mare. Atuncea

s-a spăimîntat foarte jupîneasa Ilisafta, numărîndu-şi pe degete naşterile cunoscute ; pe urmă i-a fost mai drag acel prunc săriman, strîngînd partea cu jder la sînul său. Avea un sîn larg dumneaei şi un trup bine împlinit, care fusese frumuseţă în Ţara-de-Sus ; şi o privire tare sub sprîncene negre, şi un glas îmbielşugat, care săgeta ades, însă nu cu răutate. Măicuţa acestui prunc, îşi zicea dumneaei, aşa ca să audă şi alţii, a fost mai tînără decît mine şi cu mult mai frumoasă, ca să descalice comisul la poarta ei, cînd dumnealui era în pribegie în Ţara-de-Jos. Dumnezeu i-a pus semn şi l-a trimes tot la mine, ca să-i ţin loc celei care s-a prăpădit, cine va fi fost şi unde va fi fost, — asta-i o taină pe care nu poate s-o ştie nimeni, poate nici comisul.

Cînd intrase mezinul la Timiş, tocmai se întîmplă să-l tundă pe Nicoară la Neamţu şi să-l binecuvînteze prea sfinţitul Iosif în tagma monahicească, punîndu-i nume nou Nicodim. Aşa că şi asta părea o rînduială a înţelepciunii Celui mai presus de noi : că Dumnezeu a primit pe feciorul al doilea al casei comisului, însă a adus îndată pe mezin. Deci fratele său părintele Nicodim îl cunoscuse cel mai puţin pe Ionuţ Păr-Negru. Din pricina asta monahul era bucuros să vadă din cînd în cînd pe acest «trimes».

Cum îi intra în chilie lumina acelui obraz tinerel, se bucura ridicîndu-se de la masa lui de pe tîrfăloagele cele vechi picurate cu ceară, cuprindea pe copil de după umeri şi-l săruta în creştetul capului, simţind în nări mireasmă de flori de cîmp. Îi plăcea după aceea să-l asculte vorbind. Îi da din cînd în cînd învăţătură, spunîndu-i cîteva vorbe înţelepte, la care mezinul rîdea. N-avea de unde-l prinde şi ce-i face. Era fluture, flacără, schimbător ca un pui de demon.

Nu era frumos ; avea nas cam mare, ca şi tatăl său Jderul cel bătrîn. Avea înclinare spre deşertăciune şi strai frumos. «Parcă n-are cui sămăna ? întreba comisoaia înălţîndu-şi ochii la sfintele icoane. Aşchia nu sare departe de trunchi.»

Era fără linişte ; îi plăcea toate zburdăciunile. Învăţase cu uşurinţă, de mititel, meşteşugurile vînatului la starostele Căliman ; iar acuma era nedespărţit de fratele

său cel mare Simion, între caii de la herghelia domnească. Îndrăznea să încalece harmăsarii cei mai nărăvași.

Vorbeau încă, părintele Nicodim și Jderul cel mititel, cînd coborau de sub pădurea din asfințit, de la chilie, ca să intre la adunarea soborului și dregătorilor ținutului, în cetățuie. Clopotele dădeau slavă din cînd în cînd și aveau și răstimpuri de alinare.

— L-am văzut pe măria sa acu trei ani, își aducea aminte Ionuț. M-a mîngîiat pe obraz și plete. Are la mînă un inel cu pecete mare. N-am îndrăznit să mă uit la măria sa, dar acuma am să îndrăznesc.

— Ți-a fost frică ? întrebă monahul, zîmbind.

— Da. Așa mi-a mai fost mie frică odată cînd mi s-a făcut inima numai cît o scînteuță. Dar atuncea eram mititel.

— Cînd a fost asta ?

— Asta, bădiță Nicoară, a fost...

— Cînd trecem prin norod, nu-mi spune Nicoară.

— Asta, părinte Nicodim (lasă-mă să-ți spun încetișor «bădiță Nicoară»), asta, părinte Nicodim, mi s-a întîmplat mie cînd aveam numai cinci ani și mergeam cu moș Căliman starostele, ca să prindem iepuri. Are moș Căliman starostele un meșteșug de zvîrle o scurtătură de băț de corn încîrligată la capăt, încît pălește iepurele de la douăzeci de pași. Cum i-l scoală cînii, cum l-a și lovit. Prinde iepurele și cu ogari ; dar mie îmi place mai mult cînd azvîrle scurtătura de corn. Pe urmă se suia calare, mă lua pe botul șelei dinainte, și ne înturnam acasă. Mătușa Varvara ieșea în prag. Acuma într-un rînd, după ce ajungem noi acasă, mătușa Varvara n-are pe cine trimete la moară ca să deie de veste morarului, s-aducă făină pentru colaci. «Moara-i aproape ; se vede din prag ; du-te tu, Ionuț, și dă poruncă morarului.» Eu mă duc pe carare ; ajung la moară și iese în prag morarul cu părul buhos și nu mă sfiesc de el ; îi spun ce aveam de spus ; după aceea încep să cotilesc încolo și încoace, pînă ce ajung în dosul morii și acolo, în dosul morii, văd că întoarce capul și se uită la mine un iepure de o sută de ani. Atuncea m-am spăriat și am țipat. Am fugit acasă și am spus mătușii Varvara întîmplarea.

— Care iepure de o sută de ani ?

— Era măgărușul morarului, zîmbi. feciorașul. Am să-ți mai spun eu, bădiță Nicoară și părinte Nicodim, și altele cîte mi s-au întîmplat mie de cînd sînt eu pe lume. Acuma vine Vodă și n-avem vreme.

— Ascultă, Ionuț, de ce ai cotit pe cararea asta și n-ai dat de-a dreptul printre oameni ?

— Am apucat pe altă carare ? Nici n-am băgat de seamă.

— Ascultă, băietule, nu-ți spurca limba cu neadevăruri.

— Care neadevăruri, bădiță Nicoară ?

— De ce-ai ocolit pe staroste ?

— Care staroste, bădiță Nicoară și părinte Nicodim ?

— Nu te alinta așa ca o muierușcă. Nu știi care staroste ?

— Ba știu, bădiță.

— Atuncea de ce-l ocolești în chip viclean ? Ți-i rușine de el pentru că-i un om dintr-o stare de jos și tu acuma ești fecioraș de boier ?

— Nu-i asta, părinte Nicodim. Dar are un narav, cînd mă vede. Odată începe : «He-he ! ce mai faci, mînzule ?» Acuma mi-i rușine să-mi zică mînz — într-o adunare ca asta și mai ales între femei.

Călugărul își întoarse în dreapta obrazul cu barbă balaie, ca să-și ascundă zîmbetul.

Mezinul se tîngui :

— Știu, părinte Nicodim, că am pacate și sînt nevrednic de frații mei. Părintele nostru comisul în fiecare zi se fudulește cu domniile voastre. Numai se ridică și-și desface pieptul : Am eu niște feciori ! zice. Vorbește de dumneavoastră. La mine se uită așa ca la o gîză.

— N-are încredere în tine. Ești încă prunc.

— Cu toate acestea muța se sparie c-am să-mi iau zborul de subt aripa ei.

— Care muță ?

— Așa-i : cuviosia ta nu mai ai tată și mamă ; ești desfăcut de ale lumii. Muța e dumneaei comisoaia Ilisafta Jderoaia. Cînd mă întorceam de la ceair și o căutam din odaie în odaie și o găseam la urmă în cuhne, scoțînd pînea din cuptor, dumneaei avea obiceiul să-mi deie o pupăză

cu ochi de cernușcă. Uneori, cînd o găseam cu aluatul în covată, mă împingea afară cu cociorva. Acuma se ploconește în fața mea și se minunează că-mi crește mustața ; de unde eu înțeleg că nu mai sînt prunc. Bag de samă că țigăncușele fug de mine.

— Ai băgat de samă asta ?

— Da. Am spus și comisului. El rîde. Zice că mă fudulesc. A pus pe acele țigăncușe, care slujesc la iatacul mutei, să-mi coase o naframă. «Ca să-ți ștergi cu ea cașul de la plisc», zice dumnealui. Așa că vezi, cuviosia ta, cîte nacazuri am eu. Cum să mă opresc ca să-mi spuie starostele Căliman : «He-he ! ce mai faci, mînzule ?»

Feciorașul oftă ; apoi se lumină la față numaidecît.

Oștenii se rînduiau zid la dreapta și la stînga ; cinstita adunare a locului, cu prea sfințitul în frunte, trecea la apa Nemțișorului. Se alătură și el, cu monahul, între dregători. Omenirea adunată își încremenise talazurile sub soarele puternic al ceasului al treilea al dimineții.

Sunară trîmbiți.

În prund, în dreptul sfintei mănăstiri, era un loc unde apa Nemțișorului fugea pe dedesubt. La acea trecătoare prea sfințitul Iosif se opri, ca să primească alaiul măriei sale.

Călăreții își struniră caii, scînteind din coifuri și platoșe. Măria sa privi o clipă împrejurimile. Copiii de casă grăbiră să coboare, ca să-i apuce frîiele și scările. Cînd descălecă Domnul, într-o singură mișcare călăreții puseră piciorul la pămînt. Alexăndrel-Voievod, feciorul bălan al Domniei, sări de-a dreptul din șa. Purta, ca și părintele său, brocart de Veneția, gugiuman de samur și marochinuri. Trei boieri dintre cei mari, care însoțeau pe stăpîn, adică portarul Sucevii Bodea, Toma logofătul și Iuga postelnicul, își lăsară caii în mîna slujitorilor și grăbiră la trecătoarea pîrăului.

Cîntăreții soborului începeau, cu glasuri destul de aspre, axion pentru slava măriei sale : «Cade-se să te fericim...»

Vodă Ștefan, călcînd atunci în al patruzecilea an al vîrstei, avea obrazul ars proaspăt de vîntul de primăvară. Se purta ras, cu mustața ușor cărunțită. Avea o puternică

strîngere a buzelor și o privire verde tăioasă. Deși scund de statură, cei dinaintea sa, opriți la zece pași, păreau că se uită la el de jos în sus.

Pe cînd suna încă axionul, vlădica Iosif înaință, cadelnițînd între făcliile diaconilor, apoi, primind sfînta Evanghelie de la cei care i-o purtau, o înfățișă măriei sale ca să-i sărute icoanele de smalț, așezate în chip de cruce.

Vodă făcu semnul creștinesc și sărută Evanghelia, apoi îndemnă printr-un semn mic, din ochi, pe coconul său să săvîrșească același lucru. Poporul și dregătorii se aplecară adînc în fața slăvitei fețe a măriei sale. Prea sfințitul sărută mîna cu pecetea de aur ; Vodă își împlini aceeași datorie către bătrînul stareț. Îndată medelnicerul sfîntului lăcaș păși înainte, înfățișînd pînea și sarea. Domnul frînse o viță a colacului. Abia o atinse de buze și se puse în mișcare cu pas viu. Prundul începu să sune de pașii cailor. Cum prea sfințitul Iosif umbla greu în odăjdii, Vodă se opri zîmbind o clipă, și porni iar mai domol, alături de călugăr.

Vlădica are barbă înviersunată și trup încalat, se gîndea Jderul cel mititel, rîzînd în soare și iscodind cu ochii toate. Ar vrea să grăiască, dar gîfîie și nu poate. Întoarce ochi deznădăjduiți către măria sa. L-ar ruga să păsească și mai încet. A băgat de samă și Alexăndrel-Vodă asta și, ca un dezmierdat ce este, își îngăduie să zîmbească, întorcînd fruntea și privind soarele și împrejurimile. A dat cu ochii de Jder cel mititel, care rîde fără de sfială. Și-au legat o clipă privirile. Ionuț înțelege că Săndrel își amintește de el. «Îi pare bine, își urmează el gîndurile. Sîntem de o vîrstă. Am să-i arăt eu meșteșugurile mele vînătorești.»

Cu mișcare domoală, alaiul domnesc ajunse la porțile sfintei cetățui. Acolo Vodă se opri, c-o ușoară mișcare de nerăbdare, pipăindu-și locul săbiei la coapsa stîngă și jungherul cu mănunchi de fildeș din dreapta cingătoarei. Spătarul al treilea Chiriac Sturza, care purta spata măriei sale, înaintă grabnic, înfățișîndu-i-o. Era o spată dreaptă, cu strajă înflorită cu rubinuri, în chip de cruce.

— Prea sfințite, grăi Domnul apropiindu-se de vlădica Iosif ; intră prea sfinția ta cu clerul în biserică, pînă ce eu

mă voi arăta norodului. Vin și eu îndată după asta, pentru cele de cuviință.

Fără a aștepta răspuns, măria sa făcu semn către paicii care purtau de dîrlogi caii. Înălțîndu-se în șa, Domnul primi spata în mîna dreaptă, ridicînd-o o clipă asupra poporului îngenunchiat și tăcut. Șiragurile dintăi păreau a nu cuteza să ridice frunțile către strălucitul chip al Domniei. După năravurile viclene ale moldovenilor, însă, toți se sileau să-l vadă pe furiș, strîmbîndu-și grumazurile.

Domnul îndemnă din zăbală calul alb, purtîndu-l cîțiva pași. Privi mulțimea îmbulzită și supusă, în medean, pînă către bolniță și la intrările tuturor hudiților. Erau mai mult de douăzeci de mii. Clopotele conteniră ; vibrările mai plutiră un timp peste tăcere.

— Să se ridice norodul, porunci măria sa, ca să privească pe Domnul său și pe fiul nostru Alexandru-Vodă.

Oștenii descălecați, care stăpîneau îmbulzelile, repetară porunca ; un murmur scurt se împrăștie în mișcări neregulate de vîrtej ; poporul se sui în sus c-o mișcare de val. Bărbații își scuturară îndărăt pletele, femeile își potriviră ștergarele. Cîteva neveste țipară de sfială, văzînd pe Vodă în asemenea înălțime și săgetări de lumină.

— Noroadelor și creștinilor, zise iarăși stăpînitorul, înălțînd din nou pînă lîngă tîmpla sa dreaptă straja cu rubine a spatei ; cunoașteți semnul Domniei mele carele se arată pentru legea lui Hristos Dumnezeu și pentru rînduiala acestui pămînt al Domniei mele. Poftesc tuturor bine și bielșug ; să știe și cei de jos că județul nostru nu se va clăti niciodinioară din cumpăna dreaptă poruncită nouă de Cel care stă deasupra vieții și a morții.

Îmbulzelile apropiate ascultau cu uimire și înfricoșare aceste vorbe, trecîndu-le îndărăt în pîraie de murmure. Trei țipete înfricoșate izbucniră dintr-o dată ; în acel loc, mulțimea se zvîrcoli grăbit. Erau țipete de femeie. Se dădu îndată lămurire măriei sale că, de mare sfială, în acea clipă o muiere a slobozit din măruntaiele ei un prunc.

Vodă zîmbi.

— De unde e acea muiere ?

Oamenii se feriră, lăsînd pîrtie pînă acolo. Babe cu conci înalt și cu ștergare o ocroteau ; una din ele ridică în

soare pruncul înfășurat în broboadele maicei lui. Alexandru-Vodă rise, auzindu-i orăcăitul. Ștefan-Vodă privi pe coconul său cu asprime, însă numai o clipă, căci se întoarse iarăși zîmbind, spre norod, așteptînd răspuns.

— E de la Drăgușeni, măria ta, dădu lămurire un bătrîn nalt și ciolănos, făcîndu-și loc cu coatele.

Vodă, aplecîndu-și ochii spre el, îl cunoscu numaidecît.

— Îți mulțămesc de răspuns, staroste Căliman. Văd că ai venit să-ți cunoști dreptatea.

— Am venit la porunca stăpînului nostru, se fuduli cu multă umilință Nechifor Căliman, băgînd de samă la uimirea celor din juru-i.

— Ai făcut bine, staroste. Mai dă-mi o lămurire. După țipet nu pot cunoaște dacă e prunc ori fată.

— E flăcău, măria ta.

— Atunci să fie finul nostru și numele lui să fie Înălțare, după sfînta zi de azi. Să mi-l înfățișezi, staroste, la patruzeci de zile, cu tot cu mama lui și cu omul ei. Și pe acest prunc cu numele Înălțare ți-l hărăzesc învățăcel, să-l faci vînător domnesc.

— Am ascultat porunca, măria ta, și am s-o plinesc întocmai. Iar pînă atunci, Doamne al nostru, să ne dai voie să cinstim cumătria, închinînd din fedeleșurile pe care le avem cu noi întru slava măriei tale.

— Staroste Căliman, porunci Vodă ; întăi îngăduiți să iasă Domnul vostru din biserică ; după aceea așteptați dreptățile ; la urmă aveți și învoirea paharelor. Spune-mi dacă te mai poți purta cu vrednicie în slujba pe care o ai.

— Mulțămesc lui Dumnezeu și măriei tale, răspunse bătrînul. Ne purtăm bine ; de ce să spunem că nu, dacă se chiamă că ne purtăm bine ? Văzînd că ni se apropie vremea, ne-am învățat feciorii la treburile domnești. Șapte avem și toți sînt vînători ai măriei tale. Acu patru ani, ca unul carele știm că n-avem să trăim cît lumea, am pus, măria ta, pe Sava dulgherul să ne facă raclă. Cînd și cînd, ca să ne aducem aminte de suflet, ne întristăm, măria ta, și ne culcăm în acea raclă. Dar din ceea primăvară, văzînd feciorii noștri că sîntem tot vîrtos și nu mai murim, au pogorît racla din pod și acuma dau în ea orz la cai.

Domnul se veseli ; iar noroadele cele mai din fund rîdeau și ele fără să știe de ce.

Astfel măria sa a intrat cu fața luminată pe sub bolta sfintei cetăți, coborînd la biserică. Fără zăbavă, între clerici și făclii, măria sa trecu la icoana făcătoare de minuni a Maicei Domnului, cea zugrăvită de Luca Evanghelistul și dăruită sfîntului lăcaș în vremuri vechi de Paleolog, Împăratul Bizanțului. Prea Curata era împodobită, pentru acea zi de bucurie, cu văluri albe, care luceau, prin fumegarea făcliilor și umbra naosului, ca flori de primăvară.

După ce cîntară stranele cu puternic glas și se făcură pomenirile, Vodă trecu spre mormîntul lui Ștefan-Vodă Mușat, ca să-i aprindă făclie pe lespede. Îl urmau coconul și boierii, arătînd chip întristat. Domnul nu părea întristat în afară ; dar înlăuntru îi sunau stihuri amărîte ale cărții neamului său :

Iar Ștefan-Vodă Mușat a omorît pe Ilieș-Vodă Mușat ;

și Roman-Vodă fiul lui Ilie a omorît pe unchiul său Ștefan-Vodă ;

iar Roman-Vodă a pierit înveninat ;

și pe Bogdan-Vodă Mușat l-a omorît fratele său Petru Aron-Vodă ;

iar pe Petru Aron-Vodă l-a tăiat Ștefan-Vodă, feciorul lui Bogdan-Vodă...

Vodă a mîngîiat creștetul coconului său ; cînd Alexăndrel a ridicat ochii, părintele său i-a zîmbit cu dulceață. Îndată acea lucire de soare s-a întunecat. Măria sa a ieșit cu fruntea încrețită din sfîntul lăcaș, poruncind dumnealui marelui logofăt Toma să lege cu sfoară verde pergamentul lui Căliman starostele și să-i așeze în ceară roșie pecetea cea mică. Însuși Căliman să vie să-și primească dreptatea după care de atîția ani suspină, iar vornicii să puie iar la locul lor pietrele de hotar, cum au fost din vechi ; iar dumnealui Ciopei pîrcalab să plătească unei sfinte biserici dajdie, pentru sila ce a săvîrșit, obijduind pe un slujitor vrednic al Domniei.

Îndată după asta, fiind soarele înălțat pe cer înaintea amiezii, în al cincilea ceas, cuhniile mănăstirii au prins a slobozi bucatele pentru sărăcime.

La stăreție s-au întins mese pentru măria sa și pentru boieri.

Atunci abia, călăuzit de părintele Nicodim, Jderul cel mititel s-a putut apropia, cu destulă sfială, de Domn.

— Acesta e mezinul comisului nostru Manole ? a zîmbit Vodă.

— Da. Alexăndrel-Vodă îl cunoaşte de anul trecut, de la isprăvile lui de vînătoare.

— Am aflat. Te chiamă Ionuţ, te-am mai văzut.

— Ionuţ Păr-Negru, măria ta — zis şi Jder cel mititel.

— M-aş mira de asemenea poreclă, dacă nu ţi-aş cunoaşte-o pe obraz, a zîmbit Domnul. Deci ai învăţat meşteşug de la Căliman ?

— Am învăţat, luminate stăpîne.

— Are cîni şi şoimi, dădu lămurire coconul Alexăndrel.

Domnul păru a se mira nespus. Bătu pe Ionuţ pe umăr.

— Ai cîni ?

— Am, luminate stăpîne, o haită Dolca şi un cîne Bora. Şi am numai un erete, pe care l-am învăţat la prepeliţi.

Alexăndrel dădu iar lămurire.

— Trebuie răbdare multă. Opt luni i-au trebuit ca să înveţe eretele.

— Cum ai făcut, Jder ? se miră măria sa.

Flăcăuaşul se roşi de plăcere pînă în albul ochilor.

— Mărite stăpîne, întăi l-am ţinut flămînd.

— Pe cine ?

— Pe erete, mărite stăpîne. Îl cheamă Săgeată. Întăi l-am ţinut pe Săgeată flămînd două zile, după aceea am început a-i da bucăţele de carne. Eu am învăţătura asta de la moş Căliman şi de la dînsul am şi mănuşa de sîrmă în care vîr pumnul drept. Eu îs stîngaci, măria ta, şi trebuie să pun mănuşa în dreapta. Pe acea mănuşă de sîrmă pun bucăţica de carne şi el vine şi o ia de pe mănuşă. Aşa îl ţin flămînd şi-l învăţ încet-încet să vie pe pumn la mine. Îl fluier şi vine. Strig : Vină, Săgeată ! Şi el vine. După ce l-am învăţat asta, îl deprind să cunoască prepeliţa. Eretelui îi place capul de prepeliţă. Ţipă cînd îl ciuguleşte, aşa de tare-i place. Pe urmă ies la cîmp. Îi leg şoimului pe cap deasupra pliscului, în cureluşe, un zurgălău mititel de argint. Dolca stîrneşte paserea ; eu dau drumul eretelui de pe pumn ; el se duce săgeată ş-o prinde ; eu îs îndată lîngă el ; îi aud zurgălăul în iarbă, ori în mirişte ; îl caut,

îi iau vînatul, îi dau capul prepeliții ; îl pun la loc pe mănușă. Așa că am adus pentru masa măriei tale prepeliți de la noi de la Timiș ; și comisul Manole Păr-Negru mi-a poruncit să sărut mîna măriei tale și din partea sa și să spun că toate-s bune și măria sa e dorit acolo.

Vodă zîmbi privind lung pe flăcăuaș.

— Ce slujbă faci domnia ta la Timiș ?

— Măria ta, n-am slujbă anumită, fărădecît dau ajutor lui bădița Simion. Sînt iepe care fată. Sînt harmasari care au narav. Noi sîntem doftori.

— Te pricepi și-ntr-acest meșteșug ?

— Mă pricep, măria ta. Bădița Simion încalică un naravaș ; eu încalic altul. El sare ca o lăcustă încolo ; eu încoace.

— Mi se pare, măria ta Alexăndrel fiul meu, că vrei să-mi ceri slujitor și prietin pentru tine pe acest Jder, se întoarse Vodă către coconul său. Dacă poftești asta, dă-i mîna lui Ionuț Păr-Negru și stați alături la această masă. Prea sfințite părinte Iosif, binecuvîntează pînea și carnea, cu care nu sîntem destul de vrednici a ne îndestula, dacă Dumnezeu ar măsura pofta noastră după faptele ce săvîrșim.

Vlădica Iosif blagoslovi mîncările. Medelnicerii înfățișară măriei sale vasele de argint. Din vasul ales slujitorul luă gustare cu lingura lui. De asemeni veni cuparul, vărsînd vin în cupă și luînd întăi credința.

Cîntăreții clerici își dreseră glasurile tușind în chip felurit și împunseră în bagdadie și în fierești melodia psalmului 103, care plăcea îndeosebi măriei sale :

> **Binecuvîntează, suflete al meu, pre Domnul !**
> **Doamne Dumnezeul meu, mare și minunat ești Tu :**
> **cu slavă și strălucire împodobit.**

Ochii Voievodului se muiară ca de o bură. Rămase o vreme dus pe gînduri, pe cînd mesenii își întrebuințau cu hărnicie fălcile și dinții. Slujitorii aduceau, dregeau, ștergeau cu șervete mînile întinse peste umăr. Vorbirile între meseni urmau în șoaptă. La uși și în cerdac stăteau ca stane de piatră oștenii cu platoșe făcînd straja cuvenită.

Se auzea de-afară murmurul mulțimii de dincolo de ziduri, sub soarele amiezii.

— Părinte Iosife, porunci Vodă, chiamă în stînga mea pe cuviosul Nicodim. Imi place s-aud și pe acest fecior al lui Jder.

— A fost feciorul lui Jder, înălțate Doamne. Acuma trăiește întru mare smerenie, despărțit de toate cele lumești.

— Bine. Îmi place acest călugăr. A fost și la Sfîntul Munte ?

— A fost, înălțate Doamne. S-a întors chiar în primavara asta.

— Și-a mai sporit învățăturile lui tainice ?

— Măria ta, grăi cu glas coborît prea sfințitul Iosif, Nicodim a aflat învățătură nouă despre vedenia sfîntului Ion Teologul. Mai ales măria ta trebuie să cunoști ce spune cuvioșia sa.

— Poate să desfacă înțelesuri din Apocalips ? Asta îmi place. De aceea te poftesc să-l chemi lîngă mine.

La poruncă, ieromonahul Nicodim veni să se așeze pe un scăunaș în stînga lui Vodă, cu înfățișare cuviincioasă de umilință.

— Cuvioase Nicodime, zise Voievodul, împingînd înaintea sa talgerele de argint ; astăzi cuget mai mult la cele despre care am mai vorbit noi altădată : cele sufletești sînt de obicei pline de mîhnire. Dacă acești cinstiți boieri și acești binecredincioși monahi vor tăcea, poftesc să aud acel glas care a grăit în vedenia Teologului la cap. 19.

Se făcu tăcere la acea masă puțin veselă, cum se întîmpla în anume zile să fie masa și petrecerea măriei sale. Obrazul părintelui Nicodim păru mai prelung, pălit ca de o aducere-aminte. Jder cel mititel se înfricoșă privindu-l. Buzele cuviosului Nicodim se mișcară fără murmur ; apoi din ele izvorî o tînguire, întăi împiedicat și răgușit, apoi mai îmblînzit.

«După aceea am auzit în văzduh glas puternic, rostea el cu ochii pe jumătate închiși versetele Apocalipsului, după aceea am auzit în văzduh glas puternic de gloată multă care zicea : Aliluia ! a Domnului Dumnezeului nostru este mîntuirea, slava, cinstea și puterea.

Am văzut cerul deschis și iată, s-a arătat cal alb. Cel calare are nume Credinciosul și Adevărat. El judecă și se luptă cu dreptate.

Ochii lui ca para focului. Fruntea, împodobită cu cununi împărătești. Avea scris nume, pe care nimeni nu-l poate ceti și-l știe numai el singur.

Era îmbrăcat cu haină stropită cu sînge.

Oștile din cer îl urmau.

Din gura lui ieșea o sabie ascuțită, ca să lovească neamurile cu ea.»

Prea luminate Doamne, urmă cu glas schimbat cuviosul Nicodim, acel luptător pe cal alb e cuvîntul legii nouă a lui Hristos. Vine vremea ca luptătorul să cheme pe domnii pămîntului întru prigonirea fiarei care s-a ridicat asupra semințiilor. Mehmet e fiara : are șapte capete, adică pacatele de frunte ; și zece coarne, adică înfruntarea celor zece porunci. E scris că luptătorul pe cal alb s-o întîmpine și s-o lovească, vărsîndu-i spurcăciunea sîngelui.

Măria sa oftă. Păru mai luminat la obraz și ceru paharnicului să-i umple cupa. Alexăndrel-Vodă lovi cu cotul pe tovarășul său. Amîndoi feciorașii găsiră minut prielnic ca să iasă în lumina de afară.

CAPITOLUL III

SE VEDE CUM SE LEAGĂ O FRĂȚIE DE CRUCE ȘI SE ARATĂ MAI ALES DESPRE CE VORBESC TINERII DIN TOATE TIMPURILE

Erau amîndoi în primăvara vieții lor și în primăvara tot așa de trecătoare a acelui an 1469. Din cerdacul de sus al stăreției văzură munții limpezi sub puterea amiezii și valea Nemțișorului învăluită de abur strălucit spre

Branişte. Curtea dintre ziduri era plină de forfotă de călugări ; numai panţirii stăteau neclintiţi la locurile lor de strajă. Cînd coconul domnesc coborî treptele, cel din capul scării tresări desfăcîndu-şi picioarele şi bătînd cu sulița în pămînt. Alexăndrel îi zîmbi ; el rămase ca de stîncă, mustăcios şi posomorît.

— Acesta-i un alvanit, care stă de obicei la uşa măriei sale, lămuri Alexăndrel-Vodă. Mai sînt patru ca dînsul. I-a adus măria sa cu sine din Ţara Muntenească. Cînd eram prunc, m-au purtat în braţe.

— Atanasie, se răsuci el spre panţir, astăzi n-ai mîncat, nici n-ai băut.

— Este vreme, răspunse sever oşteanul.

— Simţeşti mirozna de la cuhnii ?

Oşteanul nu răspunse. Coconul se duse rîzînd, cu soţul său. Doi tovarăşi ai lui Atanasie, dosiţi în laturea şi-n umbra scării, scoaseră capete împodobite cu coif şi schimbară vorbe mormăite cu soţul lor, apoi se mişcară în urma feciorașilor, priveghindu-i de departe.

În medeanul din afara zidurilor, lumea se împuţinase. Sătenii se retrăseseră la căruţele lor, în capetele hudiţilor şi-n ogrăzile chiliilor. Grupe de cîte trei lefegii stăpîneau toate intrările. În afară de această strînsoare ostăşească, era o mişcare vie şi venea de pretutindeni zvon de veselie, fiind toată lumea aşezată la îndeletnicirea cu bucatele şi paharele.

După ce ocoliră zidul, se opriră lîngă bisericuţa Sfîntului Ion, privind valea. Dedesubtul lor era gropniţa unde stăteau înşirate ţestele lucii ale monahilor adormiţi. Deasupra, pe pajişte, înfloreau clopoţei albaştri.

— Măria sa mă ţine totdeauna astfel lîngă sine, la adunări şi mese, începu a da lămurire Alexăndrel-Vodă. Măria sa zice că aşa trebuie, — şi eu mă nevoiesc să stau ; dar cînd nu mai pot, cer voie alăturîndu-mă de măria sa şi rezemîndu-mi tîmpla de umărul măriei sale. Atunci măria sa mă mîngîie pe obraz ; deci eu înţeleg că mă pot duce. Cînd nu mă mîngîie, oftez şi rămîn la locul meu. Domnia ta, Ionuţ, n-ai asemenea necazuri.

— Am şi eu ale mele, răspunse Jderul cel mititel. Dar toate trec, cum spune tătuţa.

— Ce necazuri poţi avea domnia ta, Ionuţ ?

— Ehe ! cîte n-am eu ! Cînd fată iepele și răcnește bădița Simion la mine... El nu strigă la slujitori ; strigă la mine. Zice că vrea să facă din mine vraci și nălbar. Căci măria sa are nevoie de cai buni pentru oaste ; și, dacă n-oi fi eu vraci bun și nălbar, apoi rămîn oștile măriei sale fără cai ; leapădă iepele și pier mînzii.

Obrazul coconului domnesc se luminâ de rîs. Un rîs palid, cu dinți mărunți. Era în figura cu mustăcioară balaie ceva neliniștit și nesigur.

— Și domnia ta ce faci ? Fugi ?

— Negreșit. Dar dacă mă buciumă, mă întorc. Cînd eram mititel, nu m-am dus cînd m-a strigat și mi-a dat o bătaie ca aceea. Știi ce pumn are bădița Simion ? Măria ta nu cunoști asemenea nacaz.

— Nu. Dar eu n-am erete al meu, cu care să umblu singur pe cîmp.

— Știu ; și nici nu te scalzi la iazul morii. Nici nu stai la pîndă, cînd țin sobor și fac clacă țigăncușele comisoaiei Ilisafta Jderoaia. Măria ta însă ești voievod și ai să ne stăpînești pe toți, cu toate ale noastre. Eu zic că-i mai bine să fii vodă.

— Mi-ai mai spus asta, și te mulțumești să fii Ionuț Păr-Negru.

— Întocmai, măria ta.

— Aș fi și eu mulțămit să fiu Săndrel ; dar măria sa mă înfricoșează cu datoriile pe care, după cît spune măria sa, le au domnii. Căci fiind puterea lor dată de la Dumnezeu, ei trebuie s-o folosească pentru obște. Și bucuriile și dezmierdările voievozilor, zice măria sa, trebuiesc să fie puține și ascunse. Avînd toate sub dreapta lor, nu le au pentru sine. Robului și sărmanului le sînt îngăduite greșalele și pacatele ; dar stăpînitorii au altă rînduială, căci au datorii mai mari în fața lui Dumnezeu. Așa că eu trebuie să învăț la dascali, grecește și sîrbește, și să aflu ce spune Stagiritul și ce a glăsuit fericitul Orighen.

— Așa-i rînduiala măriei tale.

— Crezi că eu nu știu ? Mai adaogă și altele : că mătușă-mea Chiajna mă poartă la toate mormintele, ca să mă rog pentru răposații noștri, care au pierit toți de năprasnică moarte. Iar frații mei mai mici plîng pentru maica lor Doamna Evdochia. Înlăuntru, văd adunări în spă-

tărie și aud pe măria sa mustrînd : afară văd oșteni pe ziduri. Aud de judecăți de ocine, de osîndiri de lotri, de războaie. Cunosc că asta-i rînduiala unui voievod și mă silesc să fiu ce se cuvine ; însă doresc să-ți spun o taină.

— Spune, măria ta. Ascult.

— Nu așa, Ionuț. Vreau întîi să înțelegi că eu te-am ales pe domnia ta pentru asta, ca pe un prietin.

— Înțeleg, măria ta ; mă bucur și-ți mulțămesc.

— Domnia ta, Ionuț, mi-ai plăcut de anul trecut, cînd te-am văzut întăia oară. Am văzut că ești vrednic și știi atîtea lucruri. Și ai în domnia ta o bărbăție și o credință.

— Mă aflu nevrednic, măria ta, de atîtea laude.

— Nu rîde, Ionuț. Am a-ți încredința o taină. Iar mai înainte de asta, trebuie să alcătuim o frăție, ca să am încredințare că nu va ști pe lumea asta nimeni altul decît tine ceea ce am să-ți spun.

— E o taină așa de cumplită, măria ta ?

— E o taină mare.

— Înțeleg, măria ta, că e o taină de dragoste. Iată, măria ta, că ești cu mult mai fericit decît mine.

— De ce ?

— Apoi, măria ta, eu nu am asemenea taină.

— Văd că ești ager, prietene, mustră Voievodul pe soțul său ; însă, chiar de voi fi avînd asemenea dragoste fericit nu sînt. Așa că mai bine ar fi fost să n-o am.

— Măria ta, știu că nu crezi ce spui.

— Ai dreptate. Mai bine ar fi fost să nu fie altele. Întăi și întăi să nu fie dascali. Tu nu-i cunoști.

— Să mă ferească Dumnezeu. Ce-mi trebuie mie asemenea pacoste ? De ce rîzi, măria ta ?

— Rîd pentru că, dacă vii la curte, la Suceava, precum a orînduit măria sa, are să trebuiască să înveți și tu bucoavnă sîrbească și să-ți vîri în cap stihuri de Omer.

Ionuț rămase dintr-o dată gînditor, încruntîndu-și sprîncenele.

— Poate ai să cutezi să n-asculți de porunca măriei sale ?

— Ba nu ; de venit vin, căci am dragoste pentru măria ta și văd că vrei să-mi spui o taină. Dar ce am eu cu

învățăturile dascalilor ? Eu trebuie să mă fac nălbar, după rînduiala lui bădița Simion. Părintele Nicodim, care cunoaște adînc din cărți, zice că să învăț și eu buchile, însă tuța nu vrea.

— Cine-i tuța ?

— Tuța e dumnealui comisul Manole Jder. Tuța spune că cei care învață prea mult nebunesc de cap. Iar dacă nu știe dumnealui carte, de ce să știu eu ? Știe părintele Nicodim pentru noi toți. Dacă am învățat noi celelalte lucruri, care-s mai de folos — de atîta ne putem lipsi. La urma urmei m-ar fi învățat și pe mine oleacă, dar părintele Dragomir de la noi nu cunoaște slovă. Am aflat acuma la urmă de dascal că-i zodier și cărturar, dar și dascalul Pamfil spune că boierul și osteanul n-au a-și bate capul cu fleacuri. Știu călugării să cetească și diecii să scrie. E destul. De ce rîzi iar, măria ta ?

— Vra să zică, fratele dumitale, părintele Nicodim, e nebun pentru dumneavoastră toți ?

— Așa spune și tuța, — adicătelea dumnealui comisul Manole Jder. Însă părintele Nicodim ne amenință că nebuni sîntem noi. Ce-s războaiele ? ce-s averile ? ce-s boieriile ? Deșertăciuni sînt, căci omu-i umbră care trece. Se cade să trăim întru duh. Cînd îl aude grăind așa și mustrîndu-ne, comisul cîteodată se mînie, dar după aceea îi trece și se roagă de părintele Nicodim să-l ierte. Acuma binevoiește, măria ta, a-mi spune taina cea de dragoste. De asemenea învățătură sînt prea bucuros, orice ar spune fratele meu ieromonahul.

— Și asta spune el că-i deșertăciune ?

— Și asta ; însă nu-l pot crede. Doresc să am ce încă n-am avut.

— Domnia ta n-ai cunoscut asta, Ionuț ?

— Nu. Eu îmi petrec viața în herghelia de la Timiș. Umblu la vînat. Prind păstrăvi. Am învățat a trage cu arcul. Am și știință s-aprind ușor focul, oricînd și oriunde, pe ploaie, ori ninsoare. De ceea ce spui, măria ta, n-am avut parte.

— Atunci să te scoatem din sălbătăcie și să umbli cu mine, să cunoști lumea.

— Da. Văd că asta-i porunca lui Vodă. Avînd şi busuiocul descîntat pe care mi l-a pus muţa în mintean şi la cuşmă, poate s-ajung şi eu la o bucurie.

— Ai s-o cunoşti, Ionuţ, acea bucurie, cînd ţi s-a zbate inima în piept. Ascultă ce-am să-ţi spun. Dar mai înainte de toate, să îndeplinim frăţia de cruce.

— Da.

Cu acest răspuns scurt şi bucuros, Jderul cel mititel îşi trase de la cingătoare jungherul cu plăsele de corn de cerb şi-i cercă ascuţişul. Înainte de a-şi sufleca mînica de la încheietura mînii drepte, se opri ascultînd cu luare-aminte, apoi îşi întoarse ochii înspre un unghi de zid al bisericuţei. Acolo se opriseră cei doi panţiri. Cineva cerea trecere cu glas ascuţit şi tînguitor. Sfatul celor doi feciorăşi fu tulburat de o arătare firavă şi strîmbă, care se desprinsese de la zid, înaintînd spre ei. Era un călugăr ascetic, cu trupul mai ridicat la grumazul şi umărul stîng. Fiind strîmb cumpănit, partea lui cu umărul săltat avea piciorul mai scurt, ceea ce-l făcea să şchiopăteze în aceeaşi parte.

— Lăsaţi-mă să mă înfăţişez la măria sa Alexăndrel-Vodă, se tînguia el, bătînd cu palma dreaptă îndărăt, ca să depărteze de la sine pe oşteni. Eu vreau să-l cunosc pe măria sa şi să mă închin măriei sale. L-am visat astă noapte în vis şi poate să-i fiu de folos. Binecuvîntat fii, măria ta Alexandru-Vodă, urmă el şi se opri gîfîind în faţa feciorăşilor. Văd cu măria ta pe puiul lui Jder. Asta nu-i tocmai bună tovărăşie.

— Cine eşti cuviosia ta, părinte, şi ce pofteşti ? îl întrebă Alexăndrel, încreţindu-şi figura cu nemulţămire.

— Nu te supăra, măria ta ; eu sînt Stratonic, ticălos monah de la această sfîntă mănăstire. Eu slujesc la bolniţă, unde avem priceput vraci de nebuni pe părintele Ifrim.

— Să fii sănătos, părinte Stratonic. De ce nu-ţi place tovărăşia întru care mă aflu ?

— De ce nu-mi place ? întrebă călugărul cel firav. Am spus eu că nu-mi place ?

— Ai spus. Şi ai mai spus că ai ceva cu mine.

— Bine ; dacă am spus, trebuie să fie ceva. Am cu măria ta atîta. Că fiind ucenic al părintelui arhimandrit Ifrim vraciul, umblu în această sfîntă zi căutînd două

ierburi : omag și fumul pămîntului. Am dintru amîndouă în traista mea. Mai am în sîn o stecluță, în care am fiertură limpezită din rădăcină de omag. Bună este pentru patima de piept a măriei tale, ca să nu mai tușești. A fost binecuvîntată și ținută nouăzeci și nouă de zile la icoana făcătoare de minuni. Am cerut intrare la luminata față a stăpînului și măria sa mi-a dat învoire să te caut și să-ți pun în mînă acest sfințit dar. Iar cu puiul de Jder este alta.

— Mulțămesc pentru doftorie, cuvioase părinte Stratonic. Mai rămîne să-mi arăți de ce nu mi-i bună tovărășia.

— Poate-i bună, măria ta, și eu mă înșel, ca cel mai nevrednic și mai umilit care mă aflu, în acest sfînt lăcaș. Iată cum e pricina. Sfințitul arhimandrit al nostru de la bolniță părintele Ifrim cunoaște nu numai buruieni pentru bolnavii de rînd, ci și un meșteșug de tămăduit nebunii, învățat de la un vraci leah, cînd cuviosia sa era la învățătură la Varșava. Îndată ce i se aduce un smintit, cuviosia sa cercetează și vede ce și cum. După cît se află de nebun, îi rînduiește pedeapsă. Avem noi acolo la bolniță feluri de feluri de poloboace cu apă. Pe un mai puțintel smintit îl vîră pînă la brîu într-un asemenea vas. Pe altul mai rău, îl vîră pînă la piept. Pe cei nebuni de tot pînă la gît. Îi cetluiește și-i ține așa. Cînd unul începe a se tămădui, îl trece dintr-o stare în alta. Așa am fost eu, măria ta. Întăi am stat pînă la gît ; pe urmă pînă la genunchi ; pe urmă m-am cumințit și acuma — har Domnului Dumnezeu — umblu slobod și sînt de ajutorință altora. S-a zvonit pînă la noi la sfînta mănăstire Neamțu că acest flăcăuaș al comisului Jder trage cu arcul, cît nu se află oștean să-l întreacă.

— Acesta-i lucru de laudă, părinte Stratonic.

— Nici eu nu spun altfel, măria ta. Și am mai auzit, măria ta, că are doi cîni învățați la vînătoare și erete cu clonț negru.

— Este întru asta ceva rău și de rușine ?

— Nu, măria ta. Am auzit că umblă la vînătoare cu mare aprindere, cît nu-i trebuie nici o mîncare, de dimineață și pînă seara. Cînd se întoarce la coliba de la herghelie flămînd și trudit, frate-său îl mustră și-l bate. Adevărat este ?

— Adevărat, mărturisi cu uimire Ionuț.

— Ei, dacă-i adevărat, atuncea să-mi spui cîte parale ai plătit cînii ?

— I-am plătit cîte un galbăn.

— Și cît te costă eretele ?

— Un galbăn.

— Și cîte prepeliți prinzi ?

— După cît se întîmplă.

— Și ai pedeapsă numaidecît să mînînci asemenea vînat ?

— Eu nu mînînc prepeliți, cuvioase părinte.

— Și de unde ai avut domnia ta atîtea some de bani ca să plătești erete și cîni ?

— Mi-a dat comisul.

— Atuncea și el e în primejdie. Iar pe domnia ta, Jder cel mititel, te sfătuiesc să fii cu mare pază, căci, dacă te află și te prinde părintele Ifrim, te vîră pînă la gît în poloboc. Primește, măria ta Alexandru-vodă, picăturile de omag. Îți doresc sănătate multă și petrecere bună cu acest zănatic.

Feciorașii rămaseră rîzînd și privindu-se cu ochi umezi de plăcere.

Ionuț își șterse pe coapsă pana jungherului și, punînd vîrful într-o vînă de la încheietura mînii drepte, făcu să iasă o picătură de sînge cît o mărgică. O întinse spre tovarășul său, care o culese cu vîrful limbii.

Luînd la rîndul său jungherul, Alexăndrel stătu în cumpănă. Apoi lăsă pe Jder să-l cresteze și să-i ia picătura.

— Jură pe frăția noastră că ai să păstrezi taina, porunci el.

Ionuț făcu semnul sfintei cruci.

— Jur pe sufletul meu și pe mormîntul mamei mele... aceea care nu mai este și n-am cunoscut-o.

Rămaseră amîndoi cu ochii ațintiți spre zarea albastră și spre pădurea de brad de pe culmea Pleșului. Curgea lumina amiezii și florile își istoveau miresmele.

— Ascultă, Ionuț, zise deodată cu drăgălășie Alexăndrel-Vodă, cuprinzînd mîna soțului său ; eu caut cîteodată să scap pe dascalii mei și de închisoare. Trăim, eu, surorile mele și mătușa Chiajna, ca într-o închisoare, pînă ce s-a

lumina iarăși curtea și va veni Doamnă. Deci eu m-am înțeles cu Grigorașcu Jora, al treilea postelnic, să mă însoțească în petrecerile mele. Iar măria sa, avînd încredere în Grigorașcu Jora, îl lasă să mă ia cu el. M-a dat în sama lui, el mă păzește și mă poartă. M-a dus cu mare taină Grigorașcu Jora într-un loc care se chiamă Curtea lui Machedon. Acolo are el o prietină, văduvă de boier, căreia îi zice cneaghina Costanda. Am petrecut eu acolo. Pe urmă am poftit să mă ducă în altă parte. Cînd a fost, în toamna trecută, măria sa la hotarul Pocuției, eu am rămas iarăși în grija lui Jora și m-am dus într-un loc și mai depărtat, lîngă Dorohoi. Nici nu ne așezasem bine în popas, cînd au venit slujitori lăsați anume de Grigorașcu Jora la curte, ca să ne cheme la tabăra lui Vodă. Pe loc am purces. Înainte de a ajunge la măria sa, pe Ceremuș, am bătut, sara, la o curte boierească, cerînd găzduire. Am fost primiți cuviincios. Era o curte cu robi și avere. Îi zicea Ionășeni. Stăpînul nu mai era. Cneaghina lui, Tudosia, ne-a primit și îndată am văzut și am cunoscut și pe copila cneaghinei, jupînița Nasta. Cneaghina Tudosia a plîns povestindu-ne felurite lucruri despre răposatul dumisale soț și ne-a dat să mîncăm zarzăre dintr-un pom crescut din sîmbure adus de la Anatolia de către boierul Ionaș. Bune fructe. Erau rumene pe-o parte. Mă uitam la jupîniță : avea obraji ca acele zarzare. Rîdea la mine, rumenindu-se mai tare și plăcîndu-i vorbele mele. Am strîns-o de mînă, și atunci am simțit acea zvîcnire la inimă, despre care ți-am spus că ai s-o ai și domnia ta. Cînd ai să ai acea zvîcnire, ai să intri în bucurie și întristare, cum am intrat eu. Băgînd de samă Grigorașcu Jora că mi s-au luminat ochii și pe urmă îndată mi s-au întunecat, a poftit pe jupîneasa Tudosia să meargă să-i arate caii cei mari aduși din Țara Leșască, despre care grăia dumneaei. Trebuie numaidecît — zicea el — să vorbească măriei sale Domnul despre asemenea cai cum nu se găsesc în Moldova. Noi avem mai mult cai mărunți și iuți, pe cînd caii leșilor sînt nalți și lați în spate, ca să poarte pe călăreții crijaci îmbrăcați numai în fier. Așa i-a vorbit Jora cneaghinei fel și chip încîntînd-o, încît am rămas singur cu Nasta. Eram hotărît să-i spun dintr-o dată de ce patimă am fost lovit. I-am apucat mîna și nu i-am putut spune nimic. Ea a rîs ; eu am cuprins-o ; tocmai

atunci a trebuit să-mi desfac brațul, căci jupîneasa Tudosia umblase cu mare grabă și se întorsese numaidecît, poftind pe Grigoraşcu să binevoiască a-i povesti în casă ce mai are de povestit, ca s-audă și fata. Prim urmare jupîniţa Nasta asculta cu luare-aminte orice fel de istorisire, părînd că nu mai știe nimic despre mine, dacă mai sînt acolo ori dacă am fost într-adevăr pe-acolo vreodată ; și rîdea din vreme în vreme arătîndu-și dinții. Atuncea am început să ard pe rug : cînd pe-o parte, cînd pe alta. Mă mișcam sunîndu-mi cînd pintenii, cînd sabia. Ea nu mă vedea, nici nu m-auzea.

E ușor să înțelegi că n-am putut adormi. M-am zvîrcolit în așternut, pînă ce Jora, trezindu-se, m-a întrebat ce am. I-am răspuns că n-am nimica. El a prins a rîde și m-a îndemnat să ies puțintel să mă răcoresc. Afară-i văzduh lin de toamnă și lună.

M-am îmbrăcat în pripă. Am ieșit. Am văzut străjerii noștri stînd la porți. Cînii se liniștiseră, luna bătea într-o fereastră deschisă. M-am apropiat furiș. M-am arătat. Am cunoscut pe jupîniţa Nasta. Ea a țipat ușor, de sfială mare.

M-am mirat. Am întrebat-o dacă nu m-a auzit și nu m-a văzut.

Nici nu mă văzuse, nici nu mă auzise.

Am crezut ce-mi spune. I-am cuprins mîna, ea mi-a lăsat-o. Iarăși m-am hotărît să-i vorbesc și iarăși n-am putut. M-am hotărît să trec pe fereastră mai aproape de dînsa și m-au oprit zăbrelele. Socot că la domnia mea, cînd va fi să fie, după voința lui Dumnezeu, am să stric acest rău obicei la casele boierilor moldoveni.

— Măria ta, observă Jderul cel mititel, toți oamenii, fie moldoveni, fie leși, fie unguri, dacă au de păzit aur și argint, pun zăbrele la ferestre.

— Ascultă-mă pe mine, Ionuț ; eu am să stric acest obicei. Văzînd că vorba nu-mi prieşte și zăbrelele nu mă lasă, am tras de mînuță și m-am apropiat pînă ce-am simțit cu gura pufușorul de zarzară.

— Vra să zică, ți-au plăcut zarzarele, măria ta.

— Plăcut.

— Eu n-am gustat niciodată, cît de puțin.

— Acel cît de puțin nu-i bun, Ionuț, ascultă-mă pe mine. Am dorit cu mult mai mult și cu durere. Ca o vi-

cleană ce este, fata rîdea. Dacă ţi-a mai fi dor de mine, măria ta, pofteşte de mă mai vezi. Eu nu pot veni la Suceava. Măria ta eşti stăpîn şi poţi veni la Ionăşeni. Însă nu întîrzia prea mult, măria ta, îmi zice, căci noi avem neamuri în Ţara Leşască ; şi, după ce ne isprăvim toate treburile moşiei aici, ne ducem la Liov şi la neamurile pe care le avem în Lehia.

Atîta am putut vorbi în sara aceea, şi m-am dus de m-am culcat iar pe jaratic.

Pot să-ţi spun că n-am mai avut, din acea vreme, stare de pace.

Am purces a doua zi, ca să găsim pe măria sa în tabăra de la Ceremuş. M-am bătut fel şi chip cu gîndul, cum aş face să mă întorc iar la Ionăşeni. N-a fost chip. Măria sa m-a ţinut lîngă sine. Era posomorît şi trimetea călărime în olatul lui Crai, pînă ce-au venit cu vorbe de pace castelanii. După ce s-a făcut linişte în Pocuţia, ne-am întors la Suceava şi măria sa m-a luat cu sine în Ţara-de-Jos. Abia după ce ne-am întors din Ţara-de-Jos, m-am sfătuit cu Grigoraşcu Jora să ne repezim iarăşi la Ionăşeni. A găsit Jora o pricină, încît măria sa a dat învoire să umblu cu el şi cu straja ca totdeauna rînduită. Cînd m-am apropiat de locul cel cu lună plină şi cu fereastră zăbrelită, inima mi-a dat semnele ei că-i bolnavă. Cînd am ajuns şi slujitorii ne-au deschis, arătînd că stăpînele lor se află în petrecere la neamuri, am lăsat să-mi cadă braţele în jos şi m-am uitat lung la Grigoraşcu Jora. Să dăm foc curţilor ? Să purcedem în pradă în Lehia ? Să pun sabia cu straja în pămînt, să mă las cu pieptul în ascuţişul ei ? Nici unele să nu faci, măria ta, mi-a spus Grigoraşcu Jora. S-aştepţi să înflorească zarzarii, la primăvară.

Ne-am întors la Suceava. A ales spatarul un om de credinţă dintre slujitorii lui cei mai de aproape şi l-a trimes la Liov. A stat acel om la Liov cinci săptămîni. Şi în săptămîna a doua a postului mare s-a întors, aducînd de acolo răspuns că numaidecît să ştiu că zarzarii se află la locul lor la Ionăşeni şi au să înflorească iar.

Au înflorit zarzarii într-adevăr. Însă eu sînt în suferinţă.

— Ți-i dragă jupînița Nasta, măria ta și frate ? întrebă cu glas deosebit de dulce Jder.

— Mi-i dragă.

— În primăvara asta n-ai văzut-o ?

— N-am văzut-o. N-am putut trece peste opreliștile măriei sale. A trimes iarăși Grigorașu Jora pe omul său la Ionășeni, cu carte. A găsit toate în floare. Cine îmi trebuie mie zîmbea și părea că mă așteaptă. Am primit răspuns.

— Bun răspuns ?

— Bun, pe cît îl socotesc eu. «Cei ce-au rîs, s-au întristat.»

— Așa spune ?

— Da. Cei ce-au rîs s-au întristat. Dumneata ce înțelegi din asta, Ionuț ?

— Eu înțeleg că trebuie să încalici și să te duci într-o întinsoare la cei ce s-au întristat.

— Tu așa ai face ?

— Fără nici o întîrziere, măria ta.

— Domnia ta poate. Eu sînt ținut de rînduielile Domniei. Căci, pe cît spune măria sa, viața noastră e una și a oamenilor de rînd alta. Noi nu trebuie să ne bucurăm și să ne întristăm pentru noi, căci am pus jertfă ființa noastră. Eu nu cred asta.

— Nici eu nu cred, măria ta, că poate fi asemenea rînduială. Mînjilor le e dată fuga ; feciorilor ca noi dragostea. Eu zic să ne ducem.

— Vra să zică, mergi cu mine ?

— Merg, măria ta. Cum îmi poruncește măria sa să vin la Suceava, la slujba curții, ca să țin măriei tale tovărășie, cum încalic și te urmez. Dacă am straiele gata și muța nu se supără, merg chiar acuma. Dacă nu se poate acuma, vin mai pe urmă. Și cum vin, ținem sfat, ca să vedem ce facem. Ce fel de ochi are ?

— Verzi, sprîncenați. Se uită ca dintr-o pîclă.

— E naltă ?

— Nu ; e mărunțică. Își subție mijlocul și poartă foi lungi, ca leștele. Are o mînuță mititică. Degetele ï-s reci ; obrazul fierbinte.

— O chiamă Nasta ?

Jderul cel mititel, cu această întrebare pusă mai mult lui însuși decît coconului domnesc, rămase cu privirile ațintite, deslușind, în lumina amiezii, năluca jupîniței. Repede o cunoscu, repede i se stînse vederii. Zîmbi cu bucurie tovarășului său.

CAPITOLUL IV

SE VĂDESC ȘI ALTE CUSURURI
ALE PRIETINULUI NOSTRU
IONUȚ

După porunca de-acasă, la care se adăogea acum și a Domniei, Ionuț trebuia să se întoarcă chiar în acea zi la Timiș. A doua zi, vineri, de praznicul Sfinților Împărați Constantin și Elena, Vodă urma să se afle în popas la hergheliile măriei sale. Vede acolo cîte sînt de văzut și poruncește ce are de poruncit, apoi trece apa Moldovei și se duce înainte ca să ție scaun de judecată la tîrgul Roman, lîngă Cetatea Nouă.

După ce petrecu pînă la scara stăreției pe coconul domnesc, feciorul cel mai mic al lui Manole Păr-Negru crezu vremea potrivită să se întoarcă la părintele Nicodim, să ieie binecuvîntare de drum. Ca să ajungă pînă la chilia fratelui său, ocoli iar pe la bisericuța Sfîntului Ion, să vadă dacă mai găsește ceva din sfaturile, tainele și visurile acelei amiezi. Cîțiva monahi bătrîni, cu obrazurile deosebit de rumene, se hodineau în umbra streșinii, deasupra gropniții unde aveau să coboare cîndva, la o hodină mai lungă. Sforăiau cu brațele căzute și cu gîturile strîmb întoarse. Se suiră către soare și miresmele. În preajmă, sosiseră și niște oameni străini, destul de veseli, care mai aveau cu ei ulcioare din care închinau pentru slava măriei sale Ștefan-Vodă.

Simțind nevoie ca să mai fie cîtva timp singur, să clocească o bucurie care născuse în el, o minune a prie-

tiniei și o taină pe care o strîngea numai pentru sine ca pe un odor scump, Ionuț rătăci către Vovidenie și ajunse la părintele Nicodim cînd era soarele la chindie.

Atunci începu a bate și toaca în turnul cel mare; oștenii se mișcară în medean; unii dintre săteni cereau intrare la măria sa, cu jalobe. După ce intrau în cetățuia mănăstirii, cădeau în genunchi și, numai după ce auzeau din cerdacul stăreției glasul, îndrăzneau să se apropie, să ridice ochii și să cuvinteze. Sus, stătea Vodă întru toată mînia, împresurat de boieri; și spatarul îi ținea spata și buzduganul. Nimeni nu putea să înlăture dreptatea acelui braț. Ori boier, ori mișel simțea aceeași apăsare ca subt o întocmire neclătită așezată de Dumnezeu. De cînd acea putere se așezase asupra Moldovei, părea că s-au schimbat și stihiile. Ploile cădeau la timp, iernile aveau omături îmbielșugate. Iazurile stăteau liniștite în zăgazuri; morile și pîraiele cîntau în văi; prisăcile se înmulțeau în poienile pădurilor; drumurile erau pașnice. Neguțătorii treceau fără grijă ori la nemți și leși, ori la tatari, ori la Țara Ungurească; plăteau vama cu dreptate, nimeni nu le pricinuia sminteală. Vreme de cinci ani călăreții măriei sale au prigonit pe lotri; au stătut răii spînzurați la toate colțurile de dumbrăvi, lîngă drumuri, pînă ce i-au ciugulit hultanii și corbii și au rămas ciolanele albe. Slujbașii care au fost dovediți că jăcuiesc vămile, ori obijduiesc pe sărman au fost puși în cușcă și coborîți în ocne, ca să nu mai vadă niciodată sfîntu-soare. S-a făcut lumină și dreptate în Țara Moldovei și boierii cei făloși și pîntecoși și-au plecat grumazul și s-au supus. Acestea le vorbeau cei care închinau din ulcioare la Sfîntu-Ion deasupra gropniții, cei care stăteau încă în jurul chilnelor la Vovidenie, cei care se duceau spre poarta mănăstirii, pe medean.

Clopotele bătură scurt după toacă și alt rînd de oameni intră sub boltă, ca să răzbată în ceea lume, la Domnie, să-și tînguie suferințile; căci tot mai rămăseseră multe drojdii otrăvite din zilele cele vechi, cînd erau domniile schimbătoare. De la cantelaria dumnealui logofătului Toma ieșeau acuma urice nouă, mai bune decît toate cele care au fost pînă acuma.

O samă de gospodari înhamaseră și porneau către satele lor. Femeile își strînseseră în ștergare curate nafora

și cruciulițile de lemn de chiparos și undelemn binecuvîntat de prea sfințitul Iosif și scrisoarea pentru friguri. Se duceau veseli, încredințați că au biruit dușmăniile, dragostele și moartea.

Din foișorul lui cu stîlpi crestați de brad, părintele Nicodim ridică fruntea și zîmbi mezinului. Împinse pe măsuță, la o parte, cartea pe care stătuse plecat, și pofti pe Ionuț alături. Bătu din palme și porunci fratelui care se înfățișă la poruncă să aducă apă proaspătă de la fîntînă, o scafă de miere și linguriți de lemn.

Feciorul se așeză în fața monahului.

— Te-am poftit alături, Ionuț, zîmbi părintele Nicodim.

Jderul cel mic trecu lîngă fratele său. Aveau o ușoară asemănare amîndoi, mai cu samă la ochii de coloarea coajei de castană. Ciudate erau petele de jder, de aceeași mărime. Aveau același zîmbet bun.

— Ai fost cu Alexăndrel-Vodă ?

— Da.

— Ți-a povestit întîmplări și nacazuri ale măriei sale ?

— Nu, bădiță Nicoară și părinte Nicodim, răspunse Ionuț cu inima strînsă. I-am spus eu ale mele, cu vînătorile și cu caii noștri de la Timiș.

— V-ați împrietinit ?

— Da, părinte Nicodim, însă nu prea tare. După ce i-oi arăta eu toate meșteșugurile mele, are să aibă măria sa mai multă plăcere de mine.

— Bine, Ionuț, fă așa ca să fii drag lui Alexăndrel ; atunci are să te iubească și măria sa Domnul nostru ; așa veți avea, tu și frații tăi și părinții tăi, de la măria sa, multă milă. Dacă ai să te duci la curte la Suceava, cum e porunca, ai să dobîndești și învățătură de carte. Nu te oțărî așa căci cartea nu-i rău lucru. Pentru mine, a fost mîngîierea vieții. M-am însoțit cu ea și cu pustia și am ajuns la liniște și înțelepciune. Să fii deci cuminte și să te supui acelor dascali. Să asculți de poruncile măriei sale Domnul și să nu te îndupleci la unele zburdăciuni ale lui Alexăndrel-Vodă. Nu ți-a spus nimic și nu te-a îndemnat la nimic ?

— Nu mi-a spus nimic și nu m-a îndemnat la nimic, părinte Nicodim.

— Uită-te la mine. De ce ți-s roși obrajii ?

— Pentru că mă bănuiești pe nedrept, bădiță Nicoară.

— Frumos și bine este, Ionuț, să trăiești întru curățenie sufletească și să n-ai nimica a ascunde maimarilor tăi, cărora le ești drag. Căci tu, dacă te duci de la casa bătrînilor noștri, are să fie pentru dînșii o mîhnire mare. Și n-ar trebui mîhnirea lor s-o sporești cu vreo faptă necugetată. Mărturisești cu jurămînt ?

— Mărturisesc cu juràmînt, bădiță, pe sufletul meu și al maicei mele cea care s-a prăpădit.

În gînd, Jderul cel mititel își prefăcea cu viclenie vorbele, punîndu-le la frăția de cruce pe care o legase la Sfîntu-Ion. Îi scăpăra negru și roș în priviri, dar se îndărătnicea în legămîntul ce făcuse, mai tare și mai sfînt decît orice pe lume.

— Bine, vorbi cu liniște Nicodim, mîngîindu-l pe frunte. Am încredere în tine. N-aș putea spune că am aceeași credință în Alexăndrel-Vodă, care pricinuiește multă neliniște părintelui său. Dacă nu ți-a vorbit încă despre niște zburdăciuni ale lui pe care le-a făcut, cu niște fecioare ori văduve tinere de cneji, poate are să-ți vorbească de acum înainte. Fiind și părintele său aplecat spre partea femeiască la Alexăndrel slăbiciunea e și mai mare, pentru că n-are încă în el alte puteri ca să-l înfrîneze. Bune sînt toate ale vieții, dar cu măsură. El se poate duce într-o asemenea nebunie cu capu-n jos ca într-o prăpastie, pe cînd părintele său caută intrările și ieșirile cu chibzuință, stăpînind ce-i place. Tu, dacă ai de învățat întru acestea, învață de la măria sa Domnul, nu de la Alexăndrel-Vodă. Ai înțeles ?

— Am înțeles, bădiță Nicoară. Fii încredințat că am să le fac toate bune.

— Încredințat prea tare nu sînt. Avem să vedem. Dacă va fi să fie ceva, dă de știre măriei sale, ori trimite răspuns acasă, să vie la tine unul dintre noi. Să mai știi ceva la care nu te gîndești, dar care-i mai presus de toate. Dacă se întîmplă o poznă, lovit în inimă e mai cu samă măria sa Domnul. În Alexăndrel-Vodă are măria sa nădejdea moștenirii la domnie. Dacă se surpă Alexăndrel, măria sa cade în mare suferință. Aș putea spune că pentru acest cocon s-a întîmplat fapta de anul trecut din Secuime, cînd măria

sa a prins pe Petru Aron-Vodă și l-o omorît. De mult urmărește măria sa asta, nu atît ca să răzbune pieirea lui Bogdan-Vodă, cît ca să nu mai fie pe lume alt os din osul lui Alexandru-Vodă Bătrînul. Știind că va face să cadă capul lui Petru Aron, măria sa și-a pregătit izbăvire, începînd și săvîrșind lăcaș de rugăciune pentru sufletul său. La toamnă, se sfințește sfînta mănăstire a Putnei. Acolo își gătește măria sa salaș de veci și pomenire necurmată, ca să-i ierte Dumnezeu această faptă cumplită. Poate Alexăndrel nu înțelege încă asta. Poate ai să înțelegi tu, Ionuț.

Jderului celui mititel i se înegurară ochii ; dar se îndîrji și tăcu neînduplecat, credincios jurămîntului și frăției de la Sfîntu-Ion.

— Îți sărut mîna, bădiță Nicoară și părinte Nicodim, șopti el cu dulceață ; eu mă duc să-mi gătesc calul. Am poruncă de la tuța și de la muța să fiu azi înapoi.

— Grăbește-te, să nu te apuce noaptea. Luna-i în al treilea pătrar. Nu ți-i frică prin întuneric ?

— N-aș putea spune, bădiță Nicoară, că nu mi-i frică. Batîr că-s descîntat, tot mă tem să nu-mi iasă înainte Necuratul, într-o formă schimbătoare.

— Ori și în ce chip ți s-ar arăta, să nu te temi. Mai ales să nu te temi dacă s-arată în chip de muiere. Mai degrabă teme-te de barbat înarmat.

— Mă tem și de acela, bădiță Nicoară, dar mai puțin. Am și eu armă și săgeți la oblînc. Totuși mărturisesc cu umilință că sînt mult mai fricos decît ceilalți frați ai mei. Bădița Simion se teme numai de parte femeiască. Acest diavol îl suduie el și zi și noapte.

— Are dreptate Simion, zîmbi călugărul. Din pricina unui asemenea diavol a rămas el pînă acuma holtei, iar eu am intrat în pustie. Istoria asta ai s-o afli tu cîndva, ca să-ți fie și ție învățătură. Acuma grăbește-te, căci soarele scapătă pe codru. Nu uita dulama. Întreabă calul dacă fratele Gherasim i-a dat grăunțe. Pune-ți pita ce ți-am gătit-o la coburi. Spune celor de la Timiș vești bune și binecuvîntări. Unde te duci ?

— Unde mi-a poruncit, bădiță Nicoară.

— Așează-te o clipă, ca să-ți steie norocul. Are dreptate comisoaia Ilisafta să se uite la tine cu ochii pe care-i

ştiu şi să te alinte. Nu pleca pînă nu-ţi dau cartea de la cancelaria domnească cu pecete, ca să nu te poprească oştenii din Braniște. Cum a aflat că tu duci porunca la Timiş, măria sa a şi strigat să ţi se scrie carte, ca să nu suferi nici o întîrziere. După ce te-am sărutat şi te-am binecuvîntat, du-te.

După ce-şi închingă bine calul şi-şi cercetă sabia şi cucura de săgeţi, Ionuţ se zvîrli în şa fără să atingă scările. Era o mişcare mlădioasă, învăţată de la Simion. Punea numai podul palmei pe grumazul animalului şi se azvîrlea deasupra. Cum se aşeza, îşi sprijinea pumnul drept în şold şi privea cu fudulie în juru-i.

— Pruncul acesta are să fie la vremea sa mîndru bărbat, îl cîntăriră gospodarii care-l aşteptau în hudiţă, făcîndu-i loc să treacă. Muierile şi fetele din căruţe se uitară la el rîzînd fără de nici o ruşine.

Se duse în trap un timp, pînă către izvoarele de sub Braniște. Cînd ajunse sus, la focurile călăraşilor, straja îl opri. Veni un hotnog, ca să-i vadă cartea ; porunci să se înlăture sulițile şi-i pofti cale bună.

În pădurea de stejari se făcu noapte. Cînd intră în poienile de pe Ozana, luci luna printre cetini. Găsi popasuri de gospodari ce se întorceau de la hramul sfintei mănăstiri. Erau oameni veseli şi prea vorbareţi. Unii îl poftiră să descalece şi să ospăteze cu ei. Ionuţ mai merse un răstimp în trap repede, pînă ce rămase iarăşi singur. Luna se ridica, descoperind vălcele pline de ceaţă.

Din acele vălcele, ies cîteodată fantasme drumeţului. În noaptea aceea erau însă locurile curate. Se auzeau prepeliţi strigînd în ierburi, unele mai aproape, altele depărtate.

Străbătu acele locuri singuratice cu foarte multă luare-aminte, gata să-şi facă cruce cu limba ori să puie mîna pe sabie. I se descreţi inima cînd ajunse la altă adunare de căruşi.

Acolo descălecă şi trase din cobur pita de grîu.

— Poftim la sfatul nostru pe feciorul lui jupîn Manole comisul, îl întîmpină cu voie bună maimarele locului. Dacă poftește să ospăteze, să binevoiască a ospăta. Avem vin de la sfînta mănăstire. Cît ne-a mai rămas, să-l istovim pe drum, ca să ducem acasă ulcioarele goale, după cuviinţă. Poftește, fecior de comis ; nu te ruşina de oamenii de rînd.

— Nu mă rușinez, cinstite gospodarule.

— Vorba asta-mi place. Ia de bine din ulcior și să te văd și altă dată sănătos. Aș fi vrut să mă duc și eu azi să mă înfățișez la măria sa Ștefan-Vodă, dar m-am sfiit. Aș fi vrut să-l rog așa : măria ta, fă-mă și pe mine lup. Atunci măria sa ar fi rîs și ar fi înțeles că-l poftesc să mă facă boier.

Ionuț crezu că trebuie să rîdă și el ; pe urmă se gîndi că are datoria să se mînie pentru vorbele îndrăznețe ale acelui gospodar ; vinul îl înveseli și-l îmblînzi în același timp.

— Eu i-aș spune alta acestui oaspete tinerel, ca să aibă învățătură la treburile muierești, se întoarse iar gospodarul cel șăgalnic. Să nu se supere dumnealui pentru rugămintea mea la Ștefan-Vodă, căci eu cunosc pe părintele său, jupîn Manole comisul. I-am fost slujitor și, în multe împrejurări, cu priință. Dac-ar avea mulți măria sa ca dumnealui comisul Manole Păr-Negru, apoi n-ar mai avea ce lucra divanurile măriei sale ; s-ar odihni sabia sa și i-ar rugini buzduganul. Mă uit la acest fecioraș și-l văd pe părintele său. Să fie sănătos și să aibă parte de dragoste. Să nu te rușinezi, domnia ta, dacă am să-ți spun o întîmplare de pe cînd săream gardurile. Aveam o ibovnică isteață, cu barbat nătărău. Ascultă domnia ta întîmplare cum nu s-a mai pomenit pe lumea asta. Mă înțeleg eu cu dînsa ca să vin sara. Barbatul cel nătărău și gîngav se dusese la moară și, ca totdeauna, avea a se întoarce a doua zi. Dintr-o întîmplare neașteptată, omul venise înapoi devreme. Cum ne era înțelegerea, eu trec pîrleazul și bat la ușă, schimbîndu-mi glasul și gîngăvind, ca soțul : Deschide, Sa-salomie ! Atunci omul, de pe cuptor, scoate un cap buhos și strigă și el : Ian auzi, măi fe-femeie, du-te și deschide degrabă ; mi se pare că mă întorc iar de la moară !

Mai ales muierile din preajma focului rîdeau ascuțit. Unele găsiră în ele atîta cutezare, încît veniră pînă la Ionuț, ca să-l îmbrățișeze și să-l sărute. Se știe într-adevăr că, dintr-al șaselea an al domniei lui Ștefan-Vodă, de cînd au început bielșugul și huzurul, buruiana care se chiamă rușine nu mai înflorește în Țara Moldovei.

Feciorașul se luptă nu cu mare izbîndă și se supuse rîzînd. Cupa de vin mănăstiresc îi înfocase obrajii. Se simțea

viteaz ca niciodată și mai ales mîndru. Unul dintre oamenii de la foc, pe cît se vedea cunoscător în lucruri bune, se apropiase de Jder și-i cerceta calul și din laturea dreaptă și din cea stîngă.

— Frumos căluț, grăi el fără să se uite la Ionuț și clătinînd din cap cu uimire. Pare că se trage din bun soi.

— Ehe, se amestecă povestitorul cel cu bărbatul nătîng. Pe unde-i fi umblat dumneata, mări și țări, precum spui, e greu să afli sămînță ca cea din care se trage acest harmasaraș.

— Dar de ce, mă rog dumnitale ?

— Cum ? Apoi dumneata n-ai auzit că acest boieraș e al comisului Manole Păr-Negru de la Timiș ?

— Am auzit.

— Ei ? Apoi Manole Păr-Negru e comisul cel mai de samă al măriei sale. Și-n grajdul de la Timiș se află sămînța cailor albi ai măriei sale.

— Asta n-am știut.

— Dacă n-ai știut pînă acuma, să știi de-acu înainte.

— Oi ști, se supuse omul, cu umilință. Fiind străin de aceste locuri, mă rog să fiu iertat. Ce să spun ? Place-mi calul ; dar și mai mult mi-a plăcut călărețul. L-am cunoscut și pe el că-i de bun soi, după cum se ține în șa și după cum umblă.

— Unu-i Ionuț, feciorul comisului Manole, se bucură una dintre muieri.

Jderul cel mititel își îndreptă grumazul cu semeție și-și pipăi armele. Simți în el mare plăcere și prietinie pentru acel drumeț. Era un om scund, bine legat, cu ochii ageri depărtați și lungiți spre tîmple.

— Dumneata încotro călărești ? ispiti el pe străin.

— Mă duc în Țara-de-Jos, boierule.

— Ești neguțător de cai ?

— Văd c-ai înțeles. Așa este. Însă nu mă încumet să neguțez cai domnești. Nici nu sînt călăreț ca domnia ta. Acest pag e într-adevăr din seminția harmasarului alb ?

— Este. Iepele de la Timiș fată rar mînzi cu păr curat, după asemănarea lui Catalan. Cînd și cînd iese mînz alb. Care-i alb întreg, ori numai cu țintă în frunte, e al măriei sale. Oprit să iasă de la noi și să-l încalice străin.

— Catalan îl chiamă ?

— Da.

— De unde va fi fost adus ?

— E bine să știi și asta, se veseli Ionuț, ca să te miri. Cînd părintele meu comisul a luat iarăși în stăpînire herghelia, după ce măria sa Ștefan-Vodă s-a fost întors la moștenirea sa...

— Cînd s-a petrecut asta ?

— Asta s-a petrecut chiar în cel dintăi an de domnie al măriei sale, Dumnezeu să-i deie mulți și buni ani de-acu înainte.

Oamenii de la foc se închinară, dorind viață și izbîndă măriei sale. Străinul își trase din cap cușma și-și făcu și el semnul crucii, cu deosebită smerenie.

— În acel an, urmă Ionuț, părintele meu a aflat de la negustători lioveni cum că niște hoți prea iscusiți ar fi adus tocmai de la capătul pămîntului, din Ispania, un harmasar furat.

— Adevărat este ?

— Precum îți spun și precum se știe.

— Cine nu știe asta ? mărturisiră gospodarii de la foc.

— Iată, eu nu știu și mă mir foarte.

— Miră-te. Tocmai din Ispania, din grajdurile voievodului harapilor. Acei hoți iscusiți l-au ținut ascuns o vreme, pe urmă l-au purtat așa din loc în loc pînă ce au ajuns în Țara Leșască. Aici au dat într-ascuns veste la Varșava, la Crîm și la Suceava. Comisul a trimes om anumit, cunoscător, care s-a ajuns cu negustătorii din preț. De-atuncea Catalan stă la Timiș. Era atuncea de zece ani. Acuma are douăzeci și doi. Cinci ani l-a încălicat măria sa ; acuma încalică al doilea fecior al lui. Pe cel dintăi l-a chemat Harap : era curat ca un fulg. Pe-al doilea îl chiamă Vizir : are stea neagră în frunte ca și Catalan. S-a aflat, ori este scris undeva, că măria sa Ștefan-Vodă are mare noroc la război cu acești cai. Cînd a fost războiul cu Matiaș-Crai, harmasarul cel bătrîn a nechezat de trei ori în grajd. Era într-amurg. L-am auzit cu toții și ne-am mirat. Chiar într-acea noapte a fost învăluire de oști lîngă Cetate : iar la Baia a fost mare prăpăd a oștilor lui Crai. Anul trecut, vara, cînd a pierit în Secuime Aron-Vodă, Catalan iarăși a nechezat de trei ori. Dascălul nostru Pamfil zice că acest harmasar ar fi năzdrăvan. Eu pot să-ți

spun dumnitale că întăia oară cînd l-am văzut, m-am spăimîntat de el. A rîs la mine. După sfatul dascalului, în ziua de Sînziene, fiind eu atuncea mic numai de doisprezece ani, i-am dus pe furiș o tablă de jaratic.

— A mîncat jaraticul ? se miră străinul, cu mîna la falcă.

— Da' de unde ? L-a bătut cu copita dreaptă de dinainte, risipindu-l. Era să ardă grajdul în care șade. Trebuie să știi că șade în grajd deosebit și are slujitori anume în număr de patru. Și bădița Simion se duce totdeauna, noaptea, de-l cercetează.

— De ce-l cercetează ?

— Așa. Ca să se încredințeze că-i acolo. Cum s-au aflat meșteri de l-au furat de la voievodul harapilor, așa s-ar putea afla alții să cerce să-l fure de la noi.

— Ați aflat c-ar rîvni cineva să răpească un harmasar bătrîn ?

— N-am aflat, nici nu credeam că s-ar putea să îndrăznească cineva. Bădița Simion e totdeauna în picioare. Și noi avem cai mai repezi decît Catalan.

— Atuncea nu-i pagubă mare.

— Ba-i mare ; Catalan nu-i alergător, însă vorba dascalului Pamfil trebuie să fie adevărată.

— E năzdrăvan ?

— Este. Cu feciorii lui, măria sa bate toate războaiele. Am întrebat și pe fratele meu părintele Nicodim. El a rîs întăi și n-a vrut să-mi răspundă, pe urmă a întărit și cuviosia sa că așa este.

— Mă bucur auzind toate acestea, vorbi străinul, închinîndu-se către Ionuț.

Izbucni de la drum un glas gros și neprietinos :

— De ce te vei fi bucurînd dumneata așa de tare, omule, nu înțeleg.

Ionuț tresări și se întoarse.

La răsfrîngerile focului văzu pe starostele Nechifor Căliman călare. Îi steclea sub mustăți rînjetul dinților. Feciorașul avu strîngere de inimă și neplăcere.

— He-he ! ce povești spui dumneata aicea, mînzule ? urmă fără de nici o sfială starostele. Mi se pare că ai trebi la Timiș și te-așteaptă comisul. Văd că drumurile dumnitale sînt cam cu întîrziere. Nu-ți va fi fiind cumva frică ?

Faţă cu asemenea înfruntare, Ionuţ avu întâi o mişcare de mînie, să tragă sabia şi să pălească în numele tatălui pe moşneag. Totuşi nu îndrăzni, căci acel staroste Nechifor Căliman era ocrotitorul său din pruncie. Vorbele lui moş Căliman erau totdeauna repezite, însă purcedau dintr-o inimă blîndă. Pe lîngă asta, de la el îşi are dobîndite meşteşugurile lui, cu care se poate făli înaintea lumii. Afară de asta, la dreptul vorbind, unchesul are dreptate. Un fecior de boier care stă şi se roteşte ca un păun între oameni de rînd nu-i sănătos lucru : aşa ar spune şi comisul. Dar mai ales comisoaia Ilisafta are să se supere. Fără să bage de samă zîmbetele piezişe ale adunării de la foc, Jderul cel mititel puse podul palmei drepte în grumazul calului şi săltă în şa. Porni numaidecît, lăsînd pe prietinul cel nou, neguţătorul de cai.

Starostele îl ajunse din urmă.

— Ionuţ, îl întrebă starostele, cine era acel străin care te ispitea ?

— Nu ştiu, răspunse ruşinat feciorasul.

Voise el să ispitească pe acel străin. Nu-i ştia nici numele, nici locul de unde vine.

— Am stat de vorbă cu dînsul în popas, se întoarse el cu supunere spre bătrînul Căliman.

— I-aï vorbit de harmasarul domnesc ?

— Da.

— I-ai spus unde stă şi cine-l păzeşte ?

— Ai auzit domnia ta asta ?

— Nu ; dar poate te-a întrebat.

— I-am spus, unchesule, numai că-i năzdrăvan, precum se ştie.

— Mie nu-mi plac călătorii străini care vor să afle toate, mormăi starostele. Dacă n-aş avea treburi şi nu m-aş grăbi, m-aş întoarce să-l găsesc şi să-i spun ceva la ureche.

— Nu-i nevoie, unchesule, pare un creştin de treabă.

— Eşti vînător tînăr, mînzule ; cîte paseri zboară domnia ta crezi că toate se mînîncă. Iaca, ajungem la Vînători. Nici domnia ta nu mai ai mult pînă la Tîrg. Se ridică luna şi ţii numai o întinsoare pînă acasă. Nu te mai opreşti nicăieri şi-ţi mişti limba dacă te mai întreabă cineva ceva. Jupîneasa Ilisafta te aşteaptă cu masa în-

tinsă : are să te mustre pentru întîrziere. Eu mă opresc. Noapte bună ! Să nu te superi pe staroste.

— Nu mă supăr, unchește.

— Du-te, Făt-Frumos, și nu mai greși.

— Mă duc ; dar trebuie mai întâi să mărturisesc că i-am spus unde stă Catalan și cine-l păzește.

— I-ai spus acelui străin ?

— I-am spus. Cred că n-am făcut nici un rău.

— Dar de unde ! Ai făcut chiar bine. Ar fi trebuit să-l poftești să vie cu domnia ta, să-i deschizi porțile, să-l treci pîrleazurile. Eu spun numai atîta, mînzule, că un fecior de boier nu-i frumos să steie la taclale cu oamenii din prostime. Buni sînt și oamenii de rînd ; dar unii dintre ei îs vicleni.

— Acesta mi s-a părut om de treabă și prietin.

— Nu vorbesc de acesta ; vorbesc de alții. Fii fără grijă și umblă sănătos. Știi c-am prefăcut lăptocul morii, unde te scăldai cînd erai un țînc numai de-o șchioapă. Dacă l-ai mai vedea o dată, l-ai cunoaște ?

— Pe cine ? Pe omul acela ? Cred că da.

— I-ai văzut ochii ?

— N-am băgat de samă, unchește.

— Atuncea-i bine. Să știi că măgărușul cela de care te-ai înfricoșat tot trăiește. Nu mai sta.

Starostele Căliman atinse cu mîna-i mare umărul feciorașului și-l lăsă să treacă mai departe, pe drumul Tîrgului, iar el rămase în loc o vreme, mîncîndu-și mustața căruntă și mormăind. Cînd Ionuț intră în cotitură, bătrînul își întoarse în loc calul și porni îndărăt spre popasul cu gospodari veseli.

Luna se ridicase spre amiază. Satul vînătorilor domnești rămase în urma lui Jder ; apele Ozanei sclipiră sub Cetate. Înălțîndu-și ochii cu oarecare sfială Ionuț privi pieziș zidăriile de deasupra rîpii și-un turn din laturea dinspre Tîrg, pe care stătea un străjer neclintit.

În trecătoarea aceea printre ape și prin lunca nestatornică a rîului, era partea cea mai primejdioasă a drumului său, căci în temeliile acelei vechi cetăți sălășluiau duhuri. Mulți le-au auzit chemînd și gemînd. În turnul fără de străjer cade uneori, la furtuni de vară, trăsnetul.

Puse pinteni calului. Apoi deodată strînse frîul, ascultînd, cu inima ghemuită. Cînta din Cetate un cucoș, cu glas stins.

Își înghiți frica și-și repezi harmasarașul pag. După ce ocoli Tîrgul, își domoli iar mersul pe sub dumbravă. Rupse o frunză și cîntă singurătății, ca să depărteze fantasmele. Într-adevăr, cît cîntă, le ținu departe. Le zărea numai cu coada ochiului, mișcîndu-și trupurile de abur pe fînațuri. Veneau dintr-acolo miresme, ca suflări ale lor.

Dintr-o dată tresări, de sunet de corn. O bucurie năprasnică îi umplu toată ființa și izbucni într-un strigăt :

— Dumneata ești, bădiță Simioane ?

— Noi sîntem, răspunse un glas.

«Am ajuns la movila lui Balțat !» răsuflă ușurat Jderul cel mititel. Și chiui din nou.

— Hai-hai ! că te-așteaptă acasă muta, să te tragă de urechi, rîdea Simion prin întuneric.

Ionuț se bucura auzindu-i numai glasul, fără să vadă încă pe fratele său mai mare.

CAPITOLUL V

ÎN CARE SE ÎNFĂȚIȘEAZĂ COMISUL MANOLE JDER ȘI MAI CU SAMĂ DUMNEAEI COMISOAIA ILISAFTA JDEROAIA

În sara aceea a strălucitei înălțări a Domnului nostru Hristos, după ce pentru toată lumea asta fusese zi de hodină și de petrecere, jupîneasa Ilisafta comisoaia abia își simțea trupul, așa de multe îi fuseseră umbletele și truda, ca să gătească primirea de a doua zi a măriei sale. În odaia cea mare de la intrarea caselor ardeau făclii în sfeșnice ; în iatacul domniei sale și al comisului lucea sîmburele de lumină al candelei, la icoane ; în pridvor venea

puțină lucire prin ușile date în laturi. Aici, în pridvor, pe un divan cu saltele de lînă, încerca dumneaei să aibă puțină tihnă pentru ciolanele-i trudite. Comisul ședea într-un jîlț cu pernă, mai la o parte. Din cînd în cînd veneau slujitori și-i tulburau. Comisoaia își zîngănea cheile, se sălta de la locul ei și se ducea. Se întorcea și se așeza iar în fundul divanului, oftînd și gemînd. Orișicît de trudită era gospodina casei, avea încă spor la vorbă, aducîndu-și aminte de o mulțime de fapte ciudate și sfătuind cu comisul Manole. Dumnealui era un om puțin vorbareț și dădea din cînd în cînd răspunsuri pe cît se putea mai scurte, totuși aceste răspunsuri îndeplineau slujba untdelemnului pe care-l torni peste foc.

De cum înserase, dumneaei se frămînta că nu mai vine «plodul cela».

— Nu știu ce minte au unii părinți, zicea ea privind spre un stîlp al cerdacului, ca și cum acela era părinții ; nu știu ce minte au unii părinți de trimet niște copii la treburi grele și-i lasă după aceea în primejdie, ca să se întoarcă singuri la vreme de noapte. Ce s-a întîmplat acu doi ani cu băietul lui Todiraș Aramă, jitnicerul, de la Bălțătești ? Fiind trimes în munte la Sihla, ca s-aducă seu sfințit care-i trebuia jupînesei Mălina, a ajuns într-un loc unde l-au împresurat neguri. Din acele neguri s-a ales o apă ; din acea apă a ieșit o arătare cu păr despletit și cu ghiare. Încaltea dacă ar fi fost pieptănată și s-ar fi uitat frumos, — știu eu că asta ai vrea să spui dumneata ; — dar nu era pieptănată și se uita înfricoșat și rînjind. A spus băietul repede Tatăl-nostru, și-a făcut cruce cu limba, pe urmă s-a întors și s-a pus cu fruntea într-un trunchi de brad. A simțit cum îl pipăie ghiarele și i se freacă de mîni păr aspru. A tras repede mînile în sus și a strigat cît ce-a putut : Piei, Satană ! Atuncea Satana l-a apucat cu colții de partea de dinapoi a straiului. A zăcut băietul trei săptămîni din acea spaimă. Îi pierise graiul. A trebuit să vie egumenul de la Sihla, să-i cetească dezlegările.

— A fost un urs.

— Care urs, cînd avea înfățișare femeiască și era despletită ?

— Atuncea ursoaică.

— Dumitale îţi vine a pruji, ca totdeauna. Ai tot atîta minte ca în acei ani cînd ne-am cunoscut la Tîrgu-Doamnei. Frumos iarmaroc era atuncea şi feluri de feluri de şatre cu mărfuri din Ţara Nemţască şi din Ţara Leşască. Dumneata te-ai pus să te trîntești c-un tatar gol pînă la mijloc, care se fudulea, pe o podină, că om mai tare decît dînsul nu s-a aflat de la Alisandru Machedon ! Asemenea oameni care se luptă prin iarmaroace au dresuri, umblă unşi cu unsori descîntate, ca să-ţi lunece mîna de pe trupul lor ; îs raşi pe cap, ca să nu-i poţi apuca de păr ; ştiu meşteşuguri ascunse de te înhaţă de dedesubt şi te zvîrl în cap, cum am mai văzut că s-a întîmplat de atîtea ori. Ce ţi-a venit dumnitale să te iei la trîntă cu asemenea dihanie ? Din dragoste pentru mine ? Ca să te fudulești şi să-ţi arăţi puterea ? Dar aveai a lupta cu mine, nu cu acel tatar. Ei, iaca, acea minte ai avut şi te-ai luptat cu dînsul. Vrei să spui că nu te-a răpus ?

— Vreau să spun.

— Însă putea să te răpuie ; şi atuncea nu mai eram comisoaia Ilisafta şi n-aveam patru feciori şi cu acesta care nu mai vine al cincilea. Adicătelea avem unul pe care l-am prăpădit şi de aceea ne-a venit acest mezin în loc. Dar părinţii au asemenea minte, că vor să-l piardă şi pe acesta. Care-i acolo ? Tu eşti, nană Chiră ? Ce vă mai trebuie, de nu-mi lăsaţi şi mie o leacă de tihnă la o zi ca asta ? să stau liniştită, să tac, să nu spun nimica şi să n-aud nimica. Ce vă mai trebuie de la camară ? Iaca vin.

Ştiu, cît ai stat singur, cinstite comise, ai oftat că ai scăpat de mine. Însă eu m-am întors, că alt loc, pentru puţină hodină, n-am în altă parte. Mi-am adus aminte de alta. Acu cinci ori şase ani...

— Trebuie să fie mai de mult.

— Nu. Se împlinesc tocmai şase ani la Sîn-Petru. Eram în Tîrg, sub Cetate. La Petrea Gotcu, nuntă a unei surori a lui. Băietul cel mititel al lui Petrea Gotcu a căzut în fîntînă.

— Ce-a căutat a aflat. L-a scos ud şi i-a tras tatu-său o bătaie, cum se cuvine.

— Lasă asta. Vorbesc de cîte se pot întîmpla copiilor.

— Acela era de şase ani. Ionuţ e barbat.

— Cine spune asta ? Apoi cînd erai în vîrsta lui nu te-ai luat la trîntă cu tatarul în iarmaroc la Tîrgu-Doamnei ? Ce minte a fost aceea ? Și după asta, la două zile, n-ai sărit peste zaplaz la curtea tătuței și n-ai venit la fereastra mea, ca să-mi spui ceva la ureche ? Minte-i asta ? Te-au simțit cînii și au sărit hămăind care dincotro ? S-au sculat slujitorii cu ciomege, crezînd că au intrat hoții ? A trebuit să te cațări pe stîlpul cerdacului și să te vîri pe sub streșină, în pod. Încît era o mirare de ce bat cînii la fereastra mea. Am spus o minciună, că am văzut pe cineva venind în fugă de la grajduri și sărind zaplazul prin dreptul ferestrei mele. Au fost chemați toți slujitorii și robii la poruncă ; i-au numărat ; nu lipsea nimene. Trebuie să fie vreun duh necurat, am zis eu ; de aceea cînii nu mai contenesc. Pe urmă am mărturisit părintelui Dumitru întîmplarea și el mi-a făcut rugăciunea de iertare.

— Nu erai vinovată.

— Atuncea n-am avut nici o vină. Dar la un an după aceea n-ai tăiat o gratie ?

— Atuncea n-au lătrat cînii. Le-am dat cîlț cu smoală, de și-au încleștat fălcile.

— N-ai tăiat o gratie ? și n-ai intrat la mine în ietăcel ? M-am spăriat așa de cumplit, încît mi s-au încleștat fălcile și mie, și n-am putut da un strigăt. Spune dac-a fost minte, asta, la dumneata !

— Atuncea n-ai mărturisit părintelui Dumitru.

— Parcă despre asta-i vorba ? E vorba că umblă un copii, pe drum primejdios, la vreme de noapte, și cine știe ce i se poate întîmpla ! Nu l-am prăpădit oare pe unul tot pentru nebunii ? Dare-ar fi dat Dumnezeu să nu mai fi avut trecere și stare în Țara Moldovei acea grecoaică Sofia, din pricina căreia vărs și astăzi lacrimi.

— Sofia însamnă, grecește, înțelepciune.

— Asta-i altă dovadă de minte la dumneata, că zîmbești cînd m-auzi suspinînd și mă vezi lăcrămînd. Cunosc toate cîte le-ai pregătit să mi le spui, că acea muiere n-a fost cu nimica vinovată dac-a fost dragă la doi frați, că așa a fost voia lui Dumnezeu, că monahul și-a găsit împăcare și primire bună întru cele dumnezeiești ; toate le-am ascultat și iar le-am ascultat ; și nici unele din ele n-au fost ca o apă bună, să-mi stîngă amărăciunea. Am

să te întreb și dumneata să-mi răspunzi cu dreptate, fără-să-ți jimbezi dinții în barbă, — știu că încă-s tari și sfarmi cu ei alune —; să-mi răspunzi cu dreptate, ce-a căutat ea din țara ei, de la Chios, să vie la Moldova ? Vrei să spui că au tăiat turcii pe tatu-său și pe mă-sa și ea a venit la un unchi al ei, negustor la Galați ? Eu nu vreau să cunosc asta : trebuia să rămîie la Chios. Dac-ar fi furat-o turcii, ar fi nenorocit niște păgîni, nu mi-ar fi pricinuit mie supărare și n-ar fi tulburat două suflete de creștini. Dar hai să zicem că a venit la Galați, la un unchi al ei. Cine a pus-o să nu șadă locului, la Galați ? Și de ce numaidecît a trebuit să se afle la tîrgul Bîrladului, cînd măria sa a coborît în Țara-de-Jos, să orînduiască lucrurile și în acea parte de lume ? Nu s-a arătat numai lui Simion ; s-a arătat și lui Nicoară. Nu i-a plăcut numai un boier tînăr al mărei sale ; i-au plăcut doi. În zilele de frupt primea pe unul, în zilele de post pe altul. Mai era o deosebire : că unul intra cățărîndu-se pe-o fereastră, și altul venea printr-o grădină, din altă uliță. Duminica, fiind zi de hodină pentru dînsa, feciorii n-au putut răbda, pentru frumusețea ei și pentru focul pe care-l aveau — sămănînd întru aceasta cu cineva anume ! — și s-au dus amîndoi fără să știe unul de altul și necunoscînd nici unul din ei dragostea celuilalt ; și cînd s-au întîlnit prin întuneric, au tras săbiile și s-au pălit în cap. Cel întăi a sîngerat Simion și a strigat, atunci l-a cunoscut celalalt ș-au stat, poruncind să se facă lumină. Au judecat-o ei acolo pe greacă, au vrut s-o taie, pe urmă s-au îngrețoșat de asemenea înfățișare a Diavolului, care făptuiește asemenea lucruri pe lume. Adevărat că a rămas inima lor arsă ; că s-au despărțit cu lacrimi și unul a intrat în pustie, iar altul nu vrea să mai cunoască alte naramze cu bun gust decît cele care au fost de la Chios și acuma nu mai sînt. Pentru nebunii de aceste, pentru care știu eu cine este vinovat — căci acela este cap și început — pentru aceste nebunii pătimește mai cu samă biata comisoaie Ilisafta. Altora nimic nu le pasă ; își steclesc dinții într-un măturoi de barbă și-și întorc obrazul încolo, ca să nu-i văd eu ; nu le pasă nimic, căci a rămas încă în ei drojdia nebuniilor ; și-n nebuniile altora cunosc pe ale sale !

Iar mă chiamă cămărăşiţa pentru claponii pe care i-a adus de la cuhnii.

Of-of ! acele nebunii mi-au mîncat mie sănătatea, pentru acele nebunii mi-a surit părul la tîmple ; pentru acelea oftez şi lăcrămez şi acuma. Ce-am fost eu vinovată, să-mi vie acest prunc pentru care îmi tremură inima acuma ? Ce face el acuma, la asemenea vreme tîrzie ? N-ar fi fost mai potrivit să nu mi-l aduci ? Adică n-ar fi fost mai bine să nu nimereşti acolo unde-a fost, la apa Nistrului — fiind pribeag şi singur şi departe de mine ? Nici acuma nu mi-ai mărturisit dacă maica lui a fost moldovancă de-a noastră ori tătăroaică ? Am stat eu şi m-am gîndit : am stat şi m-am gîndit : trebuie să fi fost tatarcă.

Asta însă nu se poate, căci Jderul îţi samănă dumnitale, iar mai ales îmi samănă mie şi eu nu sînt din acea seminţie. Atuncea va fi fost moldovancă ; şi nu pricep ce fel de oameni sînt aceia care spun că ar fi fost tatarcă.

— N-am spus eu că ar fi fost păgînă.

— Dar cine ?

— Nu ştiu. Alţii.

— Care alţii ? Nu cumva am spus eu ? Dumnezeu să-i plătească pentru binele pe care mi l-a făcut.

— Jupîneasă Ilisaftă, zise comisul întorcînd fruntea şi încruntînd sprînceana, lasă stîlpul, uită-te la mine, nu te uita la el. Ar fi trebuit să am totdeauna la mine răbuş, ca să însemn de cîte ori mi-ai scos ochii cu pacatele şi nebuniile mele. Mai cu samă această mustrare aş fi crestat-o a mia una oară. Eu nici n-am mai avut nevoie să mă mai mărturisesc la părintele Dragomir. Sfinţia sa ştia de mai naînte toate de la dumneata ; şi încă împodobite şi înflorite fel şi chip. Cînd vine părintele Dragomir să-ţi primească mărturisirile, îl ţii jumătate de zi. Aşa că el de departe mă binecuvintează pe mine şi-mi dă drumul. Pentru atîtea mustrări, eu socot că Domnul Dumnezeu are să-mi dea un scaun de lumină, în cer. Jupîneasă Ilisaftă, lasă greşala aceea a mea să doarmă somnul cel fără deşteptare.

— Nu te supăra, comise, scînci jupîneasa Ilisaftă, întorcînd spre soţul său ochi încă frumos sprîncenaţi ; pentru cei adormiţi şi iertaţi se cade să lepăd aceste lacrimi şi să poftesc pe preot să le facă pomenire. Nu ştiu cum a chemat-o.

— Nu-i nevoie să știi, femeie.

— Of, totdeauna eu rămîn cea vinovată și cea mîhnită ! Căci eu am tremurat ș-am plîns cînd ai fost pribeag în străinătăți ; și de cîte ori te-ai dus cu măria sa la oaste m-am temut să nu ți se întoarcă decît pomenirea ; și de cîte ori dascalul Pamfil cetește în gromovnic că iar are să fie zavistie mare și tăiere, și războaie între împărați, mi se încrîncenă inima și n-am somn, gîndindu-mă tot la soțul meu care are slujbă domnească și răspundere mare. De cînd eram o copilă de șaisprezece ani l-am iubit și totdeauna am închis ochii cînd mă mîngîia ; iar acuma am ajuns să aud de la domnia sa asemenea vorbe.

— Care vorbe ? Te poftesc să nu plîngi, jupînească Ilisaftă ; lacrimile femeii tulbură veninul bărbatului.

— Bine, atuncea nu mai plîng. Însă vreau să-i știu numele acelei tatarce.

— Jupînească Ilisaftă, de vreo cincisprezece ani tot mă gîndesc să-mi întocmesc acel răbuș. De mîni să știi că-l pun la cingătoare.

— Am auzit eu asta de multe ori. Mîni e primirea măriei sale. Lasă pe poimîni. Iar pînă atuncea spune ce fac eu cu acel nelegiuit căruia nu-i pasă ?

— Acel nelegiuit vine pe drum cîntînd.

— Să știi, comise, că se teme.

— Nu se poate ; e sîngele meu.

— Dumneata nu te fuduli degeaba. Copilu-i copil, și se teme. Ți-am spus să nu-l trimeți. **Dumneata l-ai trimes.**

— Mira-m-aș ! Ți-am spus eu, jupînească Ilisaftă, să-l trimeți ? Cine m-a rugat ? urmă comisul întorcîndu-se spre stîlp ; cine m-a rugat fel și chip să trimet copilul, ca să fie în ochii Domniei, să se bucure de mila măriei sale ? Aș vrea să știu cine m-a rugat ? Poate știi dumneata, jupînească Ilisaftă ?

— Nu-mi aduc aminte să te fi rugat eu : îmi aduc aminte că i-ai poruncit să încalice. Ai strigat în casă să i se puie mîncare la oblînc ; ai mai strigat o dată să nu uite comisoaia să deie băietului contășul cel frumos și căciuliță ; ai mai strigat o dată la argați să frece pe prag și să-l lustruiască. Acuma ia-l de mînă și poftește-l la masă pusă. Făcliile ard de trei ceasuri.

— Pe cît văd, am să-l iau de mînă și am să ți-l aduc să-l culci cu capu-n poală, să-i cînți ca unui sugaci. Îl aud venind cu frate-său. Îi cunosc glasul. Cine-a vorbit de frică la un fecior al meu, să facă bine să mai spuie o dată.

— Unde-i ? strigă jupîneasa Ilisaftă, rănită.

Rănită stătu numai o clipă. Zvîrcolindu-se și sărind din fundul divanului, se repezi în întuneric pe drumușorul dintre tei. Slujitorii ieșiseră de la saraiuri, cu făchii de rășină. Făptura mătăhăloasă a lui Simion, Jderul cel mare, apăru cea dintăi ochilor uimiți ai comisoaiei Ilisafta. Pe sub brațul lui Simion, își scoase capul Jderul cel mititel, rîzînd. Comisoaia îl primi strîngîndu-l între sîni.

— Se îngrijea comisul că ți-ar fi fost frică, noaptea la drum, îl mîngîia dumneaiei c-un glas plin de dulceață.

Din frumusețile și lucrurile prea plăcute ale tinereții dumnisale, cărora căzuse robit Manole Păr-Negru cu ani în urmă, mai ales glasul, ca o strună gravă de argint, se păstrase neschimbat. Era un glas tînăr și învăluitor, pe care și fecioraşul se deprinsese a-l îngîna în alintările lui ; și tocmai acel glas era acuma osînda comisului în zilele cînd stătea singur cu soția lui în pridvor. În iatac, comisul nu intra decît după ce jupîneasa Ilisafta adormea. Se întîmpla uneori că dumneaei se trezea din somn și prindea să-i spuie întîmplări și mustrări pînă la un ceas tîrziu al nopții. Comisul lua atunci de pe masă ceasornicul de năsip și-l ducea afară, ca să rămîie vremea pedepsei lui fără măsurătoare.

— Ai umblat bine ? nu ți s-a întîmplat nimica ? urma jupîneasa Ilisafta să întrebe.

Feciorașul nu putea răspunde, din pricină că sta cu nasul în horbotele pieptului plin și moale al comisoaiei. Ea își pleca asupra lui căița naltă a capului, înfășurată cu broboadă albă și-și legăna foile creție.

— Iaca așa am mai fost eu fără astîmpăr o dată. Cîți ani sînt de atuncea ? Se împlinesc cinci ani astăzi. Tot așa la o Sfîntă Înălțare, te-ai fost dus în munte cu tatarul. El a avut a sui la o stînă ; tu nu se știe ce-ai făcut. Poate te-ai rătăcit, ori te-a învăluit o negură rea. Tatarul se uita spăriat la mine cu ochii cît gura paharului. Am sculat țiganii în bătaie de bici. Am umblat în Valea Largă ; s-au suit la Călmățui ; au ajuns în Plai și-au coborît pe la

Curmătura Lupilor, au dat pe la Balta Dracului, ptiu-ptiu-ptiu ! cruce de aur, nu te-au găsit nicăirea...

— Cum era să-l găsească acolo, dacă el era acasă ? se veseli gros comisul.

— Cine putea ști că s-a suit într-un pod cu fîn ?

— Așa-i ; nu putea să știe nimeni. Vin-aici, băiete, porunci Manole Păr-Negru.

Flăcăuașul se smulse rușinat din horbote și dădu fuga în pridvor, frecîndu-și nasul.

— Aicea-s, tuță.

— Văd. Ce-a poruncit măria sa ?

— Vine mîni.

— Bine ; du-te și înghite trei plăcinte de-a comisoaiei. Pe urmă culcă-te. Nu mai grăi ; nu mai povesti. Mîni dimineață, cînd se crapă de ziuă, trebuie să fim în picioare. Înțeles ?

— Înțeles, tătuță.

— Treci.

Feciorașul sărută mîna părintelui său și trecu în lumina odăii celei mari. Comisul își întoarse după el ochii cu sprînceana nouroasă.

— Alei ! cinstite comise, se tîngui jupîneasa Ilisafta ; nu pricep cum poți avea așa inimă cu acest copil !

— E barbat, nu-i copil, jupînească Ilisaftă.

— I s-ar fi putut întîmpla o primejdie.

— Da' nu i se mai întîmplă nici pe dracu.

— Ptiu ! ptiu ! ptiu ! cruce de aur ! Așa ai fost domnia ta totdeauna : tiran și hain.

— Așa am fost. Să leși băietul să doarmă.

— Nu te supăra, cinstite comise, zîmbi cu dulceață comisoaia. Mă duc să-i dau să mînînce, deși are toate pregătite de mai nainte. Așternutul i-i făcut. Perna i-i binecuvîntată, ca să aibă somn fără vise. Candela-i aprinsă. Maica Domnului are să-l poată vedea.

— Jupînească Ilisaftă, stăi aici. Mezinul acesta nu mai este un prunc și nu trebuie să-l mai rușinezi cu dezmierdări.

— Totdeauna, totdeauna m-ai asuprit dumneata, suspină comisoaia, smîrcîind și trăgîndu-și lacrimile. Nu mă duc la el, n-ai grijă ! urmă ea, avînd plăcere mare să mintă. Ce am eu c-un copil pe care mi l-ai adus nu știu din ce

parte de lume și mi l-ai lepădat în prag ? Am eu altele multe și mărunte : ziua de mîni e o zi grea pentru mine ; batîr dacă s-ar ști de ce neam și de ce lege au fost unele ființi despre care vorbim ! Dar nu se știe nimica.

Fără un cuvînt, comisul se ridică și intră în umbra care împresura casa, sub streșinile teilor și-ntre heiurile gospodăriei. În curînd poruncile lui mînioase aduseră slujitori în preajmă-i. Jupîneasa Ilisafta trecu nestingherită la Jderul cel mititel, să-i mai cînte vorbe blînde înainte de culcare. După ce-l văzu pe Ionuț trecut la hodină în chilioara lui, stătu gîndindu-se dacă n-ar fi bine să-l afume prin somn cu păr de lup. Nu se poate să nu fi avut vreo spaimă, pe drum, copilul. Orice ar spune dumnealui comisul, mormăia ea cu grijă și cu mulțămire în același timp, mai va să curgă apă pe Moldova pînă ce i-or crește întregi tuleiele acestui pui de om și pînă ce i s-a coace osul. Încă are nevoie de căldura cuibului. Cine spunea că are să-l cheme măria sa Ștefan Vodă la curte la Suceava, ca să fie soț coconului domnesc ? Parcă el singur spunea ? ori nu spunea el ? Mai degrabă vorbele acestea le va fi stîrnit comisul Manole, ca să-mi facă mie inimă-rea. Cum să se înstrăineze băietul ? și de ce să se înstrăineze ? Cine i-a da acolo de mîncare ? și cine l-a spăla ? Cine i-a aduce somn ? Multă minte are și măria sa, ca să ieie așa tam-nesam copiii oamenilor ! Să fie măria sa femeie și mamă, ar cugeta într-altfel. Însă măria sa e barbat, ca și comisul. Lasă că știe și măria sa să-mi umble la apa Nistrului, ori a Siretului, pentru niște pricini pe care le cunoaștem noi — he-he !

— Care-i acolo ? se răsuci dumneaei spre ușa odăii celei mari, unde deodată se întunecase lumina făcliilor.

— Mila Domnului în această casă ! jupîneasă Ilisaftă, noi sîntem.

— Sfinția ta ești, părinte Dragomir ? Vai, ce mă spăriasem !

Jupîneasa Ilisafta nu se spăriase de loc. Vorba asta o punea în afară, ca să aibă înlăuntrul său vreme să cugete ce-l va fi aducînd pe părintele Dragomir la curte, la o vreme destul de tîrzie.

Acuși trebuie să cînte cucoșii de miezul nopții.

— Poftim, părinte, şezi, sfinţia ta. Comisul nu-i aici ; trebuie să vie numaidecît.

— L-am auzit răcnind la slugi, vorbi cu oarecare grijă părintele Dragomir, căutînd cu ochii în juru-i un loc mai larg unde să se aşeze.

Sfinţia sa era greoi şi bătrîn. Era cu desăvîrşire sur în plete şi barbă, totuşi în obraji păstra o roşaţă de tinereţă, pe care i-o ţinea un narav al sfinţiei sale să lepede de la sine apa în toate zilele vieţii. Aşa-i era rînduiala de la vraci şi mai ales din zodie : «apa îi va fi cu primejdie», scria în acea carte înţeleaptă, care ne spune toate ale noastre, fără de greşală.

— Jupînească Ilisaftă, zise părintele Dragomir ieşind îndărăt pe uşă în pridvor şi căutînd locul cel mai potrivit de divan, tare te rog să mă îngădui a sta aici, că nu mai pot de picioare. Atîta m-am ostenit, cît nu se poate spune. Şi am intrat şi la o grijă mare pe ziua de mîni : ce fac eu dacă vine măria sa la leturghie ? Cum mă descurc eu cu toate rînduielile anumite împărăteşti, eu nefiind cărturar, precum ştii domnia ta ? Chiar dacă n-ar veni prea sfinţitul Tarasie de la Roman, să mă privegheze şi să mă ispitească, măria sa singur le ştie pe toate, mai bine decît un mitropolit. Căci acest voievod cunoaşte toate, mai pe deasupra decît craii şi împăraţii, fiind măria sa binecuvîntat de sfîntul Gherontie de la Aton. De aceea măria sa are noroc la toate şi mai ales la războaie cît are să supuie pe toţi craii şi domnii, pînă ce va veni vremea să taie cu sabia şi capul balaurului celui mare. Ajută-i, Doamne Dumnezeule, şi Maică prea curată şi pururea fecioară, întru asemenea izbîndă. Pune că vine şi vlădica Tarasie de la Roman. Şi eu de unde să iau acele vorbe pe care niciodată nu le-am pomenit ? Adevărat este că rînduiala leturghiei o ştiu ca apa, precum ştiu şi altele cîte sînt de trebuinţă creştinilor. Din repeziciune pot să mă iau la întrecere cu orişicare cărturar. Dar dincolo de tipic, este pentru mine primejdie. Cazaniile le cetește dascalul Pamfil ; dar acuma dascalul nu-mi poate fi de nici o ajutorinţă. Of ! şi iar of ! acuma în ia-sară mi-a venit aşa un năduf ş-am spus preutesei că mai bine rămîneam în munte, la ciobănie, decît mă coboram la apa Moldovei, atuncea cînd a fost pustiirea tatarilor. Ce era

atunci aici la Timiș ? Rămăseseră trei case întregi. Alte șapte erau numai în trei pereți. Zece gospodari sărmani m-au rugat să le fiu slujitor la bisericuța lor de lemn. Tot stătusem la ascultare trei ani la sfînta mănăstire. Știam slujba și cîntam frumos. Bine-a fost și între ciobani și oi, cît am stat fugar în munte, cu alți monahi. M-am gîndit că poate a fi mai bine preot cu niște gospodari care mă îmbrățișau cu așa dragoste. Așa că ce fac eu ?

— Despre ce-i vorba, părinte ? întrebă cu blîndețe jupîneasa Ilisafta comisoaia.

Neîndrăznind să oprească vorba părintelui care de obicei era îmbielșugată, și neavînd nici răbdare să asculte toate, dumneaei îl lăsa să spuie și se gîndea la ale sale. Într-adevăr, ziua de mîni, cu primirea Domniei, oricît de bine s-ar fi purtat dumneaei, jertfind claponi, purcei și berbeci, — îi apărea iarăși amenințătoare ; spaima părintelui Dragomir se muta și asupra ei.

— Ce fac eu mîni dacă vine măria sa la slujba sfintei leturghii ?

— Ce să faci ? nu faci nimica, părinte Dragomir ; îi dai nafură, îl pui să sărute crucea, după obicei, și gata.

— Să fie asta de ajuns ?

— De ce să nu fie ?

— Dascalul spune că sînt niște vorbe înfricoșate, pe care nu le-am auzit niciodată, pentru primire de domni și împărați.

— Nu mai crede și sfinția ta cîte spune dascalul Pamfil. Să-i poruncești, să se ostenească pînă la mine cu cartea lui de zodii.

— După ce-a pleca măria sa ?

— După ce-a pleca măria sa.

— Am să-i poruncesc, jupînească Ilisaftă. Dar eu ce mă fac ? Voiam să cer sfat de la cinstitul comis. Să încep slujba dis-de-dimineață ? Pînă ce ajunge măria sa la Timiș, eu am gătit.

— Asta nu-i rău.

— Așa am să fac. Dar cum rămîne cu dascalul ? El cetește cazania sfinților Împărați Constantin și Elena. Cetește rar și se lăfăiește între slovele lui. Leturghia mea sîrbească pot s-o spun cît de repede, oamenii se gîndesc la ale lor, nici nu le pasă. Dar cazania, fiind moldove-

nească, o ascultă. Iar Pamfil mai înfloreşte şi el şi se uită încrucişat la oameni, cînd îi ameninţă cu osîndele iadului. Cazania unor sfinţi Împăraţi nu se poate să fie decît lungă. Mai pune şi sporul dascalului. Aşa că eu m-am gîndit aşa. Oameni buni, zic eu către popor, frumoase fapte de mirare au săvîrşit sfinţii Împăraţi Constantin şi Elena, precum aţi auzit anul trecut, la praznicul sfinţiilor lor ; însă din acel an pînă în acest an sfinţiile lor n-au mai săvîrşit nimic ; duceţi-vă cu pace la casele voastre şi ieşiţi apoi întru întîmpinarea lui Vodă. Cînd s-a mai afla de vreo faptă de-a sfinţilor pe care-i prăznuim, azi, să n-aveţi nici o grijă, căci v-o spun eu. Ce zici, jupîneasă Ilisaftă ?

— Ce să spun ? Despre ce-i vorba ?

— Despre sfinţii Împăraţi. E bine să fac astfel ?

— E bine, părinte Dragomir ; ziua de mîni e o zi grea pentru mine. Unul din claponii tăiaţi l-am oprit, ca să-l gătesc eu cu mînile mele, mîni la amiază. Nici un bucatar pe lumea asta nu ştie să facă ce ştiu eu dintr-un clapon ; o mîncare de i-a plăcut foarte mult lui Mavrichie împăratul de la Bizanţ, încît a dat caftan de boierie bucatarului său. De la acel boier al lui Mavrichie, care s-a făcut monah la Aton, a rămas ştiinţă în sfînta mănăstire Zografu despre clapon cu vin, opărit cu unt ; şi din stareţ în stareţ, s-a păstrat învăţătură la Zografu ; iar părintele meu, care-a fost hagiu de la Sfîntul Munte, a plătit trei galbini învăţătura la cuhnia stăreţiei de la Zografu. Aşa am să fac, ca să mă ţie măria sa minte.

— Vine la amiază ?

— Cine ?

— Întreb, jupîneasă Ilisaftă, dacă vine măria sa la amiază ?

— Vine la amiază.

— Atuncea am scăpat şi eu ; şi-am să fac cu cazania precum am spus. Binecuvîntată să fie această casă. Eu mă duc ; acuşi se zăreşte de ziuă.

Părintele se duse, bătînd cu cîrja în pămînt, sub streşina teilor. Comisoaia Ilisafta se întinse în lungul divanului, pe lîngă perinile de părete, strîngînd pe sine scurteica de vulpe. Căscă o dată prelung, aşteptînd pe comis. În

cuprinsul întregii gospodării se făcu tăcere. Dumneaei căzu într-un somn adînc, părea că nici nu răsuflă.

Trîmbiţară cucoşi la poieţile din dosul saraiurilor ; alţi cucoşi de departe, din sat, răspunseră, ca o muzică stinsă. Comisul veni cu pas moale, trecu, suflă în făclii ; se întoarse cu o pocladă, cu care acoperi pe soţia sa ; intră iar în casă şi-şi căută culcuşul din iatac. Se bucură că-i singur şi-n tăcere. Ornicul cel mut arăta al şeptelea ceas al nopţii.

Cum înfloriră zorile în răsărit, săgetînd lumină trandafirie prin geamul deschis, comisul Manole tresări, ca şi cum i-ar fi pus cineva mîna pe umăr şi i-ar fi şoptit cuvînt la ureche. Dormise îmbrăcat. Îşi strînse mai bine pe el curelele şi păşi întăi la chilia lui Ionuţ. Mezinul nu mai era în aşternut ; trecuse pe la el Simion şi-l luase cu sine. Se întoarse să vadă ce face jupîneasa Ilisafta pe divanul ei. Nici n-avu nevoie să ajungă pînă la pridvor. Îi auzi glasul în altă parte a casei, la cuhnii. Paserile din fundul ogrăzilor începură a face larmă. Slujitorii fugeau de colo-colo şfichiuiţi de poruncile comisoaiei.

Jder comisul găsi vreme să-şi stropească obrazul cu apă neîncepută de la fîntînă. Socoti să nu mai prăpădească vremea trecînd în casă la icoane. Se închină de acolo de unde era către răsăritul soarelui. Îşi scutură pletele cărunte şi le potrivi cu degetele răşchirate pe după urechi, îşi potrivi şi cuşma deasupra. Fără să aştepte de la el glas, numai după căutătura-i nemulţumită, slujitorii robi cunoscură că trebuie să-i aducă cu cea mai mare grabă calul înşăuat. Cum i-l aduseră, Jder bătrînul se aburcă în şa cu destulă uşurinţă pentru cei cincizeci şi cinci de ani ai lui. Slujitorii îi legară pintenii, îi trecură la pumnul drept harapnicul ; alergară la porţi ; călăreţul zvîcni printre ei cînd abia desfăceau canaturile.

Îndată ce ieşi din dumbrava de tei în pajişte, se arătă apa Moldovei sticlind în vale, către răsărit. La asfinţit suia trăgănat un deal lung, pînă departe sub pădurea de brad. În acea întindere se alegeau ici şi colo tapşane, unde erau clădite grajdurile de bîrne pentru cele cinci sute de iepe ale Domniei. În vara asta, lucrătorii pregăteau lemne pentru alte clădiri. Ceairurile prăsilei acelor cinci sute de iepe domneşti erau închise cu garduri de răzlogi. Comisul sui în fugă la mînzi şi la strîjnici. Cînd ajunse la închisoarea

tretinilor, găsi pe Simion cu Ionuţ. Îşi lăsaseră fugarii înşăuaţi afară ; săriseră la căluţii de trei ani, chemîndu-i pe nume, cercetîndu-i şi luptîndu-se cu ei. Vînt, al treilea harmasaraş alb cu ţintă neagră, fecior al lui Catalan, pe care cei doi fraţi îl pregăteau pentru războaie viitoare ale măriei sale, se bătea cu Jderul cel mititel, sărind în două picioare şi ameninţîndu-l cu copitele de dinainte. Coama-i era retezată ; coada îi era tunsă în scări. Făcînd dintr-o dată o copcă într-o parte, Vînt ocoli pe Simion, dîndu-i îndărăt o lovitură de berbece. Feciorul cel mai mare al comisului îşi stăpîni cuşma, ca să nu-i cadă din cap ; în acelaşi timp, repezind îndărăt braţul drept, încleştă pe tretin pe după gît ca într-un arc, stăpînindu-l. Nechezînd subţirel, căluţul se supuse, Jderul cel mititel veni şi-l mîngîie pe ochi.

La zăvoarele porţii, Jderul cel bătrîn rîdea pentru întăia oară în acea dimineaţă, în barba-i mare. Dar cum îl văzu pe Simion că se întoarce, îşi stăpîni veselia şi tuşi gros.

— Jupîne Simioane, comis al doilea, vorbi el aspru, cunoşti obiceiul măriei sale cînd binevoieşte a veni la Timiş.

— Cunosc, cinstite comise. Să fii domnia ta fără de nici o grijă. Am fost ieri pînă sus în pădure, la casa de ape ; şipotele curg bine la toate grajdurile şi închisorile. Păzitorii, ca totdeauna, fiecare la straja la care-i rînduit.

Simion Jder urmă a-şi da samă către comis de toată buna rînduială a hergheliei. Paza mai cu samă era dintre cele mai tari. Străjerii erau ca nişte oşteni, ştiau să audă şi să vadă, însă uitaseră întrucîtva să vorbească. Aveau poruncă să nu sufere nici un obraz străin pînă la bătaia săgeţii. Noaptea, repezeau suliţa ori furca în fiară ori om care nu dădea glas cunoscut. Felul vieţii şi purtării lor era ca cel al ciobanilor din munte ; purtau glugă şi strai alb, vara ; iarna, dormeau pe omăt, învăluiţi în tohoarcă. În preajma focurilor lor dormitau cîni. De cînd nişte castelani şi soli leşeşti, veniţi să dreagă pacea, poftiseră să vadă aşezămîntul de la Timiş, Ştefan-Vodă poruncise ca să se facă paza şi mai cu grijă. Se dusese faima nu numai la leşi, ci şi-n alte hotare despre meşteşugul întocmit de însuşi Vodă în acel loc din ţara sa. Erau nişte rînduieli pe care măria

sa poftea să le ţie tainice, în ceea ce priveşte timpul cînd se dă drumul harmasarilor la iepe ; cum trebuie să fie văzduhul şi luna şi ce ierburi înflorite în ceairuri ; cum să fie casa harmasarilor şi a iepelor ; cîtă apă să curgă din cişmele, cît fîn să fie în iesle, ce hrană să dai mînzului şi ce grăunţe tretinului. Mai erau şi altele multe pe care le ştia Jder bătrînul. Mai ales era de mirare oamenilor care nu ştia ce-i acolo, că stau caii în case. Deci castelanii şi solii nu putuseră veni la Timiş.

— Eu vă dau voie cu dragă inimă, le-a spus zîmbind măria sa, dar se împotriveşte Manole Păr-Negru, stăpînul acelui loc.

De doisprezece ani de cînd stătea acolo stăpînă, nici jupîneasa Ilisafta nu dobîndise învoire să intre şi să vadă anume ce şi cum. «Oprelişte pentru muieri, rostea cu îndărătnicie Jder bătrînul porunca. Eu cu dragă inimă ţi-aş da voie, jupînească Ilisaftă, dar se împotriveşte măria sa.» Încercase în două rînduri jupîneasa Ilisafta să pătrundă în acele locuri în lipsa comisului ; dar cînii n-o cunoşteau şi slujitorii armaţi păreau chiori ; puneau mîna pe săgeată şi încordau arcul. Era şi asta o mare amărăciune a domniei sale.

Mai era şi alta. Jder bătrînul se arăta duşmănos de un timp către Simion. Îi grăia ca unui slujbaş străin, cu care n-ar fi avut vreo legătură de sînge. Bătrînul poruncise feciorului său mai mare însurătoare şi Simion se împotrivise. Comisului Manole îi trebuie numaidecît nepot, se mira crescîndu-şi ochii în cap comisoaia Ilisafta ; nu poate dormi noaptea pînă ce n-a şti că are să aibă un nepot.

Ionuţ e prea crud. Dămian umblă fără încetare cu neguţătoriile lui la Liov şi la Cetatea Albă ; de la Liov se duce şi la Varşava şi la Danţig ; aşa că el nu-şi poate lua soţie pînă ce n-a face pîntece şi nu s-a aşeza pe săculeţele lui de galbini.

Însurat e numai Cristea, vistiernic al doilea la ţinutul Neamţului. Are curte frumoasă dincolo de apa Moldovei. Slujitorii şi bielşugul îl împresoară ; a fost cel mai cu noroc dintre toţi feciorii lui Manole Păr-Negru ; a luat şi nevastă cu mare zestre, pe Candachia, fata lui Anton Buzdugan de la Bîrlad. I-a dat Buzdugan miresei, pe izvod scris, şi pecetluit, două moşii pe Ialan şi una pe apa Racovei ; blăni şi

straie, tacîmuri de argint și giuvaeruri. Însă din însoțirea aceasta încă n-a ieșit nimic.

Părintele Nicodim ieromonahul, care a fost cîndva Nicoară, rămîne sterp și întristat pînă la isprăvitul zilelor lui.

Deci să se însoare Simion. Un barbat de treizeci și cinci de ani, care începe să aibă la tîmple fuioraşe de năgară, aproape flăcău tomnatic, cel cu înfățișare mai fudulă dintre toate odraslele lui Păr-Negru, ar fi cel mai nimerit să agonisească moștenitori cît s-ar putea mai curînd curții de la Timiș. Căci viața omului e scurtă ; în primejdii ne trecem zilele și nopțile ; mîni poate sufla un spulber ; toți se risipesc în toate părțile și cad ; Dumnezeu îngăduie să se ridice din furtună acea floare tîrzie.

— Eu tot nu cred, jupîne al doilea comise, mormăi neprietinos bătrînul Manole, că toate sînt în bună stare ; în ziua de azi nu mai poți avea încredere în nimeni ; singuri trebuie să ne ducem să vedem și să punem mîna.

— Am văzut toate singur, cinstite comise.

— Se poate. Dar dacă măria sa trece și numai îl vezi că încruntă din sprînceană ? Așa-i că atuncea simțești pe dumneata cămeșă de ghiață ? Tu ce stai acolo și te holbezi, Jder cel mititel ? Du-te repede și-ntr-o bătaie de bici să fii aici înapoi cu Gheorghe Tatarul. Am să vă pun eu pe voi amîndoi la o treabă. Te-ai dus ?

— M-am dus, tuță.

— Nu te văd sosit înapoi. Ce-ai să faci domnia ta, jupîne Simioane al doilea comis, urmă Jder bătrînul întorcîndu-se spre fiul său cel mai mare, ce-ai să faci dacă măria sa are să poftească să-ți vadă soția ? Căci măria sa de mult știe de mîhnirea mea și acuma n-are să mă vadă mai vesel.

Simion ridică din umeri, uitîndu-se încolo departe, pe pădurea de brad. Avea mare asemănare în înfățișare cu părintele său. Era tot așa de supărat și îndărătnic ca bătrînul. Cînd clipea, îi tresărea și blănița de jder de la coada ochiului stîng.

— Nu știu ce are să spuie măria sa. Are să afle că-s tot holtei și gata.

— Are să-ți poruncească iar.

— Am să caut să mă supun. Dacă voi putea, cinstite comise.

Era o înmlădiere amenințătoare în glasul acela blînd. Bătrînul tuși înăbușit și-și bătu tureatca ciubotei cu harapnicul.

Jderul cel mititel se întorcea călare pe pagul lui, cu mare repeziciune. După el, pe un buiestraș bălțat, care venea lin cu urechile culcate pe spate, urma cel căruia-i zicea Gheorghe Tatarul. Era un tatar adevărat, pripășit de multă vreme între moldoveni și creștinat din tinereță. Scund, spătos, cu umerii obrajilor ieșiți și cu pleoapele numai pe jumătate deschise, cu pielea obrazului lucie și smeadă și cu mustața rară — părea cu adevărat atunci sosit din pustie. Însă purta straie moldovenești și era cu inimă curată oșteanul lui Hristos. Și mai ales era omul cel mai de credință al comisului, între toți acei slujitori de la Timiș.

Băiatul și Gheorghe Tatarul descălecară. Comisul se întoarse spre ei.

— Vreau să înțeleg de la voi, porunci bătrînul, cum facem ca să aibă și măria sa vînat dacă poftește și să-mi fie la vreme, întru întîmpinarea măriei sale, vistiernicul Cristea ?

— Om aduce și vînat și pe bădița Cristea, îl încredință cu voie-bună Ionuț, uitîndu-se cu ochi îndulciți și spre Simion.

— Știu eu că dumneata te arăți gata la orice, îl mustră comisul ; însă una-i vorba și alta fapta. Soarele nu ne așteaptă, acuși se suie la prînzișor. Văd venind și pe starostele Nechifor Căliman. El are caraule înșirate pînă în Branișteca să deie veste de pornirea alaiului. Măria sa pornește. Cum vă duceți, cînd vă întoarceți ?

— Măria sa nu pornește decît după sfînta leturghie, bägă de samă Simion.

— De unde știi dumneata ? se întoarse dîrz bătrînul.

— Nu era greu de știut. Mi-a spus și băietul.

— Acest băiet e dumnealui Ionuț Păr-Negru și e rînduit să fie copil de casă al măriei sale.

— Să fie sănătos. Mă pot lipsi de dînsul.

Jderul cel mititel îi făcu dintr-un ochi, din partea cu pata de perișor, și-și scoase către el limba, apoi îndată și-o înghiți, cînd bătrînul se răsuci spre el.

Bătrînul staroste Nechifor Căliman se oprise și întrebă cu mirare :

— Care-i acel boier al măriei sale despre care se vorbește ?

Comisul Manole arătă cu barba spre copil.

— Ptiu, drace ! se veseli starostele vînătorilor. Acu te-ai suit în sus, mînzule, și mai alaltăieri îți mîncau rațele din buzunar.

Jderul cel mititel se zvîrli mînios în șa. Tatarul se zvîrli și el ca să-l urmeze.

— Unde vă duceți, oameni buni ? răcni comisul.

— Mă duc să împlinesc porunca domniei tale, își aruncă Ionuț răspunsul peste umăr.

— Mai întăi și mai întăi să-l trezești pe vistiernic din somn, răcni comisul. De ce-mi rușinezi feciorul ? se întoarse apoi el cu prietinie spre bătrînul Căliman. Ce este ? înțeleg că ai a-mi spune ceva.

— Am a spune, cinstite comise. Trebuie să asculte și jupîn Simion.

Bătrînul Jder se întoarse ploconindu-se cu țeremonie :

— Jupîne al doilea comis, binevoiește a pofti la sfatul nostru.

Pe cînd starostele Căliman spunea cu taină ce avea de spus, împungînd cu nasul cînd spre Jder bătrînul, cînd spre Simion Jder, Ionuț fugea cu tatarul după el, întorcînd din cînd în cînd capul peste umăr, îndărăt, bănuind ce poveşti putea să înșire starostele vînătorilor. Iar îi era inima îndoită de presimțiri urîte. Tatarul îl urma tăcut și cu luare-aminte, după obiceiul lui.

Întîrziară puțină vreme la curte, ca să sloboadă din lanțuguri cînii și să scoată din cușcă eretele. Feciorașul se feri de glasul comisoaiei Ilisafta care suna fără întrerupere la cuhnii. Cînd dumneaei simți prin țigănci sosirea lui, el cobora la vale în fuga calului, spre zăvoiul Moldovei. Ridicîndu-și în sus brațele și pocnind palmele una de alta, comisoaia îl urmări cu mirare din cerdac pînă ce-l pierdu din vedere.

Așezarea vistiernicului Cristea Păr-Negru nu era mai depărtată decît o fugă bună de cal. După o fugă bună de cal, stăteai uitîndu-te la ea, căci era așezată dincolo de apa Moldovei. Tatarul fu nevoit să chiuie ca să înștiințeze podarul, care era cu podul umblător la celălalt mal. Dintr-o pricină cu totul necunoscută, podarul întîrzia în bordeiul

lui. Tatarul își aruncă privirile spre luncă, de unde Jderul cel mititel, înainte de a descăleca, îi făcuse semne de mare grabă. Mai chiui o dată. Apoi își repezi buiestrașul bălțat la deal în prund și dădu cu el prin apă de-a dreptul.

Ajunse șiroind de apă dincolo și grăbi la curtea lui Cristea Jder. Se vedea ușor că ajunge într-un loc îmbielșugat și dezmierdat. Robii și slujitorii se prăjeau la soare, ca într-o zi de sărbătoare ca aceea. O trăsură de modă leșască aștepta la scară, cu patru cai înhămați doi cîte doi. Coșul acelei căruțe scumpe, vopsite verde, era atîrnat de leuci în legături de curele, ca să aibă legănare și să nu zdruncine la mers. Caii aveau hamuri lustruite de piele. Vizitiul care ținea hățurile pe capra căruței purta mintean scump cu ceaprazuri. Cîte-un paic stăpînea jos fiecare pereche de cai.

Tatarul cunoștea toate acestea. Nu se opri la vorbă cu slugile. Se zvîrli din șa și năvăli în pridvor, stropind apă de pe îmbrăcăminte și încălțări.

— Vai de mine ! Ce este ? strigau țigăncile răsărind din lenea lor și năvălind după el.

— Unde-i jupîn Cristea ? întrebă tatarul.

— Boierul se gătește să iasă întru întîmpinarea măriei sale.

— Unde-i ?

— Unde poate să fie decît în casă ?

— Dați-vă la o parte ! strigă slujitorul înotînd printre ele cu brațele, ferindu-le și făcîndu-și loc.

Îi ieși întăi întru întîmpinare cu deosebită măreție jupîneasa Candachia. Era o boieroaică tînără, vestită pentru frumusețea ei. Avea păr balai, meșteșugit pieptănat, cu cîrligele și inelușe. Își pusese numai un abur de rumeneală în obraji și cîte puțintel roș la sfîrcul urechilor unde-i atîrnau inele de aur. Își înegrise și sprîncenele cu funingine, ca să-i pară ochii mai albaștri.

Privi de sus, cu mirare, îndrăzneala slujitorului de la Timiș. Întăi nu-l cunoscu de loc, apoi își aduse aminte de el.

— Am venit cu poruncă de la dumnealui cinstitul comis ! strigă Gheorghe Tatarul, ca să-l audă și boierul, mai dinăuntru.

— Bine. Ai venit. Așteaptă.

— Nu se poate s-aștept, măria ta. Trebuie să vă ridicați și să porniți. Într-o mică de ceas măria sa Vodă poate veni

la Timiș și nu vă găsește. Afară de asta a căzut jos, de mare spaimă, jupîneasa Ilisafta.

— Vai de mine ! cum se poate ! Soseşte măria sa şi noi nu sîntem acolo ? tresări jupîneasa Candachia scuturîndu-şi în dreapta şi-n stînga inelele de la urechiuşi. Cristea ! Cristea !

— Ce este ? întrebă un glas gros şi trăgănat dinăuntru. Dau tatarii ?

— Nu toţi. Numai unul. Cel de la Timiş. A căzut jos soacră-mea Ilisafta şi moare. (Să ferească Dumnezeu şi să mă ierte pentru minciună, îşi stupea, pe furiş, în sîn, Gheorghe Botezatu Tatarul.)

— Care comisoaie ? întrebă, năvălind din fund încă neîmbrăcat întreg, vistiernicul.

— Mama dumnitale ! Nici nu este alta ! strigă cu înfricoşare jupîneasa Candachia. Dacă nu moare, are cine mă împunge cu felurite vorbe, că toate femeile din lumea asta au fost de faţă şi numai eu am rămas întîrziată. N-am fost vrednică s-ajung la mănăstirea Neamţu, nici batîr la Timiş. Putem să ne uităm de aici cum umblă alaiul, dar de făcut drumul pînă acolo nu ne învrednicim. Căci domnia ta de ieri ai început a te foi şi a te găti şi nici acuma n-ai isprăvit. Ieri dimineaţă a fost trăsura la scară şi a stat pînă într-amurg. De două ori au scos slugile caii, ca să-i adăpe şi să-i hrănească. Acuma, de la răsăritul soarelui, trăsura iar e la locul ei. Iar dumneata te plimbi de colo-colo, cu socoteli şi gînduri, grăind singur.

— Nu găsesc brîul cel de matasă pe care mi l-a dăruit Dămian.

— Este acolo. Uită-te dumneata bine, la capătul patului. Ţi l-am pus de ieri.

— Cine spune că a căzut mama ?

— Spun eu, măria ta ; am auzit strigăt mare de primejdie. Tare te rog pe măria ta să-ţi pui contăşul şi să-ţi încingi sabia. Să aibă vreme să te ierte.

— Dar din ce pricină i-a venit, mă rog dumnitale ? se miră cu ochii holbaţi al treilea fecior al lui Jder, frumos îmbrăcat, bine hrănit şi falnic. Era cel mai gras dintre toţi. Se învîrtea în loc căutînd ce-i lipsea.

— Aşa faci domnia ta totdeauna, vistiernice, lepădă spre el, cu palma întoarsă, vorbe amărîte, jupîneasa Candachia.

E adevărat că, umblînd în toate părţile ca să caute şi să aducă, plutind cu mînile întinse, ducîndu-se şi venind, era mai însufleţită şi părea mai frumoasă. În sfîrşit vistiernicul trecu pragul şi se sui cel dintăi în trăsură, făcînd-o să se legene şi să geamă. Jupîneasa Candachia se grămădi alături de el. Gheorghe Botezatu se repezi călare ca să scoată din bordei pe podarul cel surd. Cei patru cai porniră cu mare repeziciune ; dar la cea dintăi înfundătură a drumului, jupîneasa Candachia dădu strigăt de spaimă.

Acesta era unul din năcazurile mari ale vieţii sale. Nu putea călători fără spaimă şi strigăt în trăsură. Cu multă greutate şi stăpînindu-şi suspinele, călători pe podul umblător la celălalt mal. Se înfricoşa să nu se ducă înainte, pe nahlapii iuţi ai acelei ape de munte. Pe urmă se tîngui că stă căruţa la celălalt mal, pînă ce trec, pe pod, şi caii. După ce caii fură înhamaţi, urmară aceleaşi suferinţi vorbite şi strigate pînă în deal la Timiş. Tatarul se făcuse nevăzut. Din urmă îi ajunse Ionuţ cu prepeliţi atîrnate de oblînc. Feciorul cel mic al lui Jder ţinea minte taina aflată de la starostele Căliman, că din tot vînatul Ţării Moldovei — păr şi pană — măriei sale îi place mai cu osebire prepeliţa, învălită în slănină afumată şi friptă în ţiglă de jaratic de fag. Deci voia să-şi pregătească el singur intrarea de curtean în voia bună a stăpînitorului.

CAPITOLUL VI

SE VEDE CE MAI SPUNE JUPÎNEASA ILISAFTA ŞI CUM SE GĂTEŞTE UN OSPĂŢ DOMNESC SUB STREŞINA PĂDURII

În vremea asta jupîneasa Ilisafta găsise o clipă de răgaz ca să-şi desfacă de pe dumneaei o parte din straiele de deasupra, să se aşeze pe un scăunel, în iatac, în faţa oglinzii şi să se lese în mîna nanei Chira, cămărăşiţa dumnisale şi ţiganca dumnisale de taină.

Acel odor scump de la părinți, trecut în foaia de zestre, nu era prea mare ; abia își putea vedea în el obrazul. Era un bun tovarăș de pribegii și suferinți, care-i arătase cîndva strălucita dumnisale frumuseță de la douăzeci de ani. Acuma îi răsfrîngea ochii obosiți, însă o pieliță a obrazului încă subțire și moale.

— Cred, nană Chiră, vorbea cu mulțămire comisoaia, că puține jupînese, — vorbesc mai ales de cele tinere, — pot să se laude c-un obraz ca al meu.

— Puține. Ar trebui să se laude macar jupîneasa Candachia, nora măriei tale, dar nici dumneaei nu poate.

Vorbind, Chira cămărășița dădea ocol scaunului, purtîndu-și degetele răsfirate în jurul acelui cap boieresc, scump cel puțin cît și oglinda de Veneția. Roaba era cu douăzeci de ani mai în vîrstă decît stăpîna (era trecută și ea în foaia de zestre) și avea obrazul cu pielița neagră la fel de subțire ca al comisoaiei. Nu îndrăznea să arate asta prin vorbe ; dar jupîneasa Ilisafta îi zărea din cînd în cînd un colț al feței în oglindă.

— Nimeni din ziua de azi, Chiră, bägă de samă jupîneasa Ilisafta, nu mai știe ce știau cei de demult. Apa cu care mi-ai spălat totdeauna obrazul, diminețile, o cunosc puține femei. Ai jurat să n-o spui. Fete, noi n-avem la casa noastră. Așa că are să rămîie neștiută, să nu se mai bucure nimeni de ea.

— Poate or mai fi fiind unele muieri care vor fi aflat-o din altă parte, zise cu îndoială Chira. Apă de mătăciune, făcută cu omăt din luna lui mărțișor. Te miri cum or fi aflat din spusele oamenilor de demult, căci se găsesc destule neveste viclene. Numaicît nu cunosc descîntecul care trebuie să însoțească strecuratul fierturii.

Grăind, roaba muia postavul alb în apa de mătăciune și freca cu grijă obrazul stăpînei ei, mai ales în locurile unde pielea era mai încrețită, la coada ochilor și sub bărbie.

— Nu mai departe decît acu cincisprezece ani, cînd eram în pribegie cu comisul în Țara Muntenească, urmă jupîneasa, se dusese vestea la curtea lui Vlad-Vodă despre o frumuseță de la Moldova. Acea frumuseță era Ilisafta lui Păr-Negru. Cînd m-am dus apoi cu comisul și am stat un

timp la Cetatea Dîmboviței, rîdeau unii din boierii munteni și sfătuiau pe comis să se teamă, căci, simțind turcii din olatul Dunării că se găsește așa lucru de preț aproape de dînșii, or trimite oști să bată Cetatea, ca să-l dobîndească. Ehei, Chiră, dacă nu s-ar fi întîmplat să aibă măria sa Vodă Ștefan dragoste pentru comis ca pentru un prietin și milă ca pentru un slujitor credincios, cine știe ce-ar fi fost !

— Asta-i cunoscut de noi, oftă țiganca. Dar mai bine stăpînă la locul dumnitale, decît să muște Domnia din măr și pe urmă să-l arunce la marginea drumului.

— Așa li se și cuvine, Chiră, celor care n-au a cătare minte. Am fost cu credință și cu dreptate comisului o viață, ceea ce nu se poate spune despre dumnealui. Fiind parte bărbătească și avînd dumnealui atîtea strădanii, l-am iertat. Ce-aș putea însă spune eu despre o noră a mea, căreia îi sticlesc ochii ca unui demon, cînd i se arată înaainte obraz domnesc ? Încaltea dacă ar umbla îmbracată cuviincios. Dar așa, straiele ei, și juvaerurile ei, și părul ei pe care-l scoate la vedere, ca și cum ar fi încă fecioară, toate-s tocmai ca la curtea crăiască de la Varșava. Să fiu eu în locul măriei sale, aș da poruncă jupîneselor moldovence să fie mai cuviincioase. Eu porunca asta n-o pot da, însă de brazdat o brăzdez, cînd îmi vine dumneaei la îndămînă. Se mai socoate și frumusețea lumii, decît îți vine să crăpi cînd o auzi. Anțărț, s-a așezat drept în priveliștea măriei sale și își înturna obrazul cînd la dreapta, cînd la stînga, ca să i să vadă cerceii de aur. Parcă Vodă n-ar avea alte gînduri și alte griji ! Măria sa umbla atunci în sfaturi ascunse cu unii boieri și căpitani, căutînd trecătorile munților și pregătind ce știa măria sa pentru războiul care a fost mai pe urmă, cu Matiaș-Crai. Ce să spun ? În noroacele oamenilor este o anumită rînduială, precum spunea tatăl meu, șătrarul Mirăuță, Dumnezeu să-l odihnească. Unii oameni, spunea dumnealui șătrăresei Ilinca, pe cînd eram o copiliță și trăiam la Drăgoteni ; unii oameni au asemenea noroc în viață, încît stai și te minunezi. Orice ar face, toate le merg din plin. Pot fi leneși, pot fi proști, treburile lor înfloresc. Îs urîți și se bucură de dragoste. Cad jos pe drum drept și găsesc o pungă cu galbini. Fiecare

om are un urs al său. Acela are rînduiala să umble și să lucreze pentru omul lui. Cel norocos are un urs slab și ogaratic — căci acel urs umblă, caută, se străduiește și se sfarmă pentru domnul său, ca să le aibă toate de-a gata și să-i iasă în plin ; pe cînd cel fără noroc are un urs leneș, care toată ziua șade la umbră de smeură și se sparge de gras. Așa, uitîndu-mă eu la unii și la alții, văd că lui Cristea al meu și jupînesei sale Candachia le merg toate ușor și îmbielșugat. Știu ce fel de urs au : numai pielea și ciolanele ; geme și gîfîie întru mare strădanie ; pe cînd al lui Simion doarme la umbră și mîrîie din cînd în cînd alungînd cu laba mustele. Ce va fi avînd acest fecior al meu, pe care l-am ținut cu mai multă dragoste la sîn, fiind întăiul rod de dragoste ; ce va fi avînd de-i merg toate cu așa de puțintel spor ? La dragoste nu i-a mers ; în boierie nu s-a îmbulzit și a poftit în genunchi pe măria sa ca să-l lese al doilea comis aicea, la Timiș. Negoțuri nu se pricepe să facă. Chimirul i-i totdeauna spart, așa că nu se ține în el un galbăn. N-are alt dar decît al băuturii de vin, întru care într-adevăr e vrednic. Precum spune el singur, vinului nu i-i dat să-l bea orice slăbănog. Îmi vine uneori să pun argații să împletească harapnice și să pîrlească țepușe : să caute ursul cel leneș care trăiește pe aici prin preajmă, să-l puie pe fugă și să-l iuțească. Așa s-ar schimba treburile poate și pentru Simion. Despre părintele Nicodim nu mai spun nimic ; pe acest copil al doilea al meu l-am prăpădit ; iar ursul lui trebuie să fie și el monah tot la Neamțu : de gras ce este nici nu poate ieși pe ușa chiliei. Cu Dămian treaba merge într-alt fel. Umblă și el, umblă și ursul lui dînd din colț în colț ; agonisește și el, agonisește și ursul ; amîndoi îs slabi și nu mai ostenesc adunînd dobîndă. Aș putea spune că și pe acesta l-am prăpădit, căci umblă mai mult în Țara Leșască. Mîni-poimîni are să-mi aducă o noră de prin străinătăți, cu care are să trebuiască să mă înțeleg prin semne : mai mare rușinea ! Cît despre Ionuț, văd că și ursișorul lui începe a mișca.

— Dragă stăpînă și jupînească comisoaie, se ploconi baba Chira, rînjind fără dinți ; bine le spui toate și eu în vremea asta am isprăvit găteala. Fusta foșnește pe trei rînduri de foi crohmolite. Pun pe gît horbota cea verde.

— Numaidecît. Asta o pun totdeauna, cînd vin obraze alese. Verdele trage privirea spre el. Deci măria sa se uită întăi şi întăi la mine şi eu mă închin cu mare sfială şi ruşine. Jupînesele din zilele de azi nu ştiu asta şi se arată cutezătoare. Îţi spun eu, nană Chiră, că de ce merge, de ce se strică lumea. Ies naravuri rele. Se face mai îndrăzneţ şi norodul de rînd. E vinovat întrucîtva şi măria sa, care cam caută în coarne mişeilor şi tinerilor. Zice că alege după putere şi vrednicie, ceea ce nu-i bine, căci atuncea cum rămîn neamurile şi dregătorii cei bătrîni ?

— Asta şi mie mi se pare un lucru nepotrivit, încuviinţă Chira. Eu aş zice, dragă stăpînă şi jupînească comisoaie, să-mi dai domnia ta drumul să mă duc să văd ce face claponul pe care l-ai aşezat cu însăşi aceste cinstite mîni. Acuma freacă-le bine cu busuioc şi nu te mai apropia de cuhnie. Mestecă în gură o cuişoară. Îţi dau una ; să ştii că au mai rămas aicea în răcliţă încă zece fire. Mărgăritarul cercelului din dreapta străluceşte mai frumos decît celalalt. Acu zic eu să binevoieşti a ieşi în pridvor şi a sta acolo în prag, căci s-aud trîmbiţile alaiului.

Într-adevăr, pe drumul cel mare treceau cu grăbire călăreţii din Braniştе cu căpitanul lor, ca să aşeze tabără dincolo de apa Moldovei. Călăreţi rari se înşiraseră şi pe sub pădurea de brad, fugind spre apa Cracăului. Măria sa Ştefan-Vodă era vestit la un ceas de cale, venind în pas cu puţini boieri în juru-i, şi privind cu bună-voie norodul aşezat în amîndouă laturile drumului.

Comisul era singur în capătul şiragului de tei, cu părintele Dragomir alături. La drum se buluceau gospodari din Timiş. Sufla un vînt uşor, care domolea arşiţa soarelui. La ceairuri, pe costişa depărtată, nechezau harmasarăşii. În păşunea de sub munte sună un bucium. În acel loc lăturalnic stătea singur Simion, cu slujitorii armaţi. El poate nici n-a avut vreme să îmbrace strai curat, pe cînd, în căruţa cu patru cai negri, de cătră vale, se vede venind semeţie şi straie scumpe.

«Unde va fi fiind Ionuţ ?» se gîndea jupîneasa Ilisafta. Trebuie să fie şi el undeva în calea măriei sale. De acest mezin vioi are domnia sa mai puţină grijă decît de Simion. Pe lîngă urs, de pe laturi, are acest fecioraş în el singur clei şi miere.

Jupîneasa Ilisafta stă aţintită, ca să vadă dinspre munte o pajură plutind deasupra alaiului.

Şi acest Ştefan-Vodă, căruia nu-i zîmbise prea mult soarta în anii lui tineri, deodată a intrat pe o altă poartă a vieţii. Toate s-au prefăcut pentru el. Acuma are şi el o nălucă de urs care trebuie să fie, prin slăbăciune, spaima fiarelor celor mai slabe. Pe lîngă urs, se spune că ar fi avînd şi această pajură, care-l priveghează. Potrivit i-a fost crugul stelei lui de naştere, între Carul mare şi Şarpe, şi binecuvîntările monahilor din Sfîntul Munte au întors privirile lui Dumnezeu asupra sa. O asemenea binecuvîntare sfîntă i-ar trebui şi lui Simion.

De-un ceas de vreme stătea astfel comisoaia Ilisafta, aşteptînd în pragul casei sale, cu destulă grijă şi bătaie de inimă pe stăpîn. Trăsura vistiernicului Cristea se oprise în preajmă. Din ea coborîse cu măreţie jupîneasa Candachia. Prin partea cealaltă se dăduse jos şi Cristea, potrivindu-şi pe trupul mare cingătoarea de matasă.

Dintr-o dată se stîrni murmur de la mulţimea grămădită către sat. Comisul Manole Păr-Negru şi părintele Dragomir se mişcară înainte. Călăreţii tăiaseră pieziş calea, îndreptîndu-se spre aşezarea hergheliei domneşti.

Ionuţ sosi dintr-acolo gîfîind.

— Ce este ? întrebă cu spaimă jupîneasa Ilisafta. De ce fugi aşa ?

— Nu-i nimica, muţă ; fărădecît măria sa a dat poruncă să treacă dregătorii măriei sale înainte la drumul Romanului ; iar măria sa intră la herghelie să vadă mînjii din primăvara asta. De asemenea binevoieşte să dea alte porunci pentru clădirile cele nouă, ca să le facă mai întinse.

— Cum se poate ? îşi bătu comisoaia palmele. Aicea nu vine ?

— Nu vine, muţă.

— Apoi eu îl aşteptam pe măria sa cu mîncarea aceea de clapon din care măria sa a mai mîncat, plăcîndu-i foarte mult, încît şi-a lins şi degetele.

— Să fii domnia ta sănătoasă, muţă, are cine mînca.

— Apoi doream să-l văd pe măria sa, să mă uit dacă a mai cărunţit.

— Ai să-l vezi. Are să se oprească și are să se uite zîmbind la dumneata. Ia așa are să-ți facă din cap.

— Lasă, nu mă mai încînta tu pe mine cu vorbe. Un om, la vremea amiezii, nu trebuie oare să facă popas și să ospăteze ?

— Ba da, jupînească Ilisaftă și dragă muță. S-ar putea spune că și eu m-am gîndit la asta. Ș-am pus în țiglă șase prepeliți, învălite în frunze de tei. Trimete și domnia ta c-un rob claponul în cratița lui. Acel rob încalică pe deșelate și-l duce într-o fugă ținînd sus cratița, pînă sub pădure. Iau și eu, odată cu țigla, colaci proaspeți. Or apuca și ceilalți slujitori ce-or mai găsi și vor duce la deal.

— Dragu mamei, să nu uiți și față de masă de întins pe iarbă. Să-ți deie nana Chira toate. Eu atîta m-am trudit, încît nu mă mai mișc de-aici. Zadarnică mi-a fost silința, dacă nu mă pot învrednici să văd subt acoperișul meu pe măria sa.

— N-ai grijă, muță, am să fac eu toate bine, spunînd măriei sale că toate sînt întocmite de domnia ta. Am să-i spun : măria ta, acești colaci, cum nu știe să-i facă nimeni altcineva, sînt împletiți de însăși mînile comisoaiei Ilisafta. Mi-a făcut și mie două pupeze. Una o dau măriei sale Alexăndrel-Vodă. Și acest clapon, măria ta, de care mînca Mavrichie-Împărat, este gătit tot de comisoaia Ilisafta. Numai aceste prepeliți, cu mult mai puțin bune, le-a pregătit sluga supusă a măriei tale Ionuț Păr-Negru.

Vistiernicul Cristea și jupîneasa Candachia ascultaseră cu mare uimire acest schimb grăbit de vorbe.

— Atuncea noi cum rămînem ? întrebă cu patos soția așa de frumoasă și de gătită a vistiernicului.

Comisoaia o privi cu prefăcută milă.

— Vai, ce bine-mi pare c-ai venit la noi, dragă noră. De mirare este această rînduială care nu îngăduie femeilor să intre la ceairurile domnești. Vistiernicul poate va găsi putință s-ajungă acolo, o dată cu fratele său. Iar dumneata te vei nevoi să rămîi, ca să ne ținem de urît una alteia. Să nu uiți, Ionuț, să spui măriei sale vorbele acelea, întocmai.

— Nu uit, muță. Le-am înjghebat și le-am cumpănit eu de mai nainte.

Vistiernicul stătu o vreme cugetînd, cu sprîncenele uşor încruntate. Apoi îşi mişcă spre maica sa înfăţişarea-i falnică. Glasul lui dulce semăna întocmai cu al mamei lui, cu deosebire numai că avea un ton mai coborît. În acel glas, în acea privire castanie, era un anumit farmec, la care se adăogeau şi vorbe rotunjite sunînd întrucîtva gol.

— Maică dragă şi jupîneasă Ilisaftă, grăi el venind la comisoaie, cuprinzînd-o de după umăr şi sărutîndu-i dreapta ; pot să-i dau şi eu măriei sale lămuririle pe care le doreşti, ca să-şi aducă aminte de domnia ta, să dea din cap şi să zîmbească. Ce vorbe poate să rostească Ionuţ ? În faţa unei asemenea strălucitoare lui i se încleaştă limba. Pe cînd eu, care am, precum se ştie, lăudat dar al vorbirii, am să-i mai spun altele măriei sale. Văzînd că-i plac mînjii şi harmasaraşii, am să-i laud — căci cu adevărat — am să-i spun eu măriei sale — Dumnezeu a dăruit omului acest minunat dobitoc, ca să scurteze căile, să treacă cu el ape fără poduri şi să bată războaiele.

— Potrivite vorbe, încuviinţă, zîmbind, jupîneasa Candachia. Le-ai mai spus cîndva măriei sale şi i-au plăcut.

— Am să i le mai spun o dată şi au să-i placă iar. Are să-mi dea iarăşi inel şi are să mă laude iarăşi. Căci eu cunosc taina cînd trebuie să le spun. Nici după întăiul pahar de vin, nici după al noulea ; ci la mijloc, după al cincilea. Mă bucur, mamă, că nu ţi s-a întîmplat nimic. Aşa are narav acel tatar Gheorghe Botezatu de mă sparie că te-ai bolnăvit, ori ai căzut, ca să sar cu spaimă şi să vin cu mare grăbire. Cu toate că ştiu că acesta-i un meşteşug al lui, totdeauna vin numaidecît.

— Faci bine, vistiernice Cristea : du-te şi cere cal de la Ionuţ, ca să ajungi mai degrabă. Eu rămîn cu norămea, fiind asta mare bucurie inimii mele. Rău îmi pare că măria sa ne ocoleşte, urmă comisoaia, poftind pe jupîneasa Candachia în pridvor. Mai bine i-ar fi şezut în locul acela pe divan, unde te-ai aşezat dumneata, decît să se ostenească prin soare şi să vorbească cu herghelegiii.

— Într-adevăr, aici e locul cel mai bun, încuviinţă Candachia, cuibărindu-se în colţul obişnuit al comisoaiei. Jupîneasă soacră, mi se pare că ţi-am luat locul, tresări ea cu grijă.

— Îți șade bine în el și dumnitale, o liniști jupîneasa Ilisafta, subțiindu-și buzele. Să fii sănătoasă și să ai noroc la toate, cum ai avut de vistiernicul Cristea, feciorul nostru.

Vistierniceasa își ascuți și ea limba, închinîndu-se :

— Mulțămesc dumnitale, jupîneasă soacră. Drept este că mai ales lui Dumnezeu avem a mulțămi, eu și Cristea, pentru tinereță și avere. Vistiernicul poate are a mulțămi și tatălui meu pentru trei moșii. Are a-ți mulțămi și dumnitale pentru darul vorbirii întru care îți samănă.

— Dragă noră, tinerețele și averile trec ; darul de care vorbești rămîne pînă la bătrîneță.

— E adevărat și se vede asta, încuviință Candachia rîzînd plăcut și scuturîndu-și inelele cerceilor.

Jupîneasa Ilisafta nu găsi degrabă săgeata ageră de care avea nevoie în acea clipă ; întoarse ochii holbați și mînioși cătră cămărășiță, care apăruse în prag.

— Ce este, Chiră ?

— Nu-i nimic, stăpînă ; fărădecît au năvălit tatarii, prădînd cuhnea, iar în fruntea lor era jupînelul Ionuț.

Comisoaia se descreți rîzînd. Pe cînd cele două jupînese începeau din nou să-și treacă una alteia vorbe plăcute, măria sa intrase în așezămîntul de la Timiș, cercetînd casele hergheliei, ceairurile și pășunile.

Vistiernicul Cristea ajunsese la vreme. Lepădă cătră niște slujitori frîul calului și se alătură de alai, încercînd să străbată în frunte. Nu mai era cu putință. Erau, între el și puținii boieri din jurul măriei sale, patru rînduri de cîte cinci panțiri, care, fără să se întoarcă să vadă cu cine au de-a face, îl lepădau într-o parte cu umerii, ori pe unde năzuia să-și facă loc.

De lîngă Vodă nu lipsea dumnealui Bodea, hatman și portar al Sucevii. De asemeni, în stînga măriei sale, umbla Toma logofătul. În dreapta era Alexăndrel-Vodă, și, îndată după Alexăndrel, comisul Manole. După rîndul acesta întăi urma starostele Nechifor Căliman.

Cel puțin dac-ar putea ajunge lîngă starostele vînătorilor ! își făcea socoteală vistiernicul. Trebuie s-aștepte un prilej și o desfacere a alaiului, la o întorsătură. Prilejul acesta nu întîrzie să se arate.

Mai înainte decît toţi, pe drumuşorul bătut de copitele tabunurilor, umbla comisul al doilea Simion, deschizînd porţile la grajduri şi zăvoarele la închisori. Slujitorii armaţi ai hergheliei erau pretutindeni, dar nu se vădeau nicăieri. Apăreau numai după trecerea lui Vodă.

Unul din aceşti slujitori cu suliţă veni pe un drumuşor cotit la vistiernic şi-l pofti din partea comisului al doilea, care-l văzuse rămas stingher, să treacă înainte în calea măriei sale. Astfel Cristea se găsi îndată în preajma grajdului lui Catalan. Simion îi zîmbi şi-i făcu un semn de prietinie, apoi, luîndu-şi iar înfăţişarea obişnuită, deschise porţile casei scunde de bîrne, poftind pe Domn, însă trecînd el cu repeziciune înainte.

Canaturile clădirii rămaseră deschise ; prin el, în urma lui Vodă, intră numai soarele ; ceilalţi curteni se opriră afară. Alexăndrel-Vodă găsi în sfîrşit prilej să scape de strînsoare, către fumul de sub pădure, unde băgase de samă arătarea subţire a fratelui său de cruce Ionuţ.

Curtenii de afară luau aminte ce se petrece în umbra căsuţei de bîrne. Harmasarul alb întoarse capul spre lumină. Bătu de trei ori cu copita în pămînt, apoi avu un rîs moale. Domnul îl mîngîie pe frunte, după aceea puse în şoaptă cîteva întrebări comisului al doilea.

Fratele nostru Simion nu ştie să răspundă decît «da» ori «nu», îşi făcea socoteala vistiernicul, cercînd a înţelege ce se spune înlăuntru. La Domn trebuie vorbă înflorită, fără de care nu faci nimica. Mai degrabă grăieşte calul ; pe cînd Simion al nostru rămîne neclintit. La domni şi crai, dimpotrivă, trebuie să arăţi obraz vesel ; să ieşi înainte, să te închini cu grabă, să te bucuri de orice mişcare ; tu însuţi să pari a avea în tine argint viu, chiar dacă eşti leneş din fire ; aceasta-i datoria curteanului.

Măria sa a întors fruntea, fără să se mai uite la al doilea comis, şi a ieşit de la Catalan.

— Unde-i Alexandru-Vodă ?

— E sub pădure, măria ta, la foc, cu soţiile sale mai tinere, a dat lămurire comisul Manole Păr-Negru. A dus acolo feciorul nostru cel mezin puţină gustare pentru măria ta. Te rugăm umilit, măria ta, eu şi jupîneasa Ilisafta, să cinsteşti bucatele noastre.

— A, acolo-i acel fecioraș pe care-l chiamă Ionuț Păr-Negru ?

— Întocmai, măria ta.

— N-am poruncit noi să fie adus la curtea noastră ? să fie tovarăș lui Alexandru-Vodă.

— Ne bucurăm prea mult de mila măriei tale.

— Și n-am poftit noi, jupîn Manole Păr-Negru, să găsim pe acest al doilea comis al nostru de la Timiș întru altă stare decît acea în care se află ?

— Sînt și eu mîhnit, mărite Doamne, că fiul nostru cel mai mare încă n-a pus cununa de mire.

— Este vreo pricină ? Să se apropie de domnia mea și să-mi mărturisească. Îl văd vrednic în toate. Aș pofti să împlinească și această poruncă a noastră.

Simion veni la porunca domnească tocmai cînd măria sa ajungea la focul de sub streșina pădurii, unde Jderul cel mititel și Alexăndrel-Vodă se veseleau, părînd și ei flăcări vioaie în blîndețea primăverii.

Domnul îi privi un timp cu mare plăcere, apoi înaintă la pînza albă de in întinsă pe iarbă. Un fedeleș de vin stătea poponeț alături, ca un pitic al tainiților pădurii, care anume luase acea înfățișare, pentru petrecerea domnească. Coșuri și cratiți erau învălite cu ștergare.

Ionuț se închină și puse pe pînză două talgere de cositor. Găsi în coșuri și două cupe. Descoperi cratița cu claponul gătit împărătește și-și spuse vorbele întocmai. De asemenea alte vorbe potrivite și fără greș rosti, aducînd sub nasul domnesc prepeliții împănate, în țiglă subțire de lemn.

Vodă și cuconul său se așezară pe butuci de brad. Curtenii rămaseră în picioare, bucurîndu-se numai cu ochii de bucatele comisoaiei Ilisafta. Atunci îndrăzni Simion să iasă la lumină în vederea măriei sale.

Era cu capul descoperit. Avea în frunte deasupra ochilor un semn tămăduit de lovitură de sabie. Privea drept și fără de nici o frică pe măria sa. Era vinovat, îl judeca vistiernicul, că nu se silește să zîmbească.

— Jupîne Simion Păr-Negru, zîmbi Domnul, zvîrlind la o parte osul de clapon de pe care rupsese cu dinții carnea fragedă ; ești domnia ta bun să-mi spui pe cine ți-ai ales ? Am poruncit să te găsesc însurat.

— Măria ta, răspunse Simion punînd genunchiul stîng în pămînt, cu greutate fac ceea ce ai poruncit măria ta numai două tagme de oameni.

— Care, jupîne al doilea comis ? Întăi osteneşte-te şi-mi toarnă vin. Fii cuparul meu astăzi. Ia credinţa şi apoi umple cupa. Să afle jupîneasa Ilisafta că m-am bucurat cît şi Mavrichie-Împărat de ceea ce mi-a trimes. Care sînt cele două tagme de oameni, jupîne Simion ?

— Îşi găsesc cu greu soţie acei care sînt rînduiţi de Dumnezeu să fie stăpînitori noroadelor.

Domnul îşi încreţi fruntea. Era de mult văduv. Încă nu-şi hotărîse Doamnă.

— Ai dreptate, încuviinţă el. Şi care-i a doua tagmă ?

— Îngăduie, slăvite Doamne, să dreg a doua cupă. Tagma cealaltă, măria ta, e cu mult mai umilită. N-are răspundere în faţa lui Dumnezeu, nici nu trebuie să facă jertfă după rînduieli întocmite. Din tagma asta sînt mişei ca mine, cărora le-a fost înjunghiată inima în tinereţă şi acuma urăsc partea femeiască.

Vodă Ştefan rîse, privindu-l lung. Simion îndrăzni să nu zîmbească. Asta nu plăcea de loc comisului celui bătrîn, iar cinstitele obraze boiereşti ce erau de faţă socoteau lipsită de înţelepciune asemenea purtare. Îndeosebi se mîhni Cristea de soarta fratelui său mai mare. Căci cu tot rîsul său plin de bunăvoinţă, Ştefan-Vodă putea fulgera în orice clipă o poruncă plină de asprime.

Măria sa, întinzînd iar cupa, primi vin din fedeleş şi bătu pe umăr pe Simion, ceea ce fu de mirare pentru boieri. Al doilea comis sărută mîna măriei sale şi se ridică în picioare. Atunci socoti Cristea vistiernicul că trebuie să treacă mai în lumină. Domnul îl văzu şi-l chemă la sine, ca să facă plăcere bătrînului său slujitor Manole.

— Domnia ta ai urmat o altă rînduială a vieţii, vistiernice.

Cristea Păr-Negru se supuse cu umilinţă, coborînd genunchii şi aplecîndu-şi fruntea.

— Da, măria ta. Ştiu că stăpînului nostru i-i cunoscută suferinţa anume a fratelui meu, de aceea măria sa se milostiveşte să-l ierte. Tagma aceasta, măria ta, nu mai poate avea dragoste decît către Domnul său, ceea ce este bine şi folositor măriei tale. Comisul al doilea Simion

are soție datoria lui și prunci aceste minunate dobitoace pe care Dumnezeu le-a dat domnilor ca să găsească în ele repeziciune, desfătare și putere.

Vodă se întoarse spre bătrînul comis :

— Sînt prea mulțămit, jupîne Manole, de acest fiu al domniei tale. A moștenit limbă dulce de la jupîneasa Ilisafta.

— Asta-i numaidecît, măria ta, se grăbi să încuviințeze comisul, după care oftă, înegurîndu-se puțintel.

CAPITOLUL VII

CIUDATĂ VESTE DIN ȚARA LEȘEASCĂ

După plecarea măriei sale, așezările de la Timiș rămaseră ca-ntr-o destindere leneșă sub puhoiul de soare al primăverii. Era într-acel colț de lume așa cumpănă a văzduhului, încît toate păreau mai pline de farmec decît aiurea. Peste apa ca de gheață în mișcare a Moldovei, plutea o limpezime tot așa de curată în care ciocîrliile dădeau slavă Domnului Dumnezeu suind și coborînd pe trepte de cîntec. Spre răsărit, cătră valea Siretului, zarea avea ceva trandafiriu. Înspre apus, cătră munții cei mari, dincolo de păduri de fag și brad, înălbăstreau pîcle. De undeva, din pădure, din Piatra Corbului, se vedea în Pătru-Vodă și Ceahlău. Tot de-acolo, cătră cîmpii, văzuse comisoaia Ilisafta Tîrgu-Frumos, amintindu-și de tinerețea înflorită a domniei sale.

De la pajiștile cu rîsuri în mii de fețe ale florilor, și de la streșina pădurii de unde s-aud picurînd tălăncile în poieni depărtate, de la dumbrava și gîrlele Moldovei, de la zburdăciunea lui de mînz fără grijă laolaltă cu harmasarașii din acele ceairuri trebuia Jderul cel mititel să-și ia bun-rămas ; căci, după întorsul măriei sale la scaunul Sucevii, vistiernicul Cristea avea să-l ducă să-l înfățișeze

la curte. Puținele straie și arme și îngrijirile ființii lui încă fără cumpăt rămîneau în sama lui Gheorghe Botezatu Tatarul, care-i era hărăzit slujitor, de către comis. În fundul ochilor lui stecliți, mezinul păstra totuși o bucurie ascunsă, deși către părintele său și frații săi se alinta cu păreri de rău.

Pulberile celei din urmă roate de panțiri, care se mișca în urma alaiului domnesc, se ridicau dincolo de vadul rîului, cînd jupîn Manole Păr-Negru se hotărî să întocmească în sfîrșit sfatul pentru care venise starostele Căliman. Poruncind Jderului celui mititel să nu coboare încă la curte, comisul pofti pe soții săi la chilia lui Simion, în laturea grajdurilor celor mari. Acele clădiri ale iepelor acuma erau goale ; toate mamele erau cu mînjii la iarbă fragedă, pe costișele din Valea Morii. La căsuța comisului al doilea înfloreau dinaintea ușii deschise tufe de mintă pipărată și alte cîteva buruieni cunoscute numai vracilor. În chilia scundă, cu straie și arme aninate în cuiere, nu se afla altă podoabă decît icoana sfîntului Gheorghe, biruitorul balaurului. Acel sfînt Gheorghe era călare pe cal alb, care, în închipuirea comisului al doilea, părea a fi aidoma Catalan, deși harmasarul domnesc n-avea nici coadă țapănă, nici picioare de lemn. Un pat învălit cu pocladă și cîteva scăunașe cu trei picioare întregeau zestrea acelei încăperi. Era mai mult o chilie de schivnic decît de om de lume și mai ales de comis al doilea al măriei sale Ștefan-Vodă. În coarda de afară, împotriva soarelui, se zvîntau curălării și arcane de prins și de domolit tretinii sălbatici. Sub coardă, pe prispă, mai erau înșirate cuțite și stricnele. Mirosea a seu și a dohot. Slujitori cu suliță și arc făceau de strajă în preajmă.

— Aici e omul dumnitale, staroste Căliman ? întrebă comisul Manole.

— Aici, încuviință bătrînul. Am avut grijă, cinstite comise, să-l aduc cu oamenii mei în zori-de-ziuă, bine legat și cu căluș la gură. L-am lepădat în sama slujitorilor domniei voastre. Lazăr Pitărel l-a pus în baștă și i-a așezat strajă. Toate le-am făcut așa precum ți-am mai spus.

— Da, așa este, mi-ai mai spus, grăi bătrînul cu oarecare tulburare. Mă gîndesc dacă n-ar fi fost mai bine să înștiințăm pe măria sa.

— De ce ? bagă de samă Simion. Trebuie să vedem întâi ce este. Omul e în puterea noastră și-l cercetăm.

— Unde-i băietul ?

— Băietul așteaptă afară pe prispă, dădu lămurire Căliman. S-a cam spăriat că l-ai oprit. Pe cît e de ager, nu mi-ar fi de mirare să fi înțeles despre ce-i vorba. Astă-noapte l-am găsit tocmai sfătuind cu omul meu și spunîndu-i cîte în lună și-n soare. Lui i se părea că-l cercetează, pe cînd acel străin viclean îl trăgea de limbă.

— După ce ai pus stăpînire pe străin, nu l-ai cercetat ?

— Ba da. Se arată cu oarecare semeție și mie nu vrea să-mi răspundă nimic. Zice că va vorbi cînd trebuie și cui se cuvine.

Simion asculta în tăcere, stînd în picioare. Cristea se așezase pe pat, neîndoindu-se că lui i se cuvine locul cel mai bun. Bătrînii se lăsaseră pe scăunele, — comisul Manole dintrodată, cum îi era obiceiul ; starostele Căliman încet, scîrțiind din încheieturi și gemînd.

— Bine, să vedem ce este, încuviință jupîn Manole Păr-Negru, oftînd. Văd că grija noastră cu aceste herghelii domnești n-are să se istovească niciodată.

Vistiernicul Cristea găsi de cuviință să intre prin altă parte în miezul lucrului :

— Dobitocul acesta care se chiamă cal, grăi el ca și cum ar fi cetit dintr-o carte, dobitocul acesta care se chiamă cal, cinstite comise, iubește pojarul și războiul, așa încît e cu primejdie. Fiind marfă de mare preț, de asemenea o doresc și o caută furii, deci iarăși e cu primejdie.

Comisul Manole îi curmă vorba :

— Toate acestea le știm, vistiernice, și totuși nacazurile nu ni se ușurează. Jupîne comise al doilea, dă poruncă lui Lazăr Pitărel să ne aducă pe acel străin.

Simion ieși. Bătrînii rămaseră privind în pămînt. Vistiernicul mormăi trăgănat un început de cîntec, după aceea rămase cu ochii ațintiți la icoana sfîntului Gheorghe, înfiorîndu-se de strășnicia cu care sfîntul ostaș doboară dihania.

Se auziră glasuri după puțină vreme. Vatavul de slujitori Pitărel împinse de la spate cu sulița pe străin. Acesta făcu doi pași repezi în chilie și se opri, cercînd a se des-

tinde în sus din legături. Era legat cu mînile dinapoi. Legătura mînilor era trecută pe după chimirul de piele.

— Cinstite comise, zise el deodată, întorcîndu-se spre jupîn Manole Păr-Negru, binevoiește a porunci să mi se dea drumul din strînsoare.

Comisul nu-i răspunse. Îl privi întăi cu luare-aminte. Văzu că-i un om de rînd, însă bine îmbrăcat și mai ales îndrăzneț. Se uita fără de nici o frică.

— Jupîne comise al doilea, porunci Jder bătrînul, îndeamnă pe Ionuț Păr-Negru să vie aici, să cunoască pe acest om.

Vatavul Pitărel vîrî capul pe ușă. Era un bărbătuș mititel, negricios și ager ca o zvîrlugă.

— Să afle cinstitul comis, lămuri el, că jupîn Ionuț l-a cunoscut. Cum a văzut că-l scoatem de la başcă, s-a spăimîntat și s-a dus în locul unde sta, la fugă, spre vale.

— Să i se dea un semn să vie ! strigă comisul, cu sprînceana încruntată.

Simion ieși iar în tăcere. Curînd se auzi de afară trîmbițare de bucium de trei ori, scurt : tu-tu-tu.

Al doilea comis intră și stătu în picioare, privind și el pe sfîntul Gheorghe, însă fără să-l vadă. Pitărel se retrase ; străjile de afară se vedeau pe ușa deschisă. Omul străin cerceta cu ochii locul unde se afla. Zîmbea puțin, ceea ce făcu pe Jder bătrînul să tușească amenințător.

Nu după multă vreme se auziră prin pereții de bîrne pași în fugă pripită. Mezinul intră cu obrajii arzînd. Își ferea ochii, neîndrăznind să ridice privirea.

— Acesta este ? îl întrebă cu asprime bătrînul Jder.

— Cine, dragă tuță ?

— Lasă lingușirile și vicleniile. Răspunde dacă acesta e străinul cu care ai stat de vorbă astă-noapte la un foc de popas.

— Acesta este.

— Îl cunoști bine ?

— Îl cunosc.

— Te-a întrebat despre caii noștri și despre Catalan ?

Străinul rîse :

— Să-mi dea voie cinstitul comis să spun...

— Ce să spui ? să nu spui nimica. Să taci. Să răspundă băietul. Te-a întrebat ?

— N-aș putea spune că m-a întrebat, mărturisi Ionuț.

Străinul se amestecă iarăși :

— Să-mi dea voie cinstitul comis al doilea macar, să spun că vin de la Liov, de la fratele domniei sale.

Simion făcu un pas, aplecîndu-se spre omul străin :

— Ai spus că vii de la Dămian ?

— Întocmai.

Mezinul își redobîndi dintrodată vioiciunea și vorbi alene :

— Dacă vine de la bădița Dămian, oi afla eu mai pe urmă despre ce-i vorba.

— Poți să te duci, încuviință bătrînul. Apoi, după ce județul oamenilor în vîrstă rămase singur, domnia sa se răsuci pe scăunel și scuturâ cu neîncredere din cap.

— Omule, vorbi el gros, să-mi spui mai întâi dacă ești creștin.

— Sînt creștin, cinstite comise, și mă chiamă Iosip de la Nimirceni.

Simion trase jungherul și-i tăie legăturile.

Bătrînul comis mormăi :

— Mi se pare că te grăbești, cinstite al doilea comise.

— Omul e în puterea mea, răspunse Simion.

— Să-mi răspunzi atuncea, omule, urmă comisul Manole, de ce n-ai mărturisit nici un cuvînt acestui staroste al vînătorilor ?

— Am să mărturisesc, răspunse Iosip zîmbind ascuțit și privind cînd spre staroste, cînd spre comis, am să mărturisesc, boieri dumneavoastră, că am avut mare grabă să mă înfățișez aici. Mai repede decît atîta nu se putea. Cum a purces pe cale măria sa Ștefan-Vodă, am fost adus și eu înaintea cinstitului obraz al dumnisale comisului Manole. Altfel eu, om din prostime, într-o zi ca asta, aș fi răzbit mai greu. Am cercat întâi cu copilul.

— Te poftesc să vorbești altfel despre fiul nostru.

— Am încercat întâi cu acel fiu de boier. Pe urmă am văzut că-mi va fi mai lesne cu un staroste încercat și bănuitor. Întâi acest ciolan bătrîn a părut a se duce ; dar după aceea s-a întors numaidecît.

— Te poftesc să vorbești altfel despre starostele vînătorilor domnești, se îndîrji bătrînul Căliman.

— Mă închin cu sănătate la fața dumnitale, zise Iosip de la Nimirceni, și-ți mulțămesc că m-ai adus la această adunare, la care doream să ajung cît mai degrabă.

Comisul Manole ridică fruntea amenințător :

— Îndrăznețe mișele, cutezi să spui că vii din partea fiului nostru Dămian ?

— Da. Din partea lui Dămian, neguțătorul din Liov.

— Ce are el cu tine ?

— E stăpînul meu, cinstite comise. Și te poftesc și eu cu umilință să-ți schimbi căutătura. De asemeni rog pe cinstitul comis al doilea să-și vîre în teacă jungherul. Dați-mi în mînă o sfîntă cruce, ca să jur pe legea mea creștinească și pe sufletul meu că sînt trimes aici de stăpînul meu Dămian Păr-Negru. Și de aici drumul meu e mai departe : la Cetatea Albă, unde stăpînul meu are altă casă de negoț.

— Pe lîngă jurămînt ce altă dovadă îmi mai poți da ? Eu tot n-am încredere într-un om care îndrăznește să ispitească noaptea feciori de boier.

— Mai pot da încredințare că stăpînul meu Dămian e un om subțiratic, mai mic la stat decît cinstitul comis al doilea și șchiopătează puțin de piciorul stîng, avînd și semn la genunchi. I-a venit asta dintr-o căzătură rea, pe cînd avea nouă ani. A stat trei luni cu piciorul în lopățele. Domnia sa mi-a mărturisit acestea ca să vi le spun și să nu vă îndoiți.

— S-ar putea să fii sol al fiului meu, mărturisi cu îndoială comisul ; dar s-ar putea să fi aflat acestea de la altcineva.

— Atuncea aș mai putea să-ți spun, cinstite comise, că, în iatacul domniilor voastre, la candela pe care o aprinde comisoaia Ilisafta, aveți lemn sfînt din crucea pe care a fost răstignit Mîntuitorul nostru Hristos. Și dacă nici asta nu-i destul, cinstite comise, pot să spun și altele, pe care mi le-a înșirat cu de-amănuntul stăpînul meu Dămian, căci știe că domnia ta ești bănuitor și rău. Și pot să-ți arăt și pecetea lui. Din două la fel una mi-a dat-o mie, ca s-o arăt și s-o cunoașteți ca cea din urmă încredințare. Ca s-o scot la iveală, mi-ar trebui jungherul comisului al doilea, să desfac căptușeala minteanului meu. Pentru că nu văd desăvîrșită credință în ochii comisului celui bătrîn, rog pe

cel tînăr să taie el singur aici la subsuoară şi să scoată pecetea. O cunoaşteţi ?

— O cunoaştem, se învoi comisul Manole.

— Atuncea lepăd de pe mine minteanul şi dumnealui comisul al doilea să scoată pecetea. Aveţi să vedeţi cap de cerb cu semnul sfintei cruci între coarne.

Simion scoase din căptuşeala minteanului pecetea şi bătrînul, primind-o în palma stîngă, se aplecă asupra ei şi o cunoscu.

— Aţi cunoscut-o ?

— Am cunoscut-o.

— Bine : aveţi să vă încredinţaţi şi mai bine că vin la dumneavoastră cu suflet curat, cînd vă voi mai spune, după cum m-a învăţat stăpînul meu, că nu sînt în toată Ţara Moldovei oameni mai bănuitori decît cei de la Timiş. Căci într-adevăr ei ţin aici dobitoace scumpe şi mai ales acel harmasar năzdrăvan despre care mi-a spus astă-noapte feciorașul domniei voastre. Au şi dreptate să se teamă de furi, căci într-adevăr îi ameninţă oameni pricepuţi foarte întru acest meşteşug. Aceasta este solia mea.

Bătrînul şi feciorii îl priviră cu uimire.

— Ptiu, drace ! zise Nechifor Căliman, luminat la faţă de înţelegere.

Vistiernicul întrebă, ridicîndu-se în faţa lui Iosip, ca sa i se vadă măreţia :

— Te-a trimes deci fratele meu Dămian ca să dai o vestire de primejdie ? Vădit e că aceste dobitoace dăruite de Dumnezeu omului ne fac nouă multă plăcere, dar ne aduc şi scîrbă.

— Să lăsăm vorbele zadarnice, grăi dintrodată liniştit bătrînul Păr-Negru, trecînd la pat şi aşezîndu-se el în locul cel mai bun şi mai moale, căci abia acum băga de samă că-l dor oasele ; să lăsăm vorbele şi să poftim pe Iosip să spuie ce este. Dacă, stînd în pîndă, mă vede întăi lupul pe mine, nu mai am vreme să încordez arcul ; dar dacă-l văd întăi eu pe el, îl pot săgeta. Dacă ştim despre ce e vorba, duşmanul e în mîna noastră. Întăi se cade să lepezi aici vestea cu care vii, după aceea cobori la curte şi te îndestulezi cu bucate.

— Adevărat, cinstite comise, am să simţesc cît mi-i de foame, numai după ce-oi spune ce am de spus. Trăieşte

acolo la Liov, în Țara Leșască, unde ne aflăm noi cu stăpînul nostru, un boier mare din Țara Moldovei, cu numele Mihu. Știindu-se vinovat de multe și mai ales de pieirea răposatului Voievod Bogdan, nu îndrăznește să se întoarcă la baștina sa. A luat destule averi cu sine și trăiește în pribegie, nădăjduind schimbări aici în țară. Știți asta, și mai știți domniile voastre că el a fost soț al lui Petru Aron-Vodă și omul lui Petru Aron-Vodă la craiul Lehiei ; și l-a ajutat fel și chip pe Petru Aron-Vodă ca să se întoarcă la domnie. Măria sa Aron-Vodă a pierit la secui, unde l-a găsit Ștefan-Vodă și i-a dat jos capul. Ce să facă dumnealui Mihu, ca să se întoarcă înapoi în Țara Moldovei, la moșiile pe care le avea, la fala întru care huzurea ? Prea fierbinte domnia sa dorește să se schimbe aicea lucrurile. Deci stăpînul meu Dămian Păr-Negru, cum știți, de șase ani și-a întocmit bună așezare de negoț la Liov. Oameni ai săi umblă cînd la nemți, cînd la tatari. El însuși călătorește uneori la Dantig, alteori la Cetatea Albă, și macar o dată pe an face drum la Suceava, ca să se închine măriei sale Ștefan-Vodă. Cît șede stăpînul meu în Liov, c-un ochi se uită în catastifurile lui și cu celalalt către dușmanii măriei sale ; iar urechea lui aude tare bine ce se spune în tîrg. Tocmai ieșisem noi la vama crăiască să plătim darea de negoț pentru jderi de la Moldova și soboli din Țara Rusească, cînd s-a auzit — acum doi ani și jumătate — veste că a intrat Matiaș-Crai cu război aicea în țară. — Acest lucru l-am știut și l-am așteptat, rîdea logofătul Mihu, bătîndu-se peste foale. Să se știe că năimesc cărăuși să-mi care averea la locurile mele și plătesc bună chirie. După cuvînt, a și dat arvună la cărăuși. A așteptat să detune Matiaș-Crai cetatea Sucevii. A venit însă veste năprasnică de pieirea oștilor lui Crai. Mihu a vărsat lacrimi și și-a presarat cenușă în cap. A așteptat apoi semn de la Aron-Vodă, oploșit în Secuime. Anul trecut, i-a venit vestea pe care o știți. Rozîndu-și scîrba în măsele cum rod caii aceștia ai domniilor voastre iarbă, a început a pune la cale altele, iar mai ales să scoale pe craiul leșesc împotriva măriei sale Ștefan-Vodă. Cazimir-Crai se lasă mai greu, fiind un om blajin, căruia i se suie pruncii săi pe grumaz. Atuncea dumnealui Mihu a început a ține sfaturi cu șleahticii cei mari de la hotar. Și aceștia aveau alte griji. Deci i-ar fi

spus, la o adunare, lui logofătul Mihu, că au aflat taina puterii măriei sale Ștefan-Vodă. Nu-i atîta c-ar fi fost blagoslovit la Aton, dar are noroc la un harmasar alb. Cît va umbla cu acela, ori cu feciorii aceluia, îi merg treburile cu spor. Cum a descălicat la războiul dintăi al Chiliei, l-a pălit o schijă la genunchi, din care pricină Ștefan-Vodă pătimește încă. Iar cînd a fost al doilea război la Chilia, a încălicat și îndată a dobîndit cetatea. De asemeni cum s-a arătat pe cal alb la Hotin, s-au înfricoșat căpitanii leși și au închinat cetatea. Așa încît logofătul Mihu, luînd învățătură din acel sfat, a întrebat de unii și de alții pînă ce a oblicit că s-ar fi aflînd la Mosc un vrăjitor din tagma preoților asiatici. S-a dus în trecuta iarnă la el, să-i facă vrăji pentru pieirea cailor albi ai lui Ștefan-Vodă. Acel vrăjitor i-a făcut vrăjile și a primit darul. După aceea a zîmbit și a spus așa : Am blăstămat caii albi de la Moldova și am topit înfățișările lor de ceară în fața domniei tale. Cînd ajungi la Liov, îți va veni vestea pieirii lor. Dar dacă nu-ți vine asemenea veste, să știi că acei cai sînt apărați de alt vrăjitor. Îți rămîne atunci alt meșteșug : caută la hotar un lotru vestit, care numaidecît trebuie să se afle. Alcătuiește-te cu el, spune-i că vrăjile mele îi vor fi sprijin și să se ducă el să răpească harmasarul cel bătrîn.

Iosip de la Nimirceni se opri. În chilie, ascultătorii nici nu suflau, atît de uimiți erau de cele auzite.

— Jupîne Simioane al doilea comis, grăi bătrînul Jder cu glas scăzut, ar fi potrivit să dăm o ulcică de vin acestui creștin.

— Mulțămesc domniei tale, cinstite comise, se închină Iosip ; am s-o beau în sănătatea domniilor voastre. S-a întors așadar Mihu logofătul la Liov și n-a primit nici o știre cum că ar fi pierit harmasarii. Înțelegînd că-s apărați de un vrăjitor tatar, care zice că s-ar fi aflînd aici la Timiș, și-a pus el slujitorii lui în mișcare pînă ce a aflat la Movilău de acel vestit lotru de patru hotare cu numele Gogolea. Îl știu rușii, îl știu tatarii și leșii ; moldovenii îi zic Rățoi. Acest Gogolea a îndrăznit să fure o cadînă de la Silistra. Și a dus la Pragurile Niprului un cal al castelanului de la Sandomir, pe care după aceea castelanul l-a răscumpărat cu aur. Are ceată cu care umblă cînd la tatari, cînd la leși. Pînă acum la moldoveni n-a intrat, fiind

moldovenii mai saraci, ori mai răi. L-a chemat deci Mihu la o întîlnire. Am să vă spun domniilor voastre, şi domniile voastre aveţi să vă miraţi, că acel lotru Gogolea a avut învoire să intre într-o sară în Liov. A plătit logofătul Mihu optsprezece galbini această învoire. Sluiitorii de la porţi au închis ochii pentru orice trecător, şi Gogolea a bătut la uşa logofătului. Dregătorii lioveni aveau chiar în acea sară treburi pe la casele lor ; însă oamenii anumiţi ai stăpînului nostru Dămian vedeau şi privegheau, aşa cum le era rînduiala. Deci Gogolea s-a înfăţişat cu îndrăzneală, în straie frumoase cu ceaprazuri, a descălicat de pe cal, s-a rotit în uliţă uitîndu-se cu fudulie în juru-i ; s-a văzut că e un barbat nalt şi oacheş ; era puţintel băut şi vesel. A bătut cu straja săbiei în uşă. Slujitorii logofătului i s-au închinat ; au lăsat uşile date în laturi şi pe Gogolea l-au dus înăuntru. În uşi s-au aşezat tovarăşii căpitanului Gogolea. Cînd a ieşit lotrul, a pălit pe tovarăşii săi cu palma pe umăr şi le-a spus în limba lor : Băieţi, avem bună treabă ! Haidamache ! maiem dobroe rabotu.

Iosip îşi sorbi vinul pe care i-l pusese Simion dinainte pe prichiciul ferestrei.

— Cînd s-a întîmplat asta ? întrebă răguşit Jder bătrînul.

— Asta s-a întîmplat joi în cealaltă săptămînă. De-atuncea sînt nouă zile. Au mai fost îndată şi alte adunări cu oameni ciudaţi, într-acelaşi loc, acasă la Mihu ; dar ochii şi urechile stăpînului nostru Dămian, care ochi şi urechi se află între slugile de casă ale logofătului, ne-au dat încredinţare că nu-i vorba despre Catalan. Ceva este, căci aceştialalţi oameni veniţi la sfat sînt oşteni cunoscuţi, care au fost în leafă la şleahtici, ori în cetăţile de margine ; însă ce anume au ei îndatorire să facă, stăpînul meu Dămian n-a înţeles. Poate să-l fi înduplecat cineva pe Riga să poruncească ridicare de oşti, să treacă Ceremuşul şi să meargă asupra Sucevii, ş-atunci logofătul pregăteşte şi el sprijin ; poate să fie altceva. Mult nu va trece şi se va afla şi asta. Acuma nu puteam să mai întîrzii la Liov ; am venit să dau de ştire, ca să fiţi cu priveghere. Asta-i solia stăpînului meu şi mă închin cu umilinţă domniilor voastre.

Starostele Nechifor Căliman îşi pocni oasele, întinzînd în laturi picioarele şi braţele.

— Ptiu, drace ! răsări el în sus cît era de nalt. De acest lotru cu numele Răţoi am auzit şi eu la hram. Vorbeau nişte creştini din Ucrainã.

— Grăiau, că i-am stîrnit eu, staroste Nichifor. I-am ascultat pe unii şi după aceea am trecut la alţii.

— Auzindu-i cîte spun, am stat eu ş-am luat aminte, zise iar Căliman, şi de aceea am fost cu mare bănuială cînd te-am găsit la focul de popas.

Bătrînul Jder era cufundat în cugetare. Totuşi băga de samă ce se spune lîngă dînsul.

— Ce poveşti spuneau acei creştini din Ucrainã despre lotrul lor ? întrebă el.

— Spuneau multe şi se lăudau cu asemenea obraz ales, rîse starostele. Omul lor e cel mai viteaz dintre cîţi se află pe lume şi, înainte de a săvîrşi o ispravă, bea o ocă de horilcă, aşa cum ai bea dumneata o ulcică de apă. Acei ucrainţi, închinînd şi cinstind băutură de-a lor, chiar rîdeau de obiceiul nostru al moldovenilor de a bea vin. Apoi îndată după aceea i-am văzut că prind a cînta şi a se bate în capete. Aşa că dădeau laudă lui Gogolea hoţul cum că bea o ocă ş-apoi porneşte la fapta lui. Atuncea-i el mai ager şi cu braţul mai tare ; nu se clăteşte pe cal, nu alunecă pe jos ; numai îi steclesc cumplit ochii.

— Întocmai aşa este, încuviinţă Iosip, rînjind. Mai spuneau şi altele : cum că el nu dă cu sabia decît cînd îşi apără viaţa. Altfel moarte de om nu săvîrşeşte, ca să nu-şi facă duşmani. El mai degrabă îşi alcătuieşte prieteni în toate olaturile, ca să aibă ajutor şi gazdă. Are un morar la Pragurile Niprului şi altul la Nistru ; cînd fuge de-acolo, scapă dincoace. Nevestele acelor morari mărturisesc soţilor lor că nu-l pot suferi pe Gogolea ; de aceea morarii îl primesc cu mare prietinie. Dintre păgubaşi îl prigonesc mai ales tatarii, pe cînd slujitorii lui Crai umblă după el cu oarecare lene. Zice-se că hatmanii de hotar ar avea folos din dobînda lotrului.

— Ptiu, drace ! încuviinţă starostele ; am înţeles şi eu asta că, avînd tovărăşii de acestea, lesne îi este să pătrundă în orice ţinut de margine.

— Îmi plac cîte aud, mărturisi comisul al doilea Simion. Dacă-i barbat vrednic, acel lotru poate străbate oriunde.

— Iată şi părerea mea, grăi cu mare încredinţare a înţelepciunii sale vistiernicul Cristea ; părerea mea este să dăm de ştire măriei sale.

— Am şi eu o părere, mormăi cu supărare comisul Manole ; părerea mea este să nu afle nimene nimic din ce-am vorbit noi aici. Mai ales Vodă să nu afle, ca să nu-i aducem tulburare, pe lîngă alte griji ce are. Să-ţi faci cruce în faţa icoanei, vistiernice Cristea, şi să juri că n-are să afle jupîneasa domniei tale Candachia un cuvînt despre cîte am vorbit. Cum a afla dumneaei, ştiu îndată altele ; şi-n trei zile umblă vestea la Liov şi de la Liov la Varşava. Nu este poştă mai repede decît taina muierilor. Noi să părem a dormi şi a nu şti. Ţi-ai făcut cruce şi ai jurat ?

— Îmi fac cruce şi jur, cinstite comise.

— Faci bine. Acuma îmi rămîne mie mare suferinţă. Îndată ce coborîm la curte începe să mă ciocănească şi să mă cerce din toate părţile jupîneasa Ilisafta. Ea a înţeles că se întîmplă ceva şi plesneşte de ciudă dacă nu află ce-i anume. Eu am să tac şi dumneaei are să deie bătălie asupra mea cinci ceasuri, cît mai avem pînă la asfinţitul soarelui. În acel ceas stă puţin ş-apoi începe iar. Atuncea trebuie să-mi vie întru ajutor starostele Căliman să spuie el adevărul ; cum că s-ar fi aflat veste de mirare, anume că în cetatea Cameniţa ar fi fătat o iapă un mînz cu două capete : unul alb şi unul negru şi aceste capete ale mînzului necontenit se caută ca să se rupă cu dinţii ; aşa că slujitorii grajdului crăiesc au proţăpit acele capete. Deci spun vracii că acesta este semn de război între riga leşilor şi spurcatul Mehmet-Sultan. Aşa că mare zdruncin va fi pentru creştinătate. Auzind acestea comisoaia are să se sparie, pe urmă are să se bucure, şi astfel voi avea pace să dorm şi eu un somn bun după atîta trudă.

Sfatul încuviinţă toată rînduiala comisului şi ieşi la soare, după care Iosip de la Nimirceni, mărturisind că i-i foame şi mai ales că i-i sete, Jder bătrînul îl luă cu sine ca să-l vîre la cuhnii.

— De vorbele pe care am să le spun eu acolo, cinstite comise, te poftesc să nu te îngrijeşti, îi zise solul, căci eu n-am a spune decît trei vorbe de închinăciune către dumneaei comisoaia Ilisafta din partea stăpînului meu Dămian. După aceste trei vorbe, am să scot din desaga mea

o bucată de mătasă de doisprezece coți și am să i-o închin dar din partea fiului său. Asta-i mătasă stînjinie de la Florența din țara Italiei, am să-i spun eu, și feciorul domniei tale te roagă s-o porți sănătoasă.

Comisul încuviință :

— Cunosc din asta că feciorul meu neguțătorul își sporește înțelepciunea în străinătăți.

Simion se apropie de el fără să vorbească.

— Aștept să-mi spui ce ai de spus, comise al doilea, îl îndemnă bătrînul.

— Tată, vorbi cu blîndețe Simion, eu am să alcătuiesc cele de cuviință.

— Bine, răspunse bătrînul, și-n acest timp să te gîndești la acea noră pe care o doresc.

— Tocmai la asta îmi dai voie să nu mă gîndesc, cinstite comise.

Bătrînul se smulse mînios din locul unde se oprise și porni mai departe.

— Ptiu, drace ! zise starostele ajungîndu-l din urmă. Eu aș îndrăzni, cinstite comise Manole, să mă amestec într-această sfadă a dumneavoastră și te poftesc să lești pe al doilea comis să facă fără de tulburare rînduielile cele de cuviință. Eu cunosc pe acest fecior al dumnitale și am înțeles că el ar fi dorit să-ți sărute mîna și să faceți pace. După asta ar fi căpătat în el o putere să se ducă să cerceteze iarăși toate de-a fir a părului ; să numere după răbuș mînjii, să cerce încuietorile grajdurilor, să sporească străjile la toate intrările acestor locuri. Cîte știe el că are de făcut, ca să umble toate ca o moară bine pusă pe făină, toate le-ar fi făcut cu dragă inimă. Pe cînd așa i-ai pus un ghimpe în inimă și o povară pe grumaz. Se întoarce iar în singurătatea lui și se uită crunt într-un colț. Și va să săvîrșească iar o poznă dintre cele pe care le cunoști.

Această poznă care izbucnea din cînd în cînd și era destul de cunoscută la Timiș aducea mai mult spaimă decît mîhnire comisoaiei Ilisafta. Decît să săvîrșească alte fapte de rușine — mărturisea dumneaei mustrînd fără noimă pe comis — mai bine să-l știe pe Simion numai cu acest narav. Mai întăi cade la întristare neagră și stă cu fața la părete pe patul lui o jumătate de zi. Uneori stă cu pîntecele la pămînt și cu gluga în cap într-un dos, sub pădure,

ori în puterea soarelui, într-o rîpă. După ce l-a ars amărăciunea lui destul, ori după ce l-au secătuit vîntul și arșița, se pune în picioare și strigă la Lazăr Pitărel, vatav al slujitorilor, să-i aducă fedeleșul de vin și să-i ție tovărășie. Așa bea el în tăcere o oală, pe urmă nouă ; acele oale, după ce le deșartă, le sparge ; la urmă, după ce le sparge, începe a le fărîma și-n dinți ; după aceea îi vine așa putere și mînie încît ar sări să dărîme și să taie toate. Atuncea îl stăpînește Lazăr Pitărel cu cîțiva slujitori mai vechi și-l duc mai mult cu de-a sila devale ca să-l descînte comisoaia. Cum vede pe maică-sa, comisul al doilea varsă lacrimi ; însă nu se liniștește pînă ce jupîneasa Ilisafta nu spune vorbele și nu-i suflă de pe frunte duhul rău.

Comisul cel bătrîn stă puțin la îndoială, furat într-o parte de dragostea lui de părinte și țintuit în același timp de o îndărătnicie.

— Vistiernice, zise el în sfîrșit, fii bun și întoarce-te domnia ta la al doilea comis. Mai tîrziu oi veni și eu să văd cum dreg lucrurile. Ca un om înțelept ce ești, de vreme ce te bucuri de bunăstare și mila domnească, învață-l cum să se poarte. Am eu multe cu acest frate nătîng al vostru.

Vistiernicul Cristea primi numaidecît însărcinarea cu cea mai desăvîrșită bunăvoință. Starea de bielșug și înălțare întru care se afla îi îngăduia să uite deosebirea de vîrstă dintre Simion și el. Porni îndărăt la deal, chibzuind în minte feluri de feluri de sfaturi înțelepte.

Găsi pe Simion Jder liniștit. Chemase pe o parte din slujitori la poruncă. Cerceta săbiile și sulițile ; i se aduseseră dinainte juvățurile de funie de cînepă ; i se dădea socoteală de rînduiala străjilor.

— Dragă frate, zise cu multă împăciuire vistiernicul, doream să-ți spun la o parte două vorbe.

— Ce este ? întrebă al doilea comis, înturnînd peste umăr bărbia.

Își lăsă slujitorii și urmă pe vistiernic.

— Dragă frate, urmă Cristea, doream să-ți atrag luarea-aminte a domniei tale asupra datoriei ce aveam noi să ascultăm sfaturile bătrînilor noștri.

— Am știință, îi răspunse al doilea comis, că jupîneasa Candachia te-așteaptă în vale. Plînge și suspină și nu-și găsește stare de pace.

— Știi domnia ta asta ?
— Știu bine.
— Atunci să mă duc la vale.
— Să te duci numaidecît. Dacă binevoiești, lasă poruncă lui Ionuț să suie pînă la mine. Și spune jupînesei Candachia că mă închin cu plecăciune la frumusețile și harurile domniei sale.

CAPITOLUL VIII

UMBLÎND PE DRUMUL SUCEVII, IONUȚ ÎȘI AFLĂ SOARTA DE LA O ȚIGANCĂ PROROCIȚĂ

Calea de la Timiș la scaunul Sucevii ține trei poște. Pînă la hanul domnesc de la Spătărești, apa Moldovei se vede întruna pe partea stîngă, sub dezmierdate priveliști ale pădurilor și munților. Fie dincolo de apă, fie dincoace, se întind sate vechi, cu anumită rînduială și scuteli de la măria sa pentru slujba Domniei și a războaielor măriei sale. Rareori se putea vedea pe acest drum trăsură mai frumos zugrăvită și cu patru cai mai negri decît aceea care ducea la Domnie pe dumnealui vistiernicul Cristea. Lîngă vizitiul care mîna pocnind din puhă, se mai afla un slujitor cu fireturi. În laturea stîngă a trăsurii unde sta învălită în strai de vulpe jupîneasa Candachia, călărea mezinul feciorilor lui Jder. În urma trăsurii, în pulbere, ca într-o pedeapsă, umbla Botezatu, sluga lui Ionuț. De departe se putea astfel băga de samă mărirea și fala vistiernicului ; așa încît căruțele de rînd se opreau într-o margine, iar unii nemernici pedeștri se fereau pe o cărare lăturalnică, să nu-i ajungă puha. Numai slujitorii domnești umblau prin mijlocul drumului, neuitînd să deie cuviincios ziua-bună dregătorului măriei sale.

La acel popas de la Spătărești, caii puteau fi schimbați ; pentru aceasta era rînduită poșta, după întocmirea rămasă în domniile răsăritene de la persieni. (Învățătura aceasta a aflt-o Ionuț nu tîrzie vreme după aceea de la dascălii măriei sale Alexăndrel-Vodă). Însă Cristea vistiernicul nu poftea să intre cu alți cai la Suceava, decît cu ai săi. Deci porunci hangiului să deie orz din bielșug trăgătorilor săi boierești, și de asemeni să nu uite pagul fecioraşului și dobitocul mai umilit al slujitorului acestui fecioraș. Îndată ce vor fi îndestulați caii, vrednicul hangiu avea să se înfățișeze cu cele de trebuință oamenilor și mai cu samă cinstitelor obraze boierești.

Ziua de sfîrșit de primăvară era lină, cu adieri aromitoare din fînațuri. Jupîneasa Candachia rămăsese neclintită la locul său în trăsură, privind în depărtare, în prundurile rîului, sticlirile tîrgului Băii. Acolo ar fi dorit cu arșiță jupîneasa Candachia să-și împingă popasul ; deoarece aflase în taină domnia sa, de la alte jupînese iscusite, că numai la neguțătorii saşi se găsesc dresurile și rumenelile de veșnică tinereță. Cunoștea însă meteahna soțului său și-și stăpînea năduhul. Căci cum se deștepta la slujba măriei sale, vistiernicul se arăta neînduplecat. Părea mai harnic decît oricare alt dregător ; nu-l putea opri nici seceta, nici puhoiul. Deci, avînd poruncă să-l înfățișeze pe mezin la curte chiar a doua zi luni, orice alt cuvînt despre alt lucru ori altă rînduială l-ar fi zbîrlit ca pe un mistreț. Se uită și el spre tîrgul Băii, însă cu o nepăsare care făcu pe jupîneasa Candachia să zîmbească amărît. Adevărat era că vistiernicul nu se uitase spre tîrg, ci spre gîndurile și socotelile lui lăuntrice, aducîndu-și aminte de frămîntarea și jalea jupînesei Ilisafta, care venise în petrecere pînă la malul Moldovei și vărsase lacrimi în acea apă pentru răpirea fecioraşului său prea iubit. După ce-i sărutase în trei rînduri mînile, ducîndu-se și întorcîndu-se iar cu fruntea spre sînul ei, Ionuț se rupsese în sfîrșit din acea jale și trecuse apa către trăsura vistiernicului, prefăcîndu-se că-și șterge lacrimile și zîmbind cu viclenie.

— Ah ! striga jupîneasa Ilisafta înălțîndu-și brațele spre soare ; nu sînt alți tirani mai mari pe lume decît soții și copiii noștri !

Înturnînd privirea după asemenea strigăt, comisoaia văzu pe jupîn Manole rînjind în barba-i mare. Se așează în prund cu mînie ca într-un cuibar al fustelor și cu destulă greutate o ridicară de subsuori roabele, ca s-o ducă la curte.

Deși nu era prea ager întru înțelegerea sufletului semenilor săi, vistiernicul putea ceti cu destulă ușurință bucuria lui Ionuț. Își vedea propria lui bucurie de altădată, cînd intrase subt aripa ocrotitoare a celor mari. Căci nimic nu-i mai cald și mai răcoritor, își făcea domnia sa socoteală, decît mila lui Vodă. De asemeni — își urma domnia sa judecata — bun lucru este îmbielșugarea. Potrivit lucru iarăși să ai soție cu slăvit obraz.

De cîte ori îl întovărășește la scaunul Sucevii, jupîneasa Candachia nu se arată niciodată bucuroasă așa cum s-ar cuveni soției unui vistiernic. Umblă întunecată pînă acolo și cu greu se hotărăște să se însenineze. Știut este că, dintre toate jupînesele care se arată la slujbele sfintei mitropolii, ori la alaiurile boierilor cînd trece măria sa Ștefan-Vodă, nici una n-are înfățișare ca a Candachiei, ca și cum ar veni atunci de la petrecerile lui Crai Cazimir de la Varșava, așa încît se uită boieroaicele ponciș la dumneaei ca la o dușmancă ; însă cunoaște el că acel zîmbet încremenit al soției sale nu-i pentru bucuria ei, ci pentru plăcerea lui. Și Candachia depărtează de la sine ceea ce pentru altele ar fi desfătare și se rușinează de cîte ori află despre răutățile care se petrec între măririle lumii, la curțile domnilor și crailor. Se spun multe și despre scaunul Domniei noastre, căci oamenii trăitori în huzur și lene sînt aceiași pretutindeni. Place-i poate jupînesei Candachia să audă ce se spune și rîde subțire, privind printre gene ; însă faptele le leapădă de la sine, scuturîndu-și de o parte și de alta a tîmplelor mînile împodobite cu giuvaeruri.

— N-aș putea spune că nu-mi plac drumurile măriei sale, zise jupîneasa Candachia, înturnînd o privire plăcută spre soțul său. Îmi plac mai mult decît Suceava, unde e atîta zavistie în partea femeiească. Pe cînd aici e liniște, de cînd slujitorii măriei sale au spîrcuit lotrii. Poți umbla în voie și fără de grijă. Am fi putut face popas de sară la Baia, unde găsim ospătărie curată ca în Țara Nemțască.

— Găsim asemenea ospătărie și la Suceava, răspunse vistiernicul. Tot după gustul dumnitale. Deoarece nu suferi

să stăm la prietini ori la rudenii, am găsit acolo bun adăpost la Iohan Roşu. Leahul acesta Iohan Roşu e vrednic neguţător. Duce vin de la Moldova la curtea lui Crai. Nevasta lui cunoaşte meşteşuguri de pieptănături.

— Crezi, domnia ta, vistiernice, că mai ales pentru aşa ceva îmi place mie să poposesc la Iohan Roşu ?

— Nu spun asta.

— Şi socoţi că-mi place să stau în acel loc unde se uită oamenii unii la alţii peste capete, încît nici nu le ajungi cu prăjina la nas ? Cumnate, îşi ascuţi ea cu dulceaţă glasul către Ionuţ, să înveţi de la mine a cunoaşte pe acei boieri falnici de la scaunul Domniei. Urîtu-i-am pentru semeţia lor. Cred că nici măria sa Vodă nu-i are la inimă, deoarece din pricina lor a suferit depărtare şi pribegie. Ai să vezi acolo, cumnate, curte fără Doamnă şi pe Chiajna, mătuşa măriei sale, care nici măria sa Chiajna nu poate să se uite cu plăcere la atîtea nasuri sumuţate ale atîtor jupînese. Bine le face măria sa Chiajna că le depărtează şi doreşte pentru Vodă Doamnă de la Trapezunt.

Vistiernicul se întoarse cu uimire.

— De unde cunoşti asemenea taine, jupîneasă Candachie ?

— Am visuri, în care mi se arată adevărul, rîse jupîneasa Candachia. Aşa că şi domnia ta, cumnate, să dobîndeşti învăţătură şi să te fereşti de jupînesele şi jupînitele moldovence, care-s cele mai ascunse şi mai primejdioase din lumea asta. Pe dinfaţă se arată cu zîmbet, iar pe dindos cu duşmănie.

— Eu, fiind barbat, n-am de ce mă teme, mărturisi cu nevinovăţie Ionuţ.

Vistiernicul Cristea se veseli zgomotos, apoi primi ţiglele de friptură de porc din mîna hangiului şi trecu una soţiei sale. Cristea şi Ionuţ muşcau cu repeziciune din bucăţile fragede, pe cînd jupîneasa Candachia încă sta la îndoială cum să împace o ţiglă de lemn din care picura grăsine cu frumuseţile şi gingăşiile sale. În sfîrşit se feri încovoindu-se şi apucă numai din vîrful dinţişorilor ei albi, pe furiş, o bucăţică, apoi întinse ce mai rămînea slujitorilor, care se grăbiră să primească ţigla şi s-o împartă într-o clipă, înghiţind hulpav şi ştergîndu-se la gură cu mînica hainei.

— Noi barbaţii n-avem a ne teme de cele femeieşti, se întoarse iarăşi Cristea, cu aceeaşi veselie şi cu gura plină spre jupîneasa Candachia.

— Hai-hai ! eu îl sfătuiesc pe Ionuţ să se teamă. Dacă nu te îndupleci, vistiernice, să mă duci pînă la Baia, îngăduie-mi să beau puţintică apă, o picătură, atît cît îi trebuie acelei prigorii care cîntă în înălţimea cerului.

O prigorie cînta într-adevăr sus, cerînd ploaie ori rouă. Era semn că soarele începe a scăpăta. Înturnîndu-se către han, dregătorul măriei sale strigă poruncă să vie apă şi să se înhame caii. La acel glas puternic, ieşiră şi slujitorii domneşti ai poştei care ţineau paza locurilor şi caii de schimb pentru poruncile grabnice ale lui Vodă către Ţara-de-Jos.

Jupîneasa Candachia bău apă proaspătă din ulcior, o picătură, atît cît îi trebuia ca să-şi păstreze ceea ce avea de preţ în strălucirea obrazului şi a ochilor ; apoi zîmbi, lăsînd oştenilor şi hangiului gros vedenia farmecului ei. Trăsura boierească porni, cu feciorăşul cel sprinten într-o latură şi cu slujitorul cu ochi crestaţi în urmă.

Feciorăşul comisului Manole plutea în acea zi de sfîrşit de primăvară într-o bucurie a întregii lui fiinţi, amestecată cu apele, depărtările şi cerul. Priveliştile şi vorbele se întipăreau şi răsunau în el ca într-un cristal. Jupîneasa Candachia înţelegea ceva din starea lui de bucurie şi din cînd în cînd îi zîmbea fără noimă, punînd în taina ei prevestiri viitoare. Acel zîmbet, fără să-şi dea el samă, îl fulgera pînă în inimă, amestecat cu tremurul luminii şi al patimii vîrstei lui. În acel zîmbet străin năştea o imagine nelămurită, spre care Jder cel mititel se ducea cu toată fiinţa lui. În urmă i se părea că nu mai are de lăsat nimic.

De pe înălţime, drumul cotea în valea Şomuzului, într-un loc unde se mai cunoştea urmă de tabără a oştilor ce dăduseră zdruncin Craiului Matiaş, într-o noapte de iarnă, la Baia. În stînga era un sat la o margine de locuri rîpoase. Oamenii ieşiţi din livezi îi priveau cu oarecare mirare cum trec cu asemenea alai şi zvon de clopote. Vistiernicul privea încruntat înainte ; Jderul cel mititel cerceta lumea aceasta nouă, cu bucurie. Cînd ajunseră în vale, li se deschiseră dintrodată privelişti tăcute, pe care Jder cel mi-

titel părea că le mai văzuse cîndva. Le vedea însă întâia oară, avînd în el aceeași bucurie și aceeași uimire a zilei.

Sub pădure, erau izvoare cu popas vechi de hodină. Din popas se desfăcea spre asfințit iazul cu faimă, poreclit al Călugărului, care avea pe opust moară cu șase pietre, întemeiată de Roman-Vodă. Luciul bălții se întindea pînă în fundul asfințitului în păpurișuri. Se vedea o luntre cu pînză într-un luminiș, pe deasupra săgetau zboruri de sălbătăciuni aripate. În ziua aceea de sărbătoare, moara sta cu roțile neclintite. În latura iezăturii, se cuibărise o șatră de țigani pribegi.

Cît slujitorii adăpară caii, o țigancă urîtă și știrbă, însă prea înțeleaptă, își făcu loc pînă la măria sa jupîneasa Candachia, după ce-și cîștigă acest drept cu varga împotriva altor muieri mai tinere ale taberei de căruțe. Așa că din rîpă celelalte țigănci îndrăzneau să ridice numai capetele spre drum ; iar la izvor avea drept să rostească adevărul numai acea proroci fără dinți.

— Sărutăm dreapta măriei tale, se închină ea către boierul cel măreț. Primiți să vă spunem toate cu dreptate și adevărat, deoarece noi sîntem muierea judelui, și alte țigănci nu îndrăznesc să ne calce înainte. Nici nu știu ele cîte știm noi. Pentru trei groși putem spune măriilor voastre de unde veniți și unde vă duceți ; ce ați făcut pînă acuma și ce noroc vă așteaptă de acum înainte.

Măria ta să nu te întorci de către mine, urmă țiganca ridicînd spre vistiernic un deget uscat și negru, căci văd că ești boier cu fală și Vodă se uită la măria ta ca la un odor de mare preț.

— Spune-mi mie, babă, o chemă cu glas dulce jupîneasa Candachia.

— Ah ! sufletul maicii și frumusețea lumii, izbucni către ea bătrîna. La soare mă pot uita, dar la domnia ta ba. Cîți barbați sînt pe lume și te văd, se uimesc de farmecele tale. Dar eu pot lega pe cel care-l poftești.

— Nu-i nevoie să-l legi, babă, suspină jupîneasa Candachia, căci e soțul meu.

— Lasă-mă să-ți spun, draga babei, de altele. Căci eu soțului îi pot lega urechea să n-audă și înțelegerea să nu priceapă. Aștepți o veste, dragă jupînească.

— Așteaptă hainele cele nouă de la Liov, se veseli vistiernicul Cristea.

Jupîneasa Candachia se oțărî. Jderul cel mititel scurmă cu degetul arătător al mînii stîngi în chimir, scoase trei groși și-i trecu în ghiocul babei, rîzînd la ea și așteptîndu-și soarta.

— Fecior de domn mare și Făt-Frumos, se întoarse către el țiganca, pătimaș. Mai uită-te o dată la mine, ca să mă fac iar tînără. Este o jupîniță mică de stat care te așteaptă să bată mare război cu domnia ta. Te uiți la noi ș-o vezi pe dînsa. Nu-ți trebuie mîncare, nu-ți trebuie băutură, îți trebuie dragoste!

Vistiernicul se uita cu uimire la Jderul cel mezin. Întăi îi izbucnise sîngele în ochi; apoi se făcuse alb la obraz ca ceara și se rușina sub privirea bănuitoare a jupînesei Candachia. Dar după spaimă, numaidecît intră iarăși în șuvoiul de bucurie al ceasului său, care-l ducea spre un destin neînduplecat. I se păru de mirare că țiganca îi dezvăluie o taină pe care o ținea cu multă grijă ascunsă numai pentru sine; pe urmă fu încredințat că imaginea aceea de care prorocise bătrîna era zugrăvită în ochii lui. De aceea poate îl ațintea așa de stăruitor și ciudat jupîneasa Candachia. Ar fi dorit să fie măcar o clipă despărțit de sine însuși, să cunoască și el în ochii lui acel obraz al jupîniței despre care-i povestise Alexăndrel-Vodă. Cufundat în visul tinereții lui, se trezi într-un tîrziu, în altă parte de drum, între alte livezi, fînațuri și iazuri. Trecuseră de locul care se chema Nimirceni și Suceava nu mai era departe.

Așezările erau mai dese; pe costișe umblau turme de vite. Mai ales vitele sînt bielșugul Țării Moldovei, lămurea dumnealui Cristea vistiernicul, fără ca să-i asculte învățătura nici Candachia, nici Ionuț; mai ales vitele sînt bielșugul Țării Moldovei, și grădinile, și iazurile, și prisăcile. De asemenea îmbielșugate sînt holdele. Și oi sînt de două soiuri, cît nu le cunoaște numărul. Este și al treilea soi, în pustia de dincolo de Soroca, care au o coastă mai mult decît celelalte și pasc umblînd îndărăpt din pricina buzei de sus care atîrnă peste cea de jos. De asemenea neguțătorii nemți plătesc bun preț la noi blănile de rîs și jder.

— Cunoşti domnia ta, jupîneasă Candachie, că la acest iaz al Călugărului vine un medelnicer anume de la Cetate şi ia pentru masa măriei sale peşte ? Este aicea un soi de crap cum nu se află în alte părţi şi acest crap se trage dintr-un crap şi o crăpoaică pe care i-a adus şi i-a dat aici la întemeierea iazului Petru-Vodă Muşat. Cînd i-a dat în apă, le-a pus în urechi inele de argint şi i-a binecuvîntat egumenul de la mănăstirea Slatina. Cîteodată pescarii văd sub luciu pe aceşti împăraţi ai peştilor, dar nu îndrăznesc să-i pălească cu ostia. De ce zîmbeşti, Ionuţ ?

— Eu zîmbesc ? Nu zîmbesc, bădiţă Cristea ; ascult.

— Bag eu de samă cum asculţi. Eu îţi spun lucruri de învăţătură şi dumneata te uiţi pe colnice. Să-mi spui ce poţi vedea pe colnice, decît case şi saraiuri, şi oameni care se holbează la noi. Bine fac, căci ei au de ce se mira, pe cînd noi mai puţin. Dar cînd om ajunge în preajma Cetăţii, să iei o piatră în gură.

— Bădiţă Cristea, nu te supăra ; mă gîndesc la ale mele ; de mîni rămîn singur între străini.

Mezinul suspină. Jupîneasa Candachia părea înduioşată.

Vistiernicul Cristea lăsă să treacă această clipă şi urmă a da mezinului său şi soţiei sale alte învăţături folositoare, pînă ce, soarele fiind la chindie, se văzu înainte, în lungul drumului, cetăţuia care se chiamă Zamca, şi la dreapta, în altă depărtare, pe rîpi, Cetatea Domniei cu turnuri şi metereze ; iar dincolo tîrgul de scaun, cu clopotniţele sfintelor biserici fulgerînd.

La cetăţuia din stînga slujitori cu suliţi opriră trăsura şi cunoscură pe stăpînul ei. Hotnogul se închină şi lăsă trecere slobodă. În marginea tîrgului se afla lume multă în priveală şi cîntau ceteraşi la crîşme. Trecură prin medeanul cel mare, apoi prin uliţele înguste ale neguţătorilor. Fiind soarele încă deasupra asfinţitului, trăsura cu cai negri se opri la ospătăria lui Iohan Roşu, din uliţa armurierilor.

Cu fala cuvenită, domnia sa vistiernicul coborî între tîrgoveţii curioşi, care priveau cu luare-aminte. Slujitorul cu fireturi şi tatarul săriră şi bătură în porţi ca să se dea drumul trăsurii. Înaintea vistiernicului şi a jupînesei Candachia ieşi în pridvor, cu zîmbet de plăcere, stăpîna

locului. Era cu mult mai tînără decît soţul ei şi cu mînicile suflecate pînă la coate. Venea zîmbind de la vorbă veselă dinlăuntru, unde mai avea muşterii. În urmă-i, pe deasupra umărului ei, se arăta şi obrazul balai, cu barbă căruntă şi nas rumân al lui Iohan. Cunoscu pe boier şi se grăbi să iasă înainte ploconindu-se, pe cînd pana Mina urma să zîmbească cu mare plăcere cufundîndu-se din şolduri şi resfirîndu-şi cu amîndouă mînile fustele în faţa boieroaicei. Jupînesei Candachia îi plăcea această salutare după moda frîncilor şi întinse cătră ospătăriţă braţul, ca să fie ajutată să coboare din cuibul ei.

— Este cineva care vă aşteaptă pe domniile voastre, dădu lămurire soţia ospătarului.

— Ne aşteaptă pe noi ? Cine să fie ? se miră vistiernicul, pufnind şi privind mîndru în jur.

— E un prietin al nostru, pe care-l vedem des aici, lămuri din vîrful buzelor pana Mina, clătinîndu-şi cu gingăşie capul şi privind pieziş pe Jder cel mititel.

Feciorăşul se simţi furnicat la inimă de acea privire.

— Cine să fie ? cine să fie ? îşi făcea socoteală cu glas jupîn Cristea.

Nu putea să ştie cine-i, din care pricină se simţea întrucîtva neliniştit. Intră în încăperea scundă, plecîndu-şi grumazul şi cunoscu, după îmbrăcăminte, un slujitor al măriei sale. Văzînd pe cel care-i ieşea înainte, se alină şi răsuflă uşurat, necetind pe obrazul lui vreun semn rău.

— Cinstite jupîne vistiernice, îi zise slujitorul cu voie bună, vestea mea poate n-are să-ţi placă, dar n-am ce face şi trebuie să ţi-o dau. Aşa-i porunca măriei sale, şi trebuie să ne supunem.

— Cine eşti domnia ta ? întrebă, cu sprînceana încruntată, Cristea Păr-Negru.

— Eu, cinstite vistiernice, sînt sluga domniei tale Dumitru Crivăţ, cel mai umilit medelnicer şi oştean al măriei sale.

— Să fii domnia ta sănătos. Care-i porunca măriei sale ?

— Porunca măriei sale este asta, jupîne vistiernice. Avînd măria sa grabă mare să se ducă la ţinutul Hotinului, unde măria sa deschide slobozii pentru dreptcredincioşii

ruşi, care fug de sub stăpînirea Craiului, a lăsat poruncă să aduci domnia ta la curte pe copilul cel nou de casă, pe care-l văd sosit cu domnia ta. Foarte se bucură Alexăndrel-Vodă că-i vine tovarăş de petrecere şi-l aşteaptă măria sa Alexăndrel pe Ionuţ la curte mîni-dimineaţă.

Jupîneasa Candachia se oprise şi asculta cu luare-aminte :

— Asta-i vestea ? se tîngui ea.

— Asta-i, îi răspunse vistiernicul Cristea.

— Vra să zică iarăşi nu ne putem învrednici a-l vedea pe măria sa ! La Timiş a trecut de asemeni pe lîngă noi ; acuma a venit şi a plecat în pripă, iar noi suspinăm şi nu putem vedea luminat obrazul măriei sale.

— Nu-l poţi vedea, încuviinţă vistiernicul, însă ai venit la Suceava şi pentru alte plăcute lucruri, jupînească Candachie. Pînă ce-ţi vine straiul cel nou de la Liov, se întoarce şi măria sa.

Medelnicerul clătină cu bunăvoinţă din cap :

— Într-adevăr, măria sa trebuie să fie numaidecît în Suceava la sărbătoarea Sfîntului Ion cel Nou.

— Aha ! să stăm pînă la Sfîntul Ion cel Nou, îşi făcea socoteală, pe degete, vistiernicul Cristea. Mai avem pînă atuncia ioua săptămîni !

— Ce să facem ? ne-om supune, om sta ş-om aştepta, oftă Candachia.

— Cum ?

— Om sta ş-om aştepta, dacă aşa-i rînduiala măriei sale.

Vistiernicul Cristea o privi ţintă, ca să înţeleagă bine cum e treaba, apoi deodată clătină cu îndîrjire din cap şi se zbîrli.

— Cum ? strigă el deodată. Aici-s treburile mele. Eu lepăd pe băiet şi mă duc. Măria sa îmi cere socoteală şi sămile mele n-am să le găsesc în uliţa armurierilor. Unde-i pan Iohan ? Să vie aici pan Iohan !

— Aicea-s, cinstite jupîne.

— Să îngrijeşti, pan Iohan, de mîncare la dobitoace şi la oameni cu îndestulare.

— Îngrijesc şi pentru măria ta, jupîn vistiernice. Aş crede că nu trebuie să se supere un boier ca domnia ta,

care-i în cinste mare la Vodă. Mîne-i zi de hodină. Poimîni te uiți împrejur și vezi ce mai este pe la noi. Miercuri, așteptăm neguțătorul de la Liov. Așa că vineri vine și vestea de întoarcere a măriei sale.

Jupîn Cristea începu să se plimbe prin încăperea scundă pufnind, iar jupîneasa Candachia trecu la camara ei, ocrotită de brațul ospătăriței, care-i strecura șoapte plăcute la ureche și urma să zîmbească, furînd cu coada ochiului către cei rămași în urmă.

Ionuț găsi de cuviință să rîdă către medelnicer.

— Așa că, mîni, domnia sa vistiernicul Cristea te aduce la curte și te dă măriei sale Alexăndrel-Vodă, urmă slujitorul domnesc, bătîndu-l prietinește pe umăr; și este rînduială întăi și întăi să vă închinați măriei sale Chiajna. După aceea au să te apuce în cängi și clonțuri dascalii măriei sale Alexăndrel-Vodă.

— Cum? întrebă vistiernicul, răsucindu-se în loc și trezindu-se ca de pe altă lume. Care dascali?

— Parcă domnia ta nu-i știi, cinstite vistiernice? Unu-i părintele arhimandrit Amfilohie Șendrea. Dumneata, pan Iohane, nu sta cu ochii stecliți ascultînd degeaba. Du-te și adă cele de trebuință cinstitului vistiernic. Adă-ne și nouă, ca să-i ținem tovărășie. Mie mai mult; acestui învățăcel mai puțin; și cel mai mult cinstitului vistiernic. Vra să zică, cel dintăi dascal e părintele arhimandrit Amfilohie Șendrea, unchiul lui jupîn Șendrea cel tînăr, al doilea hatman, care ține pe sora cea mai mică a măriei sale. Domnia ta, cinstite vistiernice, nu se poate să nu cunoști toate, așa încît cunoști și asta.

Cristea Păr-Negru mormăi îmblînzit.

— Acest sfințit arhimandrit Amfilohie a învățat atîta carte la Bizanț, încît nu se află în țara asta un om mai iscusit decît dînsul în toate învățăturile. Cunoaște limba elină și limba latinească și, dacă l-aș întreba eu, cel mai umilit medelnicer, în ce chip se pregătește bujenița de căprioară, și taina asta o cunoaște. Mă rog domniilor voastre: știe și toaca din cer. Adevărat că are la doagele capului sfinției sale puțină lipsă, dar se cunoaște asta numai din cînd în cînd. Mai ales sfinția sa dă învățătură măriei sale Alexandru-Vodă. Al doilea dascăl îl învață pe măria sa Alexandru-Vodă limba sîrbească, rugăciunile

și rînduielile domnești în această limbă, precum este datina de demult. De treabă om acest monah sîrb părintele Timoftei. Cred că nu poate intra pe ușa asta de gras, și toată ziua suspină după mîncare și băutură și pe urmă se blastămă singur pentru lăcomie. Acesta, boieri dumneavoastră, îi smuncit la vorbă, cam gîngav, și bolborosește ; uneori împușcă vorbele lui neînțelese de i se spulberă barba. Sîmbăta sara se duce și se tînguie sub patrafirul sfințitului Amfilohie, ca să-i deie iertare și mîngîiere pentru lăcomia lui. Sfințitul Amfilohie zîmbește și-l iartă, și, ca să aibă de unde-i da mai multă iertare, însuși sfînția sa postește luni, miercuri și vineri numai cu apă.

— Atuncea arhimandritul e un om blînd cu duhul ? îl judecă vistiernicul, așezîndu-se pe scaun, ceva mai liniștit.

Pan Iohan aducea ulcior de vin și trei ulcele. O slujnică puse pe masă, într-o strachină mare, zamă de găină cu găluște de hrișcă, mîncare de modă leșască. După ce Cristea și mezinul său se îndestulară din mîncare, medelnicerul le umplu ulcelele și, cu foarte multă luare-aminte, își urmă vorba începută.

— E blînd cu duhul părintele nostru Amfilohie, însă are și lipsa pe care v-am mărturisit-o. Nu mai departe decît în ziua a doua a sfintelor Paști, anul acesta, la cazanie, în biserica Sfîntului Ion, sfînția sa a mustrat astfel pe jupînesele care erau de față și-l ascultau cu mare evlavie : O, voi muierilor ! a strigat către ele părintele Amfilohie, cum îndrăzniți să puneți pe obrazul vostru rumeneli, rușinînd astfel pe Dumnezeu, cum că nu v-a alcătuit bine așa cum sînteți ? Dimineața, ajungeți cu întîrziere la sfînta slujbă, din pricină că n-aveți vreme. Adevăr vă spun că mai puțină vreme trebuie slujitorilor măriei sale să curețe grajdul celor patruzeci de cai domnești, decît domniilor voastre ca să vă puneți fustele, cerceii și spelcile.

Mezinul se veseli nespus de această mustrare, pe cînd Cristea mormăia nepăsător și isprăvea cu lingura de paltin zama și găluștile din strachină.

— A mai spus o dată în divan o vorbă, urmă medelnicerul, îndemnînd pe Ionuț să soarbă vin din ulcică. A spus așa că atuncea cînd strănută Vodă, apoi boierii din divan fac toți la fel, încît detună Cetatea. De asemenea vorbe s-a supărat puțintel înalt prea sfințitul părinte Teoctist mitropolitul.

— A avut dreptate să se supere, mormăi Cristea.

— Poate. Mi-a dat într-un rînd și mie învățătură. Medelnicerule Dumitru Crivăț, mi-a zis sfinția sa, nu te veseli prea mult cu prietinii tăi ; căci prietinii în ziua de azi sînt umbre ; se arată numai cînd lucește soarele.

— Asta-mi place mai mult, se bucură Ionuț ; însă nu-i adevărat ce spune sfinția sa.

— Cînd ai să ajungi și domnia ta cărunt ca mine, ai să cunoști mai bine dacă-i adevărat ori nu. I-am răspuns eu, jupîne Ionuț, că la Moldova nu se află alt lucru mai bun și mai plăcut decît prietinia. Ș-atuncea părintele Amfilohie, stînd și cugetînd, mi-a dat mie întrucîtva dreptate. Adeveresc, medelnicerule Dumitru Crivăț, zice ; cînd Diavolul a ispitit pe Domnul nostru Hristos purtîndu-l peste lume și aducîndu-l pe streșina templului, nu era primavară, nici nu l-a purtat pe deasupra Moldovei : căci atuncea Hristos s-ar fi înduplecat să rămînă în țara asta.

Vistiernicul se grăbi să guste și din talgerul al doilea plachia de malai mărunțel și să deșerte din nou ulcica. Părea cufundat într-o socoteală lăuntrică, numărînd zilele pe degete ; după aceea se ridică de la locul său căutînd sfat și sprijin în soția sa. Ospătarul leah îl călăuzi înlăuntru. Îndată apăru, în locul lui, pana Mina, aducînd în fiecare mînă cîte-un sfeșnic de alamă cu lumînare de seu. Puse sfeșnicele pe masă de o parte și de alta a ulciorului și se așeză pe scaun lîngă Ionuț.

— Pana Mina e prietina noastră, zise către tovarășul său mai tînăr medelnicerul, clipind dintr-un ochi. Aici e un loc unde vin eu din cînd în cînd, să-mi uit nacazurile. Pan Iohan are treabă cu negustoriile lui în Lehia și atuncea vinul de la ospătăria asta s-a învățat să fie mai bun.

Ospătărița se alătură ușor și cu voie bună de fecioraș, punînd mînuța ei pe brațul lui. El se feri.

— E încă spărios, zîmbi ea. Îl aduci măriei sale Alexandru-Vodă? Despre domnia sa mi-ai vorbit?

— Da.

— Îl așteaptă măria sa Alexandru-Vodă, ca să mai iasă de la dascalii lui și de subt asprimea Chiajnei-Doamna?

— Așa este, pana Mina, încuviință Crivăț; eu, care sînt cel mai umilit medelnicer și oștean al măriei sale, am parte de mai multă lărgime și bucurie decît coconul domnesc; și nici n-aș fi dorit să fiu altcineva decît Dumitru Crivăț, cel mai umilit medelnicer, căci astfel pot veni să te văd rîzînd. Am să-l poftesc pe acest tinerel boieraș să mai soarbă puțintel vin, după aceea să se uite la dumneata, pana Mina; iar dumneata să te lipești de el și să-l săruți, să vedem cum are să-i placă.

Ionuț primi îndată arsura sărutării și pipăi fără voie trupul plin ca de potîrniche al ospătăriței. Se simți amețit.

— Asta-i o învățătură mai bună decît a dascalilor, rîdea cel mai umilit medelnicer. După asemenea prietinii să știi domnia ta că suspină și Alexandru-Vodă. Se întîmplă că măria sa a poruncit să fii aici mîni. Pentru asta măria sa Vodă, plecînd la treburile ce are, a lăsat pe Alexandru-Vodă, ca să i te închini, fiind domnia ta slujitor nou și tovarăș al lui Alexăndrel. Deci, tot după aceeași poruncă a lui Ștefan-Vodă, noi, curtenii și oștenii anumiți ai coconului domnesc, purcedem de aici și-l căutăm pe măria sa în ținutul Hotinului. Pînă ce ajungem la ținutul Hotinului, ne abatem și într-un loc către hotarul leșesc, unde se găsește ceva ce de mult dorește să vadă iar Alexăndrel-Vodă.

— La Ionășeni? întrebă cu surprindere și mare bucurie Ionuț.

Crivăț rîse:

— Vezi, pana Mina, cîte știe acest boieraș? Poți să-l mai săruți o dată.

Ospătărița privi pe Ionuț lung. Văzu o flacără în ochii lui și nu îndrăzni să îndeplinească și de-al doilea dorința medelnicerului.

CAPITOLUL IX

ÎN CE CHIP JDER CEL MITITEL
A AJUNS LA DRAGOSTEA LUI

A doua zi luni dimineaţă, cînd era soarele la înălţimea turnurilor, porunca măriei sale Ştefan-Vodă fu îndeplinită. Jderul cel mititel fu înfăţişat la curte, ca să fie de veselie şi petrecere coconului Alexăndrel. Panţirii dădură slobodă intrare domniei sale vistiernicului Cristea şi jupînesei lui, care veneau în trăsura lor şi cu straiele lor ca şi cum ar fi fost soli de la o împărăţie. Ionuţ săltă numaidecît de pe cal, îndată ce zări în bolta palatului pe Alexăndrel-Vodă ; zvîrli lui Gheorghe Tatarul frîul şi, păşind repede la stăpînul său, îngenunche şi-i cuprinse mîna. Această ieşire a mezinului în afară de protocol nu plăcu vistiernicului Cristea, care înţelegea să se închine întăi şi întăi domnia sa şi să spuie vorbele de cuviinţă, şi după aceea să ieie pe Ionuţ şi să-l înfăţişeze. Săritura Jderului celui mititel nu plăcu nici jupînesei Candachia, care înţelegea să se înfăţişeze numaidecît lîngă soţul său, să facă o închinare frumoasă coconului domnesc şi să-i zîmbească aşa cum ştia domnia sa. Aşa Alexăndrel-Vodă ridică spre sine pe Jder şi-l îmbrăţişă, cu o vădită bucurie, după care întoarse spatele celorlalte cinstite obraze, cerînd să ducă după sine numaidecît pe tînărul său tovarăş şi slujitor. Dacă nu s-ar fi arătat în acea clipă sfinţitul părinte Amfilohie Şendrea, rînduiala cea de cuviinţă rămînea stricată. jupîn Cristea şi jupîneasa Candachia ar fi stat să se uite la oştenii de la odăi şi de pe ziduri. Însă părintele arhimandrit Amfilohie ridică braţul său, binecuvîntînd şi oprind în acelaşi timp avîntul feciorăşilor.

— Măria sa Chiajna aşteaptă să i se înfăţişeze băietul comisului Manole, porunci el.

Numaidecît Alexăndrel-Vodă, întunecîndu-se puţin la obraz, întoarse pe Jder. Copiii de casă ieşiseră în pragul intrării şi se închinară vistiernicului şi jupînesei Candachia. Coconul domnesc se opri şi el o clipă ca să primească dintr-o parte închinarea oaspeţilor şi din alta închinarea

slujitorilor, apoi pătrunse cel dintăi în gangul sălii. Ionuț voi să-și caute un loc de intrare îndată după cocon, însă părintele arhimandrit îl opri. Părechea boierească trecu întăi.

În sala cu ferestre înguste și cu pereți posomoriți aștepta în picioare, între femeile sale, măria sa Chiajna, sora răposatului Bogdan-Voievod, tatăl măriei sale Ștefan-Vodă. Era îmbrăcată cernit, în straie de monahie. Ochii ei verzi, rotunziți ca de o spaimă a unor vedenii lăuntrice, priveau puținteI rătăciți de pe obrazu-i uscățiv și palid.

Cu straiele viu colorate de oștean și sunînd din pinteni, coconul Alexăndrel trecu la mătușa sa și-i sărută mîna. Măria sa Chiajna îi atinse fruntea cu buzele subțiri. Chipul lui Alexăndrel păru a se umbri de tristeța care stăpînea în toată încăperea și care părea că pătrunde pe toți cei de față, deși pe ferestrele înalte se simțea afară lumina soarelui și bucuria vieții.

Printre copiii de casă rînduiți de o parte și de alta a coconului, înaintă vistiernicul, supunîndu-și fruntea cu smerenie ; jupîneasa Candachia făcu pași repezi, sunîndu-și foile îmbrăcămintei și căzu la genunchiul Domniței. Măria sa Chiajna le făcu un semn ușor de bună primire înălțîndu-și mai mult fruntea decît aplecînd-o spre ei ; apoi rosti cîteva cuvinte înăbușite. Arhimandritul Amfilohie le pricepu fără să le audă și împinse de la spate înainte pe Jder cel mititel. Înfricoșat de răceala locului și de mîhnirea acelei monahii care stătea neclintită și firavă ca o zugrăveală sfîntă, Ionuț se poticni și rămase în genunchi.

— Măria sa îți poruncește să te ridici, îi zise părintele arhimandrit.

Jder se ridică, urmînd a-și ținea ochii plecați.

— Uită-te la măria sa, îi porunci iar sfințitul Amfilohie.

Ionuț își boldi dintrodată ochii la Domniță și măria sa îi zîmbi, ceea ce fu deosebită mirare pentru curteni. Îndată zîmbiră cu toții și se uitară unii la alții.

Printr-o ușă scundă, dintr-o latură, intrară trei prunci domnești rămași orfani de maica lor Doamna Evdochia. Erau Petru, Bogdan și Olena, îmbrăcați în straie domnești

de brocart, mititele ca și trupușoarele lor. Se înșirară lîngă măria sa Chiajna și zîmbiră ca niște sfinților.

Ceremonia era sfîrșită. Domnița se pregătea să se retragă, urmată de sfinților, cînd își aduse aminte că trebuia să deie anume îndreptări unora și să bucure cu anume vorbe pe alții.

— Stăpînul nostru, zise ea lui Jder, e încredințat că vei fi bun slujitor lui Alexandru-Vodă.

Își întoarse ochii spre vistiernic.

— Precît se vede, jupîn vistiernice, ai soție prea frumoasă și dezmierdată, grăi ea fără zîmbet. Jupîneasa Candachia se simți puțintel usturată și se grăbi să surîdă plăcut, iar vistiernicul se desfăcu în sus cu semeție îndată ce Domnița și prințișorii se petrecură în umbra din lăuntrul palatului.

Urmă o destindere. Părintele Amfilohie Șendrea pofti în pridvorul de afară, la lumină, pe oaspeți. Acest monah ascetic avea un zîmbet bun și puțintel viclean.

— Mă rog de sfinția ta să-mi dai pe Jder, îi zise Alexandru-Vodă. Avem a ne găti de plecare, ca să fim următori poruncii măriei sale. Medelnicerul Crivăț a scos caii și slujitorii.

— Îndată, măria ta, răspunse arhimandritul. Știu că te grăbești să scapi de dascalii măriei tale. Fii îngăduitor cu noi și ne mai sufere puțintel lîngă măria ta. Pînă atuncea nu-i rău să rostești măria ta două vorbe de mulțămire acestui cinstit vistiernic.

—Mulțămirea cea mai umilită e de partea mea, se închină jupîn Cristea.

— Ba e și de partea noastră, vistiernice, rînji într-un dinte arhimandritul, căci ne-ai adus aici priveliște cu care nu sîntem obișnuiți.

Jupîneasa Candachia se rumeni de plăcere.

— Curtea noastră nu-i veselă, urmă părintele Amfilohie. După ce s-a prăpădit măria sa Oltea, mama Domnului nostru, n-a mai rămas aici decît Domnița Chiajna. Alte domnițe, toate văduve, s-au împrăștiat și nu se arată la curte decît rar, cu fețe întristate. Petreceri și jocuri nu vedem niciodată. Noi, cu rînduielile dăscăliei, iarăși nu putem spune că ne desfătăm, după cum poate mărturisi și măria sa Alexăndrel. Deci văzînd noi, în această dimineață,

obraze din lume, ne putem simți mai bucuroși. Dacă mai întîrziați puțin, va să vie și părintele Timoftei, să se bucure și el. Precum vedeți, încep a se arăta și căpitenii ale slujitorilor, care se uită de după stîlpi. Avem nevoie aicea de obraze luminate. Ai nevoie și domnia ta, cinstite vistiernice, de un sfat și acela sfat își îngăduie să ți-l deie un filozof vechi ca mine : femeia frumoasă și punga plină, cinstite vistiernice, nu e bine să le arăți, ca să nu ia aminte răii.

După această plăcută închinare către harurile sale, jupîneasa Candachia sărută mîna arhimandritului și pofti pe soțul său la gazdă. Vistiernicul ar fi găsit de cuviință să adaoge și el unele sfaturi potrivite, pentru mezinul său, dar măria sa Alexandru se arătase cu totul nerăbdător și-l răpise cu sine la chilia lui, ca să poată să fie singuri, să-și spuie tainele lor.

— Îți aduci aminte, Jder, de vorbele noastre ? întrebă cu însuflețire Alexăndrel, strîngînd de braț pe Ionuț.

— Îmi aduc aminte fără greș, măria ta.

— Și de jurămîntul nostru ?

— Și de jurămînt.

— Atuncea află că de atunci n-am avut putința să fac drumul pe care-l doresc. Pe cît înțelegi după cîte vezi, viața mea aici se petrece întru mare strîmtorare. Cînd mă aflu cu măria sa tatăl meu, sînt de asemeni ca într-o slujbă din care nu mi-i îngăduit să lipsesc. Cînd umblăm în Țara-de-Jos, de stăm la taberi ori în tîrguri mai multă vreme, am cu mine și pe dascalii mei pe care i-ai văzut. Încă părintele Amfilohie are limbă ascuțită și-mi place să-l ascult ; dar cu părintele Timoftei o duc greu, căci anevoie mă deprind a bolborosi ca el sîrbește. Dumnezeu a binevoit ca să puie grabă în rînduielile lui Vodă. Măria sa a trebuit să plece și m-a lăsat să vin în urma sa, știind că voi avea plăcere la venirea domniei tale. Așa că acuma, avînd înaintea noastră două zile slobode, putem să ne abatem în locul știut de mine.

— Îl știu și eu, măria ta, zise Ionuț.

Alexăndrel se opri o clipă gînditor.

— Să știi că frăția noastră de cruce ne stă într-ajutor... șopti el. N-ai spus nimănui nimic ?

— Nimic, nimănui, măria ta, deși am fost ispitit.

— Ai fost ispitit ? de cine ?

— De fratele meu părintele Nicodim, dar mi-am încleștat fălcile.

— Să știi, Jder, că am cunoscut de la început credința domniei tale.

— Stăpîne, zîmbi Ionuț, limba mea a fost mută ; mi se pare că nu se poate spune același lucru despre măria ta. Am stat de vorbă asară, la ospătăria unui leah din tîrg, cu medelnicerul Crivăț.

Voievodul își arătă dinții ascuțiți.

— Dumitru Crivăț medelnicerul, lămuri el, e slujitorul meu de taină. Am de asemeni un om al lui Grigorașcu Jora, care a dus veste la Ionășeni și s-a întors de acolo cu răspuns. În afară de aceștia mai sînt și alți slujitori care umblă cu mine. Toți sînt oamenii mei și sînt muți pentru cei care nu trebuie să afle treburile mele. Fii deci fără grijă și socotește-l prietin al domniei tale pe Crivăț.

— Îl socotesc prietin, rîse Ionuț.

— De ce rîzi ?

— Rîd, măria ta, căci la prietinia mea și a medelnicerului Crivăț era de față pana Mina, ospătărița. Taina noastră face prea mulți ochi și urechi. Însă, înțelegînd că altfel nu se poate, rîd.

— Numai de asta rîzi ?

— Ba mă veselesc, măria ta, că prietina lui Crivăț medelnicer are prea frumoși ochi albaștri. I-am văzut foarte de aproape. Și am cunoscut și altele. Sînt bune asemenea prietinii și e bună slujba măriei tale.

Alexăndrel pofti să afle ce se petrecuse și se vorbise în ajun la ospătăria lui Iohan Roșu, după aceea bătu din palme și ceru de la slugile sale armele.

Trimese poruncă de plecare medelnicerului Crivăț. Soarele era într-al patrulea ceas al amiezii, cînd se deschiseră porțile și străjile lăsară să iasă alaiul destul de strîns al coconului domnesc.

În afară de slujitorul său de credință Jder, Alexăndrel mai avea cu sine pe Dumitru Crivăț și pe Coman, omul lui Jora, cunoscător bun al drumurilor. Paza sa se încheia cu nouă călărași în leafă, oameni tari aleși de Șendrea, al doilea portar al Cetății. Se adăogeau la aceștia și Tatarul, sluga lui Ionuț, și alți doi slujitori ai coconului.

După ce se dădu semnalul de trîmbiți și poarta se închise, grămada coborî către apa Sucevii ; apoi de acolo luă calea spre miazănoapte.

Jder simțea în tovarășul său domnesc, cu care umbla alături, o înfrigurare aspră, izbucnită în lărgime și către soare după multă obidă. El însuși era nedumerit și puțintel îngrijorat de necunoscutul care se deschidea simțurilor lui aținte. Căci și el visa cu aprindere la dragostea Domnului său, îndrăznind în gîndurile lui să meargă mai departe decît îi îngăduia starea sa de prietin și slujitor. Aici se găsea o a doua taină a lăuntrului său, în care nu pătrunsese încă nimeni din afară și față de care el însuși șovăia, sfiindu-se. În tinerețea lui nesigură erau viclenii de care el singur nu-și da încă samă. În ajun, sara, îndrăznise să sărute pe ospătăriță atunci cînd ea stătea la îndoială, și găsise în acea femeie un gust aprig, prevestitor al altor plăceri.

Din vreme în vreme Alexandru-Vodă îi punea întrebări străine de gîndurile și vedeniile care-i stăpîneau pe amîndoi. Apoi rămîneau tăcuți și întrucîtva despărțiți, fiecare pentru sine, tinzînd către același mister. Ciudat i se părea coconului domnesc că împrejurările se potriviseră astfel pe crugul lor ascuns, încît abia în acea zi îi venea dezlegarea patimei. Rînduiala aceasta, Jder o punea în sama lui, fără a îndrăzni să treacă hotărît mai departe decît îi îngăduia starea lui de atîrnare față de domnescul său prietin. Nedeslușit, nădăjduia că aceeași rînduială va face pe copila despre care i se prorocise să hotărască ea singură o altfel de alegere, îndată ce va vedea că se înfățișează la geamul ei cu zăbrele încă un Făt-Frumos.

Nu avea împotriva stăpînului său nici un fel de pornire și în judecata lui primea și o altă hotărîre decît cea pe care o nădăjduia, căci simțurile lui erau numai treze, încă nu fuseseră lovite și nu erau bolnave ca ale lui Alexăndrel-Vodă. În el stăpînea mai mult o putere a tinereții care-și caută prilej de izbucnire ; el se bucura, pe cînd stăpînul său suferea.

Văzduhul cald, sub care umblau cu repeziciune, cuprindea și el în sine puteri nesigure și repede schimbătoare. La vremea amiezii călăreau încă în susul apei Sucevii, pe lîngă o luncă rară de lozii și-și puteau vedea cînd și cînd, la cotituri și la dolii, imaginile ca într-o steclă verde. Deodată ce-

rul se întunecă din urmă, din arşiţa miezului zilei, şi un balaur învălui nouri de furtună spre soare. Mormăit de tunet sosi în lungul apei şi limpezimea ei deveni fumurie. Slugile domneşti din urmă pregătiră dulama pentru stăpînul lor ; Ionuţ îşi trase de la cobur gluga ; un ropot de stropi le trecu pe dinainte înfiorînd lunca şi luciul Sucevii ; după aceea soarele se arătă iar întru strălucire. Nici o picătură de ploaie nu-i atinsese. Din urmă sosi o aripă de vînt împingîndu-i de la spate ; într-acolo se vedeau sfori de ploaie. Cu linişti şi cu tresăriri umblară astfel pînă într-un popas de rateş domnesc, care se chiamă La Movila Iugăi. Cît stătură acolo, cerul se spălă şi rămase ca o mare lină. Oamenii mîncau pastramă cu pită de grîu, privind la un curcubeu depărtat în miazănoapte.

— Ciudat ! acolo mergem noi, subt acel curcubeu, şopti Alexăndrel, şi oftă, cu faţa prelungă şi obosită. Să fie acesta un semn ?

Crivăţ era acolo şi avea urechea subţire.

— Măria ta, zise el cu voie-bună, ascultă o vorbă de la cel mai umilit medelnicer şi ostaş ; acolo-i semn de pace şi vom găsi toate cum trebuie.

S-ar putea însă, cugeta cu inima strînsă coconul domnesc, să nu fie gazdele în locul lor ; poate au fost duse la tîrg şi au rămas şi ziua de luni ; ori se vor fi dus în petrecere la o sfîntă mănăstire. Bine ar fi fost, îşi încredinţa temerea Alexăndrel cătră prietinul său Jder, să fi trimes întăi un om, să afle dacă cei căutaţi stau la locul lor.

— Măria ta, n-ar fi fost bine, răspunse cu hotărîre Ionuţ ; timpul nostru e scurt şi rînduiala ne este să ne ducem numaidecît. Toate arată că vom găsi pe jupîniţă.

— Ai uitat cum o cheamă ? rîse coconul.

— Nu, clătină din cap Jder, închizînd ochii. Nu ştiu dacă socoţi măria ta că trebuie să mai întîrziem. O chiamă Nasta.

Coconul domnesc ascultă cu plăcere acest nume rostit cu dulceaţă şi dădu de năprasnă poruncă de încălecare.

Trecură dealuri intrînd în altă vale, apoi cotiră printre păduri. Merseră multă vreme prin umbră ; cînd şi cînd li se arăta cerul, cînd şi cînd ieşeau deasupra unor luciri de ape ; apoi se deschiseră imaşuri largi în care păşteau cirezi de vite porumbe. Păstorii le dădeau ocol călări, întovărăşiţi

de dulăi flocoşi. Soarele era încă deasupra asfinţitului, cînd Alexandru-Vodă se oprise deodată. La o cotitură de colină şi-n margine de dumbravă, într-o depărtare nu prea mare, deoarece toate se vedeau limpede, se arătase o curte cu multe heiuri. Fumuri se suiau în cerul limpede. Se zărea, în cotitura colinei, şi o margine de sat.

— Aici este, zise Alexăndrel, răsuflînd pripit.

Jder cuprinse toate cu ochii, ca şi cum ar fi vrut să le soarbă în sine. Cumpene de fîntîni, o stînă unde suna stîns un bucium, puzderie aurie a asfinţitului, toate îi rămaseră în ochi şi-n urechi pentru vedeniile singurătăţii lui de mai tîrziu.

Tovarăşul său îşi înţepă fugarul cu pintenii. El îl urmă în galop. Caii lor erau numai spumă cînd se opriră în faţa porţilor deschise. Argaţi şi slujnice se ţeseau în toate părţile la treburile de sară ; treceau vite şi porci cătră intrările de dindos ; cotcodăceau găini speriate. În cerdacul cu stîlpi stătură o clipă privind cu uimire două ţigăncuşe. Îndată dispărură, parcă le-ar fi suflat de afară înlăuntru vîntul. În locul lor, pe uşa deschisă, apăru jupîneasa Tudosia. Îşi puse mîna dreaptă la ochi ca să poată privi în fulgerările asfinţitului. La un geam deschis îşi arătă mutrişoara şi o copilă. Aceea era Nasta. Era încă nelămurită, în umbra odăii ; îi luceau în priviri razele piezişe ale asfinţitului.

Alexăndrel-Vodă sări din şa. Îl urmă îndată Jder. Slujitorii veniră să apuce frîiele ; călăraşii dădură ocol zaplazurilor, tinzînd să cuprindă din toate părţile ieşirile. Medelnicerul urmă pe cei doi feciorași în curte.

— Doamne Dumnezeule ! Ce s-a întîmplat ? se tîngui cu glas ascuţit stăpîna casei, pocnindu-şi palmele.

Apoi, cunoscînd pe coconul domnesc, numaidecît se lumină la faţă. Argaţii gospodăriei, càre se buluciseră din ogrăzi ca într-o bătaie de vînt, se retraseră rînjind. Nu era nici podgheaz leşesc, nu erau nici tatari în pradă ; ci vine iar coconul cel tinerel al lui Ştefan-Vodă. Lupul se întoarce şapte ani unde a mîncat o oaie ; asemenea acest lupan se întoarce iar la dragostea lui.

Bine este că se întîmplă asta după o asemenea zi de arşiţă. Căci de voie, de nevoie, cneaghina Tudosia are să deie băutură slujitorilor domneşti şi au să se împărtăşească din ea şi miseii de la Ionăşeni.

Alexăndrel trecu cu grăbire la cerdac. Jupîneasa Tudosia se răsuci o clipă în loc ; voia să se încredințeze că îmbrăcămintea nu i-i nevrednică de privirea unui luminat obraz domnesc. Frîngîndu-și mînile, veni întru întîmpinarea înaltului oaspete și i se închină sărutîndu-i dreapta. Mutrișoara de la fereastră stătuse o clipă neclintită, apoi dispăruse.

— Jupînească Tudosie, vorbi Alexăndrel-Vodă, încruntîndu-și sprîncenele ; doresc să știu dacă sînteți bucuroși de oaspeți în această casă. Drumul nostru e către Vodă, la ținutul Hotinului, și ne-a apucat sara pe cale.

Cneaghina Tudosia zîmbi, căci drumul de la Suceava la ținutul Hotinului nu ocolește așa de departe, tocmai pe la Ionășeni ; însă mărturisi numaidecît că-i bucuroasă de asemenea înalt și iubit oaspete. Dumneaei cunoaște de la cealaltă fericită zi, cînd s-a întîmplat iarăși să poftească aici măria sa popas, pe dumnealui medelnicerul Crivăț ; se închină și către dumnealui medelnicerul și-i pare bine că-l vede iar ; însă pare că lipsește dumnealui postelnicul Jora. În schimb vede întăia oară pe alt tînăr boier.

— Acesta e prietinul meu Ionuț Păr-Negru... răspunse cu semeție și cu oarecare nerăbdare Alexăndrel.

— Să fie sănătos, se închină și către Jder cneaghina. Vă poftesc cu dragă inimă la masă și la hodină.

— Îți mulțămesc domniei tale, jupîneasă Tudosie, pentru tot ce vei binevoi să ne dai. Nu sîntem prea flămînzi, nici prea trudiți. Să îngădui numai să vie slujitorii noștri, ca să ne putem pune într-o stare cuviincioasă. Ne-a bătut pulberea și ne-a ars soarele. Îndată după aceea poftim să ne închinăm jupîniței Nasta.

— Ah ! jupîne medelnicer Crivăț, suspină stăpîna locului întorcînd spre acest slujitor ochi încă frumoși ; eu socoteam că măria sa a uitat pe copila noastră. Socoteam că și-a adus aminte numai de mine, sluga măriei sale.

Medelnicerul Crivăț dădu un strigăt și bătu din palme către slujitorii domnești din fundul ogrăzilor.

— Vai de mine și de mine ! se tîngui cneaghina ; te poftesc, jupîne medelnicer Crivăț, să nu ne rușinezi așa de tare, căci avem noi slugi destule, care să scoată și trei ciuturi de apă din fîntînă. Țigăncile mele știu rînduiala și să înfățișează numaidecît la odăile domniilor voastre și a mă-

riei sale cu lighene și ibrice. Nu știu, măria ta, urmă ea cu prea plăcut glas, dacă vei îngădui după aceea copilei noastre să-ți înfățișeze ea singură chiseaua cu dulceață.

Între toate aceste vorbe învălmășite, Jder stătea nerăbdător, mușcîndu-și într-una colțul buzei și schimbîndu-și locul. Țigăncile își învăluiră la iatacuri fustele crețe și-și arătară dinții albi, rîzînd oaspeților. Apa pe care o aduseseră ele în ibrice de aramă părea lucrul cel mai de preț al acestor locuri, așa era turnată de subțire și de încet.

Amîndoi feciorașii tăceau, potrivindu-și pe ei straiele și mîngîindu-și, la tîmple și după urechi, pletele. Răsună în sală glasul cneaghinei Tudosia. Intră îndată dumneaei însăși, aducînd dulcețuri și pahare de cristal cu apă.

— Nu te supăra, mărite stăpîne, se tîngui ea, băgînd de samă privirea dezamăgită a lui Alexăndrel-Vodă ; precum se știe, copila noastră e o proastă și se rușinează să se înfățișeze. Se teme c-o urăști din trecuta dată și nu mai dorești s-o vezi.

— Am spus, răspunse coconul cu glas uscat, că doresc s-o văd.

— Poftesc pe măria ta să nu se supere, zîmbi cu umilință prefăcută cneaghina Tudosia. Dacă măria ta nu primești din mîna mea acest rod de trandafir adus de la Țarigrad, să vie Nasta să-l ție înaintea slăvitei fețe a măriei tale. Fata-i după ușă.

Jupîneasa Tudosia bătu din palme. O țigancă împinse din sală ușa. Jupînița Nasta își arătă obrazul rușinat prin gratia degetelor mînii drepte. După această primă înfățișare cuviincioasă, se mișcă îndată cu agerime închinîndu-se și primi tablaua din mîna maicei sale, ridicînd-o spre nasul coconului domnesc.

Jder rămase neclintit și fără răsuflet, privind acea înfățișare delicată și subțirică în boi. Cînd îl fură cu ochii o clipă, inima-i tresări împunsă. O iubi dintrodată. Avu în el bucuria aceasta, ca o lumină orbitoare. Înțelegea că acea ființă trebuia să fie a altuia, se desfăta însă la vederea ei, căci i se înfățișa lămurit așa cum o bănuise în visurile lui ascunse. Nu se putu opri în același timp să nu bage de samă că acea privire piezișă fata o întorsese spre el, pe cînd ținea tablaua așa fel încît Alexăndrel nu-i putea vedea obrazul.

Ca şi cum i-ar fi dat o poruncă anumită, el pîndi şi a doua oară privirea furişă. Nasta însă nu se mai întoarse spre el.

Coconul abia gustă dulceţul şi sorbi numai o picătură de apă. Luă el singur din mîna fetei tablaua şi o puse pe o măsuţă alături. Cuprinse braţul stîng al fetei de la încheietură şi ea îşi strînse buzele într-o schimă prefăcută de suferinţă. Văzînd patima tremurînd în nările acelui cocon aprig, zîmbi şi îl privi dintrodată fără de nici o sfială. Îşi trase braţul şi-şi trecu palma peste păru-i lins, pieptănat cu cărare la mijloc.

— Ne era dor de măria ta, zise ea fără de tulburare şi fără de nici o întristare în glas.

Jupîneasa Tudosia zîmbi ascuţit şi-şi aduse aminte că numaidecît trebuie să deie poruncă pentru masa oaspeţilor. Jder îşi ceru voie de la măria sa ca să se ducă să vadă în ce chip rînduieşte medelnicerul mîncarea şi masa slujitorilor domneşti.

Cneaghina Tudosia ieşi singură ; cînd trecu şi el pe lîngă stăpînul său, jupîniţa îndrăzni să-l oprească.

— Acesta-i Jder, prietinul meu, lămuri coconul Alexandru.

— Aş dori să rămîie, mărturisi jupîniţa Nasta.

— Rămîi, prietine Ionuţ, se învoi Alexăndrel.

— Îl chiamă Ionuţ ?

— Dacă nu-ţi este cu supărare, aşa îl chiamă, jupîniţă, zîmbi cu dinţii săi rari şi ascuţiţi coconul. Acest Ionuţ îmi este mie frate de cruce şi lui i-am spus de patima mea, — ceea ce nu ţi-am putut spune domniei tale. El m-a sfătuit şi de la dînsul am primit îndrăzneala de care am nevoie.

Nasta nu părea înfricoşată de înfăţişarea pătimaşă a lui Alexandru-Vodă.

— Nu înţeleg de ce îndrăzneală ai nevoie, măria ta. Căci eu sînt o copilă fără apărare şi maica mea e o văduvă, şi, dacă vrei măria ta să mă ruşinezi, eu nu pot pune nici o împotrivire, fiind ca un lucru fără preţ în mînile măriei tale.

Alexandru clătină din cap.

— Trebuie să am îndrăzneala să-ţi mărturisesc dragostea mea. Nu vreau nici să te ruşinez, nici să te iau ca pe un lucru fără de preţ.

— Nu înţeleg, mărturisi cu nevinovăţie copila.

— Doresc să știu dacă ai pentru mine dragoste, vorbi aprig Alexandru-Vodă. Fără asta ce preț au strădaniile mele ?

— Dacă trebuie să afli, atuncea mărturisesc, măria ta, că îmi ești drag. Însă mă rog să ai milă de mine. Tatăl meu a fost boier cu cinste și mare sfetnic domnesc. Mărturisește mamei gustul măriei tale și cere învoire de la Vodă, ca să nu mă azvîrl în acea fîntînă din care au scos țigăncile apă pentru dulcețul de trandafir.

Coconul își prinse tîmplele în palme.

— Nu înțeleg de ce te înfricoșezi, îi zise el, dintrodată domolit. Toate se vor face cum poruncești. Primește-mi numai dragostea. Lasă-mă să te sărut — așa cum am dorit într-o noapte cu lună. De-atunci tînjesc, pentru asta am sete.

— Sărută-mă, măria ta.

Alexăndrel o cuprinse și o sărută. O cuprinse de după umeri, o ținu strîns, îi căută buzele întredeschise. Apoi o lăsă și păru obosit.

— Spune-mi că ți-s drag.

— Îmi ești drag, măria ta.

— Și mă învoiești să vin iarăși ?

— Măria ta, aș fi o vicleană dacă aș spune că n-am mare plăcere s-aud aceste vorbe. Dacă pofțești, măria ta, să spui și mamei mele că n-avem de ce ne teme, pot să mă duc s-o chem, ori poți să te duci măria ta, avînd îndrăzneala pe care o văd. Dacă pofțești să mergi cu mine, mă rușinez și nu pot.

Alexăndrel o cuprinse iar, cu gingășie.

— Ce pot să spun jupînesei Tudosia ?

— Nu știu, măria ta. Dacă nu găsești vorbe, eu totuși, m-aș pricepe ce să-i spun. Îi spun că dorim să te mai vedem la noi și că-ți sînt dragă. Și că numaidecît va să afle Vodă, părintele măriei tale. Rog pe prietinul măriei tale Ionuț să-mi deschidă ușa. Mi-i frică prin întunericul sălii pînă la odaia din fund. Îndată după aceea vă poftesc la masă.

Jder privise neclintit această ciudată scenă și, deși nu cunoștea lumea și dragostele, înțelegea că Nasta își ia, cu agerime de femeiușcă, numai măsuri de apărare, și că simțămintele ei pentru Alexăndrel-Vodă sînt destul de potolite. Se grăbi să-i deschidă ușa. Pe cînd o acoperea vederii

lui Alexăndrel, ea îl fulgeră iarăși pieziș cu ochii. Și cînd o trecu în întuneric, se simți strîns de mînă. Se întoarse cu inima bătînd în odaie.

Alexăndrel arăta o înfățișare fericită, deși biruința lui plutea într-o oboseală fierbinte. Nasta se supunea și răspundea dorinților lui. Îi ceru lui Jder părerea. Ionuț era și el încredințat că prietinul său ajungea la limanul celei mai mari fericiri a tinereții. Cum s-ar putea face, întreba coconul domnesc, ca cea din urmă împotrivire a jupîniței Nasta să cadă ? În privința aceasta Jder dovedea înțelepciune și-l sfătuia pe prietinul său să fie răbdător. Zarzarele din livada acelui loc erau încă sarbede. Peste puțină vreme să se întoarcă și le va găsi coapte, în cea mai mare frăgezime și dulceață.

— Poate ai dreptate, oftă Alexandru-Vodă ; am însă în mine ca o arșiță de boală.

— Cere atunci, măria ta, arvuna ce ți se cuvine, rîse Jder ; am văzut că te pricepi să strîngi în brațe și să săruți.

Alexăndrel rîse și el de aceste vorbe, privind încrucișat înainte. Sfatul lui lăuntric îi spunea altele ; dreptul lui de voievod tînăr îi dovedea că poate cere orice ; dragostele se răpesc și se pradă ; totuși se înfricoșa de asprimea părintelui și stăpînului său și nădăjduia să ajungă la același țel cerșind cu blîndețe.

Jder îl lăsă să-și topească patima și el sta închis în sine însuși ca în scoică, pîndind pentru dînsul fărîmăturile cele mai dulci. N-avea nici o pricină să-și închipuie că prorocirea de la Moara Călugărului nu i se va împlini. Păstra în degete fiorul atingerii Nastei și în ochi zîmbetul ei tainic.

La masă, coconul stătu între mamă și jupîniță, hrănit cu îmbielșugare de cea dintăi și adăpat cu vin și cu vorbe dulci de cea de a doua. Jder ședea treaz, nedescurcînd încă bine lucrurile. Crezu că nu trebuie nici să mînînce, nici să beie, așteptînd pentru bucuria lui un altfel de ospăț. Deși aștepta cu îndărătnicie un alt semn din partea jupîniței Nasta, nu-i veni nici unul. Se frămînta în îndoieli și totuși era bine încredințat că ceasul său va veni. Se hotărî să nu intre în odaie la culcare. Afară era lună și cald. Domnul său poate avea nevoie să fie privegheat de departe, cînd se va duce la fereastra cu zăbrele — îi lămurea el zîmbind îndoielnic lui Alexăndrel. Deci în acea noapte luminată,

cînd și el avea nevoie să fie cu sine însuși, Jder își alese culcuș un pătul de fîn în marginea livezii. I se părea că jupîniţa Nasta ia aminte la pregătirile și la umbletele lui ; dar n-avu putinţă să mai rămîie singur în preajma ei nici o clipă.

La cea dintăi cîntare a cucoșilor, Alexandru-Vodă veni la fereastra cu zăbrele ca să cerșească dragoste. Nasta scoase năsușorul printre fiarele împletite și ochii ei luciră în lună. Din culcușul lui dulce-mirositor, Jder auzea șoaptele pătimașe ale coconului. Auzi rîsul subţire al fetei. I se păru că ea-i cere stăpînului ei îndurare și alt soroc pentru alinarea frigurilor lui. Coconul domnesc zgîlţîi gratiile, apoi primi printre zăbrele mînuţa fecioarei și jurămîntul ei și păru a se liniști, trudit de drumul zilei și ospăţul serii. Se duse șovăind ușor către iatacul lui. Ograda rămase singură. Un străjer suna din cînd în cînd din corn în partea cealaltă a curţii. Nu se simţea nicăieri nici o mișcare.

Jder se ridică în culcușul său cuprins deodată de neliniște. I se păru că aude ușor sunet la aceeași fereastră. Poate i se păruse numai. Sta cu privirile aţintite într-acolo și nu mai vedea nimic. Avu o tresărire năprasnică, pînă în creștet, cînd fu apucat de aceeași mînuţă, a cărei strîngere moale o cunoștea, căci îi rămăsese în carne.

— Ionuţ, îi șopti Nasta, și el îi simţea prin braţ rîsul ; să stai cuminte la locul domniei tale, am venit să văd dacă dormi.

— Nu dorm, îi răspunse el, însă mi se pare că visez.

Ca să se încredinţeze că nu visează, trebuia să întindă și celălalt braţ și să cuprindă către sine dragostea stăpînului său. I se păru întîi că săvîrșește o faptă vrednică de focul cel nestîns ; pe urmă se lăsă dus ca de un val de destinul vîrstei lui ; se întoarse numai cu spatele către lună.

— Știi dumneata, Ionuţ, de ce am venit ? îi strecura Nasta în urechi rîsul ei ușurel. Numai de asta am venit, ca să te rog să mă aperi de Voievod, deoarece nu mi-i drag. Nu mă pot împotrivi puterii lui, dar te rog să faci asta așa fel ca să fiu cruţată.

— Ţi-i drag altcineva ? întrebă Jder cu inima bătînd.

— Mi-i drag altcineva. De aceea am venit la el.

Sărutarea neașteptată cu care ea pecetlui aceste cuvinte era cu totul altfel decît acea lîncedă atingere la care Jder

fusese martor. Meşteşugul acestei patimi aprige se învaţă cu repeziciune, căci e în sîngele oamenilor şi în viclenia care s-a vădit dintru început în raiul cel dintăi. Şi de data aceasta femeia era mai înţeleaptă, făcînd ca îmbrăţişarea ei să aibă mai mult preţ decît prietiniile şi jurămintele.

Jupîniţa păru a se desface înfricoşată din strînsoare.

— Te poftesc nu peste multă vreme, Ionuţ, şopti ea acoperind cu mînuţele ochii tovarăşului său.

Îndată ce ea se furişă spre cămăruţa ei, sunară zgomote şi glasuri la porţi. Jder fu numaidecît în picioare. Străjerul din cealaltă parte a curţii se apropie ca să înţeleagă ce este.

— Poruncă de la tabăra lui Vodă ! striga un glas.

Ionuţ fu cel dintăi care află că un alergător din partea lui Grigoraşcu Jora poftea pe măria sa Alexăndrel să nu mai întîrzie nici o clipă unde se află şi să pornească numaidecît după porunca măriei sale Ştefan-Vodă, ca să-l găsească pe măria sa Ştefan-Vodă la Chipereni, două poşte înlăuntru, în laturea Cetăţii Hotinului.

CAPITOLUL X

VISURI DE SPAIME ALE
JUPÎNIŢEI NASTA

După împrejurarea de la Ionăşeni, Jder cel mititel socoti că se găseşte într-o stare păcătoasă şi vrednică de milă ; i se părea însă ciudat că nu poate să fie trist. Oricîtă silinţă îşi făcea ca să se osîndească, bucuria unei mari izbînzi îi ieşea deasupra. De altminteri îşi dădea dreptate că n-a săvîrşit nimic în dauna stăpînului său ; s-a supus numai unui duşman plăcut, care a venit asupră-i cu război. Ce putea face acuma decît să ţie numai pentru sine acea taină scumpă ? Alexandru-Vodă era cea din urmă fiinţă căreia i-ar fi putut-o mărturisi. Poate mărturisi oare unui duhovnic că a greşit, deoarece a căzut asupra lui asemenea

bucurie ? Nu-i lucru de mărturisit unui duhovnic. Dacă va fi, la dreptul județ cel mare, la sfîrșitul timpurilor, să răspundă cineva pentru întîmplare, apoi are să mărturisească cu glas dulce Nasta. Domnul Dumnezeu ar putea să se încrunte și asupra țigăncii cu ghiocul, care a menit. Iar pe el, Ionuț, n-ar putea decît prea puțin să-l mustre, pentru că și-a încleștat gura și n-a cutezat să spuie nimic stăpînului său, în schimb s-a tulburat și s-a rănit prea tare în sinea sa, fiindu-i suferința de acum destulă pedeapsă, în locul celei de pe urmă. Deși a fost o suferință repede trecătoare, totuși a fost o suferință. Alexandru-Vodă părea și el bucuros, ceea ce ajuta la mîngîierea lui Jder. Nu-i trebui multă vreme, feciorașului de la Timiș, să zburde iar fără grijă, ca un mînz din acele ceairuri.

Ca să adaoge ceva la plăcerea adevărată ori închipuită a lui Alexăndrel, Jder ceru cu viclenie îngăduința de a aduce de la Timiș cînii și eretele, ca să sporească, în jurul cetății Sucevii, plăcerile verii.

Alexăndrel-Vodă zîmbea palid. Își făgăduia cu cel mai apropiat prilej alinarea desăvîrșită a patimei lui.

— În vara asta, mărturisea el lui Jder, măria sa Vodă începe a-mi da drumul ca să îndeplinesc anume porunci și să cîrmuiesc anume ținuturi. Deci, ca un vînător cuminte, împresurînd a doua oară și a treia oară locul, voi fi stăpîn pe vînatul meu.

Jder clătină din cap zîmbind :

— Măria ta, jupînița Nasta pare că se teme de așa vînător. Se tînguia și se ruga să te milostivești.

— Toate jupînițele ca ea doresc cunună de voievod, suspină Alexăndrel, însă noi avem altă rînduială a vieții, cum spune și măria sa Vodă. Medelnicerul rîde cînd spune, deși cred că are dreptate, că o femeie e destul de sfințită de apropierea domnească. Tot medelnicerul spune că o femeie se apără, ca să aibă preț.

— Pe cît înțeleg, se bucură Ionuț, măriei tale nu ți-i dragă jupînița Nasta.

— Ba mi-i dragă și sînt bolnav din pricina ei.

— Adică o dorești măria ta ; dar n-o socotești așa ca o împărătească, ca să te veselești numai de vederea ei ?

— Ascultă, Ionuț, rîse coconul domnesc ; domnia ta ești un prunc de la Timiș ; iar eu am avut și alți dascali decît

sfinţitul Amfilohie şi cuviosul Timoftei, şi cunosc că această dulceaţă are preţ de o clipă. Dragostea-i lunatică ; descreşte şi creşte. Cînd a fi lună plină şi s-or coace zarzarele, am să vin să culeg rodul, după făgăduinţa ce am avut.

— Nu pot decît să mă bucur de asta, răspunse Jder fără să-şi privească tovarăşul. Însă îmi aduc aminte că, atunci cînd mi-ai vorbit măria ta întăia oară despre asta, erai cuprins ca de un pojar.

— Atuncea eram mai însetat, acuma sînt mai puţin.

Jder privi furiş spre domnul său. Trufia îl făcea pe Alexăndrel să ţie pe soţul său desfăcut de sine şi să-l facă să creadă în bărbăţia şi izbînzile sale domneşti. Feciorăşul comisului găsi în asta iertare pentru propria sa vină şi deschise iar dimineţii de iunie floarea fiinţei sale.

În aceeaşi zi, la al şaptelea ceas, Alexăndrel intră cu slujitorii săi în tabăra lui Vodă, la Chipereni.

Copiii de casă ridicaseră cort la intrarea unei văi. Cei şase sute de călăraşi ai măriei sale erau descălecaţi. Mulţimea de norod cu căruţe bulucite făcuse popas în preajmă.

Vodă ieşi în vederea binecredincioşilor săi creştini de peste Nistru. Era cu fruntea descoperită şi un spatar îi purta semnele măririi. Slujitorii desfăcuseră iconostasul ferecat în argint în puterea soarelui, şi un ieromonah de la cetatea măriei sale Hotinul făcu slujbă de laudă Dumnezeului noroadelor. Bulucul de pribegi îngenunche ; oştenii îşi plecară capetele lîngă coamele cailor. Apoi, după rugăciune, diacul puse peceţile domneşti pe uric şi starostele oamenilor care se oploşeau în Domnia Moldovei veni şi, căzînd la picioarele măriei sale, sărută pămîntul.

— Creştinilor, porunci Vodă acelor oameni, în limba lor ; iată primiţi acest uric şi danie a domniei mele. Vă dau acest pămînt vouă şi urmaşilor voştri. Faceţi sat şi închideţi iaz. Şi să fiţi ai Moldovei, care vă dă pîne şi milă. Aici sînt scrise hotarele în veci. Să meargă slujitorii mei să le însemne. Şi eu însumi, la hotarul din fund, voi bate cu toiag pe coconul nostru ca să-şi aducă aminte mai tîrziu de hotărîrea domniei mele.

Se prevedeau către Nistru locuri goale, peste care tremura pîlpîirea albă a amiezii. Pribegii dădură toţi slavă măritului stăpîn, aplecîndu-şi fruntea în pulbere. Apoi alaiul trecu spre dealuri şi spre păduri, ca să se aşeze hotarul ;

și la un stejar din fund, de deasupra unei rîpi, măria sa atinse cu toiagul la grumaz pe coconul său. Copiii de la căruțe, cu păr zbîrlit și ochi albaștri, pe care-i aduceau cu ei bătrînii, la fiecare loc unde se așeza semn, erau puși jos și bătuți cu vergi, ca să vadă printre lacrimi și să-și aducă aminte.

În aceeași zi, oamenii străini bătură cu topoarele în pădure, dînd la pămînt furcile și bîrnele pentru case și bordeie, iar alaiul domnesc se întoarse către miazănoapte. Jder își păstra locul său lîngă coconul domnesc, așteptînd să se îndrepte și către sine înalta milă a lui Vodă.

Măria sa era cufundat însă în adînci cugetări. Îndată ce ajunse la apa Prutului, slujitorii poștei îi pregătiră trăsură. Un alergător de la Suceava îi înfățișă și carte, pe care măria sa o sloveni încet, încruntîndu-și sprîncenele. Urmată de cocon și de călărime, trăsura se duse cu repeziciune pînă în alt popas. La vremea asfințitului Domnul își ridică deodată ochii, ca și cum ar fi scînteiat în adîncul său o lumină, și dinlăuntru zîmbi luminii de afară.

— Aici ești, Alexăndrel ? întrebă măria sa.

— Aici, Doamne.

— Avem știri de la Cafa, zise Vodă, încet.

— Știri bune, măria ta ?

— Dumnezeu va binevoi să le facă bune. Ne-a venit și sol de la Hanul din Crîm.

Alexăndrel nu îndrăzni să puie întrebare.

Vodă își scutură fruntea.

— Unde-i Jder cel mititel ?

— Măria ta, sînt în partea ceastalaltă, suspină cu dulceață feciorul comisului.

— Spune-mi, Jder, despre cazania cu sfinții Împărați Constantin și Elena, a popei vostru de la Timiș.

— Slăvite stăpîne, eu nu pot să povestesc ca tatăl nostru comisul. Însă știu că părintele nostru Dragomir, pe care oamenii de la noi îl poreclesc Ciobanul, își dă multă silință pentru slujba sfinției sale. Așa că oamenii de la noi se arată mulțămiți. Toate le face bine, dar s-a mai tînguit și altădată mutei că «numai cazania aceea îi lucrul dracului». Afară de asta, într-un rînd i-a mustrat pe oamenii de la noi că vor să trăiască un veac și nu l-au mai chemat de

mult la nici o înmormîntare. Dacă nu muriți nici unul, zice, cum voiți să trăiască popa vostru ?

— Fiecare își caută dreptatea lui, grăi cu bunăvoință Vodă. Mă mai așteaptă la Cetate și senior Antonio, care isprăvește sfînta Putnă ; și părintele Martinian de la Aton care face zugrăvelile pe ziduri. Sfintele odoare au fost săvîrșite de argintarii de la Cafa și sînt pe cale. Măria ta Alexăndrel, întreabă-l pe slujitorul domniei tale Jder de ce zîmbește ?

— Măria ta, se închină Ionuț, comisul se bucură că Țara are stăpîn. Înainte vreme, zice tuța, domnia Moldovei era teacă fără sabie.

Vodă începu să rîdă și a făcut după aceea cu voie bună drumul pînă la Cetate.

Cel mai ciudat lucru, între veștile care-l așteptau, măria sa îl găsi în cartea care i-o aducea solia de la Mengli Ghirai, Hanul de la Crîm.

«Noi Mengli Ghirai-Han, soarele și stăpînul lumii, cuvînta acea carte, cel mai slăvit dintre toți domnii Oardei de aur, cel care amenință Apusul și Răsăritul, adevărat urmaș al lui Ghinghis-Han și Batie-Han ; cel mai plăcut lui Dumnezeu prin faptele sale și ale părintelui său Hagi-Ghirai ; scriem ție, Ștefan-Voievod de la Moldova ; și să știi că ticălosul Mamac, feciorul haitei, cel care își are puturos sălaș dincolo de Volga, vrea să iasă la Lehia în dobîndă și la Țara Moldovei în dobîndă ; și să fii harnic și să veghezi așa cum am aflat de la neguțătorii de aici și din faptele măriei tale cu Craiul Matiaș, că ești harnic și cu priveghere. Și să știi că acel lotru își gătește tabunurile ca să pălească în hotarele Apusului ; căci, deși noi l-am bătut și l-am împuținat alungîndu-l în pustie, el și-a mai adaos pribegi asiatici și și-a tocmit iarăși sila. Pînă ce ne vom scula noi ca să-l călcăm în copitele calului nostru, ia aminte să nu-ți săvîrșească domniei tale stricăciune. Și să mai știi că noi vestim și pe Cazimir Craiul de la Lehia, să-și gătească și el castelanii și oștile. Îți dorim de la Alah sănătate și izbîndă.»

În ajunul Sfîntului Ion cel Nou, patronul Domniei Moldovei, Ștefan-Vodă se coborî în tîrgul de scaun și, după ce se spovedi și se împărtăși în altar de către prea sfințitul

Teoctist, veni și îngenunche la moaștele sfîntului, cerînd mijlocire către Domnul Hristos și prea curata Fecioară, ca să-i vie putere pentru greutățile ce se pregăteau țării. Adaosă la gîndurile și la socotelile lui neadormite, acea suflare îi veni ca un prea sfînt har. Stînd înghenunchiat cu mare înfrîngere și cu ochii deschiși, la racla sfîntului, Vodă văzu în vedenie pe mucenicul de la Cetatea Albă, arătîndu-i cu degetul semn spre acel olat al Mării ; după care, înălțîndu-se din nou, sfîntul i-a făcut semn către apa Nistrului în sus înspre pustiile Sorocei. Stînd sfîntul mucenic ca o pază în acea lumină a văzduhului, i s-au arătat măriei sale Ștefan hoardele împungînd în țară, după obiceiul lor, cu fulgerată repeziciune, ducînd cu ele fumegare de flacără, sabie, suliță și arcane. Atuncea iar s-a mișcat oșteanul lui Hristos Ioan, arătînd cu brațul semn de închidere în urma nohailor. Deci, ridicîndu-se din smerenia sa Ștefan-Vodă, cu binecuvîntarea prea sfințitului Teoctist, a poftit pe toți dregătorii săi de taină în Cetate, ca să împlinească cu ei hotărîrile sale, fără a descoperi nimic din ceea ce i se arătase în vedenie.

Alergători ai măriei sale purceseră cu porunci la pîrcălabii cetăților. La Hotin era unchiul măriei sale Vlaicu ; la Cetatea Albă jupîn Stanciu. La Neamț era Albu. Jupînii vornici Isaiia și Iuga își trimeseră slujitorii lor la ținuturi, ca să ducă poruncă boierilor și satelor domnești, să fie gata pentru anumită vreme călărime răzășească și gloate de pedeștri. Îndată după seceratul pînii albe, să se ridice tot omul rînduit, cu armele și merindea. Însuși măria sa își chibzui astfel umbletele încît, în vremea secerii, să cerceteze locurile de la Soroca și de la ținutul Orheiului și de la Lăpușna, în lungul Nistrului, cu pădurile, dumbrăvile și cotloanele cunoscute localnicilor. Avu de mai nainte poruncite drumuri și Alexăndrel-Vodă, la tîrg la Bîrlad și la tîrgul Botoșanilor. Deci Alexăndrel socotea să împace și să ducă alături, la timpul său, poruncile domnești cu treburile lui de dragoste. De asemeni, în fierbințeala acelor săptămîni, Jder cel mititel căuta un prilej să fie trimes de însuși Alexăndrel la Timiș, să aducă, după făgăduință, eretele și cînii. În asemenea împrejurare, era hotărît să repeadă la Timiș numai pe Gheorghe Tatarul, iar el să zvîcnească singur în altă parte. Se lăsa în același timp cîteodată călăuzit

de Dumitru Crivăț medelnicer, la ospătăria cu mîlostivă gospodină a lui Iohan Roșu.

Prea doritoare să afle toate și foarte vorbareță era această ospătăriță. Jder nu se putea feri în totul să nu fie ispitit pentru întîmplările de la Ionășeni.

— Stăpînul nostru Alexăndrel-Vodă s-a întors de acolo cu bucurie, mărturisi el în taină către pana Mina.

— Iezus Maria ! își înalță ochii și palmele spre bagdadie ospătărița ; atunci are să se facă de aici pînă acolo cărare bătută.

— Nu cred, pana Mina, căci avem treburi încurcate.

— Vai, jupîn Ionuț, nu este treabă mai de căpetenie decît aceasta ; și noi femeile punem mare preț pe dînsa. Cum îmi place mie să te văd pe domnia ta macar o dată pe săptămînă, place-i și lui Alexăndrel-Vodă să se întoarcă batîr la o lună. Sînt foarte doritoare să știu cînd se întîmplă asta ; deși am să mă aflu mîhnită, pentru o pricină de mine știută.

— Are să-ți lipsească poate medelnicerul, pana Mina ?

— Ah ! fecioraşii aceştia nu cunosc sufletele noastre ! se tîngui pana Mina. Parcă eu am grija medelnicerilor ? Afară de asta medelnicerilor le place mai mult vinul.

Cînd se împliniră cele patruzeci de zile rînduite de Vodă, gospodarii din ținutul Neamțului, cu pruncul cel sosit năprasnic pe lume și cu maica lui, avînd în frunte pe Căliman starostele, se înfățișară la Cetatea Sucevii pentru botez. Vodă găsi vreme o clipă să vie să puie mîna sa domnească pe fruntea pruncului, iar starostele i se închină smerit.

— Luminate stăpîne, zise el, n-am uitat să lepăd la cuhnie hîrzoabele cu păstrăvi, pentru un prea slăvit cumătru și nînaș ca măria ta.

— Să fii sănătos, staroste Căliman, îi răspunse zîmbitor și pe gînduri Vodă ; să duci asemenea plăcut vînat la ospățul nostru de după culesul pînilor și, mai ales, la sfințirea ctitoriei noastre celei nouă.

— Numaidecît avem să fim următori poruncii măriei tale, se închină starostele. Mai cu samă de la sfințirea acelei mănăstiri a Putnei om căuta să nu lipsim. Ne-om sili numaidecît să trăim pînă atunci și să ne înfățișăm ca într-un rai, sub lumina Domnului nostru. Rugător măriei

tale sîntem să ne ierți prostia noastră. Ne place aici la Cetatea Sucevii, văzînd oștenii la odăile lor și pe ziduri ; însă, în palat, cînd se adună prea mult boier și popă, pare mai degrabă iad ; pe cînd la sfînta Putnă, avem să vedem cu adevărat raiul, și pe luminăția ta sub binecuvîntarea lui Hristos.

— Hm ! poate ai dreptate, staroste, zîmbi Vodă, cu toate că vorbești cu o limbă prea îndrăzneață despre dregătorii noștri.

— Să ne ierte luminăția ta, se umili iar starostele Căliman ; noi cunoaștem că pe măria ta te slăvesc curtenii ; dar mai multă și mai mare slavă îți dă prostimea de la sate. Așa că atunci avem să repezim păstrăvi proaspeți la vreme, cu cei mai harnici călăreți ai noștri.

La cumătria nemțană găsise bun prilej să se alătureze și cuviosul Stratonic ; și după ce măria sa se retrase și adunarea ieși din paraclis la soare, în pridvorul unde se așezase ospăț, cuvioșia sa căută prilej să se închine mai-marilor acelui loc, adică dascălilor domnești.

— Te-ai abătut iar la Suceava, cu doftoriile cuviosiei tale, părinte Stratonic ? îl întrebă cu binevoitor zîmbet sfințitul Amfilohie arhimandritul.

— Omenirea are nevoie de mine, răspunse cu umilință monahul. Am încălicat și eu pe un asin și am umblat în umbra cinstit starostelui Căliman. Am avut zicea bucurie să văd de departe pe Vodă și să mă apropii de sfinția ta. De asemenea am văzut și pe cuviosul Timoftei Sîrbul, căruia, într-o zi, are să trebuiască să-i dăm cep, ca să se mai deșerte.

Cuviosul părinte Timoftei rîse cu multă stînjenire :

— Af ! asta-i pedeapsa vieții mele, pentru care mă umilesc la Dumnezeu în fiecare zi, și rog pe sfinții doftori fără de arginți Dămian și Cozma, pe care-i prăznuim azi, să-mi deie o putere ca să depărtez de la mine lăcomia. Te fericesc pe cuvioșia ta, care pari alcătuit numai din ațe, și te miști ca un paingăn. Nu mînînci cinci zile într-o săptămînă și găsești întru asta bucurie duhovnicească.

— Urmînd așa, răspunse privind ager în juru-i cuviosul Stratonic, mi se luminează înțelegerea și pot cunoaște mai ales pe cei care ar trebui duși la noi, subt oblăduirea vraciului nostru. Văd aici, lîngă măria sa Aie-

xăndrel-Vodă, pe unul de care mă mir de ce-i aici şi nu-i la noi.

Îndeletnicindu-se harnic cu găluşte, cuviosul Timoftei îşi întoarse ochii bulbucaţi în lături şi văzu pe Ionuţ rîzînd lîngă stăpînul său şi lîngă starostele Nechifor.

— Vorbeşti de copilul cel nou de casă ?

— Vorbesc de feciorul comisului Manole Jder.

— Af ! af ! pufni părintele Timoftei ; aveam aici un diavol şi acum a mai venit unul. De cînd îi spun eu sfinţitului Amfilohie să-l puie la post şi la rugăciune !

Jderul cel mititel, auzind, spori îndată acea aleasă adunare.

— Cuvioase părinte Timoftei, se înclină el, şi cuvioase părinte Stratonic ; tătuţa meu comisul Manole de la Timiş spune că gîzei i-i dat să zboare, mînzului să zburde, iar popei să cetească.

— Are dreptate comisul, se lumină de zîmbet sfinţitul Amfilohie.

— De acel comis am auzit că e vrednic slujitor al măriei sale, întoarse cuvînt, holbîndu-se, cuviosul Timoftei. De-ai ajunge şi domnia ta ca dînsul. Adevărat că mînzului i-i dat să zburde ; dar barbatul cată să dobîndească înţelepciune. De cînd ai venit la curte, îmi bat capul să-ţi deslușesc buchile şi domnia ta nu ştii decît să rîzi de dînsele şi să spui că-s furnici. Se cuvine curteanului să aibă la ştiinţa lui toate cîte sînt pe lumea asta. Iată acum, după ce mi-am deşertat blidul dînd slavă stăpînului nostru, se cuvine să te cercetăm întru semeţia pe care o arăţi ; să vedem dacă, din zburdăciunea domniei tale, poate să iasă răspuns la o întrebare a noastră.

— Întreabă-l şi ispiteşte-l, ca să se dovedească neştiinţa şi nevrednicia lui ! se întărîtă şi părintele Stratonic asupra lui Ionuţ. Asemenea prunci dezmierdaţi sînt niște leneşi ; trebuie să-i împungi, dimineaţa, ca să se scoale.

— Af ! af ! ba eu îl învăţ să fie harnic, încredinţă cu tărie părintele Timoftei, agonisind din partea cealaltă a mesei încă un blid. Fii harnic şi mai ales scoală-te la vreme. Un oarecare om, sculîndu-se dis-de-dimineaţă şi plecînd la tîrg la Suceavă, a găsit pe drum o pungă.

— Ciudat mi se pare, răspunse Jder, că pentru asta are de la cuviosia ta laudă ; deoarece a fost altul care s-a sculat mai dimineață și a prăpădit punga.

Sfințitul Amfilohie încuviință iar, cu zîmbetul său ușor :

— Pentru asemenea răspuns, părinte Timoftei, nu-i nevoie de ceaslov.

— Cum nu-i nevoie ? se înfierbîntă cu supărare dascălul sîrb. Dacă nu-i nevoie pentru asta, poate fi nevoie pentru altele. De ce rîde acest staroste înalt și uscat, uitîndu-se piezîș la mine ? Mărturisesc că mă simțesc păcătos și rog pe sfințitul Amfilohie să cerșească pentru mine iertare ; dar am cunoaștere a tuturor poruncilor învățaților de demult ; și numai cu rîsul domniei tale, Jder, n-ai să poți da răspuns la nacazul acelui om care se afla pe malul unei ape cu un țap, o varză și un lup — și se ciudea cum să treacă de ceea parte, pe rînd, această avere a lui ; căci, dacă trece întăi varza, rămîne lupul cu țapul, și lupul mînîncă pe țap ; iar dacă trece lupul, iar nu e bine, căci rămîne țapul cu varza.

— Cu toate acestea, cînd am fost eu în asemenea împrejurare, răspunse Ionuț, am trecut dincolo întăi și întăi pe lup.

— Af ! af ! se veseli cuviosul Timoftei ; dar țapul ce face cu varza ?

— Cuvioase părinte Timoftei, răspunse feciorul comisului ; părintele meu și frații mei m-au învățat să înfig varza în coarnele țapului și, ca să nu sară acel țap nebun încolo și încoace lepădînd varza, m-au sfătuit s-o și leg strîns cu brîul. Tot ei m-au învățat să fac și altfel, pentru că lupul nostru nu-i decît o piele. Noi vînătorii nu putem suferi dihanie vie și o străpungem numaidecît.

Și coconul Alexandru și starostele Nechifor Căliman se arătau mîndri de asemenea răspuns, iar sfințitul Amfilohie îl încuviință și el.

— Eu v-am spus, luă aminte monahul Stratonic, ridicînd mîna-i cu cîngi uscate, v-am spus că locul acestui fecior buiac e în altă parte. Trimeteți-l la cuviosul nostru vraci de la bolniță, părintele Ifrim, ca să-l vîre pînă la gît în polobocul cu apă.

Academia care se alcătuise în jurul coconului domnesc se veselea întru spirit și cu oarecare blide pe care le atrăgea la sine monahul sîrb ; pe cînd în cealaltă parte a mesei cumătria își urma cu gravitate închinarea paharelor, cu totul despărțită de vorbele fără noimă ale curtenilor. Aicea era în trecere amestecat numai starostele Căliman, care nu se putea opri să nu aducă laudă cui se cuvine :

— He ! he ! zicea domnia sa, acest fecior a avut bun învățător și cînd era prunc și are și acuma, de cînd începe a se ridica la bărbăție ; noi cei dintăi l-am învățat de ce fuge iepurele la deal și de ce duce cînele ciolanul în gură. Ptiu, drace !

— Mărturisesc, grăi sfințitul Amfilohie Șendrea, că mi-a plăcut cum pune Jder varza în coarnele țapului ; de asta are să ia aminte și Vodă, dovedindu-se că feciorul comisului său poate ajunge ostaș, care să iasă cu iscusință și repeziciune din încurcături. Dacă îmi îngăduie cinstitul staroste și nu se supără părintele Timoftei, lăsînd la o parte acea strachină cu plachie, am să spun și eu ceva. Mi s-a arătat nu demult în vis starețul meu sfîntul Ilie Tesveteanul, cel stăpîn pe sunet și călăuz oștilor lui Ștefan-Vodă, și mi-a vorbit astfel : Frate Amfilohie, tu cel ce ești învățăcelul meu și ai primit la luminatul botez numele meu, îți poruncesc să nu crezi în acest vis ! Vă întreb eu, cinstite staroste și cuvioase Timoftei, ce fac eu acuma ? Îmi pun de o parte degetul arătător de la mîna stîngă și în alta cel arătător de la dreapta. Dacă mă supun poruncii lui sfîntu Ilie, urmează să nu cred în vis și nici în poruncă. Dacă nu mă supun, iar e rău că sînt neascultător starețului meu. Răspuns nu-mi dă nici degetul de la dreapta, nici cel de la stînga. Astfel stă și cuviosul Timoftei care se întoarce de la pocăință la îmbielșugarea bucatelor. Într-aceeași dilemă stă și Jder : dacă va dobîndi învățătură prea multă, nu va mai fi cel de acum. Deci lăsați-mă numai pe mine între Skila și Haribda și ceilalți rămîneți așa cum sînteți. Dumnezeu să vă binecuvînteze, ca să ajungeți la liman.

Cuviosul Timoftei împinse cu supărare cratița cu plachie la o parte și suspină cu mare amărăciune ridicîndu-și ochii la cer.

— Iartă-mă, cuvioase Timoftei, și nu te supăra, urmă zîmbind arhimandritul. La ceea ce ai, nu mai adăogi nimic. Ieri m-am dus în tîrg, ca să slujesc la Sfîntul-Ion. Pe cînd mă întorceam, a zvîrlit cineva asupra mea, de la o fereastră, poate cu știință, poate fără știință, apă dintr-o caldare. M-a udat de sus și pînă jos ; iar eu am ridicat ochii către soare, cum faci acuma cuviosia ta, și am mulțămit Domnului Dumnezeu că nu mi-a căzut în cap și caldarea.

Starostele Nechifor Căliman își scutură pletele cu oarecare nedumerire, privind furiș spre Alexăndrel-Vodă, spre Jder și spre medelnicerul Dumitru Crivăț. Mare nacaz este pentru om învățătura prea multă, voia el să spuie, trecîndu-și cu înțeles arătătorul mînii drepte la tîmplă. Are dreptate Stratonic să vie să caute mușterii, pentru vraciul său, la curțile domnești. Cu mult mai înțelepți în fața lui Dumnezeu se arată mișeii aceștia de la ținutul Neamțului, care au pus pruncul în albie pe masă, între ulcioare, și dau slavă nînașului, închinînd la fiecare cupă vorbele de cuviință învățate din părinți și din strămoși, care toți au fost băutori de vin.

— Cinstite medelnicer Crivăț, zise starostele Căliman, împungînd pe tovarășul său cu cotul, în viața cîtă mi-a mai rămas, am să mă feresc de băutorii de apă. Văd că sfințitul Amfilohie n-a pus pe limba sfinției sale un strop de vin.

— E un prea învățat cărturar părintele nostru Amfilohie Șendrea, răspunse medelnicerul. Nu pot spune că n-are puțintică lipsă. Grăiește adînc și nu-l înțeleg deplin.

— Hm ! își făcu socoteală starostele ; o ulcică de vin l-ar limpezi ; așa-i datina noastră a moldovenilor.

Înainte de a se duce la chilia sa și la rugăciuni, părintele Amfilohie făcu de la locul său semn medelnicerului, amenințîndu-l cu degetul.

— Cît umbli în tîrg încă n-a căzut asupra domniei tale nimic, medelnicerule ?

— Slavă Domnului, sfințite părinte : încă nu.

— Ia aminte să nu se întîmple ceva de-acum înainte. La ospătăriile leșești nu-i atît vinul bun, cît îs muierile frumoase. Și să știi de la mine, cinstite medelnicer, că muiere fără limbă, care să grăiască, — se poate ;

numai una cu limbă care să tacă nu se pomenește. De asemenea nu-i barbat care să nu spuie unei muieri ce nu trebuie, ca Samson din Biblie.

Cu aceste vorbe, părintele Amfilohie se duse ; iar Crivăț, cel mai umilit medelnicer, dădu dreptate starostelui Nechifor că cuviosul Stratonic și-a găsit omul pe care să-l ia cu sine. Ca să dovedească și mai bine asta, stîrni la o plăcută întrecere pe celălalt cuvios dascăl. Rămas fără vedenia opreliștilor lui, cuviosul Timoftei dovedi iar osebită hărnicie. În asemenea împrejurări se întorcea în ființa cuviosiei sale o bunătate și o blîndețe pînă la lacrimi.

— Să știți domniile voastre, mărturisi cuviosia sa, că am iertat pe cei care au îndrăznit să mă înfrunte ; și, dacă poftesc, pot să le scriu iarăși carte acasă, la Timiș.

Ionuț sărută dreapta dascălului.

— Într-adevăr, am nevoie iarăși de carte către părinții mei, mărturisi el. O trimet prin cinstitul staroste al vînătorilor.

Nechifor Căliman se întoarse cu mirare :

— Care carte ? de ce ? și cum ?

— Carte la părinții mei. Am rugat pe părintele nostru Timoftei să scrie așa, că noi, din mila lui Dumnezeu, ne aflăm bine la curtea lui Vodă și așteptăm bună veste de la Timiș.

— Așa a fost scris în acea carte sîrbească ?

— Așa, încuviință dascălul sîrb.

— Apoi atuncea s-a dovedit deplin știința dascalului Pamfil de la Timiș. Căci el a tălmăcit, de pe acea carte, că sînteți la război și în mare nacaz. Așa că jupîneasa Ilisafta a ridicat mînile la tîmple, a dat țipăt și a căzut jos. Văzînd asta, dascalul Pamfil pe loc a mărturisit că el nu știe sîrbește și toate tărfăloagele lui le potrivește așa, pe de rost, moldovenește. Pe care lucru aflîndu-l, foarte s-au bucurat dumnealor comisul Manole și comisoaia Ilisafta. De aceea mă întorc și zic că învățat om, care să scrie carte, văd că aici este ; numaicît acolo nu se află nimeni care s-o deslege.

— Atuncea cum să fac, unchește ?

— Alta, minzule, nu poți face decît să-mi spui mie ce și cum. Eu le pun la mine în căpățînă ; și cum ajung acolo le scot.

— Atuncea, unchește, vreau să spun că mi-i dor de muța ; de asemeni mi-i dor de părintele meu. Și eu mă aflu bine. Și aș vrea să capăt voie de la stăpînul nostru ca să vin într-o zi la Timiș, să iau eretele și cînii de care avem trebuință aicea eu și măria sa Alexandru.

— Ei, mai este ceva ?

— Nu mai este nimica, unchește, decît că mă închin cu dragoste și cu sănătate la bădița Simion.

— Atuncea-i bine, mînzule ; altă carte nu-ți trebuie. Mă duc la Timiș, stau înaintea domniilor lor și spun așa : solie de la Ionuț Păr-Negru : mă închin la părintele meu și la maica mea și doresc să aflu că sînt sănătoși. Mă închin la dumnealui fratele meu Simion. Mă închin la erete și la cîni și am să trimet pe Gheorghe Tatarul să-i aducă aici. Ptiu, drace !

— Ba vreau să mă duc eu singur, unchește.

— Atuncea am să mă închin și am să spun că vii acasă. Asta-i cea mai bună veste.

— Însă asta nu-i după voia mea, unchește.

Starostele clătină din cap și oftă. Oftă și Ionuț.

Bătrînul trase pe fecioraș mai la o parte și-și plecă la urechea lui tuleiele aspre ale obrazului.

— Ascultă sfatul unchește, îi mormăi el încet ; ar trebui să arăți mai puțină isteție aici, ca să-ți fie domniei tale mai bine.

Jder rîse cu înțeles către stăpînul său. Alexăndrel auzise deslușit vorbele starostelui și se veseli și el. Nechifor Căliman se întoarse și se ploconi către tînărul Voievod, apoi se duse la celălalt capăt de masă, îndemnîndu-și cumătrii să mulțămească în cel mai cuviincios chip slăvitei stăpîniri și să se pregătească de cale.

— Trebuie să mă îngrijesc, rîse el către feciorași, să duc la locul său acest prunc vînător, care mi-a fost dat pe samă de către stăpînul nostru.

Asta a fost la zintăi iulie.

După cincisprezece zile, Alexăndrel coconul domnesc a coborît cu slujitorii săi la Cetatea Nouă la Roman, ca să ducă anumite porunci, de nimeni altul știute, pîrcălabului celui nou jupîn Fete Gotcă. De la Roman, Alexăndrel-Vodă a coborît în lungul Siretului, la Bacău, unde se clădeau curți nouă domnești și unde trebuia să găsească

pe dumnealui vornicul Isaiia, ca să-i lese anumită poruncă pentru treburile de acolo.

La 18 a lunii iulie, Alexăndrel-Vodă umbla cu soții săi la Hotin, găsind acolo pe unchesul său Vlaicu, fratele Doamnei Oltea, și pe unchiul său Duma, fiul lui jupîn Vlaicu. Era în Cetate la Hotin, în petrecere, și o mătușă a părintelui său. Cuvîntul trimes de Vodă Ștefan, prin coconul său, era să se grăbească secerișul în ținut ; și să se ție fără sminteală toți oștenii la locurile lor și să nu lipsească pulbere de pușcă. Măria sa mătușa Ana era poftită în petrecere la Cetatea Neamțu, în cursul aceleiași săptămîni, cînd va veni anume alai domnesc s-o ridice. Alexăndrel-Vodă se închină la unchesul său Vlaicu și la unchiul său Duma, își supuse fruntea la genunchii mătușii sale și nu uită să înfățișeze pe tovarășul său Jder acestor slăvite fețe.

Mătușa Ana era în al șaizecile an al vieții sale. Se ținea încă în putere, însă avea vederile slăbite. Porunci strănepotului său și lui Jder să se așeze în puterea soarelui și domnia sa le zîmbi ca dintr-o depărtată negură, bucurîndu-se de tinerețea lor și în același timp suspinînd de aduceri-aminte.

La 30 iulie, dimineața, coconul domnesc ieși din Cetatea Hotinului. Trîmbițile dădură zvon de pe ziduri și jupînii pîrcalabi îl petrecură pînă dincolo de șanțuri. Alexăndrel-Vodă se plecă spre unchii săi și spre meterezurile negre și luă cu însoțitorii lui calea drept spre asfințit. În aceeași zi avea rînduit de la Domnie să ajungă la Suceava ; deci cu mare grăbire făcu ocol spre Ionășeni, unde ajunse la amiază.

Era vreme nouroasă și trăgea vînt răcoros dinspre munte, vestind ploaie. Fînațurile și holdele albe se aplecau înspre acei călăreți grăbiți. Coconul domnesc părea că vede în acea mișcare de valuri o împotrivire ; Jder se simțea chemat. Stihia dădea răspuns fiecăruia după alcătuirea sa lăuntrică. În același timp slujitorul se simțea vinovat în bucuria lui de tot ce trebuia să se întîmple potrivnic stăpînului său.

Cînd își struniră caii în fața porților și puseră piciorul la pămînt, izbucni pe ușa casei, repezind îndărăt canaturile, o ființă mititică și bucuroasă. Îndată se opri din

avîntul ei, contenindu-și mișcările înfiorate ale mînilor și rămase cu privirile ațintite. Jder se simți străpuns pînă în inimă. Ceea ce i se păruse lui că vede la început în jupînița Nasta nu era decît o răsfrîngere de la el către dînsa. Nasta era împuținată și slăbită și-i privea cu frică.

Alexăndrel trecu spre ea cu repeziciune ; ea se închină cu umilință în locul în care se oprise. În aceeași clipă năvăli din urmă, din canaturile ușii, jupîneasa Tudosia, sprijinind de subsuori pe jupîniță.

— Poftesc măriei tale bun-sosit, zise rumenită la față și cu pieptul zvîcnind stăpîna locului ; mi s-a arătat în astă dimineață bob sositor cu bucurie ; însă copila noastră nu se simțește bine de cîteva zile.

— Ce are ? se îngriji coconul domnesc, cuprinzînd în palmele sale mînuțele reci ale copilei.

— Sosirea măriei tale mă face sănătoasă, șopti Nasta, închizînd o clipă ochii. Cînd îi deschise îi aținti asupra lui Jder, care stătea încremenit în laturea dreaptă a stăpînului său, apoi îi aduse iar spre coconul domnesc, clipind sub cercetarea lui.

— Nu putem ști ce are, încerca să deslușească jupîneasa Tudosia. Uneori are arșiță ; în unele nopți nu poate dormi ș-o doare capul. Am socotit întăi că e deochiată. I-am stîns cărbuni ș-am descîntat-o. Pe urmă, văzînd că nu-i folosește, am adus o doftoroaie a noastră care știe să dezlege faptul. Ce pot să spun măriei tale decît că am avut și eu la vremea mea așa suferință. Cu ajutorul Maicei Preciste, are să-i treacă. Acum văd că se înseninează.

În ochii Nastei, însă, părea că joacă umbra nourilor.

— Îți este într-adevăr mai bine ? întrebă Alexăndrel.

— Mă aflu cu mult mai bine, șopti Nasta.

Răceala mînilor ei curgea ca o otravă de nemulțămire în sîngele coconului.

Jupîneasa Tudosia urmă să vorbească.

— Văzînd acel bob sositor, măria ta, am învățat pe Nasta să-și puie strai de matasă și să se gătească a ieși întru întîmpinarea unui înalt oaspete. Am pregătit prînzul. Vremea-i a ploaie și poate ai hotărît măria ta să te hodinești la Ionășeni în noaptea asta.

Coconul clătină din cap.

— N-am vreme decît să stau la masă ; desară trebuie să mă înfățișez la Cetatea Sucevii.

— Vai, măria ta, se tîngui jupîneasa Tudosia, cu privirile întoarse în sus la grinzile cerdacului ; grea se arată slujba domnilor, cu mîncare în pripă și călătorie pe vreme neprielnică. Poate tot vei cugeta, măria ta, la sfatul moldovenilor noștri, că, la casa prietinului, e bună întîrzierea.

Fără să răspundă, cu simțurile împovărate de veninul ce se strecura în el, coconul domnesc păși pragul. Era în ascuns aţîţat de mînie împotriva acelor oarbe împrejurări ce i se puneau în cale în felurite chipuri. Părăsi mînuțele Nastei și ceru masa.

Jder rămase în urmă, la un sfat șoptit cu medelnicerul, pentru purcederea cît mai grabnică, îndată ce măria sa Alexăndrel dă poruncă. Căci măria sa are o nemulțămire și stă nouros ca și văzduhul. După ce Dumitru Crivăț trecu la slujitori, Ionuț stătu o clipă uitîndu-se în juru-i și oftînd. Se aplecă și culese de pe un răzor o garoafă roșie, și cu acel semn de sînge al inimii lui, intră în tindă.

Nasta îi cuprinse brațul. Îi luă garoafa și și-o trecu în păr.

— Măria sa te chiamă, îi zise ea cu glas tare, ca să audă cei dinainte.

Apoi încercă să se înalțe spre urechea lui, ca să-i șoptească ceva. Pîndea cu coada ochiului spre cocon și spre jupîneasa Tudosia, care intrau în sufragerie. Jder era mirat de îndrăzneala ei.

— Ionuț, îi murmură ea ; vreau să te văd în cel mult o săptămînă. Am a-ți spune lucruri tainice. Acuma nu-i vreme și nu-i chip. Să nu te împotrivești și să faci cum spun eu. Nu răspunde nimic.

— Nu răspund ; să-mi spui numai ce ai. Ești bolnavă?

— Sînt bolnavă, Ionuț. Nu mă pot însănătoși decît dacă faci cum spun eu.

— Bine ; am să vin.

Ea se cutremură de bucurie.

— Să-mi mai spui dacă ți-s dragă.

Jder n-avu cînd întoarce cuvînt, căci era în prag. Dar Nasta putu băga de samă în privirea lui răspunsul și trecu numaidecît lîngă coconul domnesc, îndupleçîndu-l să se așeze în scaun și să primească ospățul ce-i fusese pregătit.

Popasul coconului domnesc nu s-a înseninat ; a rămas posomorît ca și cerul, cu toată aţîţarea și îndemnul la vorbă al jupînesei Tudosia. Jder își zicea în sine că ar trebui să simtă milă pentru starea stăpînului său, și totuși n-avea decît într-o măsură cu totul împuţinată această simţire. Ar mai fi dorit lămuriri de la Nasta ; ea îi strecura, ori i se părea lui că-i strecoară, priviri cu același îndemn stăruitor. Ce taină poate să fie ? Patima ei e într-adevăr așa de aprigă încît să-i ceară s-o ducă în altă parte de lume, ca să fie numai ei singuri ? Prindea și întrebarea mută în ochii ei umbriţi : Ţi-s dragă ?

— Da ! îi răspunse el închizînd ploapele, învăluit în coșul pieptului de o uncropeală dulce.

La plecare, Alexăndrel-Vodă căută o clipă de singurătate cu Nasta. Ea se supuse în totul îmbrăţișării și sărutărilor lui, făcîndu-se mică. După ce ieși între călăreţii săi și se ridică în scări, coconul domnesc surîse palid dragostei sale, simţind că-i vine între buze ceva din aburul de cenușă care plutea sub nouri. Nasta rămase neclintită în cerdac, lîngă jupîneasa Tudosia, pînă ce Jder își răsuci calul ca s-o poată privi ca din întîmplare : atunci ea își ridică spre buze garoafa. După aceea se întoarse în loc, cufundîndu-și capul și înălţîndu-și umerii.

În cursul săptămînii, Ionuţ Păr-Negru își făcu rugămintea către stăpînul său, că ar dori să se repeadă la Timiș două zile, să vadă pe ai săi. Cu acest prilej ar aduce eretele și cînii. Lui Alexăndrel-Vodă i se păru destul de grea o asemenea învoială în vremuri cînd domnia sa însuși umbla întruna mînat de poruncile lui Vodă și cînd umblătorii la cetăţi și la dregătorii din Ţara-de-Jos ieșeau din Cetate la fiecare ceas. Coconul domnesc băgă de samă cu mirare că părintele său nu punea nici o împotrivire.

— Să-i dai poruncă lui Jder, vorbi Vodă către cocon, zîmbind, să se ducă fără de nici o întîrziere unde poftește. Să spuie comisului Manole să aibă grijă să clădească grabnic stogurile, deoarece către toamnă se pot stîrni viforuri dinspre pustie. Pînă la Sîntămărie să ardă gropile și să așeze în ele orzul și grîul. Cît despre cîni și erete, să-i lese slujitorul domniei tale la locul lor, căci

avem aici alte griji și avem a ne găti de altfel de vînătoare.

Cum dobîndi învoirea, Jder șfichiui cu vorba pe sluga sa Tatarul, ca să gătească într-o scăpărare de amnar caii. Își puse pintenii și smunci din cui sabia, arcul și cucura de săgeți. Se închină stăpînului său strunindu-și bucuria.

— Ia-ți mîncare la coburi, Ionuț, îl sfătui Alexăndrel-Vodă.

— N-am nevoie de mîncare, măria ta. Afară de asta, sîntem în postul Sîntămăriei. Dac-oi fi însetat, stau la un izvor ; altceva nu-mi trebuie.

— Îți poruncesc să nu întîrzii, Jder.

— Nu întîrzii, măria ta. Văd ce am de văzut și mă întorc numaidecît.

Feciorașul comisului ieși din Cetate în ceasul al treilea al dimineții, la prînzișor. Pagul se simți strîns în zăbale și ars din pinteni. Gheorghe Tatarul abia se putea ține de stăpînul său pe buiestrașul lui cu urechile aplecate îndărăt. Cum intrară în drumul Nimircenilor, Jder își conteni fuga și-și lăsă calul în pas. Cînd meterezurile cetății se cufundară după deal, ocoli pe rîpi către apa Sucevii.

Jder cel mititel știa să-și ducă fugarul pînă la marginea puterilor lui, avîntîndu-l și înfierbîntîndu-l cînd și cînd, și dîndu-i răsuflet destul de des în pas. Mai puțină cruțare avea pentru el însuși călărețul, care nu înțelegea să-și dea nici un fel de răgaz. Cînd se aplecă soarele la chindie, Ionuț își simți în gură limba uscată de arșiță. Pagul era istovit ; Tatarul rămăsese în urmă. Curtea de la Ionășeni se zărea în fund, lîngă dumbravă.

Atunci feciorul comisului făcu popas, la un șipot. Dădu ocol pagului mîngîindu-l.

— Am ajuns ; lumea-i în stăpînirea noastră, îi zise el.

Calul îi răspunse c-un ușor murmur de nechez lăuntric.

Jder își puse obrazul în bătaia izvorului. Dădu pagul în sama Tatarului, ca să-l frece cu șumuiac de iarbă uscată. El însuși se întinse cu fața în sus, în pajiște la marginea drumului, primind în genele închise lumina piezișă a soarelui. Un vînt abia simțit îi suflă din corp truda.

Cînd se arătă dintrodată acel călăreț tînăr și fudul în preajma livezii de zarzari, jupîneasa Tudosia dădu țipăt, înălțînd brațele ca de spaimă. Se răsuci din pridvor vîrînd capul pe ușă și strigînd ascuțit :

— Nasta ! Nasta ! îți vine veste de la Suceava.

Jupînița sosi cu foile învăluindu-se. Stătu o clipă ; își acoperi gura cu mînile, ca să nu țipe, se întoarse pe loc și dispăru. Maică-sa o căuta vorbindu-și singură și mustrînd-o. Deodată fata apăru din cămăruța ei în laturea lui Jder și-i cuprinse brațul drept, în tăcere.

— Unde-ai fost ? Jupîn Ionuț îți aduce știre de la măria sa Alexăndrel. Dorim într-adevăr să știm cînd ne putem învrednici să ne bucurăm de vederea măriei sale, ca să se ospăteze și să odihnească iarăși la noi.

— Toate la vremea lor, răspunse nedeslușit Ionuț.

— Doresc să știu dacă nu-i supărat pe noi.

— Nu-i supărat, jupînească Tudosie.

— Atuncea sînt liniștită.

Jupînița se alătură iarăși de brațul lui Jder.

— Mamă, grăi ea zîmbind, lasă-l pe jupîn Ionuț să răsufle ; abia a descălicat. Dacă are carte, are s-o puie în mîna domniei tale.

— N-am carte.

— Dacă are veste anumită, are să ți-o spuie.

— Am veste anumită pentru jupînița Nasta.

— Vai, jupîne Ionuț, se tîngui stăpîna casei ; Nasta deprinsă să nu ție nimic ascuns față de maica ei.

— Într-adevăr, mamei nu-i pot ține ascuns nimic, încredință pe Jder jupînița Nasta, ducîndu-l în sufragerie și îndemnîndu-l să se așeze pe scaun. Am s-o rog numai pe măicuța aceasta a mea să aducă anumit rod de andafir, decît care mai bun dulceț nu se află pe lume ; să vadă de asemeni dacă putem pune o gustare pe masă, rednică de un drumeț trudit. Pe urmă vine rîndul veștilor, cînd avem să alcătuim tustrei sfat.

— Toate le fac cît ai bate din palme, se ridică înfocată de la locul ei jupîneasa Tudosia, numai vă poftesc să nu începeți judecățile divanului fără mine.

Pe cînd jupîneasa Tudosia umbla în dulapuri căutînd, ori ieșea către camara de alături înturnîndu-se iar, Nasta se învîrtea neliniștită în preajma oaspetelui. Jder îi cerceta

din cînd în cînd zîmbetul, dar în el nu putea ceti nimic. Nici nu-i putea pune întrebări arzătoare cîtă vreme jupîneasa Tudosia nu se depărta. Pricepea de la copilă numai acea privire cu care-i mai ceruse răspuns c-o săptămînă în urmă — dacă i-i dragă. De asemeni acest răspuns i-l cerea prin anumite mișcări ale trupușorului ei învești mîntat în foi largi de matasă. Cînd acele foi umblau furiș spre un colț al odăii ; cînd se răsuceau deodată zbătîndu-se ca un val ; cînd rămîneau în loc alinîndu-se.

— Ionuț, îi șopti ea pripit, cînd rămaseră singuri ; n-avem decît cîteva clipe pînă ce se întoarce iar mama. Vreau să te vestesc ce să-i spui : că măria sa Alexăndrel poftește să știe cum mergem cu sănătatea ; și că nu tîrzie vreme măria sa va veni. Altceva am să-ți spun eu după aceea, într-un loc unde nu vom fi decît doi. Să n-adormi și să stai treaz. Pîn-atuncea spune repede ce vreau să știu eu.

Jder îi răspunse fără cuvinte, cuprinzînd-o și sărutînd-o. La zgomotul de pași al jupînesei Tudosia, amîndoi rămaseră despărțiți și liniștiți ca niște sfinți.

După ce feciorul comisului își îndeplini cătră stăpîna casei solia, cu vorbe întortochiate și deslușiri atunci născocite, fu cuprins de o trudă nebiruită. Și nu mult după aceea, la al patrulea ceas al nopții, pe cînd sta treaz în camara lui, ascultînd orice mișcare afară și-n pereți, jupînița Nasta veni lîngă el. Se simți cuprins dintrodată ca și cum cineva ar fi vrut să-l zugrume.

— Stai liniștit, îi strecura în ureche vorbe fierbinți fata. Acuma pot să-ți spun de ce ți-am părut atunci bolnavă.

— Acuma nu mai ești ?

— Acuma nu mai sînt, căci am nădejde în tine, Ionuț.

Înainte de a o asculta, Jder îi astupă gura. N-o lăsă multă vreme să vorbească, pînă ce stătu cuminte în brațele lui, suspinînd și așteptîndu-i iar dezmierdările.

— N-avem vreme, Ionuț, păru ea că se spăimîntă după aceea. Dacă mă strigă mama, eu nu pot decît să mă ascund sub brațul tău.

— Atuncea vorbește.

— Vorbesc. Mama doarme neîntoarsă pînă după miezul nopții. Dacă îți alături urechea de păretele din dreapta,

o auzi. Sforăie subțire, parcă s-ar mira întruna. Cînd nu se mai aude nimic, se întoarce pe partea cealaltă. Atuncea cîteodată grăiește singură și, uneori, cînd i-i frică, mă chiamă.

— S-a întîmplat ceva, de ai nevoie de mine ?

— Am nevoie, Ionuț. Într-o noapte, mama a strigat și a vorbit anume lucruri. Am ascultat fără voie și m-a cuprins o spaimă. Dimineața, m-am rugat la Maica Domnului să fiu iertată pentru minciuna ce trebuie să spun și am și povestit maicei mele un vis, în care am pus cuvintele ei și i-am arătat vedenie înfricoșată de oameni străini, negri la chip, care amenințau viața lui Alexandru-Vodă. Băgînd de samă că-și ține strîns taina am căzut la mare scîrbă și gînduri. Cu șireclic am scos unele vorbe pe care le-am legat cu celelalte, am cercetat-o și despre niște trimeși de la neamurile noastre din Lehia, care aduc aici, din cînd în cînd, cîte o veste și cîte un dar, și am înțeles acel lucru de care am fost bolnavă, oara trecută, cînd ați făcut aici popas.

Ionuț Păr-Negru asculta cu luare-aminte șoaptele repezi ale jupîniței.

— Crezi într-adevăr că este primejdie pentru stăpînul meu ?

— Cred că este, cîtă vreme s-or ține în preajmă acei oameni străini, de care s-a înfricoșat, în somn, mama. Acum îi visez și eu în orice noapte. Cînd ați fost în cealaltă săptămînă, m-am temut să nu mîneți aici. Un om de la curtea noastră poate duce în două ceasuri știrea acolo. Și dacă acolo stă într-adevăr un podgheaz la pîndă, așteptînd asemenea prilej, apoi pînă în ziuă poate să fie aici, ca să-l ieie pe coconul domnesc din așternut. Nu știu cine poate trimete această știre. Poate chiar mama să se facă vinovată de asemenea faptă. Trebuie să-ți mărturisesc că nu mă tem atît pentru stăpînul dumnitale, cît pentru viața ta. Aș dori să-mi spui că-s o proastă și n-am a mă teme de nimic, ca să te mai pot vedea ; dar iar mă întorc și cuget la primejdie, și te rog să vii singur, căci cu tine n-are nimenea nimic. Ori fură-mă și du-mă undeva, ca să nu mai am spaimă. Ori, cînd vine Alexăndrel-Vodă, nu-l lăsa să întîrzie. Ori, dacă se îndărătnicește să întîrzie, tu pleacă și lasă-l. Atuncea, dacă pleci, să nu uiți să mă iei și pe mine.

Ionuț caută în sărutările și îmbrățișările jupîniței Nasta o înțelepciune pe care nu o putea găsi.

— Cît îs în slujba Domniei, îi lămurea el, nu te pot fura. Doar să mă reped la Timiș, să mă mărturisesc muței, și să trimeată dumneaei hoți. Dacă spun lui Alexăndrel-Vodă ce am aflat de la tine, ne primejduim amîndoi, eu și tu, căci măria sa mă socoate acum la Timiș ; iar eu, ca un viclean, mă aflu aici. Pentru fapta ce săvîrșesc acum, măria sa poate să-mi ieie capul, căci am călcat credința noastră și frăția de cruce. Dacă poruncește deci Alexăndrel-Vodă să vin cu el aici, eu trebuie să mă supun. Dacă răsare asupra lui o primejdie, eu trebuie să stau pe loc și să-l apăr. Dacă în vreun chip oarecare îl fac să nu vie, mă pedepsesc pe mine, căci pier de sete ; iar apa mea nu-i decît aici. Mă gîndesc că poate nu-i nimic și ți-ai făcut vreo nălucire.

— Poate fi și nălucire, suspină copila. Cuprinde-mă iar și spune-mi dacă pot fi așa de fericită, iarăși, săptămîna viitoare. Pînă atuncea număr ceasurile. Să nu care cumva să spui cuiva ce-ai aflat. Acuma mă tem de viața ta. Fără tine, mă prăpădesc și eu în clipă.

Sfîrșitul acelui sfat se depărtă cu totul de nălucirile de primejdie, pînă ce cucoșii începură a cînta pe rînd, afară, straja a doua a nopții.

CAPITOLUL XI

IONUȚ JDER AFLĂ O CAPCANĂ GĂTITĂ STĂPÎNULUI SĂU

Mezinul se întorcea spre Suceava plin de dulceața nopții. Deși îl copleșeau stăruitor vedeniile dragostei lui și părea nepăsător de arșița zilei, era în el ceva treaz, ca o neliniște necontenită. Ca să preîntîmpine o întîlnire neplăcută, coti pe alt drum decît cel obișnuit și ieși pe dealurile de unde se vedea Moldova.

Ce-l îndemnase să ia asemenea hotărîre, nu-şi putea bine desluşi mai tîrziu. Poate avea grija să nu dea peste slujitori ai stăpînului său, mergînd cu veste în acelaşi loc unde fusese el singur. Poate era frica să nu se încrucişeze, pe cale, chiar cu Alexăndrel-Vodă. Căci din poruncile pe care, în acele zile, le repezea Domnia, putea fi una care să îngăduie coconului domnesc să abată iar unde îl mîna patima lui. Drumul cestălalt era mai puţin purtat de alergătorii lui Vodă. Şi chiar de l-ar fi întîlnit cineva cunoscut şi ar fi oblicit de asta Alexăndrel, şi i s-ar fi părut ciudată o călătorie în miazănoapte, cînd drumul era spre asfinţit, mezinul îşi pregătea în mintea lui un răspuns mulţămitor. Acest gînd călăuzitor se alegea singur ca o rază în negura grijilor care-l învăluiau cu tot cu dragostea lui. Ieşea acest gînd chiar din mărturisirile Nastei. Se afla în Jder ca o presimţire de sălbătăciune, care, umblînd sub codru şi căutîndu-şi adăpătoarea şi păşunea şi ascultînd şi chemarea dragostei, are totuşi întreaga-i făptură încordată spre primejdie.

Deci Jder venea pe celălalt drum, pe sub plopi, lăsîndu-şi calul să umble în trap domol. Rînduiala ascunsă a lucrurilor din lumea asta, în care se îmbina şi acea presimţire tainică, făcîndu-l să cotească pe anumită cărare la anumit ceas, îi scoase înainte cea mai ciudată înfăţişare de om.

Vedea de cîtva timp cum vine împotrivă-i, pe drumul lung şi drept, o căruţă pe care o trăgea un cal înhămat cu cerc. Peste căruţă, în văzduhul fără nici o suflare de vînt, pluteau nouri uşori de pulbere.

Cînd căruţa ajunse la zece paşi de el, Jder opri, băgînd de samă într-însa obraz cunoscut. Pe capră, în dreapta, ţinea hăţurile şi biciul un slujitor, iar în stînga acestui slujitor părea că dormitează, copleşit de zăduf, cinstitul neguţător Iohan Roşu din Suceava, uliţa armurierilor. Ionuţ îşi mişcă pagul în curmezişul drumului, părînd bucuros de vederea unui prietin. Neguţătorul Iohan Roşu nu dormea. Cum se opri căruţa, domnia sa ridică cu grabă nasu-i rumăn şi clipi din ochi, ca să se dezmeticească din gînduri.

— Aha ! ce mare bucurie, rînji el, că întîlnim un prietin al nostru. Nu te-am văzut de zece zile pe la noi. De unde vii domnia ta, jupîne Ionuț ?

— Vin de la Timiș, răspunse cu desăvîrșită încredințare mezinul.

— De la Timiș ? se miră neguțătorul. După cît cunosc eu, nu se află alt loc cu numele Timiș. Unul este și acela-i cu totul în altă parte.

— Adevărat este, prietine, zîmbi Ionuț. De la acel loc cu numele Timiș, duce un drum la sfînta mănăstire Neamțu. La sfînta mănăstire Neamțu, am eu un frate călugăr, care mi-a dat o solie pentru un cuvios părinte Ilarion, la un schit, în munte. Am trecut deci de la Neamțu de-a dreptul și acuma mă întorc unde-i datoria mea.

— Înțeleg, înțeleg, încuviință neguțătorul cu glas leneș.

Lui Ionuț i se părea că cinstitul neguțător nici nu i-a ascultat lămurirea, întrucîtva prea amănunțită, și că se află stăpînit de gînduri ale treburilor lui, către care se ducea. Pe lîngă asta, vrednicul neguțător Iohan Roșu părea trudit ori nedormit. Îndată ce începu să rîdă fără noimă, ca și cum nu credea nimic din ce i se spusese, Ionuț înțelese că acea trudă are altă pricină. Într-adevăr, după ce se veseli, neguțătorul își umbri nasul mare cu palma, ca și cum s-ar fi rușinat de coloarea-i trandafirie.

— Aș putea oare să aflu și eu, meștere Iohan, încotro îți este calea ?

— Aha ! calea mea, jupîne dragă, e ca totdeauna la afacerile mele, la Liov. Acuma poate să mă opresc ceva mai degrabă, cum trec hotarul.

La acest cuvînt, slujitorul mustăcios, îmbrăcat în strai leșesc, îl păli în coastă cu coada biciului.

— Ce este, Vichentie ? se miră neguțătorul.

— Nu-i nimic, Iohan.

Jder strecură o privire spre Gheorghe Botezatu Tatarul. Slujitorul său se oprise și el în mijlocul drumului, în laturea stăpînului său, însă părea nepăsător și se uita spre o dumbravă, dincolo de fînațuri cosite.

— Vra să zică, jupîne Ionuț, schimbă vorba neguțătorul, domnia ta te duci la Suceava tocmai cînd alții pleacă. Ar fi trebuit să te grăbești.

— De ce ?

— Ca să întovărășești pe măria sa Alexandru-Vodă.

— Unde să-l întovărășesc ?

— Parcă domnia ta nu știi ? se veseli neguțătorul c-o gură mare, în care se zăreau știrbături negre.

— Nu știu nimic, se miră cu mare nevinovăție Jder.

— Ba știi ; iar dacă nu știi, întreabă-l pe jupîn Dumitru Crivăț medelnicer. Însă nici pe el nu-l poți întreba, căci și domnia sa a plecat as'dimineață cu măria sa Alexăndrel.

Slujitorul de pe capră ghionti de astă dată cu cotul pe stăpînul său. Deși mișcarea lui se săvîrșise cu totul furiș și repede, Jder n-o scăpă din vedere. Adulmecă deodată ca un copoi și-și ascuți înainte nasul, bănuind dinaintea lui ceva neobișnuit. Bănuiala stătu în el ca fulgerul în nour și-i scăpără din învălmășeala gîndurilor pînă în nasu-i lung, care se încreți deodată. Își șterse mustăcioara la dreapta și la stînga, își mîngîie pata de jder de la coada ochiului, apoi chemă c-un glas șuierător pe Tatar, ca la vînătoare :

— Botezatule !

Slujitorul tresări. Privi pe stăpînul său și-l văzu schimbat la înfățișare și încordat. Omul cu bici de pe capra căruții mormăi repezit cîteva vorbe leșești către neguțătorul Iohan.

— Trebuie să plecăm ! își ridică el glasul cu hotărîre. Dacă întîrziem, se supără pana Mina.

— Stați, prietinilor, întoarse alene cuvînt Ionuț. Unde anume să plecați ? și de ce se supără pana Mina ?

— Se supără pentru că stăpînul acesta al nostru nu se mai satură de vin. Spune acuma prostii. S-amestecă unde nu trebuie.

Jder își îndîrji deodată glasul :

— Stați pe loc ! Nu pornește nimeni de aici pînă ce nu deslușesc ce este.

Neguțătorul păru că trece printr-o înfricoșare rece și tresări pe jumătate dezmeticit, rîzînd strîmb.

— Nu înțeleg supărarea domniei tale, jupîne Ionuț. Nu ești oare și domnia ta prietinul nostru, ca și dumnealui medelnicerul Crivăț ? Nu te-am primit și nu te-am ospătat subt acoperișul casei mele ?

— Ba da.

— Atunci, ca niște prietini ce ne aflăm ai domniilor voastre, ce mirare este că știm unele din cîte se petrec la curtea înaltului nostru stăpîn ? Le-am aflat de la domniile voastre, he-he !

— De la mine n-ați aflat nimic.

— Atunci am aflat de la medelnicer. Ori de la domnia ta aflăm, ori aflăm de la domnia sa, tot una este. Căci noi nu avem nici o răutate și sîntem credincioși robi ai Domniei. Lasă-ne să plecăm. Nu șăgui.

— Nu șăguiesc, pan Iohan. Nu vă las să plecați pînă ce nu mă deslușești deplin. Să-mi răspunzi cînd a plecat măria sa Alexăndrel.

— Asta știe oricine. A plecat as'dimineață.

— Bine. Să-mi răspunzi ceva de care știe mai puțină lume. Unde a plecat ? Nu încerca să ocolești, am înțeles că știi.

— Nu încerc să ocolesc, jupîne Ionuț.

— Să mă lămurești acuma de ce ai purces și domnia ta pe cale în aceeași dimineață.

— Am treabă la Rădăuți.

— Ba ai treabă dincolo de hotar, precum ai spus. Ce treabă așa de grabnică ai acolo și cui te duci să dai vestea pe care mi-ai mărturisit-o și mie ?

— Care veste ? Nu mă necăji, jupîne, lasă-mă în treburile mele. Eu sînt un om în vîrstă, cinstit și cunoscut, domnia ta ești un copil. Vichentie, dă bici calului !

Mezinul comisului răcni deodată aprig, încruntîndu-se și zbîrlindu-se în toată înfățișarea lui.

— Descalică, Botezatule ! Oprește-i !

Tatarul sări din șa tocmai cînd slujitorul leah dădea bici, și voia să ocolească calul lui Jder. Trăgînd jungherul, tăie legăturile cercului ; hulubele căzură ; calul se sperie lovit în cap de cerc și se năpusti în marginea drumului. În aceeași clipă slujitorul leah trase din fîn, de sub capră, un baltag cu coadă lungă, ridicîndu-l cu repeziciune asupra Botezatului, care venea spre căruță. Neguțătorul, împins ca de un arc, cu o sprinteneală surprinzătoare, năvăli din altă parte în latura lui Jder, după ce scosese din aceeași ascunzătoare o sabie dreaptă cu două tăișuri.

Gheorghe Tatarul zvîrli asupra slujitorului leah jungherul de care se slujise ca să deshame calul. Îl prinsese de vîrf și-l trimesese ca-ntr-o scăpărare în grumazul omului, subt urechea dreaptă. C-un răcnet, slujitorul se prăvăli îndărăt, acățîndu-se cu o mînă de draghina căruții și vărsînd sînge din rană.

Jder puse pinteni. Strunind pagul într-o săritură piezișă, ocoli pe neguțător. Pe cînd căuta în stînga să-și afle una din sculele-i de nălbar, pe care le purta la oblînc după rînduiala de la Timiș și sfaturile lui Simion, dintrodată prăvăli calul peste ospătar. Din șa, căzu de-a dreptul deasupră-i, apucînd sabia căzută și lovindu-l cu straja.

— Vai de mine, jupîne Ionuț, răcni el. Asta-i plata domniei tale pentru prietinia ce ți-am arătat ? Cu ce-am greșit ? Cui am greșit ?

— Ți-am cerut să-mi răspunzi pe loc ce cauți la hotar tocmai în ziua cînd Alexăndrel-Vodă se duce la Ionășeni.

— Mă rog, ce crezi domnia ta ? Ce vină-mi pui ? Eu n-am nimic împotriva măriei sale. N-am a vorbi nimănui de asta. Mă jur pe sufletul meu ; fac orice ; dacă-mi dai voie și-mi slobozi mîna, fac cruce și mă jur în fața lui Dumnezeu care ne vede și ne-aude, că nu-i nimic din ceea ce poate crezi domnia ta.

— Ce cred eu ?

— Nu știu ce crezi. Mărturisesc că vestire despre umbletele coconului s-au dat mai de mult ; însă acuma n-am a spune nimănui nimic. Crede-mă, jupîn Ionuț, nu mă năpăstui, ca să n-ajung aninat de gît într-o creangă de copac. Ce ți-a venit domniei tale să scornești asemenea poznă ?

Jder îl scutură cu mînie :

— Lasă tînguirile și vorbele de prisos, ori te străpung și te zvîrl în rîpă, ca să te mînînce hultanii. Ți-am cerut să-mi dai samă ce cauți la hotar ; tu mi-ai răspuns trăgînd sabia.

— Am greșit ; eram băut. Acuma mă supun și răspund. Mă duceam la hotar pentru altceva. Este o afacere a mea. Aveam de trecut în Lehia, în noaptea ce vine, o marfă de preț.

— Vorbește deslușit. Ce marfă ? unde și cum ?

Pan Iohan rămase întâi cu gura căscată, cu aceeași ochi care se holbau înfricoșați și uimiți de întîmplare ; încercă să rostească ceva și i se încleștară fălcile. Își întoarse ochii de către slujitorul său căzut cu capul sub căruță și gemînd de moarte.

— Iezus Maria ! Iezus Maria ! bolborosi el în limba lui, strîngîndu-și palmele și îndreptîndu-le spre fecioraș. Crede-mă, jupîne Ionuț ; nu mă duce nevinovat la osîndă !

— Care marfă ? unde și cum ?

— Ah, Doamne Dumnezeule, nu pot spune.

— Botezatule ! porunci Jder, pe cînd lega strîns pe neguțător. Drege hamul și înhamă calul. Ducem pe amîndoi acești mișei la Cetate. Văd venind oameni din urmă, care ne-or da ajutor să-i rînduim unul lîngă altul în căruță. Și-or da samă la Domnie pentru neguțătoriile lor ascunse și vorbele purtate la hotar. Asemenea marfă o plătește îndată gîdea.

Văzînd că drumeții se apropie cu oarecare sfială, Jder le strigă de departe :

— Poftiți aici, oameni buni, și dați ajutor. Slujba Domniei !

Oamenii grăbiră îndată la porunca lui. Căruța cu prinșii fu întoarsă la Suceava. Cu destulă repeziciune, pe un drum lăturalnic, în afară de tîrg, Jder își duse prinșii la Cetate, dîndu-i, cu puține lămuriri, în sama postelnicului al doilea Grigoraşcu Jora.

Aceleași rînduieli ascunse ale întîmplării îi înlesneau graba de care avea nevoie. Măria sa Ștefan-Vodă era ieșit din ajun, cu boieri și călărime, înspre ținutul Hotinului. Grigoraşcu Jora, avînd la cunoștință parte din taină, porunci să fie lepădați robii la băști, pînă ce însuși domnia sa se va duce să-i cerceteze. Puse străji, cu poruncă să nu lese pe nimeni să pătrundă înspre prinși, ca să nu iasă vorbe de la ei în afară. Însuși domnia sa, încălecînd cu cea mai mare grabă și luînd cu sine cîțiva slujitori, coborî în tîrg, la ospătăria din ulița armurierilor, ca să apuce pe pana Mina și pe slugile casei.

La al șaptelea ceas al zilei, toți prinșii erau în tainiți. Postelnicul chemă pe Ionuț la poruncă și-i arătă ce se aflase. Adevărată era mărturisirea lui pan Iohan că, în sara

trecută, poposiseră la ospătăria lui neguțători. Acei neguțători porniseră în jos pe drumul Nimircenilor, la treburile lor. Ce neguțătorie vor fi avînd, încă nu se știe, dar trebuie să se afle îndată ce Iohan Roșu va fi strîns în clește. Orice neguțătorie ar fi, se dovedește că dumnealui Jder cel mititel a lucrat pripit, ca un tînăr ce se află, lovind și vărsînd sînge ; însă rău n-a făcut, deoarece a socotit să apere de vreo primejdie pe stăpînul său coconul domnesc. Se dovedește ușor că nu poate fi legătură între o amenințare pe care ar pune-o de aici la cale pan Iohan și popasul măriei sale Alexăndrel la Ionășeni. Căci măria sa Alexăndrel ajunge la Ionășeni sara, iar ospătarului îi trebuie tot atîta vreme să ajungă pe drumul lui la cunoscuții cu care ar fi avînd o întocmire împotriva coconului. Din locul acesta este iarăși destulă cale, patru sau cinci poște din cealaltă parte a hotarului, pînă la Ionășeni. Așa că nu se arată să fie asta pricina călătoriei lui pan Iohan. Pe urmă, de unde se știe că s-ar fi pus ceva la cale împotriva măriei sale Alexăndrel ?

— A mărturisit însuși leahul că el și muierea lui au dat de știre în Lehia pentru drumurile măriei sale la Ionășeni, se grăbi să dea lămuriri Jder. Acuma înțeleg și mai bine asta, aducîndu-mi aminte de toate ispitele femeii, și de prietinia pe care o arăta lui jupîn Crivăț medelnicer, și de șireclicurile îmbrățișărilor ei, căci nu era îmbrățișare fără întrebări.

— Aud asta cu mare uimire, jupîne Ionuț.

— Mă aflu cu totul rușinat de slăbiciunile mele, se rușină Jder.

Postelnicul Grigorașcu își scutură frumoasa-i barbă castanie, rîzînd cu plăcere și bătînd cu palma pe spate pe Ionuț.

— Fii mai puțin rușinat, jupîne Ionuț, rîse el, căci asemenea slăbăciuni sînt ale vîrstei noastre.

Ionuț îl privi cu grijă :

— Socot că domnia ta ai să afli adevărul.

— Care adevăr ?

— Că Domnia are dușmani în Lehia dintre pămîntenii noștri fugari de la Aron-Vodă.

— Asta se știe. Se află acolo mai cu samă jupîn Mihu, fost mare logofăt.

— Deci pot fi primejdioase pentru stăpînul nostru drumurile la Ionășeni.

Postelnicul privi iar pe Jder cu ochi rotunzi de mirare.

— Pe cît înțeleg, jupîn Ionuț, se învoi el, domnia ta dovedești un duh ager, însă pribegii, în ziua de azi, au alte trebi ; și îngrijorările domniei tale sînt deșarte. Ori ai aflat ceva anume ? Găsesc și eu în mărturisirile leahului ceva, dar de aici la acea înfricoșată faptă la care cugeți domnia ta, mi se pare că-i destul de departe. Ce știi domnia ta anume ?

Jder se închise în sine, cu inima bătînd.

— Nu știu nimic altceva.

— Atunci putem cruța pe măria sa stăpînul nostru de supărări și mînii, se liniști postelnicul Grigorașcu. De ce să vîrîm în măria sa și această spaimă ? Și mai ales de ce să afle măria sa de drumurile coconului său ? Dacă află măria sa, nu-i bine. Iar mai ales dacă se întîmplă ceva lui Alexăndrel, atuncea se duc și alții să ție tovărășie, la întuneric, leahului și muierii lui. Ascultă-mă pe mine, îl mîngîie prietinește postelnicul pe Jder, ia din toate învățătura cea bună. Lasă în seama mea pe prinși, iar domnia ta nu mai întîrzia și du-te după Alexăndrel-Vodă, precum mi-a lăsat măria sa poruncă în astă dimineață, cînd a ieșit din Cetate.

Mezinul comisului rămase un timp amețit și cu privirile tulburi, încercînd să deslușească în sine ce avea mai bun de făcut. Orice adaos al lui în legătură cu mărturisirile jupîniței Nasta ar fi descoperit ceea ce nu trebuia să știe nimeni pe lume și mai ales l-ar fi vîrît — din ceea ce arăta destul de deslușit postelnicul — în primejdie de moarte. Înțelepciunea care se afla în împrejurări și-n presimțirile lui îi poruncea din nou, de astă dată prin glasul lui Jora, purtarea ce trebuia să aibă. Nu-i rămînea alta decît să ceară de la postelnic cai hodiniți pentru el și pentru Botezatu și să se ducă într-o întinsoare la Ionășeni. Ajutor de oșteni nu poate cere, ca să nu se stîrnească iarăsi întrebări și cercetări, însă nu mai era de pierdut nici o clipă. Încă mai era vreme să ajungă la timp, ca să scoată

pe coconul domnesc la larg. Iar dacă spaimele se dovedesc năluciri mincinoase, atunci înseamnă că în zodia lui, pe care i-a spus-o pe de rost dascălul Pamfil, nu-i nici o scădere. Va avea har în dragoste și milă de la cei mari, cum a ieșit în șoaptă și din ghiocul proorociței.

Dobîndind cai proaspeți, își căută în pripă slujitorul și-l puse să închinge pe ei șăile cu tot tacîmul lor neștirbit. Încălecă numaidecît și coborî pe urmele stăpînului său. De la jumătate de cale, spre sară, umbletul începu să-i fie anevoios. Sosiseră nouri urîți, din asfințit-mïezul nopții, aducînd ploaie. După un ceas de asemenea vreme, drumul se desfundă. Într-un răstimp, curgerea ploii conteni și se învălui asupra cuprinsurilor o pîclă cenușie din care curgea burniță. Jder și Tatarul căutau cale mai puțin grea pentru cai prin pajiștea de la marginea drumului. În locurile pietroase dinspre Ionășeni, umbletul le spori. Ajunși deodată, noaptea tîrziu, în preajma curților, Jder opri, plecîndu-și urechea și ascultînd, cu inima înfricoșată.

Locul părea liniștit ; nu se zărea nici o lumină nicăieri.

— Ține-ți armele gata, porunci Ionuț Tatarului.

El însuși, descălecînd și apucînd sabia goală, dădu ocol cu luare-aminte saraiurilor. Chemă cu glas încet straja, pe care o știa așezată în acea parte a gospodăriei. Ca și cum ar fi tresărit din somn, cornul izbucni scurt și spăriat. Omul era vîrît într-un covru de paie ; răsări ca o matahală neagră, înălțînd bîta. Cînii începură a zăpăi cu oarecare lene din adăposturi.

— Cine-i ? răcni înăbușit paznicul.

— Eu sînt, slujitorul măriei sale. Fii liniștit.

— Aha ! domnia ta ești boierașul cel cu semn la ochi.

— Eu sînt. Răspunde-mi dacă măria sa a ajuns cu bine.

— Slavă Domnului, a ajuns cu bine și acu hodinește.

— Ce fac stăpînele ?

— Ce să facă ? Nu știi domnia ta treaba femeilor ? Cum l-a cunoscut pe măria sa, jupînița noastră s-a bolnăvit iar. Ei, da' de-acu poate i-a trece.

Străjerul rîse singur prin întuneric, ca și cum era încredințat că Jder nu-l aude. Însă Ionuț îl auzea, bucurîndu-se de acel rîs prin pîcla burniței.

— Încolo-i bine-pace ?

— Bine-pace, mulțămim Maicii Preciste.

— Cînd au venit oamenii cu veşti de dincolo ?

— Ieri. A venit unul cu caii cumpărați de la un sleahtic. Are stăpîna asta a noastră patima cailor mari. A stat acel om pînă azi ; iar spre sară s-a întors la treaba lui. A stat şi s-a uitat cît de frumos venea măria sa cu slujitorii săi, şi cu cîtă repeziciune a descălicat măria sa. A făcut semn cu capul de mare plăcere şi s-a dus. Încă rîdea şi spunea că nu tîrzie vreme se întoarce.

— Ca să mai aducă şi alți cai ?

— Întocmai precum spui domnia ta. Nouă totdeauna, jupînelule Ionuț, ne-a plăcut cum le vezi toate şi le înțelegi, aşa că jupînița Nasta socot eu că are să se bucure văzîndu-te. Ai venit c-o întîrziere, ori c-o grabă ?

— Am venit cu întîrziere, omule, căci aşa a fost rînduiala mea ; şi cu grabă, căci trebuie să trezim pe măria sa, ca să purceadă în clipeală, să se afle numaidecît mîni înainte de amiază la porunca Domnului nostru Ştefan-Vodă. Deschide poarta, ca să trecem la odaie, să deşteptăm pe slujitorii măriei sale coconul domnesc. Să-şi scoată caii, să apuce armele.

— Oi, jupînelule Ionuț, oftă străjerul ; grele-s slujbele Domniei, dar n-ai ce face, trebuie să te supui şi să umbli, noaptea, pe vreme de ploaie. E mai bine de mine, aicea în culcuş, fără de nici o grijă.

Filosofînd, omul deschise poarta şi dădu glas din corn. Jder porunci Tatarului :

— Trezeşte slujitorii şi-i scoate fără de nici o întîrziere afară !

Sunară bătăi în uşi şi se stîrni zvoană.

Cu calul de căpăstru, Ionuț trecu la casa stăpînilor. Cînii, în preajmă-i, lătrau întărîtat. O lumină scăpără prin geamul cunoscut de el. La gratii apăru fantasma înfricoşată a Nastei.

— Nu te teme de nimic, îi strecură el cuvînt, apropiindu-se grabnic.

— Tu eşti, Ionuț ? se uimi ea, cuprinzîndu-şi în palme tîmplele. Nu te aşteptam, dar mă gîndeam la tine şi stăteam trează. Nu ştiam ce să fac şi dacă trebuie să măr-

turisesc ceva măriei sale. Acuma sînt bolnavă cu adevărat, Ionuț, de frică.

— Dă-mi drumul. Trebuie să scol pe măria sa.

Se născu în odăi dintrodată freamăt. Glasul jupînesei Tudosia păru că se tînguiește. După ce se traseră zăvoarele, Nasta rămase o clipă în fața lui Jder, în straiul ei alb de noapte. El o cuprinse repede sărutînd-o, apoi o depărtă de la sine. Trecu spre stăpîna casei, care scotea pe ușă un braț cu făclie și un cap uimit, legat pe sub bărbie cu grimea roșă. Bătu în ușa cămării coconului.

— Măria ta, scoală și ieși. Porunca lui Vodă! Slujitorii așteaptă afară.

Ușa se deschise numaidecît, Ionuț apucă din mîna jupînesei făclia și pătrunse la stăpînul său. Îl ajută să tragă pe el straiele, îi încinse armele. Îl trăgea după el, fără nici o sfială că l-ar putea jigni în mîndria lui de cocon domnesc.

— Spune-mi repede, Jder, ce este? îl cerceta cu înfricoșare Alexăndrel. A aflat ceva poate măria sa? Are nevoie de mine pentru vreo pricină? Este vreo ridicare grabnică la război?

— Îți spun pe drum, măria ta, nu pot suferi să mai stai aici.

— A fost sara cea mai plăcută a vieții mele, Ionuț.

Jder se alătură strîns de el și-i simți duh de vin.

— Aï auzit ce ți-am spus, prietine Ionuț?

— Am auzit, măria ta.

— Am găsit-o pe Nasta întristată și bolnavă, dar pe urmă s-a veselit de venirea mea.

— Mă bucur prea mult de asta, măria ta, mormăi scrîșnit Jder, dar te rog încă o dată să binevoiești a ieși. Altfel se poate întîmpla pentru noi amîndoi o primejdie.

— Nu înțeleg ce poate fi, prietine Ionuț. S-ar cuveni să ne luăm rămas-bun de la gazde.

— Nu-i vreme de asta, măria ta. Cum să se înfățișeze în fața unui cocon domnesc niște jupînese cuviincioase numai în cămăși de noapte?

— Ai dreptate, Ionuț. Poate s-ar fi putut să aștept pînă dimineață. Dar dacă spui domnia ta că altfel nu se poate, am ieșit.

— Să-ți așez dulama, măria ta. E vreme de ploaie. Binevoiește de încalică.

Oamenii erau buluciți prin întuneric dinaintea livezii de zarzari. Doi slujitori purtau făclii. Alexăndrel-Vodă încălecase.

— Stîngeți luminile ! porunci Jder.

Coconul domnesc căscă plictisit, mormăind :

— Urîtă vreme.

Apoi rîse, ca un copil fără grijă, de împrejurarea neașteptată în care se afla. Jder era încordat de o frică nebiruită. S-ar fi dorit la multe poște de acel loc. Nu se vedea nimic : împrejurimile zăceau neclintite sub bura de ploaie ; cu toate acestea sălbătăciunea din el avea fiorul primejdiei. Subt acest fior era și îndîrjirea de a depărta de Nasta un potrivnic. Apăruse un prilej prielnic de care se folosea. Asta-l încălzea pe o parte, ca focurile de popas, iarna, în pădure ; pe cînd din cealaltă latură îl sufla, înghețat neliniștea.

După cel dintăi avînt al cailor în drumul mare, Jder rîndui lui Coman să fie călăuză înainte și lui Botezatu să rămîie pază îndărăt. Curgerea ploii aproape contenise și rămăsese numai negura, plutind peste fînațuri, peste iazuri și dumbrăvi. O lumină palidă de lună se cernea prin pîclă.

Era poate către a treia strajă a nopții, după socoteala pe care o făcea Ionuț timpului. Pe cînd umbla în preajma stăpînului său și era cu urechea ațintită către zvonurile dindărăt, înțelese că vine cu grabă dintr-acolo Tatarul. Își grăbi calul înainte, spre călăuz. Cînd Botezatu îl ajunse, îl opri, așteptînd veste rea.

— Ne caută călăreți din urmă, îi zise slujitorul. Le-am auzit tropotele și chemările. Par a fi mai mulți decît noi.

Jder fluieră încet — ca și cum pierdea în acea clipă toate : nădejde, dragoste și viață. Acum întăia oară se afla într-o primejdie adevărată și-și mărturisea cu umilință că frica lui e fără cusur, cu mult mai aspră decît atunci cînd văzuse iepurele de o sută de ani. Cu toată această frică, pe care o simțea ca pe o arșiță a trupului, judecata îi rămînea întreagă și lucra cu hărnicie. Privind în dreapta și văzînd locurile prin lucirea slabă a negurii,

cunoscu unde se afla ; căci toate acele încîntate priveliști din preajma dragostei lui îi rămăseseră întipărite în fundul ochilor, ca să le poată avea în el și-n ceasul morții. Știa că are în dreapta un rediu prăpăstios, lîngă o baltă fără stuh. În acel rediu era o curmătură de ape de ploi, pe unde se hrănea balta aceea. Nu putea fi în altă parte și mai grabnic o altă apărare mai sprijinită dindărăt și din laturi. Deci ocoli în dreapta, călăuzind într-acolo slujitorii cu Domnul său.

Porunci celor doi slujitori :

— Lepădați grabnic cuvînt la oameni că avem o primejdie asupra noastră și să-și gătească armele. Ne așezăm în curmătura dealului ; și hotărăsc lui Coman să treacă pe alăturea înainte, ca să caute ajutor la cel dintăi sat.

Ionuț se întoarse spre stăpînul său. Găsi și pe Crivăț medelnicer lîngă Alexăndrel-Vodă. Amîndoi aceștia înțelegeau ceva, dar nu deslușeau bine ce putea să fie.

— Ne caută altă poruncă a măriei sale ? întrebă coconul. De ce ne ferim de dînsa ? Căci eu vreau să mărturisesc părintelui meu tot ce-am săvîrșit fără știința măriei sale.

— Of ! și iar of ! măria ta, se tîngui Jder cel mititel. Dacă ar fi numai asta, am da pinteni cailor și ne-am tot duce. Însă află acuma, măria ta, că de la hotarul leșesc vin asupra noastră dușmani. Dumnealui Crivăț medelnicer ar putea înțelege mai bine, dacă și-ar aduce aminte de raiul nostru de la tîrgul Sucevii și de ispita șarpelui de acolo. Așa ar spune bădița meu Nicodim monahul.

— Care rai și care șarpe ? își încrucișă ochii cu o nemaipomenită uimire medelnicerul.

— Și pan Iohan și pana Mina, cinstite medelnicer, stau în popreală la Cetate și au să-și deie samă de vina lor. Ne-om da și noi samă de slăbiciunile noastre. Căci de la noi, și mai vîrtos de la domnia ta, s-a știut de umbletele măriei sale. Dușmanii lui Vodă vor fi oblicit și mi-i frică tare că urmările au să se vădească numaidecît.

Coconul se miră cu semeție :

— Ce spui domnia ta, Ionuț ? Cine poate îndrăzni să se atingă de mine ?

— Se găsesc, măria ta, oameni fără de ruşine, de asta să nu te îndoieşti. Cum am aflat, am venit într-o întinsoare, să te înlătur de la pierzare.

— Cum ? atuncea nu-i porunca măriei sale părintelui meu ?

— E tot o poruncă, măria ta, pe care nu se putea s-o lepăd de la mine.

— Cum se poate una ca asta, Jder ? se răsuci în şa, jignit, coconul Alexăndrel. Pentru asta ai cutezat să mă tragi de picioare ? şi să mă mîi de spate afară ? Ai să dai samă de cele săvîrşite.

— Mustră-mă, măria ta, îi întoarse cu îndărătnicie cuvînt Ionuţ. Să nu-mi iei însă capul, deoarece am acuma nevoie de el. Poate că nu mult va trece şi am să-l pun pentru viaţa măriei tale.

În vremea acestui schimb de vorbe, jumătate glumeţe, jumătate întărîtate, slujitorii intrau în curmătura dealului, descălecînd şi gătindu-şi armele.

Cel mai umilit medelnicer Dumitru Crivăţ izbuti să se rupă din mişelnica sa mirare ; îşi smulse sabia şi făcu doi paşi împotriva primejdiei încă necunoscute. Avu un rînjet mînios.

— Socot eu acuma, mărite stăpîne şi prietine Ionuţ, că mi s-a încheiat veleatul aici, plătind prostia de care sînt vinovat. Se mai dovedeşte încă o dată lumii, care-i pricina nenorocirii barbaţilor.

Coconul domnesc se frămînta încă în şa, cu supărare.

— Îţi poruncesc, Ionuţ, strigă el, lămurire deplină.

În acea clipă sună un corn cătră şosea.

— Poftește, măria ta, şi ascultă, şopti Jder, dintrodată liniştit. Lovită de acel sunet, frica lui fu înlocuită de o luare-aminte ageră.

După corn, se înălţă glasul gros al unui crainic. Striga leşeşte. Jder nu înţelegea. Dar coconul Alexăndrel şi Dumitru Crivăţ medelnicerul înţelegeau.

— Poftim pe măria sa Alexăndrel-Vodă să se deie prins. Avem poruncă să nu i se pricinuiască nici o stricăciune ; dar dacă nu se supune, noi nu putem răspunde de viaţa măriei sale.

Jder se roti cu braţele în jurul lui, ţistuind şi poruncind tăcere.

Nimene nu răspunse crainicului.

Jupîn Dumitru Crivăț lămuri în șoaptă lui Ionuț înțelesul vorbelor strigate și se miră către sine însuși.

— Ț! ț! cum a putut înțelege și cunoaște ce are să se întîmple un fecioraș ca acesta, mai bine decît oameni în vîrstă și înțelepți! Deoarece bătrînii sînt nevrednici, sînt nevrednici și păcătoși!

— Jupîne medelnicer, se mărturisi cu îndrăzneală Jder, înălțînd fruntea; cei tineri sînt și ei păcătoși, căci au frați monahi împotriva cărora au pus prefăcătorie și minciună!

Străpuns de înfrîngere, mezinul comisului se închină făcîndu-și cruce și îngenunche, avînd în toată ființa un cutremur de rugăciune tăcută. Cum se umili astfel, închizînd ochii, i se arătă în întunericul pleoapei maică-sa comisoaia.

Deci va mai vedea pe jupîneasa Ilisafta și-l va mustra pentru fărădelegile lui! Dintrodată se simți alinat și, săltînd în picioare, își cercetă la coburi armele și uneltele. Trase săgeți din cucură și cercă struna arcului. Găsi lemnușe muiate în pucioasă topită, cu care avea el meșteșug să aprindă foc. Cercetă toate cu luare-aminte, pîndind pieziș către partea de unde se auziseră vrăjmașii.

— Măria ta, se răsuci el deodată către stăpînul său, cuprinzîndu-i mîna și ducînd-o la fruntea sa, iartă-mă dacă ți-am greșit cu ceva!

Alexăndrel-Vodă îl trase lîngă sine îmbrățișîndu-l.

Jder suspină. Apoi se închină spre cocon.

— Măria ta, șopti el cu îndrăzneală, dă-ne poruncă. Să iasă înainte cei șase arcași pe care-i avem. Aici e loc strîmt; nu se poate cățăra nimeni la spatele nostru în pisc; nici pe laturi nu poate răzbi nimeni spre noi. Din față, orice îmbulzeală ar fi cu suferință și pagubă. Dacă întîrzie ei, ne vine nouă ajutor. Nu pot eu deocamdată înțelege ce au să facă; se cuvine să fim cu băgare de samă la orice scornitură a lor. Dacă totuși dau cumva navală și nu se opresc la săgeți, îi putem bate cu sabia.

Toate socotelile acestea murmurate ale lui Jder medelnicerul le asculta cu mirare, aducîndu-și aminte de vorbele și pildele prea sfințitului Amfilohie Șendrea. In

vremea asta deasupra oamenilor de jos, care se pîndeau unii pe alții în tăcere, începură a se mișca negurile, măturînd luciul iezerului. Luna începu a se desluși ca prin niște perdele străvezii. Atunci coconul domnesc și slujitorii lui văzură cea dintăi înaintare furișată a urmăritorilor lor. Erau zece ori doisprezece oameni care înaintau ghemuiți pe brînci, prin fînaț. În urma lor, înegreau alte mogîldețe, gata să sară și să sprijine pe cei dinainte.

În această repede luminare a locului, Ionuț își încordă arcul și trimese o săgeată. După întăia, urmă îndată a doua. La treizeci de pași, oamenii loviți se zvîrcoliră, înăbușindu-și cu obrazul în pămînt vaietele. Alte săgeți vîjîiră de la arcași. Vrăjmașii se tupilară în fugă îndărăpt.

Jder rînji către Crivăț :

— Spune-le, jupîne medelnicer, să-și cruțe viețile, pînă ce vin oameni din sat și oșteni, în sprijinul nostru.

Dumitru Crivăț strigă spre joimiri această veste, c-un glas gros, cu mult mai amenințător decît al crainicului leah.

— Așteptăm și noi ajutor ! răspunse dintr-acolo același crainic. Dacă nu poftiți să vă supuneți de bună-voie, sîntem nevoiți să vă înșirăm în suliți.

Ionuț ascultă cu atîțare tălmăcirea vorbelor. În acest timp Alexăndrel-Vodă lepăda dulama și primea de la un slujitor sabia ; se întorsese către amenințări zîmbind cu nepăsare. Dintrodată în înfățișare i se arătă semeția și-i sclipeau în aburul lunii ochii, pîndind vînătorește și pieziș.

Jder se ținea cu mult mai umilit în fața unei primejdii viitoare. Își ferise calul în tufe, își descînta uneltele aplecîndu-se asupra lor. Ca și oștenii de meserie se dosise după un copac al dumbrăvii. Însă voievozii au altă rînduială în lume, se gîndi el, și trebuie să se ție în orice împrejurare cu multă fală !

După o așteptare neclintită de jumătate de ceas, oamenii podgheazului își dovediră iar hotărîrea de a-și lua prada de care aveau nevoie înainte de revărsarea zorilor. Mult nu mai puteau întîrzia. Ființa lor nu se mai vedea în noaptea limpezită. Veneau totuși mișcîndu-se domol în dosul unui car încărcat cu snopi, pe care-l întorseseră și îl împingeau din oiște. Astfel se adăposteau de săgeți, și puteau înainta pînă în ruptura malului. De-acolo nu le ră-

mînea decît să deie un iureș grabnic cu sulițile. Fiind astfel în putere, nădăjduiau să audă cu mult înainte de a ieși la năvală strigătele de supunere ale oștenilor domnești. Căci lotrii podgheazurilor, ca și tatarii, nu mai cruțau după aceea nici un suflet de om. Crainicul mai porunci o dată supunere din depărtare, pe cînd căruța încărcată cu snopi își făcea încet, pas cu pas, înaintarea.

Atunci Jder își trase scăpărătorile și zbătu oțelul în cremene, aprinzînd iasca. De la cărbunașul de iască aprinse un lemnuș cu pucioasă. Legă de săgeată acest lemnuș de pucioasă c-un fir uscat de iarbă. Trimese din arc în snopi acea flacără albăstrie, care trecu abia văzută, ca un licurici zburător. Aceeași lucrare o săvîrși și cu al doilea lemnuș. Aștepta cîteva clipe să vadă aprinzîndu-se snopii.

— Treaba asta, jupîne Ionuț, îi dădu sfat rîzînd și crîșcînd de mînie cel mai umilit medelnicer, e mai bună pe vreme uscată decît pe ploaie. Dacă nu s-aprind snopii a treia oară, atuncea să știi că blăstămații ne răzbesc. Binevoiește, te rog a-mi da mie aceste bețe cu pucioasă, căci am și eu un meșteșug mai bun decît arcul. Se cuvine să-mi plătesc pe loc datoriile mele pentru pacatul ce am săvîrșit împotriva stăpînului meu.

Jupîn Dumitru Crivăț medelnicerul prinse liniștit între degetele mînii stîngi un mănunchi de lemnușe aprinse. Își lepădă de pe plete cușma. Își cumpăni în dreapta sabia și-și făcu cu ea cruce. Păși repede în linie dreaptă și în salturi asupra căruții mișcătoare și înfundă adînc în snopi, la uscăciune, semințele focului.

Lotrii podgheazului simțiră zguduitura carului. Ieșiră dindărăt și cunoscură că le-a venit dușman. Își sclipiră asupra lui penele săbiilor. Cînd izbucni dintrodată focul în vîlvătăi, glasurile lor se înălțară și ele cu mînie. Băteau în medelnicer, care se retrăgea pas cu pas apărîndu-se. Pătrunseră între ei săgeți de la Jder și de la arcași. Pojarul se risipea în sus și în laturi ca o cunună uriașă. Cei care înaintau adăpostiți se risipiră retrăgîndu-se cu grăbire. Cel mai umilit medelnicer rămase rănit de moarte lîngă foc. Un timp pojarul fu o opreliște cu limbi și șfichiuiri vii, prin care lotrii nu mai puteau pătrunde.

La răsărit începu a crește geană de ziuă.

CAPITOLUL XII

CÎND AU CERCAT LA TIMIȘ
NIȘTE NEGUȚĂTORI PRICEPUȚI
ȘI MAI CU SAMĂ ÎNDRĂZNEȚI

Neguțătorii popositi într-o sară la ospătăria lui Iohan Roșu din Suceava, uliția armurierilor, erau niște oameni blajini și cu supunere, arătînd oricărui obraz dregătoresc ce-i oprea carte și îndreptare de la dumnealui August Hroniţki, șoltuz al Liovului, și de la cinstitul Faust Popin, starostele din același tîrg al negoțului din afara Republicii. Pe lîngă hîrtii, arătau și zloți buni, care sunau frumos pe tejghelele hanurilor. Arătau plăcere pentru mîncarea țării și mai ales pentru vinuri.

Înfățișarea lor nu era dintre cele obișnuite, căci nu erau mari și grași, cum e dat neguțătorilor lioveni, ci se arătau ca niște bărbați sprinteni ; de aceea umblau călări, ceea ce iarăși era întrucîtva de mirare. Caii lor nu erau de mare preț, cumpărați din grajduri domnești, ci niște alergători de dîrvală, însă iuți la fugă și răi la apropierea oricărui străin. «Niște cai căzăcești, ziceau rîzînd domniile lor, care rabdă la foame și la trudă, cu care ne facem foarte bine treburile.»

Unul dintre acești neguțători grăia bine limba țării, fiind de baștina lui moldovan, cum se vedea după nume ; însă fusese dus din pruncie de către părintele său în pămînt străin. Îl chema Toma lui Bogat. Cel care părea căpitenie între ei avea numele Grigorie Pogonat ; purta într-adevăr o barbă frumoasă neagră după numele-i grecesc și descîlcea și el destul de bine moldovenește ; iar al treilea era mut, adică neamț, cum spun rușii, și nu putea scoate o vorbă omenească ; însă, șoptit, îi umbla foarte repede limba într-un grai străin. Pe acesta îl chema Matiaș Croșca. Poate era neamț cu adevărat, dar părea la fel cu ceilalți în îndeletnicirea lui de călăreț, băutor și purtător de arme. Ducînd bani cu ei ca să plătească marfă, aveau nevoie firește și de arme pe care le mînuiau cu vădită ușurință.

După ce au ieşit din Suceava, popasul dintăi şi masul le-a fost la hanul Spătăreştilor, deasupra Moldovei. A doua zi au purces înainte cu întîrziere şi lene, după ce au întrebat în felurite chipuri pe hangiu despre marfa după care umblau. Atuncea s-a văzut că sînt neguţători de ceară. Şi mai ales se arătau căutători de un fel de ceară care nu se găseşte nicăieri pe lume, ci numai la Moldova, şi mai ales în valea Siretului. Hangiul de la Spătăreşti nu ştia nimic despre asemenea ceară, iar ei s-au veselit bătîndu-l pe spate şi crucindu-se că veneţienii, tocmai la marginea pămîntului, lîngă Marea, cunosc asemenea ceară, iară pămîntenii Moldovei nu o cunosc. Asemenea ceară, verzie la coloare, are prea plăcut miros şi boierii veneţieni se fudulesc cînd au în palatele lor făclii din asemenea ceară. La palatul cel mare al dogelui şi la sala sfatului celui mare al senatorilor nici nu se cuvenea să ardă altfel de făclii. Asemenea ceară se plăteşte de douăzeci de ori mai mult decît cealaltă şi nici nu se arde curată, fiind aşa de scumpă, ci se amestecă în ceara obişnuită. Şi chiar nici nu-i sănătos să se ardă curată, deoarece are o mireasmă prea tare, de te doare de ea capul, ca de un venin. Deci, arătau ei hangiului care-i asculta cu mirare, mai ales de asemenea marfă sînt doritori, şi drumul lor este către nişte prisăci din valea Siretului, de care au ştiinţă neguţătorii de ceară lioveni.

— Multe minuni sînt pe lumea asta, zicea hangiul către slujitorii poştei domneşti, privind cu plăcere în urma călătorilor străini.

Popasul al doilea l-au făcut acei neguţători la alt rateş, dincolo de curtea vistiernicului Cristea, nu departe de locul unde coteşte un drum la stînga, printre codri, către apa Siretului. Acel rateş, care începea, în vremea aceea, să se cheme al vistiernicului, are în apropiere lunca şi apa Moldovei. Peste luncă şi peste apa Moldovei se văd aşezările de la Timiş cu hergheliile măriei sale Vodă Ştefan. După pajiştile de la Timiş, se amestecă în sus valuri de păduri.

Aici liovenii au găsit pe adunătorii lor de marfă, veniţi cu patru săptămîni înainte. Aceşti adunători de marfă erau de asemeni în număr de trei ; dar numai doi se arătau slujitori vrednici, umblînd pe la prisăci şi adunînd ceară. La

Sîntilie, cînd prisăcarii bat mătcile slabe şi le scot fagurii, se rupe şi preţul cerii. Atuncea umblau ei de colo-colo, cerînd ceară cît mai curată şi scoţînd din chimir zloţi cu zimţii neştirbiţi. Aceşti zloţi îi arătau fără să-i lepede, îndemnînd pe prisăcari să mai topească o dată ceara şi s-o puie nouă zile s-o bată un izvor, ca să-i iasă în soare frumuseţa şi albeaţa.

Al treilea slujitor părea un nevrednic, căci nu umbla în treaba neguţătoriei ; ori era şi el stăpîn şi poruncea numai celorlalţi doi. Era un bărbat cu părul sur, beteag de ochiul drept. Acest ochi stîns îl avea subt un solz. Şi celalalt ochi se afla beteag şi lăcrăma întruna. De unde pînă unde aflase acest rus chior, Ilia Alapin, că sub pădurea de lîngă Timiş, între mesteceni, se găseşte un şipoţel, care picură din piatră o apă ruginită, bună pentru suferinţa lui. Se ducea aproape în toate zilele la acel izvor şi se părea că ochiul lui drept începea să se limpezească şi să lăcrămeze ceva mai puţin.

— Mulţămesc lui Hristos şi prea curatei lui Maice, se închina moş Ilia Alapin cătră cei trei tovarăşi ai săi, în faţa gospodarilor adunaţi la rateş ; aici am găsit leac pentru suferinţa mea, ca să pot vedea soarele pînă la sfîrşitul zilelor mele.

Slujitorii adunători de ceară se plecară cuviincios în faţa celor trei, rămînînd în picioare pînă ce Grigorie Pogonat le porunci să se aşeze şi ei şi să îndrăznească a-şi întinde labele lor arse de soare cătră ulcelele de vin.

Toma lui Bogat începu a cerceta, în auzul tuturor, pe slujitorii de la faţa locului, despre mersul trebii. Gospodarii aflaţi în petrecere la rateş priveau şi ascultau cu mirare pe acel neguţător liovean, grăind aşa de bine moldoveneşte, iar slujitorii răspundeau, bolmojind ici-colo vorbe ruseşti.

Toate treburile erau bine pornite. Erau arvonite zece cară de ceară în prisăcile de pe Moldova. Dincolo de codru, la Siret, se aflau nişte fînaţuri fericite, în păliştea soarelui, de unde s-ar putea ridica pînă la trei sute de ocă de ceară verzie. Asta s-ar încărca într-al unsprezecelea car. Oamenii din partea locului au cară bune şi boi voinici. După Sîntămărie pot încărca şi trece marfa în Ţara Leşască. Drumurile sînt bine păzite, vămile blînde şi cin-

știte. Pînă la anul nou zintăi septemvrie, marfa se află la Liov. Toată lumea-i mulțămită.

Vatamanul acelor neguțători, Grigorie Pogonat, asculta cu luare-aminte aceste lămuriri și era prea mulțămit, mîngîindu-și barba.

— Întăi să ne mai aducă cinstitul crîșmar o oală de vin, porunci el, zvîrlind un ban de aramă pe masă ; după ce bem și oala asta de vin, am să mai rog pe cinstitul crîșmar, să se mai ostenească cu una, pentru care-i azvîrl pe masă alt ban, plătind cinstit ca orice neguțător liovean ; după asta poftesc să mergem la casa voastră să vedem probele de marfă.

Probele de marfă se găseau nu departe de rateș, la o căsuță luată cu chirie pe trei luni de la o văduvă sărmană. Femeia își încărcase cele cîteva cioveie, găinile și purcelul, și le trecuse dealul la o fată a ei măritată în sat la Moțca. Liovenii așezau în casă sloiurile de ceară, iar ei se culcau în fîn, sub șopron. Cît umblau cei doi slujitori după marfă, moș Ilia Chiorul stătea și păzea casa. Cînd se întorceau ei, la al șaptelea ori al optulea ceas al zilei, bătrînul își lua toiagul și trecea prin vad Moldova, ca să se ducă la izvorul lui, în pădurea de deasupra Timișului. Umbla domol pe cărare la deal și se întorcea tîrziu. Găsea de obicei pe cei doi tovarăși ai săi dormind. Mai adăogea ceva nutreț în ieslea cailor și se culca și el.

— Ei, prietinilor și tovarășilor, grăi meșterul Grigorie, descălecînd în ograda vadanei, să-mi spuneți acuma ce aveți de spus cu adevărat.

— Spunem, atamane, mormăi moș Ilia. Pentru ochiul meu sănătos, am istovit o cunună de ceapă, ca să-l fac să lăcrămeze. Cu atîta ceapă și cu atîta apă ruginită, mă tem să nu pun și la stînga solz, cum am în dreapta. Altfel, în altă privință, nădăjduiesc să pornesc în noaptea asta la locul meu.

— Nădejdea ta, moșnege, are să se împlinească. N-am venit să mă așez aici ; am venit ca să mă întorc numaidecît.

Bătrînul își făcu cruce.

— Dumnezeu și Maica Domnului au să ne ajute să umblăm cu bine la noapte. Dar trebuie să-ți spun, atamane Grigorie Gogolea, ca un hoț vechi și cinstit care mă

aflu, că, după cîte am văzut eu cu ochiul meu cel bun, aici, la Timiș, sînt alți hoți tot așa de vrednici.

— Au simțit poate ceva ?

— Nu ; de asta să n-ai nici o grijă. Unde umblă moș Ilia Chioru, nu poate nimenea desluși de ce umblă el și ce vrea el. Doar prea sfințitul mitropolit de la Kiev, după ce s-a sfătui cu soborul trei zile, să poată desluși ceva. Și încă și atuncea, acel ceva e ca și nimica. Am umblat la izvorul meu și nu m-a întrebat nimene așa cum se cuvenea față de un om sărman ca mine. Am băgat de samă cîte grajduri sînt, cîte ceairuri, ce fel de pază și ce fel de străjeri ; mi-am dat samă cum umblă, cum se schimbă și ce putere au, și am înțeles, atamane Grigorie, că noi, fiind numai șase oameni, nu ne putem bate cu șaizeci.

— N-am venit, moșule, ca să ne batem, am venit pentru altă ispravă.

— Știu. Ce ispravă poți săvîrși dacă acolo-i pază ca și cum ar fi haznaua de zloți a lui Cazimir-Crai ? Mai întăi grajdul acelui harmasar cu numele Catalan nu-i în margine ; nu-i nici într-o rîpă, ca să poți, nesimțit, zugruma străjile. E aproape de odăile străjerilor și la o zvîrlitură de băț de chilia comisului Simion. E așa de bine păzit calul încît nu înțeleg cum am putea pătrunde să-l dezlegăm și să-l luăm cu noi.

— Cu toate acestea, moșule, trebuie să pătrundem. Altfel nu primim de la jupînul nostru căușul de zloți, cum ne este tocmeala.

— Bine, să pătrundem, căci asemenea fapte am mai săvîrșit. Să răpim și calul. Să-l trecem apa, să-l ducem în casa unde ținem ceara, să-l măsluim, să-i îmbrăcăm copitele cu saci, să facem toate cele de cuviință. Asta vrei să facem ! Asta nu se poate ! Cît ai bate în palme, stau toți acei slujitori roi împrejurul nostru. Trebuie să ne ghemuim la pămînt și să lăsăm să ne ia capetele. Asta este.

— Moșule, nu fi nebun ca în tinereță ; fii înțelept după vîrsta în care te afli, îi răspunse cu blîndeță atamanul Grigorie. Am ascultat ce-ai spus și-mi trag urmările. Dacă nu se poate să răpim calul, nu-l răpim. Stai, — nu te tulbura nici nu te veseli. Dacă nu se poate să răpim calul, nu-l răpim. Am numai nevoie să intru pînă la el, să-i pun jugherul la beregată ; și, dacă pot, să-i iau semn steaua din frunte,

drept mărturie că am făptuit ce trebuie. Crezi că nu m-am gîndit la toate și nu m-am sfătuit cu boierul meu ? Ce nevoie are el de un harmasar bătrîn ? Lui îi trebuie numai pieirea acelui cal ; știe el că dacă piere acel cal, cade jos și Ștefan-Vodă. Căci norocul măriei sale Ștefan-Vodă e legat de calul acela.

— Dar dacă nu-l poți lovi, căci se aude despre Catalan că ar fi năzdrăvan ?

— Îți poruncesc iar, moș Ilia, să fii înțelept. Dacă-i năzdrăvan, nu-l pot nici fura. Dacă-i cal de rînd, are să cadă ca orice cal. Nefiind cai năzdrăvani decît în poveștile tale, eu am să dau lui Catalan o lovitură de jungher și el are să cadă. Asta este. Pentru treaba asta îmi trebuie vreme numai cît ai număra pînă la zece. Voi trebuie să păliți în altă parte, ca să pot eu intra la locul anumit. După ce am numărat pînă la zece și am săvîrșit ce se cuvine, m-am dus. Fiecare își vede de drumul lui și iese la ținutul nostru, ori cu repeziciune, ori cu meșteșug. Asta se poate ?

— Socot, atamane, că asta se poate, se veseli bătrînul Ilia, clipind din ochiu-i teafăr.

— Atuncea, dacă se poate, întinde năsip pe fundul acestui poloboc, și fă însemnări cu vărguța asta. Aici e grajd, aici e ceair, aici e rîpă, aici e casa comisului. Cum mi le deslușești aici, te întorci și mi le arăți și acolo la locul lor de sub pădure, deoarece unele se văd de aici cu ochiul slobod. Cunoști foarte bine cît de departe vede ochiul lui Grigorie Gogolea. Din ceea ce-mi arăți aici și din ceea ce văd acolo, pun la cale pe unde trebuie să pășească patru dintre noi. Iar tu ai să mă duci, pe cararea ta, drept la locul cel mai apropiat și mai bun de intrare. După ce-mi arăți toate, și ne înțelegem, dăm grăunțe cailor. Ne punem cu pîntecele la pămînt și dormim. Înainte de a se ridica luna, noi trebuie să fim departe. Bine este așa ?

— Bine, răspunse cu îndoială moș Ilia.

Atamanul Grigorie rîse cu voie-bună.

— Ascultă, moșule, îl privi fără mînie atamanul : uită-te cu ochiul tău cel fără solz la tovarășii cu care am venit. S-au clătit ei din hotărîrea lor din pricina tînguirilor tale ? Nu s-au clătit. Căci să știi că Grigorie Gogolea nu-și

răpune ca un prost ţeasta pentru două parale. Să n-ai grijă prea mare. Am rînduit tot ce se cuvine ca să mă întorc sănătos acasă.

Moş Ilia se închină, pătruns de evlavie şi încredinţat de izbîndă.

— Să-ţi ajute, băiete, Dumnezeu şi Maica Precistă.

Îşi făcu de trei ori semnul crucii din creştet pînă sub foale, bătu metanie şi se duse să se culce cu faţa în jos, în paie, sub şopron, la rînd cu tovarăşii săi.

Între al patrulea şi al cincilea ceas al nopţii luna bătea încă pieziş din răsărit asupra cursului Moldovei împrăştiat în prunduri şi huceaguri. Vremea se arăta cu oarecare priinţă pentru acea afacere neguţătorească, deoarece se ridicau din cînd în cînd, din miazăzi, grămezi de nouri care astupau lumina. Treceau, şi cerul se lumina iarăşi. După un răstimp mai scurt ori mai îndelungat, înaintau iar spre lună munţi mişcători ori balauri şi zgripţori cu mai multe capete şi forme necontenit schimbătoare. Vînt nu bătea; cînd şi cînd se strecura prin frunzare o şoaptă pripită, care se stîngea repede.

În aşezarea de la Timiş, sus, unde se afla chilia comisului al doilea, iar în preajma acestei chilii închisoarea singuratică a harmasarului domnesc, şi, nu departe de acestea, odăile slujitorilor, era aceeaşi rînduială ca-n toate nopţile, şi străjile vegheau la locurile lor. Cum trîmbiţa cucoşul cel bătrîn porumbac de pe culmea lui din spatele chiliei comisului Simion, dintre hamuri şi scule, străjile dădeau strigăt, chemînd schimbul. De la odăi ieşeau slujitori, umblînd pe cărări ştiute, în toate cotloanele aşezării, luînd caraulele vechi şi aşezînd altele proaspete.

De patru săptămîni, în fiecare noapte, fără nici o scădere, Simion Jder priveghea dintr-un loc anumit această mişcare a slujitorilor săi, şi nu numai mişcarea slujitorilor, ci orice s-ar fi părut neobişnuit şi în afară de rînduială între zgomote şi arătări. Cînd se iscau din munte ploi cu tunete ori cu zvon de vînt, oamenii aveau poruncă să stea toţi treji afară, cu armele gata, în adăposturi anumite.

În nopţile line, slujba părea cu mult mai uşoară oamenilor. Era ceva mai anevoioasă pentru Lazăr Pitărel,

vatavul lor. Iar comisul al doilea își petrecea vremea într-un fel de somnie neliniștită.

Locul de priveghere al lui Simion Jder era pe o gireduică de fîn, în loc deschis, de unde se simțeau toate ale nopții. Îndată ce se alina mișcarea așezării și se făcea întuneric deplin, el se strecura nesimțit în acel adăpost, de care slujitorii de rînd nu știau nimic. Cunoștea locul și putea îndrepta spre el anumite chemări numai vatavul Lazăr. Nu-l știa nici comisul cel bătrîn, care suia uneori în puterea nopții, cercetînd străjile.

— Unde-i jupîn al doilea comis ? mormăia domnia sa posomorît.

Lazăr Pitărel îi dădea un răspuns potrivit, cum că jupîn Simion cercetează locurile dinspre pădure, ori umblă în lungul liniei străjilor, ori s-a dus cu sulița și cu cînii în rîpa din coasta izvoarelor, unde au slobozit urlete lupii. Erau în acel an două lupoaice fătate în tihăriile din rîpa izvoarelor, una în locul numit Pietrărie și alta în Glodurile lui Pahomie.

Jupîn Manole Păr-Negru se uita cu supărare la toate ; se răsucea în loc petrecîndu-și prin barba mare degetele rășchirate ale mînii stîngi, intra o clipă în grajdul harmasarului, pe urmă se ducea. Ușile de la harmasarul domnesc erau date totdeauna în laturi. Se auzea din cînd în cînd, în întunericul dinlăuntru, bufnitură de copită în podină, ori strănut.

— Așa-i rînduiala jupînului comis al doilea, își urma șopotul bătrînul către vatavul Lazăr. Altădată aici sta totdeauna încuiat, cu lacată de-o ocă. Nu pot spune, vatave Pitărel, că-mi plac uși deschise, la vreme de noapte, cu harmasar de preț înlăuntru.

— Așa avem poruncă de la comisul Simion, răspundea cu blîndeță Lazăr Pitărel.

— Știu, își scutura barba bătrînul, numaicît mie nu-mi place.

— Aș îndrăzni, stăpîne, să-ți spun că să fii fără de nici o grijă.

— Așa spuneți voi, dar asta mie nu-mi aduce liniște și somn.

Pe gireduica de fîn, la căpătăi, Simion Jder își avea armele. Nu-i lipsea dulama și gluga pentru furtuni și ploaie. Lîngă șale avea pe cățeluța lui Ionuț, Dolca. Acea capaucă ageră și cuminte nu se clintea fără poruncă din locul unde o deprinsese să steie comisul al doilea. Cum se simțea în preajmă ceva neobișnuit, Dolca mîrîia ușor în spatele lui Simion. Bora, tovarășul Dolcăi, avea narav, în asemenea împrejurare, să dea glas cu larmă mare și chelălăituri ; de aceea comisul Simion îl înlăturase. Dolca îi strecura prin șale murmur, scoțîndu-l din somnie dacă era atipit. Prea arareori, însă, i se întîmpla asemenea slăbăciune comisului. De cînd rînduise această slujbă a oamenilor și această veghere a sa, își făcuse obicei să doarmă ziua. Pe lîngă asta, se ferea cu mare statornicie și tărie să pună în gură vin. Așijderea ținea trupului său doftoricească socotință, precum ținea cailor pe care-i avea în samă. «Să iei aminte la trei lucruri și tu, îi zicea domnia sa lui Lazăr Pitărel. Să-ți fie botul rece, picioarele calde și pîntecele ușor.»

În noaptea aceea cățeluța nu-i dădu înștiințare decît după două ceasuri de la schimbul întăi al străjilor. Asupra lunii se perdeluiau nouri, împuținîndu-i lumina.

Dolca mîrîi ; comisul Simion ridică fruntea, scuturîndu-și pletele. Își pipăi armele de la căpătăi și întoarse urechea.

Susurul de vînt stătuse. Dolca totuși adulmecă înălțînd botul. Îi veneau înștiințări tainice în crestăturile nasului și își subție mîrîitul, cu oarecare mînie.

Dintrodată detună chiot și larmă năprasnică spre vale, în lungul costișei, unde se aflau grajdurile iepelor. Cățeluța tresări. Comisul Simion o cuprinsese de după urechi, stăpînind-o. Odată cu chiotele, izbucniseră făchii. După puțin timp acele făchii căzuseră în întuneric. Străjile din vale se chemau și se îndemnau către tulburarea iscată. Se auzi glasul lui Lazăr Pitărel strigînd la odăi. Un pîlc de slujitori în arme ieși, coborînd cu grabă costișa.

Cățeluța se zvîrcoli. Comisul Simion o cuprinse sub brațul stîng, fără a se mișca din cuibarul lui.

Apăruse în preajmă, nesimțit, cu pași de umbră, un om. Se zărea cu totul nedeslușit subt întunecimea nourului. Totuși Simion Jder îl socoti înalt și sprinten. Era ușor

de înțeles că încălțările lui erau înfășurate în cîrpe de postav. Al doilea om îl urma domol și încovoiat. Acela se opri la zece pași în urmă.

Abia văzuse, de sus, comisul Simion, întăia mișcare a umbrei înalte și sprintene. În clipa următoare arătarea dispăruse. În aceeași clipă omul din urmă se apropiase deplin de ușa deschisă a grajdului. Cînd se apropie acesta, celălalt îl izbi dinlăuntru în afară c-o sudalmă înăbușită.

— Ce este ? șopti omul de al doilea.

— Grajdu-i gol, rînji dinlăuntru celălalt, ridicînd brațul, în pumnul căruia lucea stîns jungherul. Înapoi ! Înapoi ! tresări el deodată.

Cățelușa, scăpată din strînsoare, dăduse glas subțire. Comisul Simion și Lazăr Pitărel erau la cîțiva pași în preajma lotrilor, răsăriți din umbră.

Atamanul Grigorie Gogolea se prăbuși într-un salt, cu fruntea înainte, ca un taur care vrea să împungă. Jungherul lui, mînuit cu repeziciune înainte și în ambele laturi, era cu mult mai ager și mai primejdios decît niște coarne. Dar comisul Simion era pregătit și, pe lîngă asta, obișnuit cu toate repeziciunile. Sprijinit din cealaltă parte de vatavul Lazăr, nu venea asupra lotrilor decît c-o furcă de fier cu coada lungă și c-o mreajă, pe care o cumpăni din plumbi în stînga și o aruncă asupra lui Gogolea, înfășurîndu-l și încîlcindu-l.

Tovarășul lui Gogolea dădu îndată în genunchi, ridicînd brațele deasupra capului și răcnind.

— Fraților și creștinilor, milostiviți-vă de un nevolnic !

Era moș Ilia Chiorul. Cum îi puse Pitărel sulița în coastă, începu a scînci răgușit, pîndind în toate părțile cu ochiul lui cel sănătos.

Gogolea se frămîntă de două ori în laturile mrejei, tăind înaintea lui cruciș și curmeziș cu jungherul. Simion Jder îl atinse cu furca la pîntece și simți în colții de fier cămașă de zale.

Strigă scurt, fără mînie, însă cu hotărîre :

— Pune-te la pămînt, Rățoi, altfel te caut cu furca la gît.

Atamanul se așeză la pămînt, suflînd pripit pe nări, scrîșnind și suduind printre măsele, în limba lui malorosienească.

— Leapădă jungherul !

Atamanul Grigorie lepădă cu dispreț jungherul. Tocmai atunci luna ieși din nour, fulgerînd o scînteie în pana lată a armei.

— Ar trebui mai bine să-l întorc asupra mea și să mă străpung, zise el răgușit și cu mînie.

— Nu-i nevoie, îl liniști comisul Simion. Măria sa are gîde, care știe să-ți ieie și într-alt chip viața, fără vărsare de sînge.

— Aha ! rînji cu mare obidă atamanul Grigorie Gogolea, crezi domnia ta, comise, că mă tem de moarte ? Mai mult mi-i greață de rușinea întru care mă aflu. Sloboade-mă din mreajă, ca să-mi poți pune în cătușe pumnii, și ca să afli că nu mă tem de gîdea măriei sale Ștefan-Vodă. Moartea mea n-are să fie de streang ; după cît au arătat niște babe, cînd mă ridicam copilandru, pieirea mea are să fie de sabie.

— Ba sfîrșitul lotrilor, la Moldova, e într-o creangă de copac, unde îi leagănă vîntul.

— Bine. Avem să vedem îndată, urmă a rînji atamanul. Dați la o parte această zdreanță de moșneag chior și porunciți-i să nu mai bocească. Îți mulțămesc, comise, că m-ai slobozit din mreajă. Asta a fost soarta mea, să dau peste hoț mai mare decît mine, cum spune acest păcătos moșneag Ilia Alapin. De ce nu v-ați dus cu toții după larma care s-a stîrnit devale ?

— Te așteptam pe dumneata, ca să te primesc cum se cuvine.

— Atuncea ai știut c-am să vin ?

— Am știut.

— Ai aflat poate și de ce umblă moș Ilia la izvorul lui ?

— Am știut de ce umblă.

— Ai mai știut și ce negoț caută tovarășii mei ?

— Cum s-au arătat în partea locului, am știut, punînd să fie urmăriți și pipăiți pas cu pas. Căci am aflat din vreme cine te trimete și de ce te trimete. Te aștept de mult și, cum vezi, slujitorii mei aduc pentru tine obezile anume gătite.

Descurcat din rețea, Grigorie Gogolea întinse cu supunere pumnii, ca să-i fie apucați și strînși între cele două

bucăți de lemn. La semnul lui Simion Jder slujitorii se traseră la o parte.

— Acuma sînt fără de nici o putere, zîmbi lotrul. Puneți strînsoare la mîni și moșneagului, ca să n-aveți grijă nici din partea lui. Pe cei patru care au intrat cu făchii, nu-i mai poate prinde nimeni și nici de întors nu se mai întorc, așa că ești, comise Simioane, stăpîn desăvîrșit pe mine, după voința lui Dumnezeu. Am însă îndrăzneala să-ți spun iarăși că sfîrșitul meu nu va fi sus. Am să pier cu inima la pămînt, cum mi-i scris. Mai îndrăznesc a adăogi, comise Simioane, și te poftesc să nu zîmbești, că ai să mă petreci pînă la hotar și ai să mă lești să mă duc la treaba mea.

Simion Jder înălță fruntea cu mirare, privind neclintit pe Rățoi. Hoțul nu părea băut. Grăia limpede; zîmbea cu semeție.

— Nu ridica din umeri, comise Simioane. Nu-s beat și nici nu-s nebun. Mai ales, cinstite comise Simioane, nu sînt prost. Eu am cunoscut de-acolo unde mă aflam că treaba mea nu-i ușoară, și că aicea, la Timiș, sînt slujitori vrednici ai măriei sale Ștefan-Vodă — Dumnezeu să-i ție zilele și să-i ajute a birui pe spurcații ismailiteni după cum s-aude și la alte neamuri că-i rînduiala măriei sale de Voievod creștin. Am aflat noi acolo la Zaporoja noastră cine-i comisul Manole și cine-i comisul Simion; după cîte ni s-au spus, i-am pețeluit bine și am zis așa că puțină minte poate avea numai un boier fugar de la Moldova, care vrea să i se aducă în Țara Leșască harmasari năzdrăvani; dar noi, cei ce cunoaștem meșteșugul, știm ce se poate și ce nu se poate. Am arătat că nu putem răpi și duce un harmasar domnesc; atunci ni s-a dat învoire să-l înjunghiem. Însă nici asta nu-i ușor. Hai să spunem că îndrăznim a încerca pentru un căuș de zloți. Dar dacă găsim hoți mai mari, cum spune moș Ilia, atunci ne suim în creangă de copac.

— Vai și of! se tîngui moșneagul chior, închinîndu-se pînă la pămînt.

— Spune! porunci comisul, întorcîndu-se spre Rățoi.

— Deci, urmă Gogolea, dacă am înțeles că fapta noastră-i cu primejdie, am chibzuit s-o săvîrșim odată cu alta. Căci mai este, comise Simioane, o lucrare pe care mi-a

dat-o în samă acel boier moldovan fără minte. Se află lîngă hotar un sat Ionășeni, unde coconul lui Ștefan-Vodă s-a înădit a poposi din cînd în cînd. Zice acel boier că să-l prindem și să i-l aducem zălog pe Alexăndrel-Vodă, ca să-și poată scoate averile și dobînzile de la Moldova, care i-au fost poprite de Domnia nouă. Ori poate îi trebuie coconul pentru altele. Așa că acea treabă mie mi s-a părut mai ușoară, însă n-am făcut-o mai degrabă decît pe aceasta. În noaptea asta băieții mei prind pe coconul lui Ștefan-Vodă la Ionășeni. Iar acela-i zălogul meu, nu al boierului. Căci dacă nu izbîndesc aici, cum s-a întîmplat, mă pot răscumpăra. După cît știu eu, cu Alexăndrel-Vodă se află și fratele mezin al domniei tale, comise Simioane. Așa că mai am un zălog de bun preț ; și după toate cîte ți-am spus, te poftesc să nu mai întîrzii. Avem mare grabă să ne ducem la acei copii, să le dăm drumul, ca să nu li se întîmple, din iuțeala lor, vreo sminteală.

Comisul Simion asculta de cîteva clipe cu gura căscată, încremenit. Înghiți de cîteva ori amar.

— Ai spus că măria sa Alexăndrel-Vodă e prins la Ionășeni ?

— N-am spus așa. Am spus că băieții mei îl prind în noaptea asta, împreună cu mezinul domniei tale. Facem schimb. Domnia ta mă slobozi pe mine ; eu ți-i dau pe dînșii.

— Poate vorbele tale să fie numai o înșelare și o capcană.

Atamanul Grigore Gogolea clătină din cap cu supărare.

— Dacă nu mă crezi, comise, străpunge-mă.

— Dar poate-i așa cum spui.

— E așa cum spun. Fă bine, comise Simioane, și-mi dă drumul la mîna dreaptă ca să fac cruce după rînduiala noastră, în numele Tatălui, al Fiului și al Sfîntului Duh, și să mă jur cu blăstăm.

Simion Jder stătu la îndoială.

— Dă-mi drumul, hotărî atamanul Gogolea, fără de nici o sfială.

Comisul dădu poruncă la slujitori. Lotrul se închină cu smerenie înspre lună.

— Mă jur că spun adevărul, grăi el cu patimă ; mă jur pe sufletul meu. După ce am să împlinesc de tăiat

nouăzeci și nouă de păgîni, mă duc desculț la ispășirea mea în lavra cea mare de la Kiev, silindu-mă să trăiesc ca un monah umilit și cerșind în fiecare ceas iertarea răutăților mele. Așa că jur în fața domniei tale pe județul cel înfricoșat de la plinirea veacului, cînd am să stau în fața cîntarului. Acuma mă crezi ?

— Te cred, răspunse comisul Simion Jder.

— Atuncea, comise Simioane, nu mai putem întîrzia.

— Ba trebuie să întîrzii, să-mi gătesc slujitorii, să reped știre la Domnie.

— Slujitorii ia-ți-i. Pe mine pune-mă iar în obadă, ca să ai în stăpînire viața mea în orice clipă ; dar nu trimete nici o știre nicăieri. Dacă n-ajungem la Ionășeni la vreme, acei copii bezmetici se pot prăpădi. Oricîtă strașnică poruncă am dat eu flăcăilor mei să le cruțe viețile, nu se știe ce se poate întîmpla pînă la urmă. Vestirea lui Vodă e iarăși fără noimă, ca să nu ne fie poprit umbletul chiar în această noapte. Iar dacă nu mă crezi, după jurămîntul meu, și vrei să faci altfel, eu nu mai spun nimic și mă pun jos. La cîntarul cel din veci avem să venim amîndoi cu marfa noastră și Domnul Dumnezeu are s-o prețeluiască.

Simion Jder stătu puțin în cumpănă. Nu putea nici într-un chip face altfel decît îi poruncea lotrul. Își găti slujitori, trimese răspuns comisului Manole să suie numaidecît la deal, porunci cai repezi ; dădu samă în puține cuvinte bătrînului Manole pentru plecarea lui grabnică și, la miezul nopții, avînd pe robi în stăpînire între sine și vatavul Lazăr, coborî la apa Moldovei, trecînd prin vad. Luna era în creștetul bolții și cerul se limpezise la amiază. Însă drept înainte, în fundul zării către care mergeau, erau întunericuri de ploaie și scăpărau fulgere.

Astfel într-o întinsoare, fără de popas, au mers pînă către ziuă.

Lîngă un drum mare, într-o coastă de rîpă, vorbele atamanului Grigore Rățoi s-au adeverit. Comisul Simion porunci oprire și trase sabia asupra lotrului.

Mai fumegau încă snopi, între ponoare, lîngă baltă ; și, în cea dintăi lumină a zorilor, flăcăii lui Gogolea se îmbulzeau la năvală către fundul rîpii, răcnind cu mînie și învierșunare, trăgîndu-se înapoi și iar năzuind înainte, ca în spasmuri. Unii îmbrîncau loviți de moarte, alții

își legau rănile. Mînia lor nu mai avea nici un spor și numărul li se împuținase.

— Moș Ilia, răcni cu mirare atamanul Grigorie, ni s-au prăpădit și oamenii de aici.

La marginea drumului zăcea încîrligat ca un vierme, pălit de sabie în cap, Coman, omul postelnicului Jora. Dinspre fumegare și dinspre rîpă, veniră către ei oameni, ca și cum socoteau că au ajutor de prietini ; apoi, cunoscînd straie moldovenești, se plecară pe coamele cailor, întoarseră în loc și se năpustiră spre Ionășeni.

— Ce este aici ? întrebă cu neliniște și cu sprînceana încruntată comisul Simion Jder. Într-aceeași clipă își încordă brațul armat.

Atamanul avu vedenia morții de fier, vestită de babe.

— Cinstite comise Simioane, vorbi el pripit, mai îngăduie pînă ce strig, ca să opresc pe haidamacii mei.

Cunoscînd între fugari pe unul din oamenii lui de credință, îi repezi un răcnet lung, care-l opri în loc. Cu al doilea răcnet, Grigorie Gogolea îl aduse către sine.

— Afanasie ! îi porunci atamanul, pune truba la gură și chiamă oamenii din rîpă. Strigă că a venit atamanul. Să lese jos armele. Viața mea e în mai mare primejdie decît a lor.

Afanasie puse la gură cornul răsucit de bou și boncălui cu bătăi grăbite de limbă. Făcu semne celor care întorceau capetele, să ferească din rîpă. Începu a răcni despre primejdia vieții atamanului. Lotrii înțeleseră îndată că trebuie să dea îndărăt, însă acuma părea că-i încleștează din urmă și nu-i lasă niște dihănii rele ale acelui loc.

— Atamane Grigorie, dădea lămurire lotrul cu truba, nici n-am crezut noi vreodată s-avem asemenea nacaz cu niște feciorași nebuni. Este mai cu samă unul la care am stat și m-am uitat ca la Belzebut. Vrednic și cu semeție se ține coconul, iar noi nu-i putem face nici o stricăciune. Însă tovarășul său are într-însul jaratic și piper.

Simion Jder nu putea crede ochilor săi cînd văzu ieșind din văgăună către soare o înfățișare fioroasă, cu părul vîlvoi, cu straiele sfîșiate de sabie, cu tîmpla stîngă sîngerîndă. Răcnea c-o gură mare și c-un strigăt ascuțit și răgușit, socotind încă, în fierbințeala lui, că prigonește el pe lotri. Cînd cunoscu pe bădița Simion, îi căzură bra-

ţele şi se opri în loc, ruşinat. În urma lui ieşeau de după tufişuri slujitori cu caii de căpăstru.

— Bună ispravă ! se tînguia moş Ilia Chiorul, clătinîndu-se cu jale la dreapta şi la stînga. Am prăpădit şi căuşul de zloţi.

Gogolea socoti că mai degrabă trebuie să rînjească decît să ofteze.

— Ai fost cu dreptate, atamane Răţoi, îi zise Simion Jder. Cu dreptate se cuvine să răspund şi eu. Alungă-ţi oamenii cu grabă la hotar. Cum n-oi mai vedea nici unul în preajmă, îţi dau jos cătuşele şi te las să te duci la locul tău.

— Cinstite comise, răspunse amărît lotrul, ai dreptate să nu crezi desăvîrşit în mine, dar să ştii că greşeşti. Să vedem dacă pot dobîndi căuşul de galbini pentru care m-am străduit ; dacă nu, poate să-l slujesc pe măria sa Ştefan-Vodă, aducîndu-i într-un sac pe acel boier pribeag şi lepădîndu-i-l la picioare.

După ce se depărtară feciorii, Simion Jder descălecă şi se duse să puie genunchiul în pămînt în faţa măriei sale Alexăndrel-Vodă. Veniră şi atamanul cu moş Ilia să se închine coconului. Grigorie Gogolea, zis şi Răţoi, îşi ceru iertăciune pentru graba cu care era nevoit să se depărteze de acea faţă luminată şi de acea milă domnească.

CAPITOLUL XIII

DESPRE IEŞIREA ÎN PRADĂ A TATARILOR DE DINCOLO DE VOLGA

În ziua sfintei adormiri a Maicei Domnului, 15 a lunii lui august, după poruncile care erau în putere în acea vreme a luminatului Ştefan-Vodă, a ieşit Ţara în mirişti, sub soarele asfinţitului verii, ca să dea închinare şi laudă Domnului Dumnezeu pentru holde.

Fusese în acel an 1469 o bună cumpănă a ploilor și pînile albe dăduseră mare spor de boabe. Din pricina secetei de la începutul primăverii, paiul rămăsese scurt la grîu, numai de o palmă domnească ; dar spicele erau mari cît degetul mijlociu al unui bărbat plugar. La treier, boabele se desfăcuseră grele și tari, c-un sunet de sticlă. De asemeni oarzele, ridicate mai nainte de pe cîmpuri, se aleseseră bune. Iar malaiul din Țara-de-Jos, după faima anilor prielnici, se putea spune că-i fără coajă. La ariile unde se treieraseră grîiele, umblau paserile cerului și șoricăriile pămîntului, ca să se îndestuleze din prisosul milei lui Dumnezeu. Holda toată era așezată în gropi arse din proaspăt.

Deci, în acea zi de 15 august, preoții binecuvîntară noroadele adunate, ridicînd crucea. Paserile cerului și dihăniile primiră și ele binecuvîntarea, după rînduiala acestui pămînt al Moldovei. Din spicele prăpădite în mirişte, fetele împletiră stele, iar flăcăii își puseră la cușme surguci.

Din bucuria și soarele acelei zile, Țara se trezi în dimineața următoare sub nour și sub vînt de veste îngrijorătoare. Pînă către amiază înțelegerea unei primejdii se desluși.

Se aprindeau focuri pe dealuri din răsărit, de către Nistru. Această veste a străjilor domnești era așteptată la Suceava, căci numaidecît din Cetatea lui Vodă porniră alergătorii spre Țara-de-Jos și spre Ceremuș. Erau alergătorii primejdiilor, căci își duceau caii în goana cea mai mare din poștă în poștă și către fiecare poștă dădeau sunet de corn, ca să fie gata alți cai odihniți.

Îndată noroadele au cunoscut că Mamac, împăratul tatarilor de dincolo de Volga, și-a scos căpcăunii în pradă asupra lumii. Acesta era feciorul haitei, dușmanul lui Mengli Ghirai, hanul de la Crîm.

Pe cînd crîmlenii ieșiseră de mult la lume și trăiau în case, avînd grădini de trandafiri deasupra Mării Negre, nohaii din pustie rămăseseră tot la cortul de pîslă și la căruța lor de lăiești ; încă mîncau carne crudă și purtau cojoace mînjite cu sînge, ori platoșe de piele de bour, ca în vremea lui Ghinghis-Han. La gîtul suliții aninau păr de om încleiat cu sînge cruşit ; săgetau din fugă ; știau să călărească în picioare pe cal ; aruncau cu mare dibăcie arcanul ; știau să

zvîrlă din suliță cîlți aprinși în streșinile caselor ; luau în suliță ca în țiglă copiii. Umblau ca viforul prăvălind toate în dreapta și în stînga ; adunau sub harapnic pe creștini și-i mînau ca pe turme în fugă grăbită spre răsărit ; străpungeau țărîna pe costișe, căutînd gropile de grîu și de orz, deschizîndu-le și prădîndu-le. Încărcau claie peste grămadă în căruțele lor cu roate înalte tot ce găseau de preț — straie, arme și argintării — și se răsuceau îndărăt într-același vîrtej, neașteptînd nici o întîlnire cu oștile domnilor. Ieșirea lor la lume se făcea năprasnic, pentru dobîndă, după care se întorceau în pustie, ca să se așeze cu foalele în sus sub cort, și să mistuie în lenevie grînele semănate și secerate de alții, punînd pe robi să împlinească treburile de dîrvală în sălașele lor și așteptînd în același timp preț de răscumpărare pentru acești robi, de la neamurile lor rămase în urmă și scăpate de primejdie. Se povestea despre mulți oameni din Lehia ori de la Moldova, care se duseseră să-și răscumpere un frate ori un copil, ori o soție ; de asemenea se povestea și de fuga unora dintre cei vrednici, care străbăteau pustia ascunzîndu-se ziua în stufării și ierburi, iar noaptea umblau după arătarea lui Dumnezeu, care a însemnat pe cer acel fum de lumină și de stele ce se chiamă Drumul Robilor.

Asemenea întîmplări cumplite mai fuseseră altădată, la alți voievozi. De cînd era așezat în domnie măria sa Ștefan, Țara Moldovei fusese ferită de urgia nohailor.

Alergătorii măriei sale, repezind porunci la dregători, lepădau și satelor anume vestire, că, pînă la Prut, să steie tot omul treaz fără a se mișca din locul său ; numai să-și ascută la capăt suliția de carpăn și s-o pîrlească în foc ; iar de la Prut pînă la Nistru, vitele, pruncii și muierile să se ducă la adăpost sub codru. Bărbații să nu cuteze a umbla în altă parte decît la tabăra știută, care le-a fost poruncită de dregători, ori de căpitanii răzășilor.

Cu puține zile înainte, socotind la calendarul său strînsul holdelor gata, Mamac-Han trecuse cu ceambulurile sale apa Niprului. Pe acesta mal îndată le împărți în două trîmbe. Una o repezi asupra Țării Leșești. A doua păli la Nistru, prăvălindu-se în ținutul Lăpușnei.

Trei zile a fost în Lehia crîncenă zvîrcolire. Deşi luminăţia sa Craiul primise de la Mengli Ghirai-Han aceeaşi ştire pe care o primise şi măria sa Ştefan-Vodă, a lăsat să meargă toate în voie şi fără grijă, cu huzurul în care trăia fiecare. Luminăţia sa Craiul cu Regina Doamna şi cu coconii crăieşti în petrecere la castelele Litvaniei, unii în danţuri, alţii la vînători, iar şleahticii primprejurul măriilor lor. Alţii, care nu erau primprejurul înaltei curţi, se desfătau şi mai bine, după plăcerea pe care o avea fiecare şi după gustul său. Atîta bielşug fusese în acel an, încît nimănuia nu-i mai păsa de nimica. Cînd a căzut la hotar trăsnetul şi a prins a bate viforul, castelanii de margine au stat fiecare la locurile lor, ţinînd lîngă sine oştile ce aveau. Curierii domneşti au început a umbla de la margine înlăuntru şi din lăuntru cătră margine, dar împotriva acelei grabnice învăluiri tătărăşti greu se putea pune stavilă. O asemenea hoardă umblă ca dîra de pulbere aprinsă. Fulgeră ici-colo-dincolo ; trece şi înapoi nu se mai întoarce ; coteşte fără noimă şi iese iar la hotar ; ocoleşte locurile întărite şi cetăţile, se încovoaie în laturi din calea pîlcurilor de oşti legate. Acel olat al Lehiei, deschis ca în palmă în marginea stepei, a fost în scurt măturat. Zecile de mii de robi şi miile de căruţe au ieşit printre pojaruri, sub paza călăreţilor mongoli, spre răsărit. În tîrguri, maţele neguţătorilor graşi au fost înşirate ca mărgelele pe garduri. Copiii au fost înfipţi în pari. Muierile au fost trase de cozile capului înspre convoiul de robi. Sfintele biserici au fost prădate de odoare şi părăsite flacărilor. Cine scăpa de atingerea crîncenei loviri şi de suflarea de foc, se trăgea la o parte dînd mulţămire lui Dumnezeu că sta sub soare cu sufletul şi cu ce avea pe el.

Asta era şi soarta Lăpuşnei. O parte din pîlcurile lui Mamac-Han împungeau văile ţinutului, urmînd linia satelor. Alte pîlcuri fugeau pieziş, spre asfinţit-miazănoapte, ca să păleasca la ţinutul Botoşanilor, să atingă Suceava. Dar această parte a lumii, în care intrau căpcăunii pustiei, nu era întindere dreaptă, pînă în fundul zării, ca în Lehia ; căci dealurile şi rîpile se urmează ca valurile încremenite ale străvechiului ocean sarmatic ; aceste dealuri şi aceste rîpi sînt stăpînite de păduri ; de sub păduri curg ape care se pierd în smîrcuri ori se adună în iazuri. Vederea mîrzaci-

lor care călăuzesc tabunurile nu-i slobodă în patru vînturi. Localnicii se pot trage la codru cu repeziciune și ușurință, iar oamenii pustiei n-au cînd să scotocească în asemenea tainiță și nici n-au priceperea lucrului. Hoarda prinde cît poate și unde poate ; ucide tot ce-i crud și nevolnic ca să facă lumii spaimă, și să li se lepede avuțiile, turmele și pînile ; adună în pripă robii și-i trimete în urmă spre Nistru, sub pază de suliți ; o parte din robi o ține ca să ajute la trecerea căruțelor încărcate prin hîrtoape, peste pîraie, prin rupturile și văgăunile drumurilor. Caii cei mărunți și lînoși nu pot dovedi ; trebuie să împingă robii la leuci și la roțile de dinapoi. Ticăloșii pămînteni gem și asudă sub bici, așteptînd o izbăvire despre care ei au întrucîtva știință.

De opt săptămîni au ieșit porunci pentru slujba Domniei, la anume vestire ce se va da la timpul său.

Oamenii porunciți de dregători, ori răzășii de rînd, ori călărașii și pedeștrii boierilor au primit acuma acele porunci, ori le-au văzut.

Într-adevăr, pe dealurile pleșuve, unele mori de vînt își întorc brațele, deși nu umblă pe sus nici o adiere de vînt. De pe alte dealuri, se înalță în sus șfară, adică fumegare, dîndu-se cu asta anumită veste la cel ce se uită aici din altă zare de deal.

În alte părți, șfara curge pe culme. Acolo s-a stîrnit o adiere de vînt. Dar morile își țin neclintite aripile, pînă ce una din margine prinde a se mișca ; apoi stă și aceea.

Măria sa Ștefan-Vodă părăsise în aceeași zi a vestirii Cetatea Sucevii, lăsînd acolo îndestulătoare pază. Luase cu sine trei mii de lefegii nemți, adică panțiri, și alte patru mii de călărime ușoară, cu căpitanii lor. Rînduise în urma sa patruzeci de cară cu puști și pulbere, care veneau sub călăuzirea lui Petru Hărman, chelar al măriei sale.

Măria sa Ștefan-Vodă încălecase pe harmasarul său alb, semn că va ieși la război. Copiii de casă îi duceau platoșa și coiful și spătarul sabia cu mîner în chip de cruce. Părintele Amfilohie urma la căruțe unde era și cortul măriei sale. Prea sfințitul arhimandrit avea cu sine cărțile sfinte și iconostasul de argint, ca să dea mîngîiere și întărire măriei sale, în asemenea ceasuri de cumpăt.

Abia la un pătrar de cale înspre Hotin, la un popas, alaiul măriei sale fu ajuns de Alexăndrel-Vodă cu însoţitorii săi. Unii din însoţitorii vechi ai coconului, cunoscuţi de măria sa Ştefan-Vodă, lipseau. Se vedeau lîngă cocon tovarăşi noi, care, la acel ceas, ar fi trebuit să fie în altă parte.

Măria sa Domnul călărise toată dimineaţa cu sprînceana încruntată, măcinat în lăuntru de porniri de mînie. Îi sosise în zori de ziuă vestire despre unele întîmplări prea neplăcute ce se petrecuseră spre Ionăşeni. Cu multă fereală şi dibăcie îi făcuse măriei sale cunoscute cele întîmplate Grigoraşcu Jora, al doilea postelnic. Se părea că măria sa Alexăndrel-Vodă aflase în acest din urmă timp, între drumurile poruncite de înaltul stăpîn, un drumuşor al său ascuns, de dragoste. Aşa i-i dat omului la anumită vîrstă ; de asemenea pacoste nu-i ferit, dintru începutul lumii, nici domn, nici mişel ; aşa că fapta coconului domnesc n-ar trebui judecată cu prea mare asprime de către părintele său. Deşi măria sa i-a învăţat pe toţi cei care se ridică subt aripa măriei sale să deosebească ce-i plăcere de ce-i datorie, se pare că, în tineretul acesta nou de douăzeci de ani, sîngele e mai aprig decît în tineretul de altădată. De aceea slujitorul cel mai apropiat al lui Alexăndrel-Vodă l-a urmat pe stăpînul său, fără a îndrăzni să dezvăluiască taina. S-ar fi cuvenit ca Jder cel mititel să vie la stăpînul său cel mare şi să îngenunche, mărturisind ce este. Jder a greşit şi n-a făcut cum trebuie, fiind legat pesemne de cocon cu jurămînt.

Din această uneltire a putut ieşi pentru Alexăndrel-Vodă primejdie, iar pentru Domnie mare mîhnire. Căci s-au aflat oameni vicleni chiar în tîrg la Suceava, care au dat ştire la pribegii din Ţara Leşască despre drumurile de dragoste ale coconului domnesc.

Măria sa să fie liniştit în privinţa acelor venetici. Au fost strînşi de aproape şi au mărturisit. Tocmai dumnealui Grigoraşcu Jora se pregătea, în această dimineaţă, să aducă la cunoştinţa slăvitului stăpîn descoperirea, cînd a şi venit vestea despre acea învălmăşală cu primejdie de pe drumul Ionăşenilor.

— S-a ales locul spînzurătorii acelor străini vicleni ? întrebă cu mînie măria sa.

— S-a ales, măria ta.

— Care-i numele lor ?

Grigoraşcu Jora mărturisi numele viclenilor şi se arătă gata să repeadă un om al său în urmă, la Cetate, ca să îndeplinească porunca măriei sale.

Măria sa făcu numai un uşor semn de încuviinţare din cap.

Vinovaţi întrucîtva de destăinuire către străini au fost doi oameni domneşti. Şi aceia ar fi putut mărturisi cum s-au petrecut toate, însă, luptîndu-se în cursul nopţii pentru stăpînul lor, au pierit cu cinste.

— Cine sînt aceia ? a întrebat cu aceeaşi mînie Ştefan-Vodă.

Cînd află că unul era medelnicerul Dumitru Crivăţ, măria sa clătină din cap cu întristare şi în acelaşi timp cu dispreţ.

— Toate acestea le-ai aflat în astă dimineaţă ?

— În astă dimineaţă, măria ta. Mi le-a vestit, cu cea mai mare sîrguinţă, dumnealui Simon Păr-Negru, al doilea comis de la Timiş, ca să ajungă numaidecît la cunoştinţa stăpînului nostru. A fost şi la Timiş un val, — urmă postelnicul Jora a da lămurire Domnului şi istorisi cu puţine vorbe îndrăzneala hoţului Gogolea. Şi după toate cîte au fost la Timiş, precum spun, măria ta, Dumnezeu a vrut ca jupîn Simion comisul să ajungă la vreme în drumul Ionăşenilor, înlăturînd pe cazaci.

Domnul pufni cu obidă, dînd pinteni calului. Alaiul şi călărimile rămaseră îndărăt. Măria sa strînse cu tărie în pumn frîul.

— A fost primejdie pentru viaţa lui Alexăndrel-Vodă, fulgeră el pe postelnic. Pentru nechibzuinţa sa, coconul va fi mustrat. Pentru pedeapsa ce se cuvine Jderului celui mititel, ne pare rău, însă nu o putem înlătura.

— Măria ta, îşi strecură cu blîndeţă vorbele Grigoraşcu Jora ; acel fecioraş al comisului Manole a stat neclintit lîngă stăpînul său. După ce a pierit medelnicerul, s-a pus el împotriva podgheazului cu mare vrednicie, încît a fost de mirare şi lotrilor. De asemeni şi mai cu samă s-a

apărat ca un leu Alexandru-Vodă. Cînd a ajuns comisul Simion, n-a mai avut nevoie să tragă sabia.

Voievodul rămase tăcut, cu o mișcare necontenită a fălcilor, rumegînd în măsele neliniște și mînie.

Cînd, în popas, i s-au înfățișat vinovații, el a întors asupra lor o privire aspră și i-a ținut așa un răstimp în nedumerire și mare strîmtorare sufletească. Alexăndrel-Vodă îndrăzni să înainteze aplecîndu-se spre mîna părintelui său ca s-o sărute.

— Rămîi în fața mea, ca să te privesc, îi zise măria sa c-un glas stîns și răgușit de mîhnire. Asta a fost răsplata străduinților și a dragostei mele ! Ai pus între domnia ta și mine ascunziș și minciună.

Coconul domnesc se cutremură cu lacrimi :

— Măria ta, iartă-mă pentru greșala ce am săvîrșit.

— Trebuie să te iertăm, Alexandre, căci ești copilul nostru. Însă întristarea rămîne în noi ca un venin ; asemenea greșală putea să-ți aducă pieirea.

Călărimile erau tăbărîte pe văi, în jurul unor iazuri. Popasul domnesc se afla într-o dumbravă rară de stejari. Slujitorii curții descălecaseră cu mult mai la o parte. Dregătorii se trăseseră la o parte, ca să nu audă acea mustrare. Numai prea sfințitul Amfilohie ședea în stînga Domnului, la datoria lui de duhovnic.

Măria sa găsi cu privirea-i verde pe Jder cel mititel și-l străpunse pînă în rărunchi. Fără să îndrăznească a rosti un cuvînt, Ionuț își coborî fruntea și îngenunche.

Domnul păru a nu-l mai băga în samă.

— Vrednicule al nostru slujitor, grăi măria sa, trecînd cu privirea la comisul al doilea Simion Păr-Negru ; pentru fapta lui ascunsă și prefăcută se cuvine să luăm acestui fecioraș capul. Însă i-l lăsăm pentru vrednicia lui și dorim să-l poarte ani mulți ; dar cu mîhnire ne vedem silit a-l depărta de curtea noastră. Te poftesc pe domnia ta, comise Simion, să-l ții o vreme la ispășire și la post, așa cum vom face noi cu fiul nostru.

Simion Păr-Negru se închină în tăcere. Alexăndrel veni și se supuse la genunchiul lui Vodă. Tatăl își lăsă palma în părul balan al coconului, ca din întîmplare și fără voință.

— Prea sfinţite părinte Amfilohie, zise Ştefan-Vodă către arhimandrit, spune încă o dată acestui prunc care sînt legile domnilor şi stăpînitorilor de noroade. Noi domnii şi stăpînitorii de noroade trebuie să urmăm pilda soarelui, dînd în fiecare zi căldură şi lumină fără a primi. Rînduiala noastră nu-i fără noimă în faţa lui Dumnezeu. Dacă ai fi fost un mişel, se întoarse măria sa spre cocon, ai fi asudat în robie ; dacă ai fi fost un vierme, ai fi urmat soarta ta mîncînd trupul unui înţelept ; însă eşti cocon domnesc.

Ionuţ suspină fără să înţeleagă bine ; dar îl înduioşa cîntarea vorbelor măriei sale şi se bucura, ascuns, că i-a rămas pe umeri capul.

— Spune-mi tu, Ionuţ Jder, cine sînt acele fiinţi care au ademenit pe Alexandru-Vodă ? întrebă stăpînitorul cu acelaşi glas trudit.

Ionuţ nu cuteză să răspundă.

Comisul Simion dădu lămurire.

Vodă se miră :

— Cine e această jupînească Tudosia de la Ionăşeni ?

— Măria ta, păru a se trezi prea sfinţitul Amfilohie, adunîndu-şi amintirile ; după ştiinţa mea, a stătut mai demult la Ionăşeni unul Petrilă. Iar soţul jupînesei Tudosia a fost nepot acestui Petrilă. Acest Ionaş, nepot al lui Petrilă, s-a prăpădit în duşmăniile şi pribegiile cunoscute. Se află unul Constantin Aramă care stă şi acuma lîngă Liov : e văr Tudosiei. Constantin Aramă are o soră mai mare pe care o ţine unul Sava Blîndu, iarăşi pribeag. Pe sora acestui Sava Blîndu o ţine Mihu, pe care măria ta îl cunoşti.

Voievodul făcu semn cu palma, ca şi cum ar fi poftit să înlăture de la sine atîtea nume.

— Cînd ne întoarcem, porunci stăpînitorul, să mi se înfăţişeze cneaghina şi jupîniţa ei.

Acel glas îngheţat cutremură din nou pe mezinul Jderilor.

— Să se deie acest răspuns lui Grigoraşcu Jora, adăogă măria sa.

«Osînda Nastei e şi osînda mea», se gîndea cu totul prăpădit Ionuţ.

Domnul făcu iar semn ; coconul și ceilalți se traseră cîțiva pași, lăsîndu-l pe măria sa singur. În ochii lui Vodă erau alți nouri de întristare și de gînduri. Înainte de a chema pe dregătorii săi la sfatul de război și a asculta știrile alergătorilor care-l ajungeau necontenit pe cale, măria sa dorea, în sufletu-i întunecat și trupu-i ostenit, lumină și mîngîiere de la Dumnezeu. Părintele Amfilohie aprinse singur făclie lîngă argintul iconostasului și șopti Domnului său vorbe dulci în limba elină, care se tălmăcesc nu mai puțin dulce în graiul părinților noștri :

Au bătut asupra mea valuri și nu m-am clătinat ;
Au detunat trăsnete și am rămas ca de stîncă ;
Deoarece în mine stă puterea credinții
Întru Hristos, Dumnezeul meu !

Voievodul își făcu semnul crucii și rămase cu capul descoperit, îngenunchiat cu fața la răsărit și ascultînd slujba monahului. Dintr-acea zare a răsăritului venea puhoi de flacără și sînge asupra pămîntului său și a noroadelor sale. Se plecă adînc cu fruntea în pămînt, cerînd putere pentru izbîndă ; căci în această țară stă dreapta credință ; și aceste noroade sărmane lucrează fără șireclic, semănînd și păstorind ; se bucură de rodurile muncii lor neasuprind alte seminții.

Curtenii, în marginea dumbrăvii de stejar, îngenunchiaseră și ei. În vale, la iazuri, călărimea descălecată se supuse de asemeni, în tăcerea împrejurimilor, pădurii și cîmpiei, sub soarele după-amiezii.

Domnul pofti de la sfîntitul Amfilohie să asculte psalmul al nouălea :

Domnul este împărat în vecii vecilor !
Să piară păgînii din pămîntul lui !
Ascultă, Doamne, dorința smeriților și întărește inima lor,
Pleacă urechea ta și fă dreptate orfanului și năcăjitului,
Ca omul cel de lut să nu mai împrăștie groază pe pămînt !

Vodă murmură și el stihurile, cîntîndu-le încet. Adîncirea aceasta în sine, cu totul în afară de clipa vieții, era încununată de soarele asfințitului. Din acel roș de aur, fărîmat în jaratic de țesăturile dumbrăvii, ieși asupra cîmpiei un șoim sprinten care rămase plutind în văzduh

cu aripile neclintite, ca o cruce neagră. Măria sa încă nu se deșteptase din întristarea-i amară, ca să-l vadă, însă oștenii înțelegeau că a pogorît din cer harul biruinții.

Călăreți de pretutindeni, aducători de vești, așteptau în șirag lîngă Domn, ținîndu-și caii de căpestre. Erau aburiți de sudoare și ninși de pulbere. Ridicîndu-se, Domnul îi chemă deodată la sine și porunci dregătorilor săi să se apropie și să-l împresoare. Veștile viforului erau dintre cele mai înfricoșate. Nomazii năzuiau la Prut ; acolo îi aștepta oastea legată a lui Bodea spatar. Pînă acolo calea lor șerpuită era ca a unui pojar care merge dîră cu limbi de balauri înainte și cu coadă de zgură în urmă. În Lăpușna ocoleau cotrobăind satele și curțile boierești. De la Fălciu și Ismail se ridicau în coasta hoardei cetele de mai nainte poruncite și rînduite de Domnie, cu căpitanii de călărime domnească. Din olatul Cetății Albe trebuia să urce cu cea mai mare grabă călărimile gătite și căruțele cu puști, sub porunca lui jupîn Mîrza pîrcalab, ca să iasă între ceambuluri și apa Nistrului.

Acesta era semnul morilor de vînt de pe culmile din preajma Nistrului, care-și opreau aripile cînd și cînd și iar porneau. S-au văzut semnele pînă în ținutul Sorocei. Domnul avea o lucire de ușor zîmbet primind asemenea adeverire. Rîndui cu dregătorii de față înaintarea puterilor sale către miazăzi tot în laturea Nistrului, pînă ce s-or întîlni cu cetele ieșite de sub codru la loc poruncit, al unui boier tînăr al său cu numele Radu Gangur. Dacă a doua zi și a treia zi călărimile Domnului și ale Țării, umblînd fără contenire, pot să așeze asemenea voloc mișcător între prădalnici și vadurile hotarului, atuncea Dumnezeu va binecuvînta strădania tuturor.

Încă nu se făcuse întuneric deplin, cînd călărașii își porniră șiragurile, avînd poruncă să umble toată noaptea pe răcoare. Îndată purcese și Domnia cu panțirii și puștile.

Comisul Simion urmă pe măria sa, cu slujitorii ce avea, ținînd lîngă sine pe mezin. Ca să-l ferească de privirea supărată a măriei sale, umbla despărțit de curteni. Abia a doua zi la prînzișor, în niște văi care se chiamă Călmățui, în popas, măria sa îi trimete poruncă «să iasă la vedere, cu toate ale sale bune și rele».

Ionuț se apropie ferit, în umbra fratelui său. Nu ridică fruntea spre înaltul stăpîn, nu răspunse zîmbetului de prietinie al coconului. Era supt la obraz de mîhnire și cu ochii cerniți. Scrijelitura de sabie de la tîmpla stîngă îi crestase și pata de jder : cînd arunca ochii săi spăriați pieziș din acea parte, înfățișarea lui, cu brăzdătura sîngerată, nu părea de om pămîntean. Nu-și pusese legătură la ea de rușine, ca să nu se așeze în rînd cu babele ; nici n-o spăla, deoarece asta era rînduiala doftoricească a lui bădița Simion. Gheorghe Botezatu avea poruncit să-l ungă, sara și dimineața, cu oloi de pojarniță.

— Ce să fac, bădiță Simion ? oftă el.

— Întăi să taci, îl sfătui comisul, și să te gătești a lucra cu vrednicie lîngă mine, așa cum te-am învățat la Timiș.

— Bine, bădiță Simion.

Însă Jder cel mititel nu întreba ce are de făcut în lucrarea de arme care se pregătea, ci se chinuia să înțeleagă ce are să urmeze după aceea. Nu-și închipuia că n-are să mai fie în viață, căci douăzeci de ani nu e vîrstă ci nemurire ; se temea că poate să-i lipsească Nasta, suflată la o parte de mînia domnească. Poate va avea parte să săvîrșească așa fapte, încît măria sa stăpînul să-l bată pe umăr și să-l întrebe : Spune-mi, Jder, dacă poftești ceva ! Se știe că măria sa arar pune așa întrebări și-n cele ce hotărăște rămîne neînduplecat. Nu este nici o scăpare pentru jupînița Nasta și pentru maica ei cneaghina Tudosia, decît să le răpească tatarii, ca să scape cu viață ; iar după aceea el, Ionuț, să săvîrșească acele fapte minunate din poveste, ca să le găsească și să le scape din ghiarele zmeilor și căpcăunilor.

I-ar fi fost lui Jder cu mult mai ușor să-și închipuie că două femei cu neamuri în Țara Leșească, văzînd că stau în primejdie, ori din partea lui Vodă, ori din partea hoardei, nu au nimic alt mai grabnic de făcut decît să se puie la adăpost dincolo de hotar, în Republică ; însă cugetînd așa, Jder ar fi trebuit să primească, în judecata lui, o despărțire desăvîrșită de Nasta. Căci de la neamuri și din Lehia e mai greu s-o scoți decît de la tatari.

În noaptea de 19 august, amîndoi fraţii hodineau în iarbă alături, stînd cu feţele în sus spre stele şi ascultînd ronţăitul cailor în iarba acelei vălcele, unde făcuseră popas. Călărimile lui Vodă erau împărţite la alte capete de văi. Alaiul de curteni cu măriile lor trecuse în dumbrava de la Măr Putred, la marginea acelui loc care se chiamă Pustia Sorocii. Unii boieri şi dregători se împărţiseră în lărgimile acele nelocuite încă de om, ca să aibă caii îndestulare de hrană. Cîte stele clipeau sus fără contenire, atîtea tomniţe susurau pe întinderi nesfîrşite, în iarba nouă, ţesută prin iarba veche. Aici nu pătrundea nimeni cu coasa. Cel mai apropiat om stă la douăzeci şi cinci de ceasuri depărtare cu piciorul. Pe acele întinderi trec oile sălbătăcite cu treisprezece coaste ; uneori, în iernile grele, ajung pînă aicea zimbrii. Hălăduiesc aici mai cu samă, nişte vînători harnici care se chiamă lupi.

Pămîntul cînta în noaptea aceea spre stele pînă într-o adîncă depărtare c-un zvon aproape nesimţit. Prin acel zvon, comisul al doilea Simion Jder auzi a treia ori a patra oară suspinul amărît al mezinului său.

— Ionuţ, dormi ? întrebă el.

— Nu dorm, bădiţă Simioane.

— Mi se pare mie, Ionuţ, că tu eşti intrat la grea slujbă.

— Ba văd, bădiţă Simioane, că măria sa mă leapădă de la sine.

— Eu vorbesc de altă slujbă, băiete. E cu ochi negri, ori cu ochi căprii ?

Jder cel mititel îşi muşcă buzele cu inima înjunghiată.

— Răspunde-mi dacă am gîcit.

Mezinul tăcu.

— Trebuie să oftez şi eu, mormăi Simion ; slujba şi suferinţa asta e ca vărsatul negru, de care nu scapă nimeni. Dacă ieşim mîni cu bine din vălmăşag, te duc să te mărturiseşti părintelui Nicodim, ori muţei.

— Pot să mă mărturisesc şi domniei tale, scînci mezinul şi, întorcîndu-se în culcuş, îşi rezemă fruntea de inima fratelui său.

Cu ochii închiși, comisul al doilea ascultă istorisirea lui Ionuț. Cînd feciorașul isprăvi, el deschise pleoapele și văzu că stelele lăcrămează.

— Nu sînt întristat pentru suferințele tale, îi zise cuprinzîndu-l de după grumaz, ca să-l ție alături, nici nu mă supăr de prostiile ce ai săvîrșit ; mi-i jele că încă nu ești barbat și mă tem să nu te prăpădim !

Mezinul simți că prin acel din urmă cuvînt se tînguia și comisoaia Ilisafta ; nu se putea însă opri să nu rămîie păcătos și nătîng, supunîndu-se patimei lui, ca puterii unei stihii.

A doua zi s-a început cătră dumbrăvile de la Lipinți vînătoarea crîncenă a tabunurilor lui Mamac-Han.

Aveau șiraguri lungi de podvezi și bulucuri de robi care-i întîrziau în mers. Din urmă, de la toate capetele de codru, îi hărțuiau și-i mușcau ca niște cîni răi grămezi de țărani. Îndată după asta găsiră închise drumurile pe care intraseră în țară. Nu erau închise de niște mișei cu părul vîlvoi și cu glasuri spăimîntate, călări pe mîrțoage, ci de oaste cu bună tocmeală. Înțelepciunea mîrzacilor era să călăuzească taberele de cară la vaduri, nu să bată război. Deci după ce pipăiau călărimile din Țara-de Jos, fereau calea lor mai spre miazănoapte, spre locuri în care chibzuiau să găsească lărgime. Nu tîrzie vreme se ivi nevoia ca să rupă împotrivirile. După deslănțuirea unor asemenea harțuri, începu a fi pentru prădalnici pagubă în podvezi și robi. Dintrodată în calea lor, în acea zi de 20 august, rămasă de pomenire, au stătut călărimile în leafă ale măriei sale Ștefan-Vodă. Toată lucrarea de împungere și de încercuire țintuise a împinge pe mîrzaci pe unii în alții, din vale în vale, bulucindu-i la o singură ieșire.

Aici a fost zdrobirea lor. Bătuți de pe coline în preajma dumbrăvilor, unele din pîlcurile de nohai se îmbulzeau spre o scăpare ce părea deschisă, între două dealuri oable, care se îngustau și se deschideau iar, la cîmpia Nistrului. Cum intrau în acel pridvor strîmt, îi detunau puștile lui Petrea Hărman chelarul, încît, după un ceas, trecătoarea se iezi de leșuri. Atuncea, risipindu-se nohaii cu spaimă și fără călăuză în toate părțile, au intrat oștenii

domnești în ei cu săbiile, măcelărindu-i pînă ce le-au căzut brațele de trudă.

La al optulea ceas al zilei, comisul al doilea Simion, avînd cu el slujitorii și pe mezin, a însemnat într-un fund de rovină o îmbulzeală ciudată, în care nu era atît pregătire de război a nohailor cît fereală și pază. În asemenea ghem, prisăcarul știe că găsește totdeauna matca. Astfel comisul înțelese că acolo trebuie să se afle o mare căpetenie a lui Mamac-Han.

Avîntîndu-și slujitorii într-acolo, comisul Simion Jder porunci mezinului său să-și gătească juvățul. Își trecu și el cu cotul mînii stîngi colacul de funie. Cum coborî pîlcul său spre rovină, ghemul de călăreți asiatici zvîcni înainte, lăsînd luptători în urmă. Cu aceștia se păliră în săbii și în suliți unii din slujitorii lui Ștefan-Vodă. Comisul își duse cu repeziciune calul în preajma celorlalți prădalnici și cunoscu numaidecît pe acel care părea căpitenie. Era un tinerel cu strai albastru. Nu purta platoșă de piele ca nohaii de rînd. În cap avea coif de argint cu pană albă de struț, încovoiată pînă la ceafă. Își ținea sabia goală în pumnul drept. În apropierea lui nu erau slujitori de rînd ci mîrzaci, unii bărbați cărunți. Slujitorii de rînd, puțini la număr, erau mai în laturi și aceia repezeau asupra urmăritorilor săgeți din fuga cailor.

Încordîndu-și arcul, Ionuț Păr-Negru întrebuință asupra acestora meșteșugul său de vînător ; pe cei cîțiva loviți îi lepădară caii în rîpă ; ceilalți se răslețiră. Atuncea, apropiindu-se din laturi, amîndoi frații zvîrliră juvățurile. Calul tînărului cu coif de argint fu smuncit îndărăt și căzu. Astfel ghemul de mîrzaci, cu Emin Sidi Mamac, feciorul Hanului, a fost supus și întors spre culme, de unde măria sa Ștefan-Vodă avea priveliștea bătăliei.

Domnul lăudă pe comisul său cu plăcere, iar spre Jder cel mititel surîse în treacăt, fără să-l laude și aproape fără să-l vadă. Pentru asta acea după-amiază de mare biruință și măcel, de eliberare a robilor și de poprire a zece sute de cară de pradă, n-a avut pentru Ionuț Jder decît clipe și picuri de otravă.

CAPITOLUL XIV

CELE DIN URMĂ VEȘTI DESPRE RĂUTĂȚILE PRĂDALNICILOR

Ștefan-Vodă a făcut la Lipinți groaznic județ, încît faima s-a împrăștiat ca un oleu alinător peste rănile din Țara Leșască. Pan Roman Graniţki, bătrîn și învățat pisăr al castelanului de Braslavia, a scris carte către un frate al său capelan de la Lublin, cum că nici un nomad prins în acea împresurare n-a ieșit de sub sabia oștenilor moldoveni ; de asemenea a arătat mînia lui Mamac-Han, cînd a primit în tabăra sa de la Movilău, de ceea parte a Nistrului, veste despre robia lui Emin Sidi Mamac, fiul său prea iubit, și despre robia lui Sion Sidi Ahmed, fratele său. Îndată împăratul hoardelor de peste Volga a sărit în sus, bătînd de trei ori cu piciorul în pămînt, și și-a zgîriat tîmpla dreaptă cu unghiile de la mîna stîngă și și-a smuls cu degetele celeilalte mîni barba ; și a răcnit să vie în fața negrei sale străluciri o sută de războinici. Și a răcnit la acei războinici : că-i trimete solie la tabăra unui nechibzuit ghiaur, care a cutezat să oprească în prinsoare prinț din sîngele sfînt al lui Ghinghis-Han și Batie-Han. Și acel nechibzuit ghiaur să nu întîrzie nici o clipă, cînd va auzi porunca celor o sută de soli, să nu întîrzie nici o clipă de a slobozi cu daruri pe Eminec ; iar de nu va face așa, apoi cît ține acea Țară a Moldovei, nu va rămîne sat și tîrg nedat pojarului și nu se va afla palmac de pămînt necutropit și nesfărîmat de copitele cailor ; și nu va rămînea om trăitor de la Mare pînă la munte ; și numai Voievodul și sfetnicii săi vor avea cruțată suflarea vieții, ca să le fie ochii fripți cu sulița înroșită în foc, și să macine cu brațele lor malai sub harapnice, în saraiurile lui Mamac-Han ; și muierile curții domnești se vor bucura de dezmierdările slujitorilor grajdurilor străluciri sale Mamac-Han și pe urmă vor fi lepădate în Marea Caspiei ca să fie hrană crabilor. Aceste vorbe să fie scuipate acelui ghiaur, a strigat prin spuma de mînie a buzelor sale Mamac-Han, și prințul să fie adus cu alai îndărăt.

Voievodul a dat celor fără de lege — mai arăta în cartea sa pan Roman Graniţki — un răspuns dintre cele mai potrivite. Ieşirea nohailor în pradă nu era o faptă de război. Nimene nu le căşunase paguba în pustia lor. Pojarurile, şi morţile, şi robiile, cine putea să le judece cu omenească judecată ? şi la ce divane să fie înfăţişare ? Dacă Dumnezeu rînduieşte pedepse nelegiuiţilor şi pe lumea asta, apoi la anume faptă nu poate fi răspuns decît atare plată. Dacă Dumnezeu a dat izbîndă oşteanului lui Hristos de la Moldova, atuncea a pus şi în braţul său judeţ. Şi nu poate fi pentru hoarde altă măsură decît aceea care se potriveşte cu firea lor. Acest judeţ de asemeni cată să fie astfel întocmit, încît să contenească răcnetele suferinţilor şi toate noroadele din Lehia si din olatul Moldovei să simtă dulceaţa răzbunării.

A da înapoi pe Emin Sidi Mamac, adăogea cinstitul diac de la Braslav, ar fi fost şi cu desăvîrşire imoral A te supune mîniei unui prinţ sălbatic, înseamnă a-l îndemna să vie încă o dată în pradă asupra lumii, în cel mai scurt timp. Judeţul măriei sale Ştefan-Vodă are deci şi o latură politică, deoarece, pentru un răstimp, asigură lumii pacea dinspre partea pustiei. Cuminte şi binecuvîntat de noi clericii a fost, prin urmare, răspunsul dat, punîndu-se în ţapă nouăzeci şi nouă de soli, şi desfăcînd în două pe Emin Sidi-Mamac ; şi trimeţîndu-se al o sutălea sol, însemnat la urechi şi la nas, ca să deie samă stăpînului său Hanul de toate cele întîmplate.

Aşa a fost cutremurul lui Mamac, încît într-o singură noapte şi-a învîrtejit tabunurile spre Nipru. Ceea ce dovedeşte că Voievodul a cugetat şi a săvîrşit bine, pentru care lucru noi am dat binecuvîntare ; pe cînd luminăţia sa Craiul nostru Cazimir leneveşte în chilotă şi porunceşte să i se aducă în aşternut mîncarea. pe care-i place s-o stropească cu vin de Rin ; iar după ce mînîncă şi bea, se întoarce pe cealaltă coastă, oftînd cu mulţămire că are pace, îşi trage aşternutul peste cap şi doarme pînă la ceasul al şaselea.

Pe cînd comisul Simion şi mezinul său urmau alaiul lui Vodă prin locurile bîntuite de hoarde. Gheorghe Botezatu Tatarul suia în sus spre hotarul Tării Leşeşti, ca să afle veşti din părţile Ionăşenilor. Asta se făcuse din

porunca lui Simion Jder, din dragostea de a aduce o zare de lumină în ochii mezinului. Feciorașul urma pretutindeni pe fratele său, fără poftă de mîncare și fără vlagă, ca un mînzoc bolnav. Simion îi pusese mîna pe frunte și o găsise fierbinte, îl întorsese cu ochii spre el și-i văzuse luminile înegurate : deci îl bătuse pe spate, socotindu-l în mare suferință, și chibzuise să-i ia sînge cu stricneaua, după rînduiala nălbarilor de la Timiș. Apoi, cugetînd altfel, îl mînase la Ionășeni pe tatar.

La 3 a lunii septemvrie, s-a făcut sfințirea ctitoriei noua a Putnei, închinată de către măria sa Ștefan-Vodă sfintei Fecioare. La acea minunată laudă, către care a stat îngenunchiată curtea întreagă a Moldovei și către care s-au plecat în preajmă oștile și noroadele, și-au înălțat viersul spre Domnul Dumnezeu șaizeci și patru de preoți, episcopi și monahi. Prea sfințitul Iosif de la Neamțu a rămas stăpîn la ctitoria Putnei. Sfințitul Silvan s-a închinat măriei sale și a încălecat purcegînd să ieie în samă stăreția de la Neamțu. Între tovarășii prea sfințitului Iosif, veniți cu el la luminarea Putnei, se afla și părintele ieromonah Nicodim. Deci cuviosia sa Nicodim a încălecat și el, ca să întovărășească la Neamțu pe starețul său cel nou. La alaiul stăreției nouă s-au adăogit și comisul Simion cu mezinul.

La 5 a lunii septemvrie cuviosia sa Nicodim și frații săi treceau prin Suceava ; iar la 7 septemvrie suiau muntele de la Rîșca și coborau în cealaltă parte, la Neamțu, prin aceleași poieni pe unde umblase, în primăvară, și alaiul domnesc. Ionuț Păr-Negru văzu cu întristare locuri altădată înflorite și zvonul clopotelor i se părea o cîntare de prohod.

Soborul ieși cu făclii la apa Nemțișorului, întru întîmpinarea starețului Silvan. Părintele Nicodim călăuzi pe oaspeții săi sub pădurea de brad dinspre Pocrov, la chilia sa. Fratele Gherasim îi văzuse de departe și le deschise poarta.

— Binecuvintează, părinte, strigă el, rînjind cu bucurie.

— Binecuvîntat să fii, frate Gherasime, îi răspunse ieromonahul. Dacă te grăbești să ne aduci două căldări

de apă de la fîntînă şi ne scoţi scaune în pridvor, la umbră, îţi prorocesc fericirea cea din veac.

Fratele Gherasim, om cărunt şi uscat, dădu fuga cu mare hărnicie către răsplata sa, cugetînd că mulţi vlădici, după cît arătau, în icoanele lor, zugravii monahi de la Aton, şi mulţi boieri ai lumii vor sta în gura balaurului, ca să coboare scara iadului la focul nestins; pe cînd el, după binecuvîntarea stareţului său, se va sui la scaunul Împărăţiei veşnice.

Pregăti albia de lemn sub nucul cel mare, aduse într-o strachină făină aspră de malai şi sopon şi lăsă pe călători să-şi curăţe pulberile şi să-şi limpezească feţele. Mezinul întîrzia la cai.

— Poftește şi domnia ta, jupîne Ionuţ, îl îndemnă fratele Gherasim.

Ionuţ se împotrivi :

— Eu n-am nevoie de nimic.

— Ba să vii domnia ta numaidecît; aşa porunceşte părintele Nicodim; trebuie să te spăl şi să te grijesc, ca să stai la cetania sfinţiei sale.

Mezinul oftă cu amărăciune.

— Văd că tare eşti domnia ta slăbit şi întristat, se miră fratele Gherasim. Ai avut pălitură de sabie ori de săgeată ?

— Sînt săgetat.

— Se vede. Fie asta, fie alta, să-ţi cetească părintele Nicodim şi-ţi depărtează răutatea. Aşa am fost eu bolnav de lungoare şi, cu cetitul cuviosiei sale, m-am tămăduit. Am fost altă dată întru mare întristare pentru o pagubă de şaizeci de groşi. Mi-a cetit şi am dobîndit mîngîiere, ceea ce-i mai de preţ. Acei bani prăpădiţi am să-i aflu pe ceea lume.

— Eu am prăpădit altele, frate Gherasime.

— Orice-ai fi prăpădit, ai să afli.

— Cînd ?

— La învierea a doua, jupîne Ionuţ, cînd nu se mai poate tăinui nimica. Atuncea au să se arate şi hoţii, cu averea mea. Au să vie să mi-o puie la picioare. Are să mi se adaoge şi dobîndă.

— Bine ; să aştept pînă la acea înviere, se supuse fe ciorașul, urmînd cu fruntea plecată pe fratele Gherasir la căldarea cu apă.

Fraţii săi îl aşteptau în pridvor. Apa luase de pe obra zul lui o mască de pulbere ; faţa îi apăru mai tristă î soarele pieziş şi ochii mai adînciţi de cearcăne.

Ieromonahul îi puse mîna pe creştet.

— Ionuţ, fratele meu, îi zise el c-un glas blînd. Întrista am fost cînd am văzut, la Putna, aceşti ochi. Mai întris taţi au să fie bătrînii, cînd ai să ajungi la Timiş. Boa ta-i iute, după cît am înţeles de la comisul Simion, da trece. Trebuie să te mărturiseşti ; şi să cerşesc de la Dum nezeu pentru tine răbdare şi bărbăţie.

— Da, bădiţă Nicoară şi părinte Nicodim.

Dintrodată mezinul începu să plîngă cu amar, grămă dindu-se lîngă Simion. Acesta îl bătu pe umeri, îl supus în genunchi sub patrafirul ieromonahului şi se depărt coborînd treptele în ogradă.

Părintele Nicodim ispiti cu luare-aminte şi cu răbda pe mezinul său şi-l mustră pentru faptele-i rele. Apoi ceti cuvinte de iertare din cartea cu scoarţe de piel Feciorașul se simţi mai uşurat şi zîmbi trist fratelui să

Atuncea se întoarse şi comisul Simion.

— După o zi de ajunare, se cuvine flămînzilor hran zise el cu părere de veselie şi cercetînd în treacăt pe m zin. Fratele Gherasim ne aduce o fiertură de peşte şi hri copţi. Asta-i mîncarea pe care şi-o pregătise pentru sine eu l-am încredinţat că-i pentru noi. Se ştie că nu este a peşte mai gustos decît boişteanul de Nemţişor.

Călugărul şi comisul se veseliră. Ionuţ îşi strîmb obrazul, făcînd o silinţă să pară şi el bucuros. Nicodi clăti din cap, privind lung la Simion.

— Dumnezeu să dea linişte răzvrătiţilor... şopti ier monahul.

Ionuţ privi pieziş pe tovarăşii săi.

Se aşezară în jurul mesei. Fratele Gherasim adu cina. Ieromonahul o binecuvîntă.

Pe cînd stăteau în tăcere, cu bucatele încă neispră vite, în lumina asfinţitului de început de toamnă, sunar

copite de cal în bolovanii potecii și un călăreț se opri la poartă. Mezinul sări ars din locul său, repezind la o parte mîncarea.

— Stai liniștit la locul tău, nebunule, îl mustră cu asprime ieromonahul. Nu-i nevoie să te grăbești către vești rele.

Ionuț șovăi și se întoarse căzînd la locul său, cu brațul pe masă și rezemîndu-și fruntea de cot. După înfățișare, tatarul nu se arăta vestitor plăcut. Își părăsi calul la șopron și veni furișat și neguros spre stăpîni. Își lepădă cușma și se zgrepțenă cu asprime la tîmplă și la ceafă.

Comisul îl îndemnă :

— Apropie-te, Botezatule, și grăiește.

— Jupîne comise al doilea, răspunse slujitorul, după porunca ce mi-a fost dată, am fost la Ionășeni și n-am găsit pe jupîneasa Tudosia. Cum s-a întîmplat învălmășeala știută, nici n-a mai așteptat ziua. A poruncit să se puie caii cei mari la căruță, a luat pe fată și s-a dus la neamuri în Țara Leșască.

— La care neamuri ?

— Asta am vrut să știu și eu numaidecît. Am întrebat pe slujitori : la care neamuri și unde ? Ei mi-au dat răspuns că, după a lor socotință, jupîneasa Tudosia s-a dus la o soră a sa nu departe de Liov. După cîte s-au întîmplat — mă sfătuiesc eu cu oamenii de acolo — e greu de înțeles cînd are să se întoarcă. A luat blănurile și straiele. Au spus țigăncile cum că a luat și un pieptene de fildeș. Apoi dacă a luat și pieptenele de fildeș, gata. Semn că-și păzește capul. Cum stam noi de vorbă, treceau oameni fugari din Țara Leșască. Erau spăriați de urgie și căutau o scapare la noi. În stăpînirea Craiului nu mai era nici o rînduială. Dregătorii se trăseseră înlăuntru ; slujitorii fugiseră să se închidă în Cetate la Cameniță. Văzînd eu că toate umblă vraiște, după îndrăzneala unora și altora, mă gîndesc să trec în Țara Leșască. Dacă trebuie, mă duc pînă la Liov. Acolo se află jupîn Dămian, fecior al stăpînului nostru ; are cine mă ocroti și mă pune pe drum bun. Umblu eu căutînd, întrebînd. Văd jaf și pojar pretutindeni. Morți prin toate rîpele și pe sub toate gardurile. Curțile boierilor sparte ; unii șleahtici căzuți sub

harapnic ; unele cneaghine sub coviltirul căruţelor tătărăşti. Nu mai departe decît patru zile de cale, la Hanul Craiului, lîngă un sat cu numele Somotroc, am aflat ce s-a întîmplat cneaghinei Tudosia. Am aflat că a stat în popas o jupîneasă de la Moldova, cu slujitori şi roabe. Cum umblau trîmbele de necredincioşi pălind ba ici, ba dincolo, oamenii stăteau cu sufletul la gură gata de fugă. Căruţa jupînesei umbla cu întîrziere şi cu fereală. Nu era teamă numai de nohai, ieşiseră în pradă la drumurile mari şi mulţi dintre mişeii localnici. Era după amiază şi toţi plecau urechea şi miroseau vîntul ; cînd iaca, dau tatarii într-o mică de ceas. Au luat tot, s-au dus. Mie tot nu-mi vine a crede, pînă ce nu dau peste un slujitor de la Ionăşeni. Cum rămăsese acela, ascuns într-un horn de sobă, minune este. Era urît ca dracu şi rînjea la mine. De la dînsul am înţeles desăvîrşit că aşa a fost cum mi se spune. Am luat pe acel om cu mine şi l-am întors la Ionăşeni. De acolo am venit să spun ce este. Am aflat ieri în Suceava de trecerea domniilor voastre şi, luîndu-vă urma, am venit şi eu la sfînta mănăstire.

Ionuţ înălţase încet-încet fruntea, privind cu ochi rătăciţi pe slujitor.

Întrebă şoptit ceva. Glasul nu i se auzea.

Botezatu îşi plecă urechea, venind lîngă el.

— Au răpit-o pe jupîneasa Tudosia, încuviinţă el, răspunzînd întrebării şoptite.

Mezinul murmură iarăşi.

— Nu ! se apără Gheorghe Tatarul ; în afară de acel slujitor n-a mai scăpat nimeni. Vrea să ştie — lămuri el şoapta acelui copil bolnav către fraţii lui mai mari — vrea să ştie dacă a fost luată şi jupîniţa Nasta. Apoi eu de cînd spun că a fost luată.

Ionuţ se îndîrji privind în juru-i şi rîzînd rătăcit.

— Gata, bădiţă Nicoară şi părinte Nicodim, zise el deodată.

— Stăi, Ionuţ, unde vrei să te duci ? îl stăpîni cu braţele călugărul.

— Gata ; de-acuma nu mai este nevoie de nici o mustrare.

— Bine, nu te-om mai mustra ; te ducem acasă, la Timiș.

— Ce să fac la Timiș ? Nu mă duc la Timiș.

— Atuncea rămîi aicea, la mine.

— Bădiță Simion, scînci feciorașul, nu mă lăsa aici, și poruncește Botezatului să lipsească din fața mea.

Simion îl privi nedumerit ; apoi se întoarse spre slujitor :

— Strînge de pe masă, Botezatule, îi porunci el. Du-te de mînîncă și te hodinește. Mîni dimineață ne întoarcem acasă.

Mezinul se frămînta, într-aceeași nemulțămire. Călugărul se așeză lîngă el, cu aceeași blîndeță.

— Numai Dumnezeu făptuiește și judecă înțelept, zise el.

Ionuț ridică ochii, privind în laturi ; părea a înțelege cu uimire ceva : ori că e o pedeapsă a Nastei, ori e o pedeapsă a lui.

Într-adevăr, în mărturisirea ce făcuse părintelui Nicodim, credința frăției lui de cruce se dovedise întinată ; și pentru asta i se ceruse iertare de la Dumnezeu. Acuma întîmplarea pe care o vestise Tatarul îi venea ca o ispășire crudă. Îndîrjirea lui de o clipă slăbi : începu a se tîngui, scîncind.

Din liniștea în care părea că stă, comisul Simion zvîcni dintrodată în picioare, plimbîndu-se de colo-colo prin pridvor, ca într-o cușcă. Pintenii îi sunau îndesat.

— Ascultă, Ionuț, grăi el oprindu-se în fața feciorașului, cu brațele încrucișate pe piept. În ziua cînd am prins amîndoi pe feciorul Hanului, am socotit că ai trecut în rîndul barbaților și m-am mîndrit cu tine. Se pare că m-am înșelat. Înțeleg că ai vrut să străpungi pe Botezatu ; te-ai uitat dușmănos și la noi ; ai stat gata să te izbești cu fruntea în părete ; asta s-o faci numai după ce ți-o crește coarnele. Văd că trebuie să mai mînînci nouă ocă de sare, pînă ce vei fi vrednic să intri în sfatul barbaților. Tu încă nu înțelegi ce se chiamă barbat — adică acel om care nu-i ouat și clocit, ci fătat. Bărbat e numai acela care leapădă de la el slăbăciunile și lacrimile. Cînd dă cu piciorul, cînd prinde în pumn, toate i se supun. Descalică lîngă o

muiere ; pe urmă încalică și se duce cu altă floare la ureche. Acuma, după starea în care te afli tu, ar fi frumos să-ți ținem și noi tovărășie, eu cu părintele Nicodim, bocind gros, ca niște buhai de baltă. Să treacă un om pe la poartă și să steie cu mirare ; să zică : Hm ! se cunoaște că aceștia-s feciorii comisului Manole Păr-Negru de la Timiș. Asemenea blăstămăție vrei domnia ta să se întîmple, ca să ajungem ocara lumii !

Mezinul se holbă de disperare, pălind cu piciorul în pămînt și răcnind :

— Cînd am vrut și am spus eu asta, bădiță Simioane?

Călugărul zîmbi către sine însuși.

— Dacă n-ai spus, se apără Simion, și dacă nu dorești, atuncea rămîn eu de minciună. Dar dacă vrei să mă dovedești de istov, du-te și-ți cufundă capul într-o căldare cu apă rece. Trebuie s-ajungem cu alți ochi la Timiș, ca să nu spăriem oamenii de-acolo.

Sara, cei trei frați au făcut un legămînt, despre care a fost înștiințat și Gheorghe Botezatu Tatarul, să nu se spuie la Timiș jupînesei Ilisafta comisoaia decît ceea ce se cuvenea din întîmplările petrecute. I-a fost dragă băiatului o fată și acea fată nu se știe ce s-a făcut în vîrtejul din urmă al tatarilor. După unele știri, se pare că a fost furată de acei căpcăuni ; dar crezămînt deplin nu poți pune pe vorbele unui slujitor înfricoșat, care n-a văzut nimic cu ochii lui. Cît a fost învăluirea prădalnicilor, el a stătut ghemuit în hornul sobei. După ce s-a liniștit împrejurimea, el a ieșit și s-a uitat încolo și încoace. N-a mai văzut căruță și slujitori, dar nici oameni ai locului care să-i spui anumit ce s-a întîmplat. Deci mama și fata poate să fi scăpat într-un ascunziș. Ori chiar dacă le-au luat nohaii în acel ceas, se poate să fi scăpat după aceea printr-o împrejurare fericită. De multe ori se întîmplă nohailor de-i lovesc din urmă cu repeziciune bărbați vrednici și scapă din ghiarele lor și prada și robii. Asemenea pățanie au avut tabunurile lui Mamac-Han nu mai departe decît în trecutele zile, în prădăciunea lor de la Moldova, cînd i-a prins în voloc Ștefan-Vodă și le-a luat înapoi tot ce prădaseră, punîndu-i să dea dobîndă pe dea-

supra însăşi viaţa lor, deoarece din acea împresurare n-a mai scăpat nici un războinic negru. Asemenea fapte s-au mai petrecut, în zilele de demult, şi în Ţara Leşască, la o altă prădăciune a nohailor. Cînd a venit Cotorobai Mîrza cu ceambulurile de-a prădat în Podolia, acu douăzeci şi doi de ani, s-au luat pe urma lui boieri leşi cu oşti şi cu sprijinul castelanului de la Bar ; şi pe cînd tatarii au stat ca să-şi apere dobînda, i-au pălit din cealaltă parte cazaci de la Pragurile Niprului, răpindu-le furtişagul. Atuncea iarăşi au scăpat robii. De asemenea, altă oară litvanii şi-au întors de la tatari dobînda şi robii.

Toate aceste poveşti le spunea cu meşteşug ieromonahul Nicodim, ca să îmblînzească suferinţa Jderului celui mititel şi să-i deschidă o zare de nădejde. Astfel, după ce s-a odihnit Ionuţ în acea noapte la Neamţu, s-a putut întoarce la Timiş cu al doilea comis Simion avînd o înfăţişare omenească.

Era cu obrajii alungiţi şi sarbezi, însă zîmbi ca şi altădată comisoaiei Ilisafta. Îi sărută amîndouă mînile şi primi să-şi cufunde nasul în busuioc la pieptul dumnisale ; sărută mîna comisului şi-i primi cu fruntea plecată binecuvîntarea.

Faima războiului măriei sale Ştefan-Vodă era ajunsă de multe zile la Timiş. De asemenea ajunsese acolo o bună-vestire despre fapta comisului al doilea şi al mezinului său. Venise cel dintăi să se laude cu prinderea lui Emin Sidi Mamac însuşi jupîn Cristea vistiernicul ; căci fapta aceasta, din clipa împlinirii ei, devenea a tuturor feciorilor lui Manole Păr-Negru. Lumea nici nu vorbea într-alt chip despre întîmplare. Feciorii comisului Manole Păr-Negru au prins pe puiul lui Mamac-Han. Se cuvine deci să ne fudulim de asemenea ispravă a noastră.

Dar a mai fost ceva, ce nu se poate bine desluşi, se mira jupîneasa Ilisafta. Mulţămirea luminatului stăpîn Ştefan-Vodă a fost să desfacă pe Ionuţ de la înalta sa milă. Asta pe de o parte nu-i rău, căci bucură pe părinţii săi care-l jeleau, ca şi cum ar fi fost pentru totdeauna prăpădit ; însă iată în ce chip plătesc domnii din lumea aceasta credinţa şi vrednicia celor mai buni slujitori ! Aşa

se întîmplă și cu un oarecare comis, pe care nu știm bine cum îl chiamă, carele a umblat în pribegie cu măria sa, robindu-și credința, suferind de nesomn și foame, cunoscînd boli și răni și care stă la Timiș uitat. Cînd și cînd ne aducem aminte de el și ne bucurăm ; dar după aceea îl lăsăm să se usuce acolo unde se află.

— Aș socoti, jupînească Ilisaftă, zîmbi comisul, că mai sănătos este să nu ne amestecăm în treburile Domniei Acel despre care pomenești domnia ta se află mulțămit întru ale sale.

— Eu știu că-i mulțămit domnia sa, dar nu-s mulțămiți alții, se răsuci comisoaia Ilisafta. Putere-ai domnia ta să-mi arăți de ce a lepădat de la sine măria sa pe feciorul acelui comis ?

— Ți l-a trimes domniei tale, ca să te bucuri de vederea lui.

— Mă uit și-l văd, dar nu mă bucur, cinstite comise. Căci eu i-am dat măriei sale fecior ca o floare. Ș-acuma uită-te și vezi ce ne trimite înapoi. De atîta milă și de atîta bine, i s-au tras obrajii acelui fecior al comisului, și i s-au stîns ochii.

Simion se amestecă.

— Muță, zise el blînd, întreabă domnia ta pe Ionuț și ai să afli că măria sa stăpînul nostru nu-i întru nimic vinovat.

— Dar cine-i vinovat ?

— Să-ți spuie el singur.

— Alei ! își pocni comisoaia palmele, ridicîndu-și ochii la înălțimea stîlpilor pridvorului, nu cumva s-a găsit o scorpie, care l-a mușcat de inimă ?

Ionuț clătină din cap, dintrodată înegurat :

— Nu-i scorpie, muță.

— Nu-i scorpie ? dar ce-i, dragu mamei ? Spune-mi numaidecît unde-i, să mă duc să-i mulțămesc.

Comisul al doilea Simion se întoarse în loc privind în lungul drumului spre valea Moldovei. Dintr-acolo venea la deal o trăsură verde cu cai negri. Mezinul nu răspunse deocamdată strigătului jupînesei Ilisafta.

— Muță, grăi el apoi cu stăpînire, aceea despre care vorbești poate a fost răpită peste Nipru.

— Vai ! se miră comisoaia, crescîndu-și ochii sprîncenați ; cînd a putut da peste tine, Ionuț, așa vînt repede ? Tu nu știai nimic despre acestea, dragu mamei ; și cum ți-ai luat zborul, ai căzut în laț. Cine-a fost ? tare sînt doritoare să-i aflu numele. Și din ce neam este ? tare m-aș mira să fie dintr-un neam cumsecade. Și cu ce șireclicuri a umblat ? căci nu poate să fie decît o vadană care umblă cu înșelăciuni. Și dac-au luat-o nohaii, apoi eu oi da un sărindar de mulțămire.

La toate aceste întrebări, mezinul încerca să răspundă și nu putea spune decît vorbe răzlețe ici-colo. Totuși comisoaia Ilisafta nu pierdea nimic din ce putea fi pentru dumneaei o lămurire și îndată statornici locul, starea și numele.

— Atuncea dacă-i o fată de boier, trebuia s-o știm și noi. Am fi putut s-o aducem aici, ori ne-am fi dus noi acolo. Am fi aflat ce urmări are și ce zestre i se pregătește. Dar copiii din ziua de azi nu mai au dragoste și frică de părinți.

— De ce să vorbim, muță, despre ce nu mai este ? mormăi Ionuț amărît, fără a privi pe nimeni.

— Dragă copile, se răsuci spre el comisoaia Ilisafta, dacă mi-i scris să am asemenea noră, se întoarce ea și de la Han-Tatar. Nu întîrzia și mărturisește toate, ca să vedem ce este de făcut. Nu este fapt care să nu poată fi dezlegat, nu este durere care să n-aibă descîntec. Știu, dragu mamei, c-am s-o visez la noapte venind împotrivă-mi cu paloșul, ca să mă răpuie.

Cu mînile, cu ochii, cu spaima, așa de mare și de groaznică o închipuia jupîneasa comisoaia pe acea noră, încît mezinul zîmbi și se înduioșa amintindu-și de un gingaș și subțirel trup, care se alăturase într-o noapte de el, în fîn, împungîndu-l cu sînișori bouri.

Toate aceste lămuriri comisul Manole Jder le asculta cu destulă liniște.

— Asta-i ucenicia oricărui barbat, zise el. Slujitorul măriei sale să mînînce și să doarmă ; iar de mîni să-și urmeze slujba cu jupîn al doilea comis.

Băgînd de samă că s-a apropiat trăsura cu caii negri și că într-însa se află numai strălucita înfățișare a Candachiei, bătrînul își îndesă cușma în cap și porunci lui Simion să-l urmeze în deal, la ceairul tretinilor. Amîndoi bărbații trecură în odăi și de-acolo, pe dindos, la saraiuri și la poteca Timișului de sus. Ionuț pîndi și el clipa prielnică și se strecură în chilioara lui, simțind nevoie de singurătate. Jupîneasa Candachia coborî cu zîmbet, cu îmbrățișări, sărutări și vorbe asupra jupînesei Ilisafta.

Comisoaia înțelegea prea bine că nora dumnisale vine să ispitească și să afle toate cîte se pot afla : de aceea își strînse buzele cu oțărîre. Nu-i nevoie să mai iasă zvon în lume despre dragostele copiilor și răpirea tatarilor. Cum a afla Candachia aici două, pînă dincolo înmulțește și face nouă. Altfel știe să se sulemenească, și să poarte cercei de aur în zi de lucru. Știe să încînte și să îmbrobodească pe vistiernic, de-o lasă să umble singură. Din cîte treburi are o jupîneasă în ziua de azi, Candachia nu se poate anina cu mînile măcar de una. Vine să întrebe de jupînițele de la Ionășeni.

— Ți-a spus cum o chiamă ? întrebă într-adevăr, cu mare curiozitate, vistierniceasa.

Comisoaia Ilisafta se miră nespus :

— Cine să-mi spuie ?

— Ei, cine... Știi domnia ta preà bine și te-ai așteptat de la început la asemenea isprăvi de la Făt-frumos care s-a dus în lume după Ileana-Cosînzeana. L-am văzut eu cum îi umblau ochii în ospătăria aceea de la Suceava.

— Care ospătărie de la Suceava ?

— Este acolo o ospătărie. Adică era ; acuma nu mai este. Cel mai bun lucru pentru un june nu era acolo mîncarea și băutura, cît o leașcă pe care o chema pana Mina.

— Nu știu nimica din toate acestea, se uimi comisoaia. Am aflat ceva despre o copilă a unor boieri de la Ionășeni.

— Nasta.

— Cum ?

— O chiamă Nasta. Fata jupînesei Tudosia. Cum a fost acea bătălie la drumul mare în noaptea de Sîntămărie, Vodă s-a supărat și dintr-asta i se trage băietului

nostru urgia. Nu-ţi mai spun că pana Mina şi Iohan Roşu n-au mai ieşit la lume din tainiţile Cetăţii. Măria sa s-a mai îmbunat cînd a fost prins feciorul Hanului. Pe cocon l-a mustrat cu blîndeţă, deşi se pare că Alexandru-Vodă ar fi fost mai vinovat.

Comisoaia Ilisafta sta ca pe jar, negăsindu-şi astîmpăr, pînă ce prinse firul păţaniei Jderului celui mititel. Atunci zîmbi şi deveni şi domnia sa tainică, dînd a înţelege că ştie mai multe. Atîtea ştie, încît nu le-ar putea isprăvi într-o noapte. De altminteri băietul e aici şi el le cunoaşte mai bine decît oricine. Unele cite le arată jupîneasa Candachia sînt aşa, altele însă s-au petrecut cu totul altfel.

— Ce-i de făcut ? se jeluia nora, împreunîndu-şi palmele şi scînteindu-şi cerceii ; aşa am cumpărat, aşa vînd. Foarte într-ascuns se şoptesc toate acestea la curtea Sucevii şi unele din ele nici măria sa Vodă nu le ştie bine. Poate altele să se descopere mai pe urmă. A vorbi de ele e cu primejdie ; de aceea te rog, dragă soacră şi jupîneasă Ilisaftă, să nu mai afle nimeni şi să rămîie numai între noi.

— Dar cum îţi închipui dumneata, noră, că aş fi eu în stare să dezvăluiesc asemenea taină ? Cum o ţii dumneata, aşa o ţin şi eu. După toate cîte s-au întîmplat, socot că acea fată a Tudosiei nu s-a mai întoarce de unde-i dusă.

— Parcă se ştie unde-i dusă ?

— Se ştie prea bine. Dacă doreşti, pot să-ţi spun. Din moarte şi de-acolo puţini se întorc.

Nesimţit, ieşise în acest timp la uşorul pridvorului Chira cămărăşiţa, aşteptînd un răstimp cît de mic, ca să ceară de la stăpîna sa o poruncă. Dar sfatul jupîneselor nu conteni multă vreme, pînă la ceasul al şaselea, cînd soarele de septemvrie ajunse la amiază, împrăştiind o puzderie de aur asupra acelor locuri tihnite. Zvoana lumii şi a prădalnicilor era acolo abia simţită, între puţine fiinţi omeneşti ; pe cînd miriştile, otăvile, zăvoaiele aromeau sub linişte, iar matasa funigeilor părea abur ţesut în adierea moale a zilei.

CAPITOLUL XV

PE NEAȘTEPTATE IONUȚ PUNE LA CALE CEA MAI MARE NEBUNIE

Mai bune decît descîntecele jupînesei Ilisafta și desfacerile Chirei cămărășiței, au fost poruncile comisului Manole și doftoriile lui Simion, ca să scoată din Jderul cel mititel amorțirea ce-l cuprinsese.

Înainte de ceasul întâi al zilei, cînd scînteia brumărelul pe colnice, amîndoi frații erau călări pe sub streșina pădurii, dînd ocol închisorilor. Uneori se opreau sub cireși cu frunzele pălite, roșii ca o aramă nouă, și ascultau în poienile dinlăuntrul mugetul cerbilor. Coborau la adăpători, unde se băteau și nechezau subțirile mînzocii călăuziți de îngrijitorii lor ; după aceea poposeau la caii de patru ani, sub șoproane, unde erau pregătite meșteșugurile de scopire. Erau și alte lucrări de îndeplinit într-o herghelie mare ca aceea. Erau nebuni ce trebuiau potoliți și nărăvași de întors la cumințenie. Ionuț Jder era foarte lăudat pentru îmblînzirea sălbaticilor. Pînă la amiază era atîta frămîntare și atîta lucru, încît amîndoi frații cădeau de trudă în umbrar ; îmbucau repede bucatele trimese de la curte și se întorceau pe spate, închizînd ochii și lăsîndu-se mîngîiați de sîrmele de aur pe care le strecura soarele prin crengi în adăpostul lor. Abia aținea mezinul, și comisul al doilea strănuta cu zgomot, făcîndu-l să tresară.

Pînă într-amurg de asemeni nu era pentru Ionuț hodină.

Gîndurile — dovedise comisul cel bătrîn — sînt cei mai harnici dușmani ai omului. Nu-i altă doftorie pentru Jder cel mititel decît să cadă butuc în culcuș și să doarmă somn fără vise. Cu toate acestea demonii care se chiamă gînduri găseau chip să-l cerceteze și-l cercetau mai ales atuncea cînd el părea mai alinat. Orice rană de asemeni are vindecare, adăogise bătrînul comis Manole. Omul, chiar tînăr, are mai multă înțelegere decît un cal ; s-ar putea spune că are și înțelepciune ; deci acolo unde calul

sare în două picioare și bate cu copitele, omul stă puțintel și cugetă. De aceea vracii au pentru cai alte meșteșuguri și pentru oameni altele.

Într-o sîmbătă, către sfîrșitul lunii septemvrie, amîndoi frații coborau la curte înainte de asfințitul soarelui, ca să dea samă bătrînului comis de slujba lor și să primească alte îndreptări pentru alte treburi. Găsiră la odaie un cal străin ; argații îi luau șaua și-l grijeau. Comisul Simion cunoscu calul.

— Avem veste de la fratele nostru Dămian, dădu el lămurire lui Ionuț.

Mezinul căscă de trudă. Ajungînd la pridvor, văzu pe Iosip slujitorul de la Liov și se bucură întrucîtva, ca de o cunoștință veche. Îi rămăsese plăcută amintire de sfatul de la focul gospodarilor, în noaptea Înălțării, cînd se întorcea singur la Timiș.

Slujitorul neguțătorului Dămian se închină cu voie-bună înaintea fraților. După asta se întoarse iar la comisul Manole.

Sosise în prag, ca s-asculte numai c-o ureche, și jupîneasa Ilisafta : dar, cum aflase vestea cea bună, se așezase pe divan în cuibarul domniei sale.

Vestea cea bună era că jupîn Dămian, neguțătorul, se afla pe cale, cu trei zile în urmă, venind să se închine lui Vodă, la Cetatea Sucevii, și să-i aducă niște prea frumoase pielcele de soboli. Acele pielcele le primise de puțină vreme prin Țara Rusească tocmai de la Marea de ghiață și-i făceau numaidecît trebuință măriei sale pentru un strai femeiesc ; de unde se înțelege că nu tîrzie vreme Vodă are să aducă la curtea sa Doamnă nouă.

— Am primit și noi asemenea veste, dădu încredințare jupîneasa Ilisafta, are să vie Doamnă la noi o mireasă tocmai de dincolo de Marea, fiică de împărați pribegi, fugari de la Țarigrad.

— Eu despre asta nu știu nimica, ridică din umeri comisul cel bătrîn. Să fie blagoslovită acea Doamnă, care va fi, ca să poată purta sobolii aduși de feciorul nostru Dămian. Noi am vrea să știm mai ales dacă feciorul nostru e sănătos.

— Sănătos, cinstite comise, și tare ca criţa. Nu l-am văzut schimbat din firea lui niciodată.

— Atuncea bine ; să ia pildă și alţii. N-are decît să-i vie măriei sale acea Împărătiţă greacă. Iar dacă aduce Dămian și jupînesei Ilisafta cealaltă bucată de matasă pentru care i-a trimes răspuns, e și mai bine.

— Aduce și matasa, se grăbi să răspundă Iosip. Cum se închină lui Vodă, stăpînul meu purcede fără întîrziere într-acoace la părinţii săi. N-a uitat nici de bucata de postav de Flandra. Domnia sa se închină la cinstita faţă a domniei voastre și pofteşte să vă găsească bucuroşi. Pînă atuncea puteţi afla de la mine felurite veşti. De unele Ţara Leşească e plină ; pe altele le ştim numai noi.

Comisoaia Ilisafta se foi în cuibarul său.

— Unii dintre comişi, zise ea, n-ar fi doritori să afle asemenea veşti. Deşi de la ei s-a ştiut despre Împărătiţa greacă, acuma se fac a uita, ca și cum n-ar mai şti nimica, și, deşi poftesc să afle toate cîte sînt pe lume, se prefac că nu le trebuie nimic și întorc capul. Pe cînd noi dorim să ştim, deoarece altă bucurie nu avem în singurătatea noastră. Alţii au vînturat lumea, noi am stat aici ; alţii ştiu toate, noi nu ştim nimica ; deci vreau să cunosc acele veşti cu trei zile înainte. Este poate veste că feciorul nostru Dămian are de gînd să facă nuntă, cum mi se arată în vis în unele nopţi ?

— Are să fie și asta pe la primăvara viitoare, mărturisi Iosip de la Nimirceni. Pînă acuma-s numai vorbe. S-ar fi găsit o fată de neguţător litvan de la noi de la Liov. Încă nu ne înţelegem din zestre.

— Dacă nu-i pornit nimica, e ca și cum nici n-ar fi, mormăi comisul.

— Ai răbdare, ai răbdare, îl îmblînzi jupîneasa Ilisafta. Numai noi femeile ştim cît de greu se fac nunţile.

— Se fac cu prea multă vorbă.

— Atunci să ştie cinstiţii comişi că, fără vorbă, nu se săvîrşeşte nimica pe lumea asta.

— Dovada-i de faţă, jupînească Ilisafta, iar Iosip stă și aşteaptă, uitîndu-se cînd încolo, cînd încoace.

— D-apoi că omul ar vrea să grăiască, numaicît nu-l lasă cinstiţii comişi.

Cinstiții comiși se îmblînziră și tăcură, rîzînd. Alți cinstiți comiși, veniți de la deal, se rezemară de stîlpii pridvorului. Cel mic urma să-și strămute fălcile, cu ochi umezi, vlăguit de umbletele zilei.

Iosip putu să vorbească iar :

— Cînd au pălit nohaii în Țara Leșească, stăpînul meu se afla într-un loc care se chiamă Brodi, alegînd marfă de la pădurari crăiești. Erau mai cu samă niște piei de rîși care nu se mai află și stăpînul meu le prețeluia una cîte una. Cînd a ajuns la a unsprezecea, iaca trec pe drum călăreți domnești, strigînd cît ce puteau primejdie. Jupîn Dămian prinde a rîde : care nohai ? He-he ! aicea sîntem departe de hotar. Și numără pieile înainte ; domnia sa plătește pădurarilor, eu strîng marfa și ne ducem la gazdă. Acolo altă zvoană ; fugari cu părul vîlvoi. Aflăm noi, nu tîrziu, că hoarda a răzbit întăi în Podolia și după aceea nu s-a sfiit să treacă pînă în Volinia. Grăbindu-ne către Liov, eu mă înturnam cînd și cînd și vedeam ca un nour în fundul răsăritului. Acolo erau pojarurile. După ce ajungem noi cu bine la locul nostru la Liov, cad una după alta vestirile tuturor răutăților, de se încrîncena carnea pe mine și mi se zbîrlea părul sub cușmă. Dar iaca ne vine și o mîngiiere de la Moldova și auzim că au prins a se bejeni fugari din Podolia ca să se ducă sub stăpînirea lui Ștefan-Vodă. Ieșind eu din tîrg spre a împlini o poruncă a stăpînului meu, la un sat din preajma Liovului, numai ce mă întîlnesc cu un cunoscut al nostru, pe care l-ați văzut și domniile voastre nu de mult aicea, la Timiș. Dacă am să vă spun că are un ochi stîns astupat cu solz, domniile voastre aveți să vă aduceți aminte numaidecît. Și dacă am să mai adaog că-l chiamă moș Ilia Alapin, apoi aveți să vă mirați : ce am eu de împărțit cu asemenea neguțător ? Eu n-am de împărțit nimic cu moș Ilia, dar el, fiind un meșter cu multe ascunzișuri, aduce vorba despre înțelegerea lui Gogolea cu boierul nostru pribeag jupîn Mihu și mă întreabă, pe departe, dacă n-aș cunoaște eu cumva pe cineva, carele a dat de știre la Moldova despre un furtișag de cai ce s-ar fi pus la cale. I-am răspuns că nu știu nimica și habar n-am despre ce cai e vorba.

— Poate tu nu știi, cumetre Iosipe, îmi zice blăstămatul acela de unchеș chior, dar știu eu. Am stat ș-am so-

cotit, am stat ş-am socotit, spune el, cine ar putea din Liov să răsară în Ţara Moldovei ; şi ce neguţători umblă de la noi la Moldova ; şi cu ce oameni buni de voroavă şi de petreceri au stat oamenii noştri — adică ai mei şi ai lui Gogolea — la cinstitele crîşme din marginea tîrgului Liov; şi asemenea cu ce moldoveni de aici trăiesc în prietinie slugile lui jupîn Mihu.

— Tot nu înţeleg despre ce-i vorba, mă păzesc eu.

— Rău îmi pare că eşti greu de cap, rîde moş Ilia. Află că noi am fost să cumpărăm un cal alb, la Timiş, în Ţara Moldovei, şi n-am isprăvit nimica. De asemenea află că am oblicit drumul coconului domnesc la o năzuinţă de dragoste, şi am pus feciori să prindă vulpanul, şi nici cu asta n-am isprăvit bine. Atîta am folosit că am cunoscut un hoţ mare şi barbat de ispravă cu numele comisul Simion, cu care foarte bine ne-am împrietinit. Am mai cunoscut şi pe un comis mai mititel care are în el sînge clocotit ; şi acela ne-a plăcut, mie şi lui Grigorie Gogolea.

Aicea comisul cel bătrîn opri pe slujitor :

— Ce fel de poveşti ne spui tu, Iosipe ?

— Nu-s poveşti, cinstite comise, şi ai să afli îndată de ce spun toate cu de-amănuntul. Ascultă iarăşi ce veste am să-ţi mai dau, a urmat a-mi vorbi moş Ilia. Eu şi Gogolea ne-am sfătuit să punem în sac pe jupîn Mihu, să-l încărcăm pe un samar şi să-l ducem la măria sa Ştefan-Vodă. Acest nevrednic boier şi-a călcat cuvîntul şi nu ne-a dat căuşul de zloţi. Deci să duci această veste prietinilor noştri de la Timiş. Ca să se vadă că noi nu grăim într-aiurea şi sîntem prietini cu dreptate, să le mai spui una.

Aici povestitorul se opri singur, zgrepţănîndu-se la tîmplă.

— Care-i acea una pe care ţi-a mai spus-o ? rînji comisul Manole. Spune-o degrabă, căci sînt nişte jupînese care numaidecît poftesc să afle.

— Mi-a spus altele, îngăimă slujitorul liovean, înşirîndu-mi fel de fel de lucruri adevărate şi mincinoase, pe care eu n-am de unde le cunoaşte şi pe care nu le arăt întocmai, ca să nu se supere unii dintre aceşti boieri tineri.

— Spune, omule, se tîngui jupîneasa Ilisafta.

— Mi-a spus că el și cu tovarășul Gogolea au cunoștință despre pățania unei cneaghine și a unei jupîniți.

La aceste cuvinte, Jder cel mititel ridică ager fruntea, apoi se domoli numaidecît și căscă din nou cu trudă. Se hotărî să intre în casă. Jupîneasa Ilisafta îl urmări miloasă cu privirile, apoi șopti cu grabă lui Iosip :

— Acuma poți vorbi în voie.

Iosip își coborî viersul :

— Încredințare pentru domniile lor va fi de prietinia noastră, a zis acel moșneag Ilia, cînd or afla că noi ne-am ținut de păgîni, și ne-am alcătuit cu cazaci ai noștri de pe Nipru, lovind cetele risipite ale păgînilor. În ce chip am aflat noi de prinderea jupînesei Tudosia, nu-i nevoie să se știe numaidecît. Poate au dat-o în mîna tatarilor niște pribegi de-ai noștri fără lege. Înștiințat fiind Gogolea, și-a adus aminte de prietinii săi, și s-a ținut în preajma celor din urmă nohai pînă ce s-a ajuns cu neguțătorii de robi de la Oceacov. Dincolo de Bug, înainte de a trece în pustie, mîrzacii se desfac de o parte din marfa lor vie. Patru cneaghine din Podolia și una din Moldova, cu copila ei, au fost vîndute pe loc, cum au trecut acele căruțe din urmă, prin vad, apa Bugului. Cumpărătorii le-au dus la Oceacov. Acolo, la limanul Bugului, așteptau ceamuri turcești. Roabele moldovence au fost încărcate, cu alte buclucuri cumpărate, în ceamul unui anume Suleiman-Beg, care are cetățuie cu putere împărătească în smîrcul Dunării, în drept cu Cetatea Chilia. Asta știm noi, zice moș Ilia ; poate-i bine să afle vestea Alexandru-Vodă și prietinii noștri vor folosi ceva ; iar noi nu cerem altă plată acestor prietini decît să cerce la măria sa Ștefan-Vodă dacă putem face noi negoțul nostru cu boierul. Cum primim veste și facem preț, noi îl aducem.

Inturnîndu-mă la Liov, m-am sfătuit cu stăpînul meu. Precum se vede, zice jupîn Dămian, prețul pe care-l cer acei hoți nu-i mai mult decît un căuș de galbini. Eu aș îndemna pe părintele meu comisul să strecoare o vorbă măriei sale. Aș putea face eu tîrgul ; dar afacerea e a altora și, ca neguțător cinstit, nu vreau să mă amestec.

— Alții se lipsesc de asemenea folos, mormăi comisul cel bătrîn. Nici nu cred să plătească marfa sa așa de scump pentru o piele de pribeag, bună de umplut cu paie.

— Nu se știe, negustoriile sînt schimbătoare, clătină din cap Iosip ; după întîmplările ce mi s-au povestit, prețul pieilor poate să se fi ridicat.

Comisul Simion se dezlipi întunecat de stîlpul în care se rezemase.

— Meștere Iosip, vorbi el fără prietinie, bag de samă a doua oară că, în Țara Leșască, istorisirile sînt prea lungi.

— Însă istorisirea dintăi, cînd am mai venit pe aici, a fost cu priință pentru cai, răspunse rîzînd slujitorul de la Liov.

— Bine, poate să fie și asta de folos cuiva. Pentru cealaltă îți mulțămesc mult ; pentru asta mai puțin. Du-te la odaie, unde te așteaptă bună tovărășie.

Iosip se închină înaintea boierilor și se duse. Simion Jder veni lîngă maică-sa ; îi apucă mîna și i-o sărută.

— Ai văzut, muță, întrebă el, ce ochi a întors Ionuț ? N-a mai așteptat ; a înțeles că nu-i mai rămîne nimica de făcut.

— S-a supus înțelepciunii bătrînilor ! îl amenință comisul Manole.

— Adevărat este, își înclină fruntea, cu întristare, Simion.

— Poate-i mai bine așa, încheie vorbirea jupîneasa Ilisafta. Desară e a treia sîmbătă cînd îi descîntăm să-i desfacem pentru farmec, eu și Chira. Mîni, poruncesc și părintelui Dragomir rugăciune de izbăvire.

Jder cel mititel ascultase întreagă istorisirea lui Iosip. Se trăsese cuprins de înfricoșare, să nu i se întîmple ceva, să nu făptuiască ceva. Îndată ce trecuse din încăperea cea mare în alta mică, lîngă iatacul comisoaiei, se lăsase să lunece lîngă părete și-și aplecase urechea îndărăt ; așa încît auzise tot.

Bine nu putea desluși ce se petrece cu el. Nu putea să fie bucurie, dar nu era întristare. Era o tulburare din care încerca să se desfacă, peste samă de atîțat. I se lămu-

reau fără greutate un gînd și o hotărîre. Toate erau scrise în destinul lui — se încredința el. Din amestecul lui Alexăndrel-Vodă nu se putea să iasă decît încurcătură și suferință și, poate, pieirea Nastei ; deci Dumnezeu îi depărta dragostea, ca s-o lămurească și să rămînă numai a lui ; căci numai el va îndrăzni să se ducă s-o caute și s-o smulgă căpcăunului. Răscumpărînd-o prin năcazuri și durere, Nasta nu va mai putea fi a altuia. Nu s-ar putea spune că ce cugetă el să îndrăznească e chiar o nebunie. Gîndurile cele bune sînt de sus. Tot de la Dumnezeu i-a venit pe neașteptate vestea. Iosip de la Nimirceni a pus-o dinaintea lui. Nu-i mai rămîne decît să răspundă chemării. Nu se știe dacă jupîneasa Tudosia mai trăiește, dar Nasta e în viață și-l chiamă, deoarece o simte într-însul.

Cu asemenea retorică a vîrstei de douăzeci de ani și a pătimei se îndeletnici un timp, apoi i se deslușì nevoia să-și găsească ieșirea de la Timiș și drumul către Chilia. Lesne e să izbucnească în picioare, să sară pe cal și să se ducă. Îl ajung din urmă slujitorii ; și, după aceea, locul nu-i poate fi decît în polobocul de apă, pînă la gît, la bolnița vraciului celui iscusit de la mănăstirea Neamțu. Să aștepte, să vadă și pe urmă să găsească — nu-i cu putință ; strigătul lăuntric îi poruncește grabă. Ce ascunziș ar putea alcătui ca să adoarmă lumea de la Timiș și el, în vremea asta, să-și ia zborul ?

Se pare, întăi, că are nevoie de un sprijin și acela nu poate fi decît Gheorghe Botezatu Tatarul. Acesta e un om înțelept, vrednic și vîrtos în năcazuri. Tatarul mai are și alte bunuri care se vor deslușì la vreme.

Își ia numai acele arme pe care le poate ține ascunse. Nici n-are nevoie atîta de arme, cît de iscusință.

Nu poate pierde din vedere că un drum lung îți cere cheltuială, dacă vrei să-l faci cu repeziciune. Să zicem că ia pe sine straiul de postav albastru și, în tîrgul Romanului, îl schimbă cu altul prost, însă cu adaos de bani. Nu se știe dacă poate găsi negustător chiar în acel ceas cînd va face popasul, iar la asemenea călătorie opririle, ziua,

se cuvine să fie cît mai rare și cît mai scurte. Noaptea o petreci în afară de tîrguri ; și negustătorii de straie nu țin dugheană în singurătate.

Pînă ce-a ajunge să facă un schimb ca acela, se poate bizui pe trei zloți.

De trei ani, la trei Boboteze, jupîneasa Ilisafta comisoaia a poftit să aibă, într-o sticlă verde a domniei sale, aghiasmă de la Iordanul sfintei mănăstiri Neamțu. Nu era slujitor mai cu dragoste pentru domnia sa la Timiș decît Jderul cel mititel. Îndată Ionuț a ales sania cea mai ușoară și caii cei mai iuți, s-a învălit în blăni de berbece și s-a dus pe pîrtia de omăt, ca săgeata. Pentru asemenea ispravă, în trei rînduri jupîneasa Ilisafta i-a pus în palmă cîte un ban de aur. Și asta a fost rînduit și scris de mai nainte. Dacă n-ar fi fost acei zloți în rînduiala de sus, i-ar fi cheltuit pînă acuma. Însă nu i-a cheltuit, ci i-a ținut ca pe un odor în scoarța de argint a Maicii Domnului, pe care o are deasupra căpătăiului.

Se sculă din culcuș și căută la icoană, în lumina candelei. Comoara era acolo.

Îi rămîne să vadă acuma în ce chip va putea ademeni mai ușor cu sine pe slujitorul tatar. Botezatu e un om neprețuit, însă greoi la înțelegere. Și mai ales are narav de se îndărătnicește cîteodată, parcă ar avea în el pe dracu.

Dacă n-o scoate la capăt cu Tatarul, plecarea i-i primejduită ; căci Tatarul nu-l lasă să iasă de la Timiș ; chiamă ajutor pe comisul Manole și pe comisul al doilea.

Cu toate acestea, dacă-i scris să se facă acest drum, Botezatu are să primească și el în frunte lovitura de la Dumnezeu și are să se supuie.

Cînd veni jupîneasa Ilisafta în chilia lui Ionuț, cu Chira roaba, ca să-l împresure cu descîntece și să-i puie buruiană de somn sub pernă, băiatul părea de mult cufundat în vis și candela îi lumina liniștea obrazului.

Comisoaia se învîrti un răstimp în jurul frunții lui, murmurînd ușor și stupind în lături spre duhuri. Apoi îi făcu deasupra semnul crucii.

Atunci Ionuț deschise ochii, îi zîmbi, o cuprinse de după grumaz și o sărută pe ochi. Comisoaia Ilisafta n-avu vreme

să strige de plăcere, nici să întrebe ce-i și dacă-i bine. Feciorașul închisese iar ochii și urmă să doarmă liniștit.

— Prea curata Maica Precistă s-a milostivit asupra noastră, șopti jupîneasa Ilisafta către cămărășiță.

Făcînd plecăciune smerită către candelă și către zîmbetul neclintit al sfintei, comisoaia mai privi o dată cu mulțămire somnul Jderului celui mititel și se retrase.

Nu multă vreme după ce se făcu liniște deplină în iatacul dumneaei, Ionuț Păr-Negru ieși din chilie către saraiurile de dindos și se duse să caute pe Tatar. Îl știa că trebuie să fie lîngă odaie, într-o despărțitură a lui sub streșină, unde își făcuse pătul. Putea scoate de acolo capul ca să se uite la stele. Jder dădu ocol locului ; căută o prăjină subțire și împunse culcușul, pînă ce omul dinlăuntru se frămîntă.

— Cine-i acolo, măi ? întrebă el, mormăit.

— Ieși afară, Gheorghe, îl îndemnă Ionuț, ca să vezi brumărelul.

— Aha ! domnia ta ești ?

— Eu sînt.

— Apoi, acu, oamenii cuminți dorm.

— Știu ; dă-te jos, ca s-asculți ce spun cei nebuni.

Tatarul nu răspunse. Înaintă din culcuș capu-i zbîrlit și se uită cu luare-aminte spre stăpînul său, deslușind în glasul lui ceva cu totul neobișnuit. Își stăpîni căscatul ; se frămîntă în fîn și adună dulama de pănură. Întîrzie numai pînă ce-și rîndui pe el straiele de dedesubt și-și dădu drumul la pămînt.

Ionuț îl duse sub foișorul din livadă. Acolo chibzuise el că-i cel mai potrivit loc de sfat, de care nu s-ar fi putut apropia nimeni fără să fie văzut și auzit.

— Botezatule, pune-te la pămînt, porunci dintrodată Jder. Mă așez și eu lîngă tine. Avem de vorbit amîndoi. Întăi să juri că, orice ți-oi spune eu, tu n-ai să mărturisești nimănui. Fă-ți cruce ; jură pe sufletul tău și pe viața mea.

Tatarul încercă să holbeze ochii și rămase numai cu gura căscată. Îndeplini jurămîntul, gîfîind de mare sfială, înțelegînd tulbure că se pregătește o primejdie.

— Eu trebuie să ies numaidecît de la Timiș, urmă Ionuț, cu stăpînire de sine. Am aflat mai nainte că jupînița Nasta s-ar fi găsind cu viață, vîndută în robie unui slujitor turc de la Dunăre, cu numele Suleiman-Beg. Dacă nu mă duc acolo s-o scap, eu nu mai sînt vrednic de viață.

Tatarul își plecă fruntea. I se părea că, dacă și-ar fi apropiat urechea la gura așa de stăpînită a lui Jder, ar fi putut auzi tumultul furtunii. Deci acel copil nebun se duce la pieirea lui !

Cine să i se împotrivească ? Dacă-i poprit și rupt de la fuga pe care și-o pregătește, e în stare să-și ia viața. Dacă el, slujitorul, ar îndrăzni să-l înfrunte, și-ar putea răpune capul, și feciorul cel nebun tot se duce în lumea lui. Nici nu poate da de știre, fiind legat cu jurămînt. Nici nu vedea altceva, în treaba ce se punea la cale, decît pieirea sa și a copilului. Poate o minune și o voință anume a lui Dumnezeu să cîrmuiască altfel întîmplările. Dar ca să se îndeplinească minunea și voința lui Dumnezeu, feciorul stăpînului său nu trebuie lăsat fără ajutor. Prin aceeași voință de sus și prin întîrzierea lucrurilor omenești, călătorii de aici pot ajunge cu totul în altă parte ; deci iar trebuie să întovărășească pe copil. Dacă li-i dat să ajungă în pămîntul păgînilor, apoi numai el, Tatarul, poate fi ajutor și sprijin lui Ionuț, cunoscînd și limba necredincioșilor și legea lor. Chiar dacă acolo n-ar fi jupînița Nasta și n-ar isprăvi nimic, ar fi cine să-l ocrotească și să-l călăuzească îndărăt.

Botezatu răspunse deci îndată, cu un glas tot așa de stăpînit ca al lui Jder :

— Văd că așa mi-i scris, să-ți fiu tovarăș într-o faptă cu desăvîrșire neînțeleaptă.

Ionuț primi cu oarecare mirare răspunsul slujitorului. Se aștepta la o împotrivire. Privi cu bănuială piezișă spre tatar.

— Stăpîne, nu mă bănui, răspunse Botezatu, căci am făcut cruce și am jurat. Am eu socotelile mele și văd că nu se poate altfel. Pe lîngă asta, eu am de plătit o datorie mare către jupîn Manole, comisul. Cînd aveam numai zece ani vîrstă, tatăl meu și maica mea au murit de ciumă lîngă Telekigiami în oiatul Sultanului. Se duseseră acolo la un mormînt al unui sfînt și eu am rămas plîngînd lîngă leșurile lor, fără să mă cunoască nimeni. M-au luat de-acolo

niște ieniceri și m-au vîndut unui ceauș bătrîn, la cetatea Silistrei. De la cetatea Silistrei am trecut în altă robie, la Brăila. Iar în vremea războiului lui Vlad-Vodă, stăpînii mei au fost puși toți sub sabie și așteptam și eu să vie careva să mă taie. Așa a fost acel război că nu trebuia să rămîie păgîn cu viață, nici salaș al păgînilor nepîrjolit. Așa că atuncea cînd s-au întors, la locul unde zăceam, alți oșteni, ca să isprăvească ce mai rămăsese în ființă, eu, ca un nevinovat ce mă aflam, m-am sculat dintre morți și am întins capul, că să mi-l taie și mie după cuviință. Atuncea a strigat unul din acei oșteni : — Stați ! Poftesc să mi se deie mie acest prunc ! Acel oștean a fost jupîn Manole Păr-Negru.

Dacă nu-i chip să te popresc și dacă numaidecît trebuie să ieși de la Timiș și să te duci la Dunăre, eu nu se poate să te lăs singur. Dumnezeu vrea poate să cad eu și să te întorci domnia ta.

— Avem să ne întoarcem amîndoi, Botezatule, răspunse Ionuț și avem s-aducem și pradă cu noi.

Tatarul oftă :

— Să fie cum spui domnia ta și nu cum mă tem eu. De parale n-avem nevoie. Dacă nu ne ajung din urmă vînători de la Timiș, mă prefac eu ismailitean și te călăuzesc eu între primejdiile de-acolo.

— Am să fiu slujit la poștele măriei sale și avem să luăm caii cei mai buni, ca să nu ne ajungă nimeni, se veseli Jder.

— Auncea ai aur ?

— Am ceva mai bun. Cartea măriei sale pe care o țin la cobur încă de la Înălțare, cînd am fost la mănăstirea Neamțu.

— Dacă de-atuncea ai cartea domnească, oftă iar Botezatu, atuncea și mie mi-i scris să nu mă pot feri de nebunia domniei tale. Poruncește-mi unde să duc straiele și merindea, ce cai să aleg ca să nu-ți fie cunoscut pagul, care potecă luăm ca să ajungem în drumul Romanului.

— Ascultă, Botezatule, zîmbi Ionuț, nu trebuie să ne grăbim fără mare chibzuință. După cum ești pornit și tu, văd că nu se poate să nu ajungem cu bine unde vreau eu. Mai întăi nu trebuie să se afle dintrodată c-am plecat ; trebuie să ne luăm vreme, ca să fim departe. Cînd or porni

de-aici, noi să fim lîngă Dunăre. Cum se face ziuă, eu mă înfăţişez muţei şi-i spun, cum ştiu eu, că-s tămăduit de toate ; şi, fiind o sfîntă zi de duminică, să afle domnia sa că mă duc la fratele meu părintele Nicodim, care mi-a poruncit să mă abat la cuvioşia sa cînd mi-a veni ceasul să mă liniştesc de tulburările mele. Noi pornim către Neamţu ; iar de la cotitura cea dintăi, ne răsucim în loc şi intrăm în codru la locul unde ai să ascunzi tu toate cîte ne trebuiesc de cale lungă ; şi după aceea pălim la Roman şi la Fălciu.

CAPITOLUL XVI

CUM SE PREGĂTESC JDERII CEI MARI SĂ-L CAUTE PE CEL MITITEL

Luni dimineaţa, început de octomvrie, bătrînul Manole Jder se strecură mai devreme decît de obicei din iatac. Dobîndise acest narav să iasă pe furiş, ca să nu-l apuce vreun cîrlig de vorbă al jupînesei comisoaie. Dimineaţa, socotea dumnealui că sînt treburile mai cu spor. Încît ieşea la o altă încăpere, unde avea obicei să-şi lese încălţările şi brîul ; şi, ca şi cum l-ar fi ameninţat vrăjmaş din urmă se grăbea încheindu-şi din mers o cataramă c-o mînă şi îndesîndu-şi cu cealaltă cuşma în cap. Nu izbîndea totdeauna în această retragere puţin ostăşească. Jupîneasa Ilisafta era de multe ori asupra domniei sale cu felurite mirări, întrebări şi griji, care făcuseră pui în cursul nopţii. De data aceasta, însă, ziua comisului Manole părea că începe bine. Deşi dumneaei era trează, căci o auzise oftînd, nu se iscă nici o pricină de întîrziere.

Mormăind în barba-i mare nişte vorbe tainice, pe care nu le putea înţelege nimeni, jupîn Manole Păr-Negru nu ieşi, ca de obicei întăi în ogradă. Deschise uşa de la chilioara lui Ionuţ şi văzu patul gol. Mormăitul i se desluşi mai bine.

Acuma pricepea domnia sa de ce l-a lăsat să iasă cu pace jupîneasa Ilisafta. Dacă cumva feciorașul nu s-a întors încă, să nu cadă asupra lui supărarea vorbelor de dimineață, căci de cîte ori azvîrlea dumneaei acel cîrlig, comisul trîntea și bufnea prin încăperea cealaltă.

Comisul nu făcu decît : Hm !

Ieși în ogradă și se uită posomorît la slugi. După ce le făcu astfel, numai cu privirea, să-și grăbească umbletul, porunci să-i vie calul.

Dimineața era fără vînt, cu cerul îmbrobodit de nour. Se simțea că răsăritul soarelui, dincolo de zări și de neguri, n-are să schimbe nimic dintr-acea întristare de toamnă.

Un cîrdișor de rațe sălbatice trecu vîjîind pe sus întorcîndu-se la vadurile Moldovei de la toplițele din munte.

Comisul se ducea gînditor pe coastă, la deal, fără a-și grăbi calul. Cînd ajunse la cele dintăi închisori ale mînjilor, văzu venind asupra sa pe Simion.

Bătrînul îl așteptă să se apropie. Își poftiră bună dimineața unul altuia numai din vîrful buzelor.

— Băietul nu-i la mănăstire, zise Simion fără nici o pregătire și ca și cum vorbele acestea le lepăda de la sine, neavînd ce face cu dînsele.

— Cum ai zis ? răcni comisul.

Deodată parcă surzise, punîndu-și mîna, leică, la ureche.

— Mie nu mi-a plăcut înfățișarea lui, ieri dimineață, urmă comisul al doilea fără a-și înălța glasul. Mi se părea trudit și nedormit. Dar nu-l puteam opri de la mărturisirea pe care se ducea s-o facă starețului său. Avea tovarăș cu dînsul și pe tatar.

— Avea tovarăș pe tatar... îngînă bătrînul : omul meu cel mai de credință. Băietul e la mănăstire ; nu poate fi în altă parte.

— Eu am avut altă socotință, urmă comisul al doilea. Asară m-am coborît la curte să aflu dacă s-a întors, cum îi fusese cătră mine făgăduința. Văzînd că nu s-a întors, am repezit un om. Acel om mi-a adus înștiințare acum un ceas. Băietul nu-i acolo ; nici n-a fost ; în Vînători nu l-a văzut nimeni trecînd. A apucat alt drum ; acel drum cred că-l înțelegi și domnia ta ; încă de sîmbătă sara nu mi-au plăcut mie istorisirile prea lungi din Țara Leșască.

Oamenii cuminți ar fi trebuit să fie mai cu băgare de samă.

— Jupîne al doilea comis, mă rog domniei tale, care-s acei oameni cuminți ?

Din blîndeța prefăcută a acestui glas, bătrînul se dezlănțui deodată într-un răcnet împotriva calului. Puse pintenii și în același timp strînse cu putere struna. Răsucindu-se și amenințînd înăbușit, aruncă la pămînt harapnicul de piele împletită.

Simion descălecă ușor, culese harapnicul și-l înfățișă tatălui său.

— Între acei oameni cuminți, cel dintăi sînt eu, tătuță, zise el cu blîndețe. Ar fi trebuit să cuget mai din vreme că istorisirea are într-însa o primejdie. Cunoscînd pe băiet și știind și firea altora, acuma nu mi-i greu să spun care-i drumul pe care a apucat Ionuț. Dar ar fi trebuit să înțeleg chiar de-atuncea de ce a ieșit dintre noi și s-a pitit ca s-asculte el singur, să nu-i putem ceti obrazul și mișcările. La vîrsta lui nici eu n-aș fi făcut altfel. Știu că și alții ar fi făcut tot așa.

— Care-s acei alții ? păru a tresări iar bătrînul din uimirea lui mînioasă. Însă privirea pe care o avea ațintită asupra comisului al doilea se îmblînzise. Într-adevăr, urmă el mai domolit, asta-i vîrsta nebuniilor. Nu mă mai mir decît de tatar. Slujitor vrednic, acuma nu-i bun decît de streang.

— M-am supărat și eu pe Botezatu, zîmbi Simion. Pe urmă am stat și m-am gîndit, pînă ce m-am deslușit.

Comisul își scutură barba și se posomorî iar.

— Văd, zise el, că trebuie să-mi pun la un izvor capul. După ce m-oi răcori și m-oi limpezi, am să văd ce-i de făcut. Vorbele-s fără de putere.

Punîndu-și dintrodată calul în mișcare, se duse pînă la șipotul dintre molizi, care bulbucea printr-un jghiab de scorbură. Descălecă, îngenunche pe lespezi, își zvîrli într-o parte cușma și-și vîrî capul sub bătaia apei. Stătu așa o vreme, apoi pufni aruncînd stropi, trase peste ochi cu mînicile aspre ale contășului ; se șterse mai adînc și mai îndesat cu poalele aceleiași haine ; și într-același timp nu înceta să cumpănească în sine întîmplarea.

Primejdie pentru viața copilului, cugeta el, e numai pe celalalt mal al Dunării, în olatul turcesc. Tatarul deci, are să-l ție pe cestalalt mal. Cum ar putea să-l ducă pe stăpînul lui la o pieire fără greș ?

Ce părere are Simion despre asta ?

Simion are părere despre asta că nu poruncește tatarul și poruncește Ionuț.

Cea dintăi lămurire pe care o făcuse apa era alta pe care comisul al doilea o înțelese cu o plăcere ascunsă. Nu mai era vreme de spus cu ifos și supărare, jupîne al doilea comis. Sună iar, în acea barbă zbîrlită, numele adevărat al feciorului celui mare al lui Jder comisul.

— Atuncea, se miră bătrînul, nu mai putem sta aicea, pe loc, nici un ceas și nici o clipă. Trebuie să ne ducem să-l căutăm.

— Asta-i cea mai bună poruncă, jupîne comise, zîmbi Simion. Armele și straiele mi-s puse deoparte. Am învățat pe vataful Lazăr să ducă el singur, la noapte, harmasarul domnesc în tainița de la schit pe care o cunoaște și el, în valea Largului, ca să nu mai am din partea asta nici o grijă. Cînd poruncești, eu sînt gata.

— Apoi eu poruncesc acuma.

— Bine, tătuță ; te-ajung din urmă.

Cînd intră pe poarta ogrăzii de dindos bătrînul comis, ca zvîrlit din pușcă, slujitorii se năpustiră în laturi cu spaimă ; găinile dădură zvon cotcodăcind și zburătăcind. Ca stropii dintr-o baltă în care s-a prăvălit o stîncă, țîșniră în toate părțile, și unele ajunseră în brațele jupînesei Ilisafta, care ieșise în cerdac să privegheze cum li se dă grăunțe.

— Doamne Dumnezeule ! strigă dumneaei pălindu-și palmele, ce este ? au dat iar tatarii ?

— Jupînească Ilisaftă, strigă comisul descălecînd ; băietu-i fugar.

— Vai de mine ! unde-i fugar ?

— Unde poate să fie decît la Turc ? ca să găsească ce-i trebuie lui !

— Vai și iar vai, comise ! strigă înjunghiată jupîneasa Ilisafta ; plodul acesta are să mă puie de vie în pămînt ! Am bănuit eu că așa are să se întîmple.

— Cînd ai bănuit ? nu mi-ai spus nimica.

— Am bănuit, am bănuit, saraca de mine ! De aceea am avut astă-noapte acel vis. Se făcea că umblu calare în dosul lui Ionuț, pe pagul lui, și-l țineam pe după brațe, iar el cerca să-mi desfacă mînile, ca să poată struni calul. Și mergeam așa către o apă mult mai mare decît Moldova. Călătoria cu el însamnă scîrbă și sfadă ; iar apa-i primejdie. Unde te duci, omule ?

— Da' ce ? am să stau să ascult visurile dumnitale ? Mă duc s-aduc băietul.

— Stăi, comise, să-ți dau ce-ți trebuie. Să scot straiele cele bune, căci doar n-ai să ieși așa în lume, să zică cele care te-or vedea că n-ai soție vrednică. Să nu lești sabia cu care ai ieșit bine de la atîtea nacazuri.

— Am alta nouă.

— Eu zic s-o iai pe cea veche. Stăi și te sfătuiește puțintel cu mine ; nu te duce așa ca în bătaie de vînt. Treizeci și cinci de ani ți-am fost sfetnic. Nu mă lepăda acuma. Cine ți-a spus ? cum ai aflat ? Poate nu-i nimic adevărat.

— Cum nu-i adevărat ? Domnia ta ai știut de mai nainte și ți s-a arătat și-n vis ? De ce nu mi-ai spus din vreme ce aveai de spus ? Acuma nu pot aștepta ; dacă întîrzii aici, îl taie pe băiet turcii dincolo.

— Care turci ? Unde dincolo ?

— Turcii cei cu cealma și cu iatagan, jupînească Ilisaftă ; dincolo de Cetatea Chiliei, în ostroavele și smîrcurile Dunării.

— Vai de mine ! departe-i pînă acolo ?

— Cale de cinci zile.

— Apoi ai mai fost domnia ta pe-acolo ; de aceea te grăbești așa de tare. Alei, comise, nu te supăra pentru toate cîte le spune o femeie năcăjită și supărată.

Comisul Manole se descătărămă de vechituri, trăgînd pe dînsul straie curate. Pe jumătate îmbrăcat ieși în cerdacul de dindos și răcni porunci la odăi, numind slujitorii care trebuiau să-l întovărășească. Intră înlăuntru și îndată ieși iar, strigînd chelarului ce să puie în desagii de merinde.

— Cui să-i vie în minte, se tîngui jupîneasa Ilisafta vărsînd lacrimi pe straiele nouă cu grijă alese, cui să-vie în minte că un copil poate săvîrși o poznă ca asta

— Așa ? Cine i-a spus, jupînească Ilisaftă, poveștile cu Făt-Frumos ? Iaca, acuma s-a dus să caute pe Cosînzana.

— Încaltea de-ar aduce-o, să-mi iau de-o grijă !

— Da' ce crezi, comisoaie, că mie îmi trebuiesc turcoaice ? Dac-aș putea să-l ajung înainte de-a trece. Căci eu tot cred că Botezatu îl întîrzie și-l ține pe loc.

— Asta ! să știi că asta-i ! să știi că alta nu poate fi ! răsări cu mare aprindere comisoaia. Tataru-i vinovat. Tatarul l-a luat și-l duce !

Comisul Simion intră liniștit între asemenea tînguiri.

— Mămuță, vorbi el, am venit să-ți sărut mîna și să mă binecuvintezi de drum lung.

Comisoaia își lepădă lacrimile, c-un deget, într-o parte și într-alta, ca să vadă lămurit pe cel care intrase. C-un suspin greu, își înghiți amărăciunea și făcu o silință, ca să se liniștească. Întrebă șoptit, cu glasul dintrodată schimbat :

— Te duci și tu ?

— Mă duc, răspunse Simion. Tătuța trebuiește, chiar în acest ceas, să purceadă la Domnie și cum ajunge, să ceară intrare la măria sa. Eu întîrzii puțin în urma domniei sale, ca să mă abat la fratele nostru Cristea, să-l gătesc și pe el. După asta trec la mănăstire, ca să iau sfat și binecuvîntare de la părintele Nicodim. Cu acest frate al nostru avem datoria să ne iertăm încă o dată, deoarece se poate să nu ne mai vedem pînă la învierea cea din veac. Ș-apoi după asta, ajung și eu pe tătuța la Suceava, și ne tot ducem la vale.

Comisoaia pe de o parte era înghețată de rînduiala ce auzea și pe de alta alintată de o adiere a unui cuvînt pe care nu-l mai auzise de multă vreme rostit între cei doi comiși.

— Ți-am spus eu, jupînească Ilisaftă, să te grăbești, îi zise bătrînul Jder, căci avem de îndeplinit toate aceste lucruri pe care le-ai auzit și pe care le-am poruncit eu.

Comisoaia sărută fruntea comisului al doilea, dîndu-i binecuvîntare.

— Eu am ieșit acuma, Simioane, și am încălicat, vorbi bătrînul, stînd drept în picioare, cu armele pe el — sabia și jungherul. Domnia ta treci Moldova, la vistiernic; v-aștept la scaunul măriei sale.

Comisul al doilea ieşi.

Jupîneasa Ilisafta veni şi sărută dreapta domnului său. El o cuprinse de după umeri şi o sărută pe ochi, cum făcuse, în somnu-i viclean, şi Jder cel mititel.

Rămasă singură, comisoaia păşi la icoana Pururea-Fecioarei, în lucirea candelei, ca să-i cerşească ocrotire şi izbîndă pentru cei duşi în primejdie, pe drumuri depărtate.

Simion Jder, cu slujitorul său, coborî la apa Moldovei ; ocoli podul umblător şi trecu de-a dreptul prin vad. Cînd intră la curtea vistiernicului, găsi cal înşăuat la scară ; deci boierul era acasă. Era acasă şi, ca totdeauna, îşi căuta vremea plecării. Înainte de vremea plecării, căuta şi alte lucruri care-i făceau trebuinţă. Acele lucruri jupîneasa Candachia le găsea la locul lor, pe masa vistiernicului. Le lua şi le aducea pe altă masă.

— Poftim lanţugul de aur şi paftalele cu smalţ albastru, zicea ea.

— Să ştii, Candachie, hotărî vistiernicul, că unui barbat frumos şi voinic i se potriveşte totdeauna lanţugul de aur ; însă smaltul albastru e bun mai ales la briu roşu. Eu aş avea plăcere, azi, să pun brîu albastru.

— Decît plăcere, îi răspunse Candachia, mai bine ai avea brîul, pe care ţi l-a făgăduit de optsprezece luni fratele dumnitale Dămian şi nu ţi l-a mai trimes nici acum.

— Atunci ce fac eu fără brîu albastru ?

— Stăi aici şi aşteaptă pînă ce ţi l-a trimete Dămian.

— Cum să stau, cînd eu nu-mi văd capul de nacazuri ?

— Of, mult îţi trebuie dumnitale pînă ce te urneşti de-acasă ! îi întoarse cuvînt, fără răutate, jupîneasa Candachia. Unei neveste tinere, de asta nu-i poate părea rău. Iar unui bărbat fudul ca domnia ta îi şede bine cu orice. Aş zice să te îmbraci ca şi ieri, să se mire cei ce te-or vedea şi să se teamă. Nu uita pintenii. Acuşi vine ceasul să-i mai deie ţiganul alt rînd de ovăs caluluï.

— Uită-te la mine, Candachie.

— Mă uit ; m-am uitat ; îţi şade bine.

— Nu de asta, ci ca să-ţi văd ochii. Ochii aceştia sînt lenea mea în toate dimineţile.

— Știu, vistiernice Cristea. Mai avem paisprezece zile pînă ce împlinim doi ani de la nuntă ; pe urmă ai să începi iar a te hărnici.

— Nu cred, jupînească Candachie. Am auzit eu odată pe fratele meu părintele Nicodim spunînd o poveste despre tinereță fără bătrîneță și frumuseță fără ofilire. Asta nu-i laudă ; ci har de la Dumnezeu.

Candachia rîse cu dulceață.

— Ah-ah ! cunosc eu meșteșugul domniei tale de vorbe. Nu mai sta. Pune-ți repede straiul și lanțugul. Mă uit afară și văd că avem oaspete pe cumnatul Simion.

— Simion ? se miră nespus vistiernicul. Nu-l știam cu asemenea obicei ; el șede sihastru la herghelie.

— Ba-i chiar el, și nu pricep de ce vine așa de aprig. Are cu el armele. Să știi că s-a întîmplat ceva la Timiș !

— Pușchea pe limba dumnitale, Candachie, strigă spăriat vistiernicul. Poate-i slabă muța ! Unde mi-i calul ? să mă duc în clipă !

— Stai liniștit, nu-i asta ! îl opri cu agerime tînăra jupînească.

Cu aceste vorbe, feri în dreapta și-n stînga canaturile ușii boierești. Din prag, Simion auzise schimbul repezit de cuvinte dintre soți.

Îi ieși întru întîmpinare numai Candachia, care făcea încă semne spre iatac, lui jupîn Cristea, să-și isprăvească îmbrăcatul. Vistiernicul umbla dincolo grăbit, după cele din urmă bucăți de straie, și-și oprea din cînd în cînd urechea la firida unei sobe, care despărțea încăperile.

— Într-adevăr, cumnată, s-a întîmplat ceva la Timiș, vorbi Simion pe cînd pătrundea în casă.

— Ai ! ce s-a întîmplat ? se miră ascuțit jupîneasa Candachia, întorcînd ochii cum văzuse în oglindă că i se potrivesc mai bine. Văd că purcezi de-acolo înarmat : atuncea umbli după cineva. Au dat hoții ?

Simion făcu semn de împotrivire cu capul ; nu.

— Ionuț ?

Comisul al doilea încuviință.

— Să știi, vistiernice, țipă Candachia cu spaimă, că frățiorul domniei tale a apucat drumul podgheazurilor și al nohailor și a fugit după fata aceea, în Țara Leșască !

Simion zîmbi :

— Văd că femeile au mai multă agerime decît noi.

Din iatac vistiernicul se năcăjea să-și vîre prin firidă capu-i mare.

— Vin și eu să văd ce este ! strigă el de dincolo, cu aţîţare.

— Nu cred, nu se poate ! se frămînta Candachia.

— Ba-i adevărat, o încredinţă cu destulă liniște comisul Simion ; numai cît n-a fugit la leși, ci la turci.

— Asta-i una care nu s-a mai pomenit ! Vra să zică, acel copil se duce să bată război la Ţarigrad cu Mehmet-Sultan !

— Ceva mai aproape, o liniști comisul. S-a zvonit că cneaghinele de la Ionășeni ar fi în robie dincolo de Dunăre în olatul Chiliei.

— Un copil care umblă după năluca lui ! Cred, oamenilor și boierilor, că n-aveți să-l lăsați să se prăpădească.

Comisul Simion zîmbi.

— Fii încredinţată, cumnată Candachie, că nu-l lăsăm. Dacă nu-l aducem, jupîneasa Ilisafta se pune la pămînt și moare. Am lăsat-o acu o jumătate de ceas prăpădită. În urma mea, știu că s-a pus în pat. Comisul, de pe altă parte, s-a ridicat în scări și ne-a poruncit să nu lipsim din prejurul lui. Dumnealui a și purces la Suceava, să ceară dezlegare măriei sale ca să trecem dincolo.

La aceste vorbe, năvăli din cealaltă încăpere vistiernicul Cristea mai dezbrăcat decît îl lăsase jupîneasa Candachia. Își tîrîia pe jos lanţugul de aur. Cînd băgă de samă că-l are încă aninat de deget, îl zvîrli la o parte cu piciorul.

— Mă duc să văd pe muţa ! strigă el, cu mare tulburare.

Simion îl opri.

— Nu mai ai vreme. Comisul îţi porunceşte să-l urmezi la măria sa, chiar în această clipă. Numai feciorul nostru Cristea, zice comisul, are să poată grăi așa, ca să ne deie slobozenie măria sa să trecem în olatul Turcului.

Vistiernicul se umflă în sus, cu semeţie.

— Să trecem acolo numaidecît, strigă el. Dac-a fi trebuinţă, să batem război.

Candachia își rotea cu uimire foile, între cei doi bărbaţi.

— Cine să bată război, și de ce ?

— Eu să bat război, pentru că am eu așa bunăvoință. Nu este alt leac pentru comisoaie decît să-i aducem puiul.

— Atuncea grăbește-te, îi porunci Simion. Dacă ai cal bun, poate să-l ajungi pe tata.

— Cum să n-am cal bun ? aruncă spre fratele său încredințare vistiernicul.

Simion tăcu, privindu-l țintă. Vistiernicul fu cuprins dintrodată de o hărnicie înfrigurată, desprinzînd întâi din cuier armele.

Candachia își încrucișă brațele pe sîni, întorcînd un zîmbet subțire spre cumnatul său.

— Cînd nebunul acela după care vă duceți, zise ea, are să ajungă în vîrsta domniei tale, are să-ți samene întocmai.

Simion o cuprinse și o sărută pe obrajii rumeniți, apoi ieși afară sunînd din pinteni și încălecă.

— Gata ? strigă el prin ușa deschisă către fratele său.

— Gata, ți-l aduc numaidecît, îi șopti Candachia arătîndu-se o clipă în prag. Își răsuci foile zbătîndu-le ca pe niște aripi și intră iar înlăuntru.

Nu lungă vreme, vistiernicul ieși cu o repeziciune care pentru toți cunoscuții lui părea uitată. Abia încălecă și puse iarăși piciorul la pămînt.

— Nu mi-am sărutat nevasta, își aduse el aminte, rîzînd.

Simion porni. Fratele său îl ajunse din urmă la apa Moldovei, avînd după sine, precum se cuvenea măririi lui, doi slujitori.

— Îmi închipui, îi zise comisul al doilea, că vrei să treci întâi dincolo, ca să vezi pe muța, după aceea te întorci iar în drumul Sucevii.

— Asta numaidecît, se încredință pe sine însuși vistiernicul. De altminteri, cu asemenea cai, ca aceia pe care-i am eu, nu-i om pe lumea asta pe care să nu-l ajung din urmă.

— Cine nu se miră de caii domniei tale, frate Cristea ? Dar eu tot aș zice că să te grăbești puțintel.

Vistiernicul găsi pe jupîneasa Ilisafta în așternut, învălită cu pocladă pînă sub bărbie. Fruntea îi era înfășurată cu pînză muiată în apă rece. Ochii i se cerniseră. Ofta și se

tînguia încet împotriva unor ţînci din ziua de azi. Chira cămărăşiţa se învîrtea în jurul ei, pregătise pe un scaun la o parte sita cu bobii ; îşi adusese într-ascuns frigarea de descîntat ; cînd se alina o clipă comisoaia, murmura şi ea asupra răutăţilor din lumea asta. Atunci veni acel copil al Candachiei, pe care şi comisoaia îl alintase mai mult într-o vreme, iar acum îi era răpit de o venetică din Ţara-de-Jos.

În vremea asta comisul Simion grăbea, prin ziua fără soare, către Tîrgul Neamţu. Ocolind pe sub cetăţuie, trecu la pas prin apa Ozanei şi apoi la aşezarea starostelui Nechifor. Ograda era goală ; feciorii se aflau în munte cu cînii cei mari, împresurînd un mistreţ, care le făcea trebuinţă. Sicriul cel în care se dădea orz la cai de-o bucată de vreme sta în preajma fîntînii într-o rînă şi spart la o coastă. Bătrînul îşi scoase capu-i pleşuv printr-o uşă scundă şi se bucură de vederea comisului al doilea.

— Oare ce să se fi întîmplat ? întrebă el cu zîmbetu-i încreţit şi strîmb, ce să se fi întîmplat de ies la lume sihaştrii ? Într-o zi ca asta s-ar fi cuvenit să fie soarele la arătare, ca să aibă de ce se mira.

— Am mai ieşit, unchieşule, ş-acum şase săptămîni.

— Se poate ; atunci ai făcut trebuinţă măriei sale. Acuma ce va mai fi fiind ? Dac-ai descălicat şi binevoieşti a pofti în casă, să mă aştepţi numai o ţîră, pînă ce-oi aduce un pahar de vin, ca să-ţi fie limba mai dulce.

Comisul intră după staroste, dădu solemn buna-ziua şi se aşeză la locul de cinste, sub culme, pe patul din fund, împodobit cu scorţuri.

— Te poftesc, cinstite staroste, vorbi Simion Jder, să nu te osteneşti că limba mea nu se poate îndulci şi vestea pe care ai s-o afli nu-i bună. Ionuţ mezinul nostru e fugar de-acasă de ieri dimineaţă.

— Ptiu, drace ! de asta s-a oprit aici şi a întrebat de el un slujitor de la Timiş. Cu toate acestea eu am dormit fără grijă. Ciolan bătrîn şi minte puţină. Trebuia să mă scol, să ies şi să întreb eu pe acel slujitor. Nici nu mi-a venit după aceea în cap să încalic şi să vin eu pînă la Timiş să aflu ce este.

— Apoi ai fi aflat, cinstite staroste Nechifor, că, în vremea cît a fost copil de casă la curtea măriei sale,

băietul a dat peste o dragoste. Și acea dragoste, căzînd în robie la nohai, a fost vîndută la un turc din olatul Dunării.

— Înțeleg, răcni starostele Căliman, sculîndu-se în picioare cît era de lung și bătînd cu pumnul în grindă. Acel copil n-a găsit altceva mai bun de făcut pe lumea asta, decît să se ducă să-și scoată dragostea de la Turc.

— Întocmai, cinstite staroste.

— Ei ? și ce gînd are comisul Manole ?

— Comisul Manole a purces din astă dimineață. După ce trec pe la fratele nostru, părintele Nicodim, îl ajung și eu pe comis din urmă. Vine și vistiernicul Cristea. La Suceava, găsim pe celalt frate al nostru, Dămian.

— Da' ce să căutați domniile voastre la Suceava, comise Simioane ? Nu vedeți domniile voastre cîte răutăți se iscă la curtea măriei sale ? Acolo șede Vodă ca un cerb frumos cu stea în frunte, iar împrejurul cerbului numai jivine. Am să-i spun eu odată măriei sale că eu trimet de aicea tot felul de bunătăți, pe care le prind în codrii măriei sale și în apele măriei sale ; și am aflat că păstrăvii pe care i-am juruit pentru sfințirea Putnei, ca să se afle acolo pe masa măriei sale, au ajuns în altă parte și i-au crompănit alții ; iar un mistreț pe care l-am trimes la Suceava, cum a intrat în Cetate, a făcut picioare. De asemenea și-au luat zborul niște ierunci. Am să-i spun așa măriei sale, că-i stau în preajmă prea mulți lupi și dihori. Tare i-aș dezbrăca eu pe aceștia de piele, ca să-și plătească stricăciunile ce-au săvîrșit. Zău dacă nu-mi vine să încalic și să mă duc să găsesc pe comisul Manole. Fiind doi, m-oi simți mai în putere ș-oi spune cu îndrăzneală cele cuvenite. Dar iarăși mă întorc și zic că cinstitul comis are altă grijă. Ptiu, drace ! Cum am să dorm eu la noapte ? căci văd că acel copil fără minte se duce în primejdie ! Dacă nu m-oi grăbi să mă gîndesc acuma, apoi mîni iar am să aflu că-s ciolan bătrîn care nu mai prețuiesc nici o lețcaie. Acuma pricep eu de ce-au ieșit sihaștrii la lume.

— Într-adevăr, de aceea au ieșit, cinstite staroste.

— Ei, apoi să afle sihaștrii că se ridică în scări și Nechifor Căliman pentru prietinii săi și pentru acel prunc

pe care el l-a ocrotit întâi. Știm noi, eu și comisul Manole, unele și altele.

— Știu întrucîtva și sihaștrii, cinstite staroste.

— Atuncea au știut c-am să umblu și eu la Turc.

— Au știut, unchește.

— Ptiu, drace ! Și în care loc trebuie s-ajungem noi ?

— Trebuie s-ajungem dincolo de Dunăre, în olatul Chiliei.

— Iaca-i bun, am mai fost noi pe-acolo, eu și comisul Manole. Eu nu-ți spun domniei tale să stai și să mă aștepți, căci treaba moșnegilor e cu negăială. Dacă te duci la mănăstire la Neamțu la celalalt frate al domniilor voastre, apoi te-ajung eu din urmă. Te poftesc să nu pornești de-acolo fără starostele Căliman.

După ce se zvîrli în șa, comisul Simion umblă cu repeziciune pînă la mănăstire și opri la poarta ieromonahului Nicodim, în vremea amiezii.

În acel loc, sub munte, se mișca printre poieni o negură, din care picura umezeală. Chilia cuviosului Nicodim era plină de o umbră pustie. La geamul dinspre răsărit, unde era streșina mai îngustă, se afla singurul loc prielnic de cetit și de scris slove pe dosul scoarțelor. Din spate, băteau flacările de la sobă. Pe măsuța de la ferestruică, sta un ceaslov, caligrafiat cu înfloriturі. Asupra acestui ceaslov, pe foaia scorțoasă din urmă, sta aplecat cuviosul Nicodim, cugetînd cîți ani sînt de la o întîmplare veche, a cărei amintire o înmormîntase în sine. În acea zi de negură, de singurătate desăvîrșită și gînduri de mîhnire, se ridicau întîmplările trecutului ca fantasme cenușii. Ca să le depărteze de la sine, călugărul se închinase și cetise vorbe de mîngîiere. Apoi își adusese pană și cerneală și însemnase cu luare-aminte aceste vorbe :

«Ceaslov sfîntă carte care este a ieromonahului Nicodim. Doamne, miluiește pe smerit robul tău.»

Cînd se pregătea să scrie ziua, adică întâi octomvrie, și anul, adică 6978, auzi afară glasul lui Simion. Sări de la locul său, deschise pe rînd două uși și întîmpină pe comis în pridvor. Îl cuprinse de după grumaz și-l sărută, apoi îl binecuvîntă asupra frunții, după care se trase un pas. În-

toarse pe fratele său cu fața spre lumină și-l privi cu luare-aminte.

Îl întrebă cu glas scăzut :

— Acasă e bine ?

— Muța e bine, răspunse comisul Simion, numaicît mîhnită tare pentru nebunia pe care ai aflat-o și cuviosia ta.

— N-am aflat nimic.

— Ba ai aflat, căci am trimes om să întrebe de Ionuț. Băietul a plecat după dragostea lui.

Călugărul trase în casă după sine pe comis și ascultă nu cu prea multă uimire lămuririle.

— Am înțeles că în acel copil e pulbere de pușcă, suspină el.

Privi fără să vadă ceea ce scrisese și împinse cu palma la o parte cartea deschisă. Se înălță după aceea în picioare și se învîrti de cîteva ori prin chilie, ca într-o cușcă cu gratii.

Păru că se liniștește. Întoarse ochii spre Simion cercetîndu-l.

— Văd că ai la tine armele.

— Da, căci mă duc după tătuța, la Suceava.

— Și de la Suceava ?

— De la Suceava, tot înainte. Aștept numai să vie din urmă starostele Nechifor ; cum vine, nu mai stau nici o clipă.

— Ai vreme pînă atuncea să îmbuci ceva. Nu poți găsi la mine decît mîncare călugărească, dar trebuie să te mulțămești și cu aceea. Înțeleg c-ai venit pentru iertarea noastră ; se poate să nu ne mai vedem. În pustia întru care mă aflu, nu încetez de a mă ruga pentru toți și mai ales pentru dumneata, Simioane. Am fost în zilele noastre ca doi căluți fără grijă de la Timiș ; iar pe urmă a venit peste noi un vîrtej ca și acesta care-l poartă pe Ionuț. Eu mi-am găsit aicea mîngîierea și pacea ; nu știu domnia ta dacă mai ai rana deschisă.

— Părinte Nicodim și frate Nicoară, zîmbi Simion, trăiesc și eu cum dă Dumnezeu. Numai cîteodată mă uit într-un izvor alinat și văd semnul prostiilor de altădată.

Atuncea îmi vine să încalic, să dau fuga pînă aici, să te îmbrățișez și să ieșim iar la lume. Mă gîndesc că poate ni se cuvine să facem și altceva. Mă ispitea, la Lipinți, Vodă, zicînd că are nevoie de alți boieri decît cei vechi.

— Oi, frate dragă, suspină monahul, drumul domniei tale e deschis. Pe mine iartă-mă și lasă-mă aici.

— Părinte Nicodim, noi amîndoi am fost cea dintăi pereche dintre feciorii comisului. Nu mi se cuvine să ies singur.

— Însă eu, bădiță Simioane, sînt îngropat aicea și uitat.

Comisul al doilea oftă cu mare sfîșiere a sufletului; încît călugărul se opri, ațintindu-l îndelung. După aceea prinse iar a se frămînta, umblînd prin cușcă.

— Ascultă, bădiță Simioane, grăi monahul dintrodată, poticnindu-se asupra fratelui său. Pentru ce ai venit să mă tulburi? Deschide ușa ca să ies și du-mă la porunca ta.

Simion clătină din cap.

— Nu-ți poruncesc eu, părinte Nicodim. Muța noastră-i slabă, părintele nostru-i bătrîn. Trebuie să le ocrotim zilele pe care le mai au.

— Bine, se umili călugărul. Să încalic și eu pe un asin, cum se cuvine tagmei noastre, să iau o carte și să vă urmez, ca să vă ajut cu rugăciunile mele și, dac-om găsi pe răzvrătit, să-l îmblînzesc și să-l înduplec.

Cei trei călăreți, urmați de slujitorul comisului Simion, ieșiră de la mănăstire într-un tîrziu, după-amiază. Cînd suiră sus pe opcină între brazi, ca să coboare după aceea la Rîșca, sună din urmă stîns toaca, pe urmă cîntară clopotele, prin cernerea negurei. Erau tustrei înfășurați în contășuri de pănură, și purtau glugă. Cel mai înfricoșat la înfățișare, din pricina bărbii și comanacului, era cuviosul Nicodim.

În lipsă de asin, călugărul fusese nevoit să încalece un cal mănăstiresc, dintre cei care rătăceau pe sub pădure. Împrumutase de la stăreție o șa naltă cu scări de lemn; pusese pe dînsul un strai larg ca pentru acea vreme de toamnă și comisul îl poftise să treacă înainte pe poteca muntelui, ca să sperie jivinele și arătările umbrei. Dacă ar fi ieșit hoți în acea vreme în fața unui asemenea călăreț,

care se înălța cu comanacul pînă între cetini, numaidecît s-ar fi prăvălit într-o parte în rîpă socotind că dă peste dînșii un moroi al pădurii.

— Eu credeam să-mi schimb la Suceava această cuviosă înfățișare, zise părintele Nicodim către fratele său mai mare. Din ceea ce spui domnia ta, văd că-i mai bine să mă duc așa înainte. Se vor milostivi slujitorii măriei sale să-mi împrumute o suliță, ca să nu fiu cu mîna goală ; încolo nu mai am nevoie de nimica. Văd că trebuie să mă duc înainte, ori ca să vă fiu domniilor voastre de mîngîiere, ori ca să fiu altora spaimă.

— Mai mult ca să facem spaimă altora avem noi trebuință, fu de părere cinstitul staroste al vînătorilor.

La al treilea ceas al nopții, printr-o întunecime deasă și prin ploaie, un străjer răcni într-adevăr, cu groază, la marginea drumului.

— Care-i acolo ? Stăi pe loc. Ce matahală-i asta ?

Era la locul unde se desface calea în două : un drum apucă spre tîrg și altul spre Cetatea Sucevii.

La răcnetul caraulei. călugărul răspunse cu blîndeță :

— Oameni buni, cinstite oștene. Dumnezeu să te binecuvinteze !

Umbra străjerului se întorsese iar la drum, cu sulița aplecată.

— Cine sînteți domniile voastre ?

— Sîntem oameni de la Timiș. Ne ducem la Suceava. Avem treabă la Domnie.

— Dacă sînteți de la Timiș, atuncea îl căutați pe comisul Manole Păr-Negru.

— Întocmai, cinstite oștene.

— Atuncea stați pe loc și nu treceți mai departe. Treceți domniile voastre la dreapta și apucați drumul Cetății. A ieșit poruncă la poartă de la luminăția sa ca să treceți ori și la care ceas ați veni. Dumnealui comisul Manole Păr-Negru vă așteaptă înlăuntrul Cetății, la odăile chelarului măriei sale. Acolo s-au dus și alții care au mai venit în noaptea asta.

Călăreții trecură la Cetate, bucurîndu-se de această întăi biruință. Auziră de departe chemările străjerilor de

pe ziduri și din turn, prin pîclă. La o cotitură, văzură pîlpîind făchii de rășină sub bolta neagră a porții.

— Oameni de la Timiș și de la sfînta mănăstire Neamțul, strigă cu glas gros cuviosul Nicodim. Năștea în el iarăși plăcerea uitată a călărețului care se simte în putere.

— Slujba măriei sale ! adăogi cuviosia sa.

Comisul Simion se ținea cuviincios mai în urmă, socotindu-se cel mai mititel. Trecu fratelui său sabia, ca s-o sune spre străjeri.

— Trebuie să mă întorc în noaptea asta la postul și rugăciunile mele, îi șopti nu fără oarecare voie bună călugărul ; căci păcătuiesc în fața lui Dumnezeu.

Primi totuși arma și o păstră.

Căpitanul de la porți veni peste punte, ca să-i cunoască și-i pofti înăuntru.

Cum ajunseră și descălecară, îi împresurară slujitorii. Un aprod îi desfăcu de straie și-i călăuzi într-o camară largă și bine luminată cu lumînări de seu. La un capăt de masă lungă, stătea aplecat asupra unui pergament proaspăt ieșit de la logofeție un bărbat subțiratic, cu puțină barbă și cu părul mai scurt tăiat decît al moldovenilor. Îmbrăcămintea lui era întunecată ; la cingătoare n-avea decît o singură armă pe care o purta în dreapta și puțin îndărăt. Acea armă scurtă era un stilet venețian cu mîner de argint. La stînga și la dreapta lui, în laturile mesei, se țineau pe scaune fără spatar, aplecați și ei deasupra pergamentului, bătrînul comis Manole Păr-Negru și feciorul său vistiernicul Cristea.

Cum intrară ceilalți trei oaspeți ai Domniei, cetitorul subțiratic cu strai întunecat împinse la o parte cartea domnească și se repezi asupra călugărului sărutîndu-i mîna dreaptă. În același timp fu cuprins și de Simion. Umblînd de la unul la altul, în îmbrățișări repetate, acel bărbat, care era Dămian neguțătorul, șchiopăta abia văzut din stînga. Pe obrazul lui brăzdat de timpuriu apăru puțin zîmbet. Stătu fără cuvinte între frații săi. După aceea trecu la starostele Călïman, care-și căuta loc lîngă comisul Manole. Amîndoi bătrînii se uitară de asemenea unul la altul, socotind că n-au nevoie de vorbe în acel ceas.

Neguțătorul Dămian își plecă fruntea lîngă umărul bătrînului Căliman. Cu pasu-i ușor alicnit se duse să-și ia locul în capătul mesei și trase iar către sine cartea.

Simion și Nicoară luară și ei loc la sfatul de război.

— Poftesc pe Dămian să mai îngăduie, grăi, cu posomorala-i obișnuită, bătrînul comis. Trebuie să spunem fiului nostru Simion, și altui fiu al nostru părintele Nicodim, precum și cinstitului staroste Căliman, cum ne-a primit măria sa îndată ce-am ajuns la Cetate, ascultîndu-ne cu multă milă. Ne pare rău, cinstite al nostru comis, a zis măria sa, că a intrat în astfel de primejdie un oștean tînăr al nostru, întru care noi aveam nădejde pe mai tîrziu.

Eu am stat în genunchi în fața măriei sale și l-am rugat să-mi deie drumul ca să-mi caut copilul.

— Ridică-te, cinstite comise Manole, a grăit măria sa, și așează-te în fața noastră ca un prietin și ca un frate mai mare. Ai stătut cu mine altădată în primejdie ; se cuvine să-ți răspund și eu acuma. Îți dau domnia mea carte, cu care să te înfățișezi oriunde la dregătorii noștri. Dacă băietul a trecut dincolo și ai nevoie de oșteni, ți se vor da oșteni. După ce-l prinzi, adă-mi-l, ca să-l cert și eu.

După aceea măria sa a zîmbit a rîde, bătîndu-mă pe spate :

— Să știi, comise Manole, a zis măria sa, că acest prunc a săvîrșit o faptă ce-mi place.

Cinstitul staroste Căliman mormăi la locul lui, lîngă urechea bătrînului comis :

— Îi place măriei sale, căci pruncul nu e al său.

Bătrînul Manole Păr-Negru își încreți fruntea și privi în jur.

— Acuma, zise el, poftesc pe fiul nostru Dămian să cetească.

Cei de față se foiră și se așezară mai bine pe scaune.

Neguțătorul prinse a ceti și a tălmăci în același timp, trudnic, cartea măriei sale :

«Din mila lui Dumnezeu noi Ștefan-Voievod, Domnul Țării Moldovei, facem cunoscut, cu această carte a domniei noastre, tuturor dregătorilor noștri mari și mici, să deie, după a sa cerere, orice fel de sprijin de cai, arme și

slujitori, credinciosului nostru comis Manole Păr-Negru, carele se duce în Țara-de-Jos pentru a săvîrși treburi ale domniei noastre. Nimene să nu cuteze a face într-alt chip, văzînd pecetea noastră la această carte. Scrisu-s-a în Cetatea Sucevii, s-a atîrnat pecetea și s-a dat în mîna comisului Manole de către domnia sa Toma logofăt, octomvrie, zintăi.»

Ciudat glas, ca de cîntec, avea neguțătorul Dămian. Un glas care învăluia plăcut urechea ascultătorilor.

Ieromonahul îl privea, zîmbind. După cît știa cuviosia sa, toți neguțătorii lioveni învățau, în acea vreme, asemenea meșteșug, ca să poată cumpăra ieftin și vinde scump. Deci tuturor plăcea cartea măriei sale.

— Socot eu, urmă neguțătorul, privind pe rînd pe toți cei de față, că cel mai vinovat pentru neplăcerea părintelui nostru sînt eu. Necunoscînd bine suferința fratelui nostru mezin, am trimes pe sluga mea Iosip să spuie felurite vești la Timiș. Iar greșala n-am cunoscut-o decît după ce Iosip s-a întors la mine. Iar astăzi am văzut și pe părintele meu, alergînd la măria sa. L-am rugat pe părintele meu să mă ierte și domnia sa m-a iertat. Dar eu socot că greșala totuși trebuie să mi-o plătesc în bani cu dreptate cîntăriți. Am cu mine, deci, destul ca să cumpărăm ce ne lipsește, să plătim cai proaspeți, s-ajungem cît mai degrabă la Chilia și acolo, dacă ne va face trebuință, pe lîngă slujitorii măriei sale, să năimim și slujitori străini. Acolo, mă gîndesc eu, fratele nostru nu poate face nici o răutate, ca să-i cadă capul. Ce poate face alta decît să umble, întrebînd de-o fată ? Iar haremurile fiind închise și eunucii muți, el nimica nu poate afla. Cît umblă el întrebînd, noi dăm de dînsul și, dacă trebuie să-l răscumpărăm, stăm la tocmeală, îl tîrguim și-l răscumpărăm ; dacă nu-l putem răscumpăra, îl luăm cu de-a sila. Toate în viață sînt neguțătorie. După moarte, de asemeni, Dumnezeu cîntărește ca un drept-neguțător toate ale noastre.

Poftesc pe părintele nostru, sfîrși rîzînd Dămian, să mă primească și pe mine tovarăș fără cîștig la afacere. Eu mai ales pot duce înainte cartea măriei sale, plecîndu-mă la

unii dregători și uitîndu-mă de sus la alții. Dacă trebuie, găsesc între supușii lui Mehmet misiți care să înlesnească tîrguiala. Un negustător are datoria să cunoască pretutindeni orice, să lege, să deslege, să cumpere, să vîndă, nu ca să agonisească aur, ci ca să poată face cel mai bun dar maicei sale.

Sfatul ascultă cu mirare asemenea vorbe.

Starostele Căliman se plecă la urechea comisului Manole și zise destul de tare :

— Mie mi-au plăcut totdeauna negustătorii mai mult decît curtenii măriei sale. Așa acuma, domnia sa Hărman, chelarul, nu găsește de cuviință să puie un ulcior de vin pe această cinstită masă !

Vistiernicul Cristea, care de mai de mult se frămînta simțind bolduri la limbă și socotindu-se părăsit de cuvenita laudă, găsi prilej să se ridice cu îndîrjire și să arate că, oricît de bună ar fi iscusința și blîndețea unora, cu necredincioșii nu se poate face nimica ; și, după cum a dovedit luminăția sa Ștefan-Vodă, de la spurcatul Mehmet nu poți lua înapoi ce e al tău decît cu arma.

— Așa că, dacă nu se poate altminteri, noi intrăm acolo și batem război.

— Eu și cu fratele nostru cuviosul Nicodim nu ne pricepem bine ce-avem de făcut, mărturisi comisul al doilea Simion. Poate să facem negoț, poate să tragem sabia ; dar pînă ce n-om sta la fața locului, părintele nostru comisul nu ne poate porunci așa — ori altfel. Aș îndrăzni să arăt luminatului sfat că se apropie miezul nopții și băietul fuge cu treizeci de ceasuri înaintea noastră ; deci e vremea să încălicăm.

— Ptiu, drace ! își scutură pletele starostele Nechifor, mi se pare mie că toți au dreptate. Am și eu, carele n-am pus în gură pită și vin de la ceasul al treilea al dimineții. Dacă dumnealui comisul poruncește să vie caii, apoi n-avem alta de făcut decît să ne sculăm de aici și să ne ducem.

— Să vie caii, mormăi posomorît comisul Manole Păr-Negru, iar Dămian să puie în sîn cartea măriei sale.

CAPITOLUL XVII

UNDE ŞI CUM L-AU GĂSIT JDERII CEI MARI PE CEL MEZIN ŞI CE AU FĂPTUIT CU TOŢII ÎN ACEL LOC

Comisul Manole Jder îndreptă drumul domniei sale şi al soţilor săi întăi la Ştefăneşti, după aceea mereu în lungul Prutului. Erau de toţi şase stăpîni şi cinci slujitori. Dămian neguţătorul şi ieromonahul Nicodim se aflau fără slugi ale lor ; însă, la orice popas, se găsea un creştin care să vie să se închine cu mirare la scara acelui boier cu comanac şi cu sabie ; iar Dămian găsea tot aşa de repede împrejurul său slujbă, întrucît nu uita să sune în palmă trei grivne cu pajură crăiască, pe care poftea să le lepede cuiva, neavînd ce face cu ele.

Două zile, vremea a ţinut nouroasă. Într-a treia zi ieşi soarele de toamnă peste lunci pustii şi mirişti arse.

La trei poşte domneşti, îşi schimbară caii. Slujitorii deschingau şi puneau la pămînt şăile cu tot tacîmul lor, iar argaţii căpităniei de poştă se duceau prin nişte rîpi, să caute cai hodiniţi. Asemenea cai, care nu se găsesc decît la apa Prutului, au o înfăţişare întru totul deosebită decît a altor cai de pe lume. Îmbrăcămintea li-i de păr des şi gros ; par mici de stat, mai ales pentru că au capul mare ; ştiu a răbda de foame ; pot sta iarna în crivăţ, fără adăpost, şi nici nu le pasă ; fug iepureşte cu călăreţul lor şi cotesc numai din cînd în cînd către apa Prutului, în care se adapă des şi cu mare plăcere. Au copitele late, ca pentru locuri mocirloase, şi nu li se aude rînchezatul, ca să nu-i simtă lupii din zăvoaie şi păpurişuri. Vistiernicul Cristea îi privea cu îndoială şi dispreţ, şi nu voia să primească sub sine pe cei care aveau cozile încîlcite cu scai.

Din jos de Fălciu, urmăritorii lui Jder cel mititel apucară la Cahul, apoi se apropiară de bălţile cele mari şi ocoliră Catlabuga, ţinînd după aceea calea împotriva vîntului şi către mirosul sărat al mării.

Într-a cincea zi, într-o sîmbătă, văzură departe, la marginea dumbrăvilor și dincolo de luciul Dunării, Cetatea Chiliei.

Calea, aici, era printre locuri deșerte împodobite cu bolîndari de stepă, pe pămătufurile cărora se zbăteau și scînteiau acele fire nețesute, numite de pămînteni matasamorților. Nu se zăreau sate așezate, cît cuprindea ochiul; era un pămînt la linia fluviului, supus puhoaielor și uneori războiului. Dintr-o latură a umbletului călătorilor se ridică greoi un cîrd de dropii, fîlfîind întăi către soarele asfințitului și cufundîndu-se după aceea într-o zare plumburie.

— Pe aici, astăzi, n-a trecut nimeni, băgă de samă comisul Simion.

Adevărat că drumurile pe uscat erau puțin umblate în acea parte de țară, iar drumul de negoț al Chiliei era mai mult pe apă în lungul malului, coborînd de către Galați. Vasele se întorceau spre acest mare tîrg fie sub vîntrele, fie trase la edec.

Nu se putea ști de pe acuma dacă fugarul a stîrnit ieri ori alaltăieri aceleași dropii. Drumul lui se poate să fi fost prin altă parte. Poate a nimerit la malul apei prin altă ieșire și a coborît cu pescarii în ostroave.

Călărețiii își aruncau ca pe niște mingi asemenea prepusuri, umblînd înșirați unul după altul. Luarea-aminte în același timp le era atrasă de acea zidire zimțuită de cărămidă și piatră, care creștea încet-încet în soarele pieziș. Cînd Cetatea se desfăcu în întregime, oglindindu-se răsturnat în balta aprinsă, luci în zare și aria mării, încovoiată spre streșina cerului.

În partea de curgere a Dunării, se grămădeau păduri de sălcii spre ostroave vechi și plăvii nouă. Revărsarea acelui braț multiplu, căruia grecii vechi îi spuseseră Licostom, adică Gura Lupului, mînca întruna din hotarul mării, îmbulzind an cu an miluri, sporind domnia luncilor și a apelor dulci. Corăbiile se apropiau acuma de Cetate prin canaluri. Între pustia apelor pontice și meterezuri, crescuseră în cinci ani sălcii răsfirate, în care cînta cucul primăvara.

În Dunărea mai veche, se întemeiaseră stejărișuri. Sforul apelor, cu mare lărgime, bătea în țărmul moldovenesc,

unde malul era împodobit cu cîteva colibe de pescari și cherhanale.

În țărmul celalalt, întăi stătea Cetatea, stăpînind intrările. După acest colț întărit cu oști și tunet, se desfăcea alt braț care închidea alt ostrov. Aici începea împărăția neagră. Într-acolo apa se posomora de umbra pădurii. Peste vîrfurile stejarilor, se înălțau fumuri de alte așezări omenești. Acest loc avea poreclă străină : Ormanlî-Ghiol; în el se afla cetățuie de ceamur și strajă de ieniceri a lui Mehmet-sultan.

Printre ostroavele mărunte din sus, de sub stăpînirea lui Dumnezeu și a jivinilor, umblau plăvii mișcătoare mînate de vînt, poposind cînd ici, cînd dincolo, căutînd o ancoră de pace în tainițile acelor întinderi. Apele se răsfirau în gîrle și în stufuri, ocoleau depărtări de multe mile și se întorceau iarăși la matcă. Era sub luciu domnia peștilor, care intrau odată cu viiturile primăverii în limanuri odihnite, să-și puie icrele în bătaia soarelui, ca să sporească din nou miliardele generațiilor ; iar deasupra, în necontenita prefacere a luncilor și stufurilor, era cealaltă domnie a sălbătăciunilor aripate, oprite aici în popas din toate părțile lumii.

Călăreții descălecară lîngă bordeiele străjii celei mici a Cetății, săpate în rîpa malului. Neguțătorul Dămian trecu înainte și înfățișa hotnogului cartea Domniei. Cum fu înțeles cuprinsul ei și cunoscută pecetea roșă, slujitorii se închinară. Grăbiră a trage șăicile, ca să nu sufere întîrziere slujba măriei sale. Poftiră pe cinstiții boieri cu tot cu cai și slujitori pe podină, stupînd în palme și apucară vîslele.

Era un loc ș-un ceas de mare singurătate a oamenilor; însă prin văzduh, din luncile desfrunzite, începură a trece cu repeziciune pe deasupra rațe sălbatice. Deasupra rațelor călătorii auziră gîrliți. De la unghiul de gîrliți rămaseră apoi ațintiți asupra unei învăluiri mărețe de pelicani albi, care se suiră pînă în bolta cerului și coborîră ca într-un joc de fulgi spre flamura albastră a turnului Cetății. Acea flamură a lui Ștefan-Vodă, desfăcută de vînt, avea pe ea capul de bour, cusut cu fir de aur.

Oștenii de pe ziduri, rezemați în suliți cu baltag, păruseră a urmări și ei zborul înalt al pelicanilor ; străjerul de deasupra porților nu dădu semn de trîmbiță decît după

ce șaica ajunse la celălalt mal. Comisul cel bătrîn încălecă și trecu singur înainte, în pas, oprindu-se la punte. Îl privea, din firida de deasupra porții, un slujitor a cărui înfățișare nu părea deloc dușmănoasă, cunoscînd îmbrăcămintea curtenilor lui Vodă.

Bătrînul comis ridică brațul drept și pofti să vorbească. Osteanul de sus strigă din firidă :

— Dacă-i slujba măriei sale, jupînul pîrcalab al nostru a poruncit să se deie drumul fără de nici o întîrziere.

— Venim de la Suceava, răspunse comisul : noi sîntem Manole Păr-Negru de la Timiș ; avem carte de la Vodă.

— Știm, zîmbi osteanul de sus, aplecînd fruntea.

La porunca lui, puntea scrîșni pe lanțuri și porțile se deschiseră. Nu cu puțină mirare, însă cu osebită mîndrie, jupîn Manole trecu. Soții săi și slujitorii îl ajunseră numaidecît din urmă.

Coborî de sus osteanul și pofti să vadă cartea. Negustătorul Dămian i-o înfățișă. Osteanul rîse :

— Numele meu e Dima Voruntaru, dădu el lămurire, și mă aflu căpitan la aceste porți de două luni. De cînd am descălicat aici, n-am văzut decît alaltăieri obraz de om pămîntean întăia oară ; și astăzi văd de-al doilea. Să sărut pecetea măriei sale și să vă poftesc să ne dați vești din lume. Vă roagă jupînul pîrcalab Goian să nu-l lipsiți prea mult de plăcută vedere a obrazurilor domniilor voastre. Este întinsă la cămările pîrcălăbiei masă ; în fiecare sară cercăm să ne mîngîiem de singurătatea noastră.

Asemenea bunăvoință care-i întîmpina din cel dintăi ceas înlătură o parte din truda oaspeților. Le aducea însă oarecare nedumerire, părîndu-li-se că sînt așteptați. Înaintea lor însă nu avusese chip să treacă nimeni din urmă. Iar între cei pomeniți că ar fi intrat cu două zile înainte, care ar fi fost acela să știe cine vine în urmă ? Să fie băietul ? punea întrebare comisul către starostele Nechifor. Ce îndrăzneală ar fi avut Ionuț să vie la Cetate ? și de ce să vie într-o prinsoare, cînd el tocmai s-a silit să fie singur, ca să poată trece la Turc pentru nebunia lui ? Dar numai el putea bănui că va fi urmărit de ai săi.

— Dacă-i el, mormăi bătrînul comis, mă bucur, căci îl găsim aici. Pot să-l mustru pentru osteneala noastră, însă nu prea tare.

Comisul al doilea Simion era mai puțin nedumerit.

— Tătuță, vorbi el, oștenii de aici mi se pare mie că se bucură de orice obraz creștinesc, de aceea stau cu masa întinsă pînă la al unsprezecelea ceas, dorind oaspeți. Băietul n-a avut ce căuta aici. Dac-a ajuns la mal, a și trecut pe furiș în ostrovul de unde se zăreau suind în sus fumuri. Dacă n-a ajuns, trebuie să întocmim o pază, ca să-l prindem cînd va vrea să treacă. Prin alt loc decît pe la cherhanale și colibele pescarilor, nu se poate să treacă ; și trecerea nu și-o poate face decît în vremea nopții. Iar dac-a apucat a trece, treaba noastră mi se pare cu mult mai grea. Aici nu-i loc deschis, să vezi. Nu-i nici tîrg, să te strecori printre mulțime. Iar dacă-i cetate, un singur om n-o poate împresura. Ori șede în stuh între dihănii și se subțiază de foame ; ori iese la vedere și-l pălește în frunte cel dintăi nelegiuit.

— Socot eu, comise al doilea Simioane, mormăi bătrînul, că n-ai venit după mine, pînă aici, ca să mă amărăști cu asemenea vorbe. Să cerem mai bine acestui vrednic oștean să ne ducă la mai-marele său.

Călătorii își lăsaseră în sama slugilor caii și armele și se grăbeau să vadă masa întinsă despre care se pomenise.

— Înțelept este, zise Dămian tatălui său, ca să mîncăm întăi. După aceea, supărarea are să ni se pară împuținată.

Dumnealui Goian Albu, pîrcalab, primi pe trimeșii măriei sale cu fruntea descoperită, închinîndu-și spre ei pletele-i cărunte. Era îmbrăcat cu strai scump și purta la gît lanț cu zale de aur.

— Noi cunoaștem de mult pe cinstitul comis Manole, binevoi el să vorbească ; și-l știm mai ales din faptele lui, în vremea cînd luminăția sa stăpînul nostru era la munteni. Nu înțeleg de ce după aceea nu s-a arătat la curte și s-a poprit într-o singurătate, sub niște munți.

— M-am poprit tot pentru slujba stăpînului meu, zîmbi comisul Manole, așa cum domnia ta ai venit în altă singurătate, pentru același lucru.

— Într-adevăr, suspină jupînul pîrcalab ; și încă într-această singurătate nu adie miroaznă plăcută de la brad ; aproape de noi sălășluiește Suleiman-Beg ; cîteodată suflă putreziciune dinspre el, încît nici nu putem mînca de greață. Noroc avem astăzi că bate vînt dinspre Marea.

În camara unde era întinsă masa, se adunaseră boierii de ajutor ai jupînului pîrcalab : patru care aveau în pază cele patru cornuri ale Cetății și al cincilea stăpînul porților, spatarul al treilea Dima Voruntaru.

Părintele Agapie, preotul paraclisului, lipsind, cuviosul Nicodim binecuvîntă acea masă îndestulată cu mult pește.

Dumnealui pîrcalabul porunci cuparului să toarne întăi vin dulce de la ostroavele grecilor, apoi se umili astfel către călători :

— Domnilor mei cinstiți oaspeți, vă rog să iertați sărăcia noastră ; că noi altceva nu vă putem pune dinainte decît morun, nisetru și păstrugă, nesuferită hrană de care sîntem sătui pînă în gît, iar acest crap de nouă ocă l-a trimes medelnicerul numai să vă uitați la dînsul, că de plăcut știu că nu vă place. Dor ne este nouă de păpuși de brînză și de ierunci de la ținutul Neamțului !

Numai după aceste vorbe comisul Manole și starostele Căliman lepădară orice fel de sfială față de cinstitul pîrcalab și-l socotiră prietinul domniilor lor. Întrucîtva fu de folos însăși mîncarea, ca să îmblînzească desăvîrșit privirile lui jupîn Manole.

Cuprinzînd de după grumaz pe comisul al doilea Simion, bătrînul îl aduse lîngă pîrcalab.

— Jupîne Goian, întrebă el cu blîndețe, am fi doritori, eu și feciorul meu Simion, să cunoaștem dacă sosirea noastră v-a fost vestită. Și unde se găsesc acei oameni care v-au vestit-o ?

Pîrcalabul Goian îl privi nedumerit.

— Credeam, jupîne comise, răspunse el, că treaba asta s-ar cuveni să fie vorbită între mai puțini. Așteptam sfîrșitul ospățului, ca să trecem în camara mea de taină.

— Răspunsul domniei tale mă miră mai mult pe mine, jupîne pîrcalabe. Nu putea nimene cunoaște sosirea noastră.

— Cu toate acestea sosirea domniilor voastre a fost vestită, și a fost vestită anume de un fecior al domniei tale, care fecior avea la mînă carte domnească, pe care carte domnească am pipăit-o și cetit-o eu singur. Și acel fecior nu poate să fie decît al domniei tale pentru că are nume Ionuț și poreclă Păr-Negru. Mai avea de asemeni semnul pe care-l văd la domnia ta și la ceștialalți feciori ai domniei tale.

— În viața mea n-am fost mai mirat decît acuma, șopti comisul, după care stătu cu gura căscată, așteptînd o urmare a istorisirii.

— De ce să fi vestit acel prunc sosirea noastră ? se trezi el din nou. Și unde-i acel prunc ? Dacă l-ai pus la închisoare, n-ai făcut rău, jupîne pîrcalabe.

— Aș socoti, comise, întoarse cuvînt dintr-o latură jupîn Goian, că șaga domniei tale nu-i destul de potrivită cu aceste bărbi cărunte ale noastre. Dacă nu s-ar ști anume de ce a venit feciorul domniei tale Ionuț, n-ați fi nici domniile voastre aici. A intrat în Cetate cuviincios cu slujitorul său ; s-a înfățișat la mine și mi-a sărutat mîna : a arătat că va veni o putere după sine, la două ori trei zile. «Dacă nu vine acea putere, atuncea însamnă că hotărîrile s-au schimbat, a adăogit el, și eu de unde mă duc nu cred să mă mai întorc. Însă dacă acea putere, cu părintele meu și frații mei, vine, atuncea nădăjduiesc să pot iarăși ieși la lume.» I-am cerut o lămurire mai bună și el mi-a răspuns că asta e o taină pentru care a jurat. Fiind în slujba măriei sale, să am în el credință. Orice-ar săvîrși, să nu mă mire, căci așa i-i poruncit să facă. Poate să mă învrednicesc acuma să aflu și eu ce taină se săvîrșește fără știrea mea și de ce iscodire aveți domniile voastre nevoie. Dacă-i taină legată, vă rog să tăceți. Dacă se poate spune, nu mă lăsați întru neștiință. Cum s-a făcut sară, feciorul dumnitale s-a mistuit ori în cer, ori în pămînt, căci nu l-am mai văzut. Calul și straiele sînt aici, lăsate în sama slugilor mele.

Comisul Manole bău un pahar dulce și ochii i se înfierbîntară.

— Cinstite jupîne, grăi el, domniei tale nu se poate și nici nu se cuvine să-ți ascund ce este. Află că acest

fiu al nostru a fost fugar de-acasă şi noi am pornit întru căutarea lui.

— Înţeleg, încuviinţă zîmbind pîrcalabul. Şi acest fugar se poate să fie acuma în prinsoare la turci ; iar domniile voastre vă duceţi să-l căutaţi şi să-l scoateţi.

— Întocmai.

— Înţeleg, înţeleg şi mai bine, deoarece vinul grecesc, oricît de tare ar fi, ascuţeşte duhul omenesc. De alte vorbe nu mai am nevoie ; poţi să te opreşti aici, cinstite comise Manole. Precît se poate lesne vedea de un om priceput, este aici treabă diplomaticească. Avem nevoie să se afle în lume ce fel de fapte groaznice săvîrşesc aceşti ismailiteni care se află în coasta noastră. Nu numai prădăciuni de averi, pojaruri şi morţi, ci şi silnicii de prunci, încît vin părinţii şi fraţii din alt capăt de ţară, să-i caute, primejduindu-şi şi ei viţile. Deci neguţătorii de pe mări împrăştie vestea pînă la crai şi împăraţi şi pînă la papa de la Rîm. Se cuvine, prin urmare, să se scoale iar papa de la Rîm şi să îndemne pe toţi domnii şi craii săi să vie întru sprijin fraţilor lor tot de-o lege creştinească. Să se ridice iar oşti împotriva necredincioşilor cum s-a mai făcut odinioară, în vremea fericitului întru pomenire Iancu-Vodă de la Ardeal.

Bătrînul Manole înmărmuri, nemaifiind în stare să întoarne pe pîrcalab cătră un adevăr mic şi de aşa de puţină însemnătate. Îi veni în sprijin numaidecît neguţătorul Dămian, nu cu vorbe, ci cu o privire ascuţită de încuviinţare spre înfierbîntatul vorbitor. De asemeni vistiernicul Cristea nu se putu opri să nu arate că domnia sa de la începutul începutului a fost de partea săbiei. — Războiul trebuie pornit fără de nici o întîrziere ! încheie dumnealui bătînd cu pumnul în masă.

— Eu îmi spăl mînile şi nu ştiu nimica, rîdea pîrcalabul, închinînd alt pahar şi îndemnînd şi pe bătrînul comis să nu rămîie în urmă ; eu şi cu măria sa ne spălăm mînile şi nu ştim nimica. Ne mirăm numai de asemenea fapte, de care sînt vinovaţi numai ismailitenii şi trimetem cărţi la domni şi crai. Nu m-aş mira să iasă de aici dărîmarea cetăţii lui Suleiman-Beg şi pojarul saraiului său; însă eu am martori pe neguţătorii din Cetate că slujitorii domneşti nu s-au clintit de pe ziduri. Chiar dacă v-aş da

sprijin într-ascuns, nimene nu poate şti că l-am dat. Dacă înlăturăm din coasta noastră putreziciunea, n-are să ni se mai aplece cînd bate vîntul dinspre Ormanlî-Ghiol. Strigăte, răcnete, cărţi : noi avem mărturie pe aceiaşi neguţători fie de la Veneţia, fie de la Împărăţia nemţească, fie de la Levant, că răutăţi mai mari decît ale lui Suleiman-Beg nu s-au mai pomenit pe lume.

Starostele Căliman stupea mormăit în barbă pe demonul său şi-şi muşca vîrful limbii în dinţi, ca să nu s-amestece într-aşa vorbire. «Iaca ce poate face un copil !» cugeta el cu grijă, şi, din cînd în cînd, îşi desfunda cu degetul cel mic urechea stîngă, cea de către cinstitul pîrcalab.

Nu cu puţină mirare şi spaimă aflară îndată oaspeţii, fie de la cinstitul pîrcalab, fie de la boierii şi căpitanii de faţă, că, într-adevăr, Ormanlî-Ghiol nu-i decît o răsuflătoare a spurcatului Tartor.

Ascultaţi, oameni buni şi creştinilor ; nici în poveşti nu s-a pomenit una ca asta !

În alte părţi ale ostroavelor şi a bălţilor Dunării, înfloresc flori după bunăvoinţa Domnului Dumnezeu. Acolo, la Ormanlî-Ghiol, asta nu se pomeneşte ; asinii lui Suleiman-Beg rod tot. Chiar dacă n-ar roade asinii, ies ienicerii şi spurcă, de nu mai poate încolţi nicăieri sămînţa adusă de vînt. De asemenea, primăvara, la luna plină a lui mai, aicea în sălcii, pe plăviile cele nouă de către Marea, cîntă privighetorile de ţi se pare că eşti într-un colţ de rai. Marea se leagănă sclipind din talazuri, iar străjerii stau sus şi nici nu suflă, ascultînd cu dulceaţă. Să se ştie că la Ormanlî-Ghiol stă tăcerea ca pe o baltă moartă. Numai într-un fund de dumbravă pustiită şi uscată, croncănesc dimineaţa cormoranii, închinîndu-se cu pliscurile spre saraiurile lui Suleiman.

Să spuie pescarii de la ţărmul moldovenesc, care trec dincolo ; să spuie de asemeni pescarii turci şi greci care trec dincoace şi s-adună cu ai noştri la foc de noapte, aşteptînd să cadă peştele în închisori, ce fel de om e acel Suleiman-Beg.

Şade toată ziua la soare, se coace şi se umflă. E pleşuv, negru şi burduhos. Din ce i-a venit asemenea boală, nu se ştie. Se umflă de răutate şi nu se poate încălzi niciodată. Pielea lui e umedă, rece şi grunţuroasă, ca la broască. Cît

e vară, se prăjește și tot geme : Ala-Ala ! Cînd vine toamna, se trage în casă și-i pun slujitorii primprejur tipsii cu mangal aprins.

Se zice că ar fi avînd pe lîngă sine un vraci, care-l caută de păcătoșenia lui. Acel vraci grec altă doftorie nu i-a găsit decît asta : în culcuș, lîngă șale ori coastă, să-i puie trup tînăr, ca să-i încălzească sîngele.

Așa că are acest Suleiman-Beg un negustător care umblă la Oceacov și la Crîm. Îi cumpără roabe tinere de la hoții din pustie ori de la hoardele ieșite în pradă și i le aduce la Ormanlî-Ghiol. Nu trece mult și acele fete tinere se ofilesc, se întunecă și se răcesc la piele, pînă ce vine vremea de mor, ori se azvîrl ele singure într-o gîrlă, de le mînîncă racii. De aceea, la o mie de stînjeni depărtare împrejur de Ormanlî, creștinii nici nu se ating de racii din baltă. Cum văd om acei raci, cum bat din foarfece.

Au băltăreții de aici o zicală : Fă binele și-l aruncă în Dunăre ; dacă l-a înghițit un crap, apoi peste nouăzeci și nouă de ani Dumnezeu are să-și amintească de fapta ta ! Nu știm cum are să steie la judecata din urmă Suleiman-Beg, pentru tot binele căzut în baltă din pricina lui. Socotim că Dumnezeul lui cu numele de Alah nici n-are să-l mai cheme la cercetare, are să-l lese cufundat în balta lui de smoală topită. De asemeni și în această lume stăpînul său Mehmet-Sultan, nemaiputîndu-l suferi în apropierea sa, l-a trimes la surgun aici, la marginea Împărăției.

Auzind de întîmplarea care-i pe cale să se făptuiască, se poate ca chiar Sultanul să întoarcă fruntea încolo și să zică : Eh ! mai bine și mai curat în lume este fără acea dihanie pe care am lepădat-o de la fața noastră !

Între toate aceste vorbe și povești, comisul al doilea Simion Jder își păstra cu destulă greutate cumpătul. Abia își atinsese buzele de vinul grecesc, mîncase cu stăpînire, făgăduindu-și pe mai tîrziu o dezlegare înfricoșată, dacă Dumnezeu se va milostivi acuma să-i scoată din strîmtoarea în care intrau.

La acel ceas oamenii se găseau cam aprinși, vorbele lor erau destul de amestecate, însă, ceva, Simion putea desluși. Anume că mezinul Ionuț se afla în stufăriile de către Ormanlî-Ghiol și cerea un sprijin de la ai săi. Acest

copil a avut mai multă minte decît un sfat întreg, cugeta el. Aprinsă inimă, care l-a sculat și l-a pornit ca în vifor; însă, în cursul drumului, s-a arătat și judecata, învățîndu-l să se folosească de puterea care vine după el.

Ce poate face acuma acest copil și unde se află? nu înceta să-și puie întrebări chinuite comisul al doilea Simion. După felurite socoteli cu sine însuși, ajunse la o încheiere dintre cele mai de mirare, anume că numai vorba vistiernicului Cristea are în ea adevărul, cum sămînța cuprinde în ea floarea viitoare. Căci dacă prevederea lui Ionuț s-a adeverit și puterea pe care o așteaptă a sosit, el n-are să se mulțămească să iasă din trestii, să se închine, să se supuie și să plece acasă. Putere, lui îi trebuie ca să desfacă seraiul acelui balaur Suleiman-Beg și să scoată de la pedeapsă pe Nasta.

Unde poate să fie deci Ionuț? N-a așteptat în Cetate, ca să nu fie prins în capcană. A ieșit cu slujitorul său, însă nu se poate depărta prea mult. Chiar dacă ar fi izbîndit să se apropie într-un chip oarecare de serai, ori de cetățuia de ceamur, el nu se poate să nu vie iar în vederea Cetății Chiliei, ca să aștepte întîmplările.

În dimineața ce vine — urma a-și cumpăni socotelile Simion Jder — trebuie să iasă el însuși, singur, să cerceteze malurile și pescarii. Îndată după aceea oaspeții părăsesc cetatea, în vederea negustătorilor străini. Cinstitul pîrcalab are să se arate supărat asupra lor și are să-i amenințe cu mînia măriei sale, sfătuindu-i să se întoarcă înapoi de la fapta pe care au pus-o la cale. După supărare, are să se vadă că se închid porțile și ei rămîn desfăcuți de pîrcălăbie, lucru pentru care toți negustătorii, ca niște creștini ce se află, au să se frămînte cu supărare, și unii dintre ei au să îndemne pe slujitorii de la corăbii ca să vie întru sprijinul obîjduiților. Negustătorul Dămian și cu Simion Jder purced cu luare-aminte în lungul grindului. Au în apropiere doi pescari, care poartă pe gîrle două luntri. Dămian încearcă să umble cu vorbe de pace și de negustătorie spre serai. Simion Jder îl priveghează din urmă. În acele ceasuri dinaintea amiezii, nu se poate să nu iasă la arătare și Jder cel mititel.

S-a adeverit chiar a doua zi că întîmplările nu s-au depărtat prea mult de prepusurile comisului al doilea.

Se găsea acolo, la Ormanlî, pe grind, între cetăţuia ienicerească şi seraiul lui Suleiman, nu departe de umbra stejarilor, un mormînt sfinţit al unui oştean vechi. Cu o sută treizeci de ani în urmă, cînd stăpînea Sultan Murad şi avea curte la Odrii, acest vestit luptător cu numele Ibraim, din neamul Osman, pătrunsese cel dintăi cu bulucurile sale pînă la malul cel mai de miazănoapte al Dunării şi căzuse aici. Împărăţia îi zidise boltă şi clădise în jur stîlpi de cărămidă cu acoperămînt de olane. Se sădise lîngă acea clădire şi un copac din Anatolia, care la Dunăre nu avea nume. Mulţi credincioşi ai proroculuí veneau pînă acolo ca să se închine şi să anine ceva în crengile copacului. Deci acel copac străin era înflorit, iarna şi vara, de bănuţi şi bucăţele de pînză colorată. În fiecare semn era o dorinţă a unui suflet şi acele dorinţi vegheau la mormîntul vechi, aşteptînd să fie înfăţişate de către Ibraim sfinţitul la picioarele proroculuí, iar prorocul să dea samă de ele lui Alah-Dumnezeu.

Joi, înainte de asfinţitul soarelui, au fost văzuţi de către slujitorii lui Suleiman-Beg, în singurătatea de la mormînt, doi străini care stăteau de mult îngenunchiaţi cu mare înfrîngere a inimii. După ce au aninat şi ei în crengile desfrunzite nişte aţe albastre, acei străini s-au sculat din umilinţa rugăciunii şi s-au tras mai la o parte pe un dîmb, privind pojarul asfinţitului de soare în meterezurile cetăţii de ceamur. Unul din ei a scos din desagă o pită şi a dat şi celuilalt. Au trecut pe deasupra lor doi cormorani dintre aceia care se puieziseră într-o dumbravă, pustiind-o : ei au ridicat frunţile şi au privit îndelung după zborul lor.

Fiind sara spre vineri, slujitorii aveau felurite treburi mărunte, de la care nu puteau lipsi ; aşa că străinii rămaseră neîntrebaţi, pînă ce se osteni vatavul să se ducă să-i cerceteze.

Isac ceauş, bătrîn credincios şi milostiv către călători, veni clămpănind din papuci spre ei şi-i întrebă :

— Cine sînteţi voi, bre, şi de unde veniţi ?

S-au ridicat cuviincios acei străini, dar numai cel mai în vîrstă dintre dînşii a vorbit.

— Stăpîne, a răspuns el, eu sînt un oarecare Tamur, pribeag tatar, carele am avut neamuri la Crîm, iar acuma am rămas prigonit şi sărac. Nu am altă avere decît acest frate al meu care, din spaima bătăilor şi asupririlor cîte au fost asupră-ne, a rămas mut. De auzit, aude prea puţin, cînd îi spui «du-te» ori «vină» ; însă de grăit nu poate grăi nicicacum. Precum vedeţi, e frumos fecioraş, bun să slujească la un stăpîn îngăduitor. Ne-am ostenit lungă cale, ca să venim pînă la acest sfînt mormînt, ca să cer pentru fratele meu deslegarea graiului. Dacă n-om găsi aici de lucru, ne-om îndrepta în altă parte, căci lumea-i plină de puterea dreptcredincioşilor, Unu-i Alah şi Mahomet e prorocul său, în vecii vecilor, şi-ţi doresc domniei tale, stăpîne, sănătate şi pace.

Isac ceauş îi cercetase repede cu privirea ca un bun cunoscător, şi-i văzuse sărac şi subţire îmbrăcaţi, cu iminei sparţi şi cealmale zdrenţuite. Îmbrăcăminte pe deasupra aveau numai cîte un ilic de pînză de in.

— Se vede, zise el, că veniţi de cătră miazăzi, unde-s locurile mai văratice.

— Adevărat este, stăpîne, mărturisi Tamur.

— Apoi să ştii dumneata că aici, cu asemenea îmbrăcăminte, vă străpunge gerul şi rebegiţi de moarte. Veniţi acasă la mine, ca să vă dau cîte-un strai vechi de lînă, dintre ale mele.

— Alah să facă parte celor darnici ; pentru una, o mie ! se închină, lăcrămînd, Tamur tatarul ; şi, după el, se închină smerit şi tatarăşul cel mut.

Cei doi oameni străini trecură după vatav. Soarele asfinţise şi Suleiman-Beg se scula gemînd cu nemulţămire de pe covorul lui. Căuta sprijin în umerile a doi robi negri. După ce se puse greoi pe picioare, împinse cu vîrful toiagului la o parte pe robi de la domneasca sa apropiere. Era unsuros şi copt de grăsime şi pleşuv cu desăvîrşire. Făcea doi paşi şi se oprea, gîfîind : Af ! Af ! Îl străbătea şi cîte o înfiorare de răceală, ş-atunci iar îşi descleşta umbletul către cămările seraiului.

— Cine-s mişeii aceştia ? întrebă el deodată pe vatav, sucindu-şi într-o lature capul şi zbîrcindu-şi nasul.

Isac ceauş se opri, cu sărmanii lui.

— Mărite stăpîne, sînt doi străini pribegi,

Ca totdeauna cînd era posomorît, Suleiman-Beg n-auzea bine. Își îmbrăcă urechea cu palma, răcnind :

— Ce-ai spus ? n-aud bine. Mai grăiește o dată.

— Mărite stăpîne, sînt doi străini pribegi ; îi duc la mine, să le dau pomană cîte un strai de lînă.

— Ha ? Spune-mi, Isac ceauș, ce caută aici la Ormanlî-Ghiol păcătoșii aceștia ? Dacă nu-s buni de nimica pune-i în butuc și dă-i cu capu-n jos în baltă.

— Au venit să se închine la sfințitul Ibraim.

— Ce-ai spus ? n-aud bine. Mai grăiește o dată.

— S-au închinat la sfințitul Ibraim. Unul dintr-înșii e mut.

— Cum ?

— Unul dintr-înșii e mut.

— Care-i mut ?

— Cel tînăr.

— Apoi dacă-i mut, ce folosește pe lume ? Dă-l cu capu-n jos.

— Se roagă de milostivirea ta pentru lucru, luminate stăpîne. Amîndoi sînt în putere și pot face orice treabă. Dacă milostivirea ta nu-i primește, ei se închină cu umilință și se duc.

— Ce-ai spus ? n-am auzit bine. S-or duce cînd voi pofti eu. Pînă atuncea să-i pui în jug. Mîni să nu lucreze, fiind vineri ; ci să mînînce pilaf cu seu și să doarmă. Iar sîmbătă să care apă pentru feredeul haremului.

Gemînd, af ! af !, și împungînd cu vîrful toiagului pe robi, Suleiman-Beg intră în serai. Isac ceauș sculă din genunchi pe pribegi și-i luă la sine ca să-i îmbrace și să-i ospăteze.

Vineri, stăpînul locului a ieșit iar să se prăjească la soarele de toamnă, iar străinii s-au ferit pe cît au putut de vederea lui.

Sîmbătă, au pus pe umăr cobilițile și au luat cîte-o pereche de bracace de aramă, cu care au cărat pînă la amiază apă din baltă, la harem. Partea aceea a clădirii era toată întunecată de zăbrele. Veneau la ușă niște babe cu șalvari, luau căldările din mîna străinilor, le deșertau înlăuntru, și le înturnau iar la dînșii goale. Cît au umblat

Tamur și fratele său mut primprejur, nu s-a auzit dinlăuntru sunet sau murmur.

Sîmbătă după amiază, au ieșit de la cetățuia de ceamur doisprezece ieniceri bătrîni. S-au înșirat la malul bălții, și după ce au stupit toți în apă, au început sfat pentru pescuitul chefalilor. Unii au hotărît să întocmească cotețe, alții să așeze la marginea gîrlelor rogojini. În cotețe intră singuri peștii și nu mai pot să iasă ; rămîn între îngrădituri de trestie ocolite și întortochiate. Cu rogojinile, pescuitul se face noaptea. Chefalii au obicei de sar din gîrlă la mal și cad în rogojini. Obiceiul cotețelor îl cunoșteau acei slujitori păgîni de la moldoveni ; iar al rogojinilor îl aduseseră cu dînșii de la Anatolia. Cinci dintre ienicerii bătrîni pofteau numaidecît să întocmească cotețe, fiind acesta un meșteșug mai iscusit și mai trainic. Atunci ceilalți șapte s-au supărat și s-au hotărît pe loc să-i taie pe ceilalți cinci dacă nu se supun obiceiului lor turcesc. Cei cinci au început a rîde și s-au supus.

Așa. venind ziua de duminică, ienicerii cei bătrîni au lepădat de pe ei șalvarii și au zvîrlit din picioare imineii, umblînd în baltă după tăiat papură, ca să facă rogojini. Isac ceauș a dus pe ocrotiții săi iarăși la seraiul stăpînului și le-a poruncit să care altă apă, dintr-același loc, cu aceleași bracace. De astă dată are nevoie de slujba lor însuși Suleiman-Beg, căci vraciul lui i-a poruncit de două ori pe săptămînă abur fierbinte într-o chilioară, ca să se încălzească pe el carnea și să i se moaie scoarța pielii.

La prînzișor, Tamur și fratele său au contenit un răstimp scurt din munca lor. Tamur a venit către mormîntul sfințit, iar tataraşul a urmat mai departe linia grindului, în lungul bălții, spre Cetatea moldovenească. La o cotitură, se desface în două dumbrava de sălcii și se vede flamura cu bour umflîndu-se lin și căzînd moale. Străjerii stau scriși pe cer. De la meterezuri cască guri rotunde balimezurile cele mari. În fundul fundului se bănuia numai Marea, tot așa de cenușie ca și cerul.

Tataraşul stătu neclintit, privind într-acolo cu luare-aminte. Așa era lipsit de mișcare, încît un stîrc alb veni asupra lui fulguind din pene, ca să se așeze la doi pași pe un plop tînăr. Dar înainte de a se așeza, paserea se zbătu îndărăt dînd un strigăt și coti fîlfîind pe deasu-

pra bălții. Mutul nu se clintise ca ș-un trunchi cafeniu al luncii ; dar stîrcul simțise apropiere de oameni adevărați.

Veneau cu luare-aminte, pe sub trunchiuri scorburoase și aplecate, comisul al doilea Simion și negustătorul Dămian. Întăi se afla Dămian fără arme, numai c-un postav siniliu pe brațul stîng și c-o vargă ruptă din luncă în mîna dreaptă. În urma negustătorului, comisul Simion purta sulița, cumpănind-o în dreapta, și la șoldul stîng avea sabie.

La mișcarea zăvoiului, tatarașul ieși din neclintirea lui și zvîcni înainte cu repeziciune. Se opri la zece pași de cei care înaintau :

— Bădiță ! bădiță ! strigă el c-un glas fără răsunet. Mă rog domniilor voastre nu mai întîrziați. Acuma-i vremea cea bună, cît stau ienicerii în baltă. N-au decît cosoare la dînșii, cu care taie papură. După aceea toate-s în primejdie.

Dămian se oprise și aștepta pe Simion să se apropie.

— Cine-i acest turcalet ? se miră el.

— Cum ? nu-l mai cunoști ? rîse cu amărăciune comisul al doilea. Din pricina lui am nebunit și noi.

— Tu ești, Ionuț ? se răsuci Dămian.

— Eu sînt, amărîtul și năcăjitul ; căci văd că bădița Simion se întoarce de către mine.

— Nu mă întorc, răspunse Simion ; caut să înțeleg care-s acelea toate în primejdie ; căci, afară de viața ta, nu văd nimic altceva amenințat. Iar pe viața asta a ta, tu singur ai pus puțin preț. Pas între noi, ca să ne întoarcem cu ceilalți.

Turcaletul se zbătu în loc și se trase îndărăt cîțiva pași.

— Nu se poate, bădiță, pînă ce nu deschidem haremul. Eu am nădăjduit venirea domniilor voastre. Vă rog încă o dată cu lacrimi să pășiți înainte. Altfel nu-mi rămîne decît să mă dau cu capu-n baltă.

— Îl auzi cum grăiește asemenea copil ! strigă Simion cu supărare. Vin-aicea, lîngă noi, ca să te știu la adăpost.

— Nu vin, dragă bădiță Simioane, se ruga băiatul răsucindu-se în loc, cu palmele împreunate.

— Atuncea cum să venim și pe unde ?

Turcaletul zvîcni iar înainte, cu ochii scăpărători :

— Ocoliți, bădiță, prin cealaltă parte a grindului și veniți drept asupra seraiului. Eu mă duc să înștiințez pe Botezatu și să fac spaimă.

În ceasul acela dinaintea amiezii, în liniștea de toamnă, fără să se știe de ce, de unde și cum, a izbucnit dintrodată în Ormanlî-Ghiol cutremur de furtună. Fapta aceasta de război, de care se uimește cronicarul leșesc Bronislav Leșinski în hronicul său din acel timp, a fost aţîţată și sporită mai cu samă de neguțătorii creștini aflați în acea zi la Chilia. Cu îndemnuri de mînie s-au adunat în jurul celor unsprezece călători sosiți în ajun și au cerut sprijin și de la cele două corăbii aflătoare în ancoră în apropierea zidurilor cetății. Slujitorii de la corăbii n-au pregetat o clipă, aflînd că-i vorba de răpiri de suflete creștinești și de feciori ai unui cinstit comis moldovan gata să fie trași în țapă. Au pus mîna unii pe cângi, alții pe topoare și au ieșit cu mare zvoană la uscat, împresurînd pe comisul Manole Păr-Negru și privind îndeosebi cu plăcută mirare pe cuviosul Nicodim, mai nalt decît toți prin comanacul său și mai înfricoșător prin cuvioasa-i barbă. N-au lipsit a se burzului și oșteni ai pîrcălăbiei. Însuși jupînul pîrcalab stătuse la îndoială, cerînd la oamenii săi sabia cea grea. Numai în cea din urmă clipă se domolise și se suise pe ziduri, ca să vadă măcar de departe, cu chiar ochii domnici sale, ce se întîmplă.

Suleiman-Beg era încă la abur fierbinte cînd zvoana a detunat pe pămîntul mișcător al ostrovului, într-o apropiere numai de trei sute de pași. Tamur tatarul, care venea cu bracacele în cumpănă, urmat de fratele său mut, lepădă de după grumaz cobiliţa și lăsă căldările să se ducă de-a rostogolul într-o parte. Aceeași mișcare de spaimă o făcu și mutul. Sărind amîndoi asupra seraiului, prinseră a urla și a bate în uși.

— Luminăția ta, vin ghiaurii să te taie ! strigă Tamur. Iar mutul slobozea numai niște chiote ascuțite de spaimă.

Înturnîndu-se amîndoi spre balta unde tăiau ienicerii stuh, arătară niște ochi rotunzi așa de înfricoșați, încît slujitorii împărătești lepădară totul și dădură fuga la șalvari și la iminei. Nu trecură mai mult decît cîteva clipe ca să se vadă ieșind la lumină din luncă năvala de suliți

și de săbii. Unii din ieniceri grăbiră spre cetățuie numai cu jumătatea de sus a îmbrăcămintei pe ei.

Slujitorii negri scoteau afară de subsuori, din aburul cămării, pe Suleiman-Beg.

O clipă, stăpînul locului stătu încordat, simțind în tălpile picioarelor cutremurul și auzind răcnetele de război. Îmbrîncind în dreapta și în stînga pe robi, dobîndi pe loc o sprinteneală ce nu se putea bănui de la grăsimea lui amorțită. Adunînd pe sine halatul de păr de cămilă, se prăvăli spre cetățuie, chemînd c-un glas ca de trîmbiță pe ieniceri.

La meterezuri și pe ziduri apărură slujitorii care erau de strajă. Slugile de la odăile dinlăuntru ieșiră la porți cu sulițele. Altele se întoarseră în loc, ca să scoată din armurărie, pentru Suleiman-Beg, cămașa de sîrmă, coiful cu obrăzar și sabia de Damasc.

Pe cînd slugile îl înarmau cu grabă, stăpînitorul de la Ormanlî răcnea cu învierșunare :

— Unde-i Isac ceauș ? Să vie numaidecît aici Isac ceauș ! Să-mi aducă pe pribegii tatari. Numai cînii aceștia vînzători au adus asupra noastră primejdia. Să mi-i aducă și să le văd în clipă capetele retezate !

Năvala asupra seraiului se desfășură repede. Cei care nu cunoșteau pricina zurbalei se îndemnau cu chiote de mînie înspre cetățuie. Dintr-acolo bubuiră două puști, învăluind meterezurile în fum. Se ridicase însă căpitenie a oștenilor ce umblau cot la cot, în număr de unsprezece, un fecioraș învierșunat, cu capul gol ras tătărăște, care nu era altul decît feciorul mezin al comisului Manole Păr-Negru.

Îndată ce împresurarea cuprinse așezarea lui Suleiman-Beg, haremul fu spintecat cu topoarele și gratiile rupte cu cîngile, Ionuț și Botezatu pătrunseră înlăuntru, izgonind afară babele cu șalvari în număr de șase. Din odaia cea mai din fund traseră către lumină și scoaseră afară pe femeile cele tinere, care alcătuiau desfătarea lui Suleiman. Erau patru. Între ele nu se afla Nasta. Tatarul se întoarse și mai cotrobăi o dată. Cînd ieși iarăși la lumină, ridică din umeri nedumerit :

— Nu este.

— Nu se poate ! strigă feciorașul spumînd. Trebuie să fie. Dacă nu-i aici, poate-i ascunsă în altă parte. Întreabă pe aceste patru muieri. Pune-le cuțitul la beregată și să răspundă fără întîrziere.

Cu mișcări pripite Botezatu înlătură iar feregelele femeilor. Erau îngrămădite unele în altele ; nu păreau prea înfricoșate, întrucît știau care poate fi soarta frumuseții lor.

Comisul Simion și cuviosul Nicodim pătrundeau și ei la fața locului, ca să-și dea samă ce este.

Botezatu trase jungherul asupra muierilor întrebîndu-le turcește.

Una răspunse moldovenește, c-un glas dulce :

— Mă rog domniilor voastre, pe cine căutați ?

— Căutăm pe o jupîniță de la Moldova, se încruntă împotriva ei căpitanul cel tînăr cu țeasta rasă tătărăște. Am aflat că ar fi fost vîndută de nohai la Oceacov și adusă cu altele aici la Suleiman-Beg.

— Pe cine căutați, mă rog domniilor voastre ? Spuneți anume. Altcineva nu se mai află aici. Dacă vorbiți poate de o jupîniță cu numele Nasta...

— Pe dînsa o căutăm ! izbucni țeasta rasă tătărăște, holbînd ochii.

— O, n-o mai căutați, suspină glasul cel dulce. Jupîneasa Tudosia, mama ei, a fost ruptă de lîngă dînsa și dusă înainte la Volga cu ceilalți robi. Iar jupînița Nasta a fost pusă cu mine într-aceeași cușcă de roabe. Cînd am intrat cu corabia în Marea, am fost schimbate din închisoarea noastră și duse într-o camară cu covoare și cu slujitoare bătrîne. Atuncea căutînd vreme potrivită, acea copilă a strigat un nume, s-a răsucit ca o zvîrlugă și s-a dus cu capu-nainte peste punte. A intrat sub corabie și înotătorii n-au mai putut-o găsi.

Țeasta se clătină într-o parte și-n alta și neguțătorul Dămian o primi în brațe.

Ajunși în locul unde stăteau tupilate cele patru femei ale haremului, comisul al doilea Simion și cuviosul Nicodim ascultaseră tocmai cele din urmă cuvinte ale acelei roabe cu glas plăcut care știa moldovenește. Întăi priviră fără de nici o spaimă, și chiar cu o mulțămire crudă a adîncului ființii lor, spre șovăirea ametită a mezinului. Era o cufundare iute, din care oricine se întoarce.

— Cine ești dumneata ? întrebă Simion pe roabă.

Cum se uită la ea, cum tresări în sus și întîlni privirea lui Nicoară. Era o privire în care ceti, într-o fărîmă de clipă, clocotul renăscut al unei patimi înfricoșate de altădată, patimă întocmai ca și aceea a ticălosului lor mezin.

Cînd bărbații își văzură chipurile rătăcite și se opriră ca de o lovitură în creștet, femeia, nemaiauzind întrebarea, ridică fruntea și cunoscu și ea ceea ce-i înfricoșa pe dînșii. La răsăritul soarelui era veșnicia unei uitări între ei toți — și-acuma se făcea întuneric în soarele amiezii și năștea din plaur o fantasmă a morții.

— Vai ! vai ! se apără femeia, punînd palmele înainte și răsucindu-și într-o parte fruntea.

Cuviosul Nicodim suflă cu stăpînire pe nări dinlăuntru în afară o flacără.

— Asta-i Sofia greaca, zise el cu liniște către Simion. Am cunoscut-o amîndoi cîndva.

Comisul al doilea înlătură pe roabă și trecu la țeasta rasă tătărăște. Pășind, pintenul stîng i se aninase în șalvarii de mătasă galbenă ai femeii. Trase rupînd pînza, înlătură cu piciorul ceea ce i se anina de genunchi ; apucînd pe Ionuț, îl cunoscu că se îndîrjește din nou, după cum îl vedea că strînge jungherul în pumnul stîng.

— Dați la o parte băietul, porunci bătrînul Manole Jder. Păgînii vin asupra noastră.

Suleiman-Beg își bulucise în grabă ienicerii și-i aducea asupra vrăjmașilor. Ienicerii cărunți, care cu un ceas mai înainte se năcăjeau în baltă la tăiat papură cu cosorul, veneau acuma cu semeție de vechi oșteni. Oaspeții de la Suceava și marinarii de la corăbii se rînduiră și ei în bătaie, steclindu-și armele în soarele de amiază.

Tînguirea pe care o lăsaseră în urmă cei doi frați se umflă în chiar acest răstimp de un strigăt de deznădejde. Greaca se răsuci în sus, apucă furiș de la un slujitor domnesc sabia, o întoarse cu iuțeală punîndu-i straja în pămînt și se lăsă în ascuțiș. Fierul o pătrunse prin grumaz ; ea rămase la pămînt, înotînd în tresăriri ușoare, cu brațele, pe apa veșniciei.

La strigăt, toți cei de față întorseseră obrazul și văzuseră. Bătrînul Jder își trecu mîna pe frunte și-și sparse deodată răcnetul poruncind retragere spre Cetatea Chiliei,

căci toată acea învălmășeală se arăta a fi fără noimă. Domnia sa înțelesese asta mai din vreme ; dar alții păreau a nu înțelege încă.

Mînia lui Jder cel mititel, înviată iar și crescută de disperare, era sprijinită mai cu samă de vistiernicul Cristea. De asemeni cuviosul Nicodim avea un cap înfricoșat, de sub comanacul căruia se răsuceau și se zbăteau, șuierînd, șerpi. Comisul al doilea Simion îi stătu mai mult în preajmă, ca să-l apere și să-l sprijine.

În asemenea cumpănă, în care se puteau prăpădi suflete de oameni pentru visuri și fantasme, își ținu firea, lîngă comisul cel bătrîn, mai ales, cinstitul staroste Nechifor Căliman.

— Ptiu, drace ! grăi el către prietinul său. Hai să-i ținem pe loc și să-i întoarcem. Asemenea nebuni, cînd se înfierbîntă, sînt în stare să moară pînă la unul, din pricină că noi cei cuminți am fost mai nebuni decît dînșii.

Învălmășeala nu conteni decît printr-o întîmplare tot așa de ciudată.

Atît Ionuț, cît și Simion, cît și Nicoară țînteau să iasă mai cu samă asupra lui Suleiman-Beg. Cum ajungeau la el, trebuiau să se izbească și cu ienicerii. Între ei își făcu loc cu repeziciune din urmă Gheorghe Botezatu Tatarul. Trecînd într-un salt înainte, se opri. Își cumpăni jungherul întăi în jos, apoi deasupra capului, ținîndu-l de vîrf ; apoi îl repezi, pălind pe Suleiman-Beg în deschizătura dintre coif și cămașa de zale. Stăpînul de la Ormanlî-Ghiol căzu dintrodată cu fața la pămînt, fără nici un răcnet. Un sînge puturos se împrăștie subt el ca o baltă neagră. Ienicerii își ridicară armele în sus, strigînd : Ala-Ala ! cunoscînd în acel sînge un semn și o pedeapsă de la Dumnezeu.

După această din urmă întîmplare a uceniciei sale, Ionuț Jder, potrivit poruncii știute, a fost înfățișat la Domnie.

La 15 octombrie, Domnia era la tîrgul Iașilor. Comisul Manole Jder ceru cu umilință învoire măriei sale ca feciorul său mezin să nu-și descopere țeasta, atunci cînd măria sa va binevoi să-l primească și el va sta în genunchi cerînd iertare pentru nebuniile lui. Vodă a zîmbit și a șoptit la ureche coconului său cîteva vorbe de lămurire ;

după care Alexandru-Vodă a ridicat palma la mustăcioară și a întors fruntea într-o parte.

La 20 octomvrie următor, Ionuț Jder se înfățișa muței sale comisoaia Ilisafta, avînd capul descoperit. Comisoaia Ilisafta Jderoaia îl îmbrățișă și-l sărută furtunatic, după aceea stătu, se uită la dînsul și începu a-și face cruce, înălțîndu-și ochii la sfintele icoane.

La 21 octomvrie, cuviosul ieromonah Nicodim se întoarse cu întristare la sihăstria sa și intră singur în chilie, unde, pe masa de la ferestruică, se afla încă ceaslovul. Înainte de a-l deschide în altă parte, la sfinte rugăciuni, cuvioșia sa muie pana de hultan în cerneală și scrise data întoarcerii sale, după care adăogi, ca să fie amintire, pentru mai tîrziu :

«Cînd am fost noi în pămîntul Turcului.»

CUPRINS

UCENICIA LUI IONUȚ

I Despre hramul sfintei mănăstiri Neamțu, la anul de la Hristos 1 469 și despre o istorisire a lui Nechifor Căliman, starostele vînătorilor domnești 7
II Aici se arată un Voievod mare și un jder mititel 19
III Se vede cum se leagă o frăție de cruce și se arată mai ales despre ce vorbesc tinerii din toate timpurile 31
IV Se vădesc și alte cusururi ale prietinului nostru Ionuț 43
V În care se înfățișează comisul Manole Jder și mai cu samă dumneaei comisoaia Ilisafta Jderoaia 55
VI Se vede ce mai spune jupîneasa Ilisafta și cum se gătește un ospăț domnesc sub streșina pădurii 76
VII Ciudată veste din Țara Leșească 88
VIII Umblînd pe drumul Sucevii, Ionuț își află soarta de la o țigancă prorociță 102
IX În ce chip Jder cel mititel a ajuns la dragostea lui 116
X Visuri de spaime ale jupîniței Nasta 130
XI Ionuț Jder află o capcană gătită stăpînului său 152
XII Cînd au cercat la Timiș niște neguțători pricepuți și mai cu samă îndrăzneți 170
XIII Despre ieșirea în pradă a tatarilor de dincolo de Volga 185
XIV Cele din urmă vești despre răutățile prădalnicilor 200
XV Pe neașteptate Ionuț pune la cale cea mai mare nebunie 214
XVI Cum se pregătesc Jderii cei mari să-l caute pe cel mititel 226
XVII Unde și cum l-au găsit Jderii cei mari pe cel mezin și ce au făptuit cu toții în acel loc. . . 246

MIHAIL SADOVEANU

CUTEZĂTORII

FRAȚII JDERI

EDITURA TINERETULUI